

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ TARİHİ
DİZİ/FİLMLELERLE YAŞAM BOYU
ÖĞRENME ALGISI VE TARİH ŞUURU
OLUŞUMU HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN
BELİRLENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Kübra ŞAHİN

Danışman

Doç. Dr. Erdem YAVUZ

Erzincan 2019

TEZ BİLDİRİMİ

"Öğretmen Adaylarının Tarihi Dizi/Filmlerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı ve Tarih Şuuru Oluşumu Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi" isimli "Yüksek Lisans" tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 17/06/2019

Kübra ŞAHİN

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Kübra ŞAHİN'e ait "Öğretmen Adaylarının Tarihi Dizi/Filmlerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı ve Tarih Şuru Oluşumu Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi" adlı çalışma, jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalının Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri: Doç. Dr. Erdem YAVUZ

Jüri : Doç. Dr. Kemal SAYLAN

Jüri : Dr. Öğr. Üyesi Seda ALTUNBAŞ YAVUZ

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ TARİHİ DİZİ/FİLMLELERLE YAŞAM BOYU
ÖĞRENME ALGISI VE TARİH ŞUURU OLUŞUMU HAKKINDAKİ
GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ**

Kübra ŞAHİN

**Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve
Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi**

Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2019

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Erdem YAVUZ

ÖZET

Araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarını ve bu süreçte oluşan tarih şuuru hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Araştırmada, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte ele alındığı karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem desenlerinden açıklayıcı tasarım modeli uygulanmış olup; araştırmanın nicel boyutunda tarama modeli, nitel boyutunda durum çalışması modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2017-2018 akademik öğretim yılında Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde beş farklı bölümde okuyan 585 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada nicel veri toplama aracı olarak, Ünal ve Kalçık (2017) tarafından geliştirilen "Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği" ile "Kişisel Bilgi Formu"; nitel veri toplama aracı olarak, araştırmacının hazırladığı 10 soru ile bir sondaj sorudan oluşan "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. Form,

ölçüt örnekleme tekniği ile belirlenen 10 öğretmen adayına uygulanmıştır. Nicel veriler SPSS 21.0 programı, nitel veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir.

Araştırmada “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu ğrenme Algısı leği” ile elde edilen veriler; tarih bilgisi, öğrenmeyi öğrenme, tarihsel düşünme ve tarih bilinci alt boyutlarıyla analiz edilip yorumlanmıştır. Bu kapsamda cinsiyet, tarih dersini sevme, tarihi dizi/film seyretmeyi sevme ve tarihi dizi/film seyretme sıklığının sonuçlar üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, tarihi dizi/filmler ğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme süreçlerinde; erkek ğretmen adaylarının, müzik eğitimi bölümü ğrencilerinin, tarih dersini sevenlerin, tarihi dizi/filmleri seyretmeyi sevenlerin ve haftada bir seyredenlerin lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ayrıca ğretmen adaylarının en fazla “Fetih 1453” filmi ile “Diriliş Ertuğrul” dizisini seyrettiği görülmüştür. Görüşme sonuçlarına göre ise ğretmen adayları tarihi dizi/filmlerin tarih şuurunu oluştırmada etkili olduğuna inanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Boyu ğrenme, Tarih şuuru, Tarihi Dizi/Filmler, Algı.

**DETERMINATION OF PRE-SERVICE TEACHERS' VIEWS ON THE
PERCEPTIONS OF LIFELONG LEARNING AND HISTORY
CONSCIOUSNESS THROUGH HISTORICAL FILMS**

Kübra ŞAHİN

**Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences Department of
Turkish and Social Sciences Teaching Social Studies Education**

Master Thesis, June 2019

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Erdem YAVUZ

ABSTRACT

The aim of the study is to determine the student teachers' perceptions of lifelong learning with historical series / films and their views on the history consciousness formed during this process. In this study, a mixed method which includes both quantitative and qualitative research methods was used. A descriptive design model was applied from the mixed method design and the quantitative dimension of the research was used in the survey model and in the qualitative dimension the case study model was used. The sample of the study consisted of 585 pre-service teachers in five different departments in the Faculty of Education of Erzincan Binali Yıldırım University during the academic year 2017-2018. As a quantitative data collection tool, the Life Information Perception Scale and Personal Information Form developed by Ünal and Kalçık (2017), and the semi-structured interview form consisting of 10 questions prepared by the researcher and a drilling

question were used as qualitative data collection tools. The form was applied to 10 pre-service teachers determined by criterion sampling technique. Quantitative data were analyzed by SPSS 21.0 program, and qualitative data were analyzed by content analysis method.

In the study, the data obtained by the Historical Sequences with Perceptions of Lifelong Learning Scale were analyzed and interpreted with historical information, learning to learn, historical thinking and history consciousness. In this context, gender, liking history lesson, liking to watch historical series / films, and frequency of watching historical series / films were found to be effective on the results. According to the results of the study, significant differences were found in the lifelong learning processes of pre-service teachers / trainees in favor of the ones who liked the history teacher, the ones who liked the history lesson, the ones who watched the historical series / films and the viewers once a week. Also, it as revealed that pre-service teachers mostly watched the movie of “Fetih 1453” and the movie series of “Diriliş Ertuğrul”. According to the results of the interview, student teachers believe that the historical series / films are effective in forming the consciousness of history.

Key Words: Lifelong Learning, History Consciousness, Historical Series / Films, Perception.

TEŞEKKÜR

Tez yazma sürecimde değerli bilgilerini benimle paylaşıp destekleyen tez danışman hocam Do. Dr. Erdem YAVUZ'a, araştırmamın her aşamasında bana yol gösterip yardımcı olan Dr. Öğr. Üyesi Seda ALTUNBAŞ YAVUZ'a, lisansüstü akademik öğrenim süresince yanımda olan Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ndeki tüm hocalarıma ve aileme sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Kübra ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET	III
ABSTRACT	V
TEŞEKKÜR	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLO LİSTESİ	XIII
BÖLÜM I	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5. Araştırmanın Varsayımları	6
BÖLÜM II	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Sosyal Bir Bilim Olarak Tarih.....	7
2.1.1. Tarihin Metodolojisi	14
2.1.2. Tarihin Faydalandığı Bilimler	15
2.1.3. Tarihin Kaynakları.....	18
2.1.3.1. Sözlü Kaynaklar	19
2.1.3.2. Yazılı Kaynaklar	21
2.1.3.3. Görsel ve İşitsel Kaynaklar.....	24

2.2. Görsel-İşitsel Kaynak Olarak Dizi/Filmler	29
2.2.1. Sinema ve Filmlerin Ortaya Çıkışı	29
2.2.2. Televizyon ve Dizilerin Ortaya Çıkışı	34
2.2.3. Dizi/Film Türleri ve Tarihi Dizi/Filmler	36
2.2.3.1. Dünya’da Tarihi Dizi/Filmlere Genel Bir Bakış	40
2.2.3.2. Türkiye’de Tarihi Dizi/Filmlere Genel Bir Bakış	45
2.3. Tarihi Dizi/Filmlerin Yaşam Boyu Öğrenme Algısına ve Tarih Şuuruna Etkisi	60
2.3.1. Tarihi Dizi/Filmlerin Olumlu Etkileri	63
2.3.2. Tarihi Dizi/Filmlerin Olumsuz Etkileri	65
2.4. İlgili Araştırmalar	66
2.4.1. Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar	66
2.4.2. Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar	70
BÖLÜM III	75
3. YÖNTEM	75
3.1. Araştırma Modeli	75
3.2. Evren ve Örneklem	76
3.3. Veri Toplama Araçları	78
3.3.1. Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği	79
3.3.2. Kişisel Bilgi Formu	79
3.3.3. Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu	79
3.4. Verilerin Toplanması	80
3.5. Verilerin Analizi	82

BÖLÜM IV	84
4. BULGULAR.....	84
4.1. Nicel Bulgular.....	84
4.1.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular.....	85
4.1.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular	86
4.1.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular	87
4.1.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular	88
4.1.5. Beşinci Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular.....	90
4.1.6. Altıncı Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular.....	92
4.1.7. Yedinci Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular	93
4.1.8. Sekizinci Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular	94
4.1.9. Dokuzuncu Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular.....	95
4.1.10. Onuncu Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular	98
4.2. Nitel Bulgular	99
4.2.1. Birinci Soruya Yönelik Nitel Bulgular	99
4.2.2. İkinci Soruya Yönelik Nitel Bulgular.....	104
4.2.3. Üçüncü Soruya Yönelik Nitel Bulgular.....	107
4.2.4. Dördüncü Soruya Yönelik Nitel Bulgular	111
4.2.5. Beşinci Soruya Yönelik Nitel Bulgular	113
4.2.6. Altıncı Soruya Yönelik Nitel Bulgular	116
4.2.7. Yedinci Soruya Yönelik Nitel Bulgular.....	120
4.2.8. Sekizinci Soruya Yönelik Nitel Bulgular	123
4.2.9. Dokuzuncu Soruya Yönelik Nitel Bulgular	125
4.2.10. Onuncu Soruya Yönelik Nitel Bulgular.....	129

BÖLÜM V	133
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	133
5.1. Nicel Sonuç ve Tartışma	133
5.1.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma	134
5.1.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma.....	135
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma	137
5.1.4. Dördüncü ve Beşinci Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma .	138
5.1.5. Altıncı Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma	139
5.1.6. Yedinci Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma.....	140
5.1.7. Sekizinci Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma.....	141
5.1.8. Dokuzuncu Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma	142
5.1.9. Onuncu Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma.....	143
5.2. Nitel Sonuç ve Tartışma.....	146
5.2.1. Birinci Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma.....	146
5.2.2. İkinci Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma	149
5.2.3. Üçüncü Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma	151
5.2.4. Dördüncü Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma.....	154
5.2.5. Beşinci Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma.....	157
5.2.6. Altıncı Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma.....	158
5.2.7. Yedinci Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma	160
5.2.8. Sekizinci Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma	161
5.2.9. Dokuzuncu Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma.....	162
5.2.10. Onuncu Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma	165
5.3. Nicel ve Nitel Sonuçların Değerlendirilmesi	167

5.4. Öneriler.....	169
KAYNAKÇA.....	171
EKLER.....	194
EK-1: Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği	194
EK-2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	198
EK-3: Etik Kurul İzin Belgesi	199

TABLO LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 1	Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının araştırma kapsamında bazı özellikleri	77
Tablo 2	Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği'nin Cronbach's Alpha Güvenirlilik Kat Sayısı	81
Tablo 3	Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği'nin normallik testi sonuçları	82
Tablo 4	Öğretmen adaylarının tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısına ve alt boyutlarına yönelik betimleyici istatistikler	84
Tablo 5	Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine yönelik bağımsız gruplar için t-testi	85
Tablo 6	Öğretmen adaylarının bölümlerine göre tek faktörlü ANOVA testi sonuçları	86
Tablo 7	Öğretmen adaylarının sınıf seviyelerine yönelik bağımsız gruplar için t-testi	87
Tablo 8	Öğretmen adaylarının anne eğitim düzeylerine göre tek faktörlü ANOVA testi sonuçları	89
Tablo 9	Öğretmen adaylarının baba eğitim düzeylerine göre tek faktörlü ANOVA testi sonuçları	91
Tablo 10	Öğretmen adaylarının tarih dersini sevme durumlarına yönelik bağımsız gruplar için t-testi	92

Tablo 11	Öğretmen adaylarının boş zamanlarında dizi/film seyretme durumlarına göre bağımsız gruplar için t-testi	93
Tablo 12	Öğretmen adaylarının tarihi dizi/film seyretmeyi sevme durumlarına göre bağımsız gruplar için t-testi	94
Tablo 13	Öğretmen adaylarının tarihi dizi/film seyretme sıklıklarına göre tek faktörlü ANOVA testi sonuçları	96
Tablo 14	Öğretmen adaylarının seyrettikleri tarihi dizi/filmler	98
Tablo 15	Tarihi dizi/film temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri	100
Tablo 16	Tarihi dizi/film seyretme nedeni temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri	101
Tablo 17	Kavram bilgisi temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri	104
Tablo 18	Metafor temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri	106
Tablo 19	Etki unsuru temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri	108
Tablo 20	Merak unsuru temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri	111
Tablo 21	Oyuncu etkisi temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri	114

Tablo 22	Olumlu/olumsuz öge temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri	117
Tablo 23	Yabancı senarist unsuru temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri	120
Tablo 24	Gerçeklik durumu temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri	123
Tablo 25	Bilgi durumu temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri	126
Tablo 26	Yönlendirme durumu temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri	129

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, varsayım ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsan kendini, çevresini, geçmişi ve yaşamakta olduğu zamanı anlama ve kavrama eğilimi içinde olan sosyal bir varlıktır. Bu nedenle varoluşundan bugüne kadar sürekli geçmişini öğrenme çabası içerisinde olmuştur. Öğrenme merakıyla geçmişini araştırın insan; gerek ulaşılabildiği kaynaklardan istifade ederek, gerekse geçmişin bilgisine sahip insanlarla etkileşime girerek belli bir bilinç elde etmektedir. Başka insanların düşünceleri ve görüşlerinin yanı sıra; yaşamları ve ortaya koydukları eserleri de bu bilincin oluşumuna katkı sağlamaktadır. Bilincin oluşabilmesi için, geçmişin ve tarihi eserlerin bilgisine gereksinim vardır. Yani doğru bilinç sahibi olabilmek için, geçmişi araştırmak, anlamak ve öğrenmek gerekir. Tarih, bu konuda insanlara pusula görevi yapan, geleceğin yol göstericisi konumunda bulunan önemli bir bilimdir (Saraç, 2005).

Tarih bilimi, geçmişte yaşamış insan topluluklarıyla ilgili her şeyi sosyal, kültürel, ekonomik ve politik bakımdan inceleyerek sebep sonuç çizgisinde günümüze aktarmaktadır. Geçmişte meydana gelen ve insanlığı etkileyen önemli buluşlar, savaşlar, antlaşmalar, göçler, olaylar ve olgular tarihi açıdan değerli olup; ders alınması ve belli bir bilinç kazandırılması amacıyla gelecek kuşaklara öğretilmektedir. Bir milletin bilinç kazanmasında tarih biliminin önemi oldukça büyüktür. Bu bakımdan bilinçli bireylerin yetiştirilebilmesi için, tarihin doğru bir şekilde öğretilmesi şarttır. Yani tarihi bilgi, gerçekliğe yakın olduğu sürece değerli ve işe yarar niteliktedir. Bunun zıttı olan durumda, çarpıtılan gerçeklik yanlış bilincin oluşumuna ve yabancılaşmaya neden olur (Evkuran, 2007).

İnsanoğlu çeşitli aşamalardan geçerek biriken tarihi bilgiyi düzenleyip, sistemleştirip, ilerletmiştir. Bu ilerleme geçmişten günümüze kadar yapılan sistematik çalışmalar sayesinde olmuştur. Bu alışmalar tek yönlü değil, diğer bilimlerden destek alınarak ve onlara destek sağlanarak etkileşimli bir şekilde srdrlmştir. Böylece insan ırkının gelişimi, geçirdiği evreler, yaşadığı olaylar; zaman, mekân, sebep ve sonuç ilişkisi içinde kronolojik olarak tüm yönleriyle ortaya konulmuştur (Karaman, 2008, s. 1). Ortaya konulan bu tarihi bilgiler başlangıçta sözlü olarak aktarılırken, yazının icadından sonra yazıya dklmştir. Gelişen teknoloji ile birlikte yazılı tarihsel bilgiler, yerini görsel ve işitsel materyallere bırakmaya başlamıştır (Aykut, 2006).

Görsel-işitsel kaynaklar; göze ve kulağa hitap ederek farklı duyu organlarını harekete geçiren çizim, fotoğraf, video, radyo, televizyon, sinema vb. tüm kaynakları kapsamaktadır. Bu bakımdan yaşamın her alanında yaygın olarak görsel-işitsel kaynaklara rastlamak mümkündür (İnceoğlu, 2008). Bugün görsel-işitsel kaynaklar, insan yaşamının vazgeçilmez birer parçası haline gelmiştir. Tarih ilmi de görsel-işitsel kaynaklardan önemli oranda faydalanmaktadır. Günümüzde görsel ve işitsel materyaller; birçok farklı kültürün özelliklerinin, eserlerinin, inanç ve değerlerinin tanıtılmasında ve öğretilmesinde en etkili araç olma konumuna ulaşmıştır. Görsel işitsel kaynaklardan yararlanılmasıyla beraber, farklı kltrlerin varoluş nedenleri ile sosyolojik, coğrafı ve hatta psikolojik olarak farklı bakış aıllarının öğrenimi de kolaylaşmıştır (Aykut, 2006).

Günümüzde en yaygın kullanılan görsel işitsel materyaller arasında televizyon ve sinema vardır. Teknolojinin gelişim süreci düşünüldüğünde televizyon ve sinema tahmin edilenden daha hızlı bir şekilde toplum arasında benimsenmiş ve yaygınlık kazanmıştır. Çünkü televizyon ve sinema, inanılmaz bir biçimde bireyleri etkileme ve onları kendine çekme gücüne sahiptir. Hemen hemen her insanın dikkat ve ilgisini çekebilecek pek çok konuya, televizyonda ve sinemada değinilebilir, çeşitli ürünler ortaya konulabilir. Bu yönüyle televizyon ve sinema insanlara zamanda yolculuk imkânı sunabilir, onları başka hayatların içine dâhil edebilir, geniş yelpazesıyla yeni bilgileri, haberleri, yerleri, insanları tanımalarına olanak

sağlayabilir. Büyülü bir dünya ile seyirciyi anında etkisi altına alabilir (Anadol, 1992, s.62).

Farklı program türlerinin yer aldığı, farklı konuların işlendiği televizyon ve sinema alanında en fazla tercih edilenler listesinde dizi/filmler geçmişten günümüze değin yerini ve önemini korumaktadır. Bunun en önemli nedeni dizi/filmlerin insanları eğlendirirken bilgilendirme özelliğine sahip olmasıdır. Bu bakımdan dizi/filmler insanların zamanını ayırmaktan en fazla hoşnut kaldıkları programlardandır. Her konunun işlendiği dizi/filmlerde tarihi konulara da yer verilmekte, bu bilgiler belli bir kurgudan geçirilerek insanlara sunulmaktadır. Bu tarz dizi/filmler, insanların bilincine etki edebilmekte ve değişikliklere yol açabilmektedir. Bu bakımdan bir bilinç oluşturmada -özellikle tarih bilincini oluşturmada- dizi/filmlerin etkisi büyüktür. Hâl böyleyken tarihi dizi/filmlerin oluşturduğu bilinç de fazlasıyla hassas olabilmektedir. Bu araştırmada "Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları çeşitli değişkenlere göre farklılık göstermekte midir ve tarih şuuru hakkında görüşleri nelerdir?" sorusuna yanıt aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmada farklı bölümlerdeki öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarının ve bu dizi/filmlerin tarih şuuru etkisi hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmanın alt problemlerini oluşturan aşağıdaki soruların yanıtları aranmıştır;

1. Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları çeşitli değişkenlere göre değişiklik göstermekte midir?
 - 1.1. Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.2. Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları okudukları bölüme göre farklılık göstermekte midir?

- 1.3. Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları sınıf seviyesine göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.4. Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.5. Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.6. Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları tarih dersini sevme durumlarına göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.7. Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları boş zamanlarında dizi/film seyretmelerine göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.8. Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları tarihi dizi/film seyretmekten keyif alma durumlarına göre farklılık göstermekte midir?
 - 1.9. Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları tarihi dizi/filmi seyretme sıklıklarına göre farklılık göstermekte midir?
2. Tarihi dizi/filmlerin tarih şuuru hakkında öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Geçmişten günümüze Türk tarihini karalayan, aleyhinde ağır iddialarda bulunan dizi/filmler çekildiği kadar; kötü algı ve propagandaları yıkmak, tarihi düzgün anlatarak olumlu algı oluşturabilmek amacıyla bir takım tarihi dizi/filmler çekilmiş ve çekilmeye de devam etmektedir.

Tarihi bir dizi/film her ne kadar sağlam kaynak ve belgelere dayansa da tamamen objektif değildir. Çünkü dizi/filmler belli bir yorumlama sürecinden geçerek senaryolaşmakta, seyircilerin zihinlerinde oluşabilecek algılar senaristin ideolojik görüşüne göre şekillenmektedir. Bu açıdan tarihi dizi/filmlerin gerçeğe yakın olup olmaması, tamamen senaristin tarih şuuru ve inisiyatifine bağlıdır (Önder ve Baydemir, 2005). Öyle ki, bazı tarihi dizi/filmler gerçekte olmayan bir olay veya olgu hakkında gerçeklik algısı yaratıp, bunu seyircinin zihnine yerleştirebilmektedir.

Bunun yanında tarihi olay ve olguları gerçekte olduğu gibi tüm nesnelliği ile yansıtan dizi/filmler de bulunmaktadır. Dolayısıyla tüm bunlar seyirci üzerinde olumlu algı yaratabildiği gibi, olumsuz algıların ortaya çıkmasına da neden olabilmektedir (Çoban, 2011, s. 30).

Bu açıdan tarihi dizi/filmler, geçmişte yaşanmış olayları görselleştirip soyut bilgileri somutlaştırmak suretiyle yaşanmışlık hissi oluşturmakta, dolayısıyla insanların empatik duygularını kuvvetlendirmektedir. Aynı zamanda dizi/filmler sayesinde tarihten dersler çıkarılıp, dolaylı olarak gerçek hayata yön verilmektedir. Diğer yandan dizi/filmler vasıtasıyla kültürel değerler daha iyi tanıtılıp benimsetilmekte, tarih bilincinin oluşumu sağlanabilmektedir. İnsanlara araştırma, yorumlama, değerlendirme becerilerini kazandırılarak; verilen bilgiyi doğrudan kabullenme yerine, eleştiri yetisi geliştirmelerine imkân vermektedir. Tüm bunlara ilaveten, insanların tarihe olan ilgilerinde artış sağlanarak, tarihin değer verilip sevilmesi gibi duygusal tutumlar oluşturulabilmektedir (Muratalan, 2011, s. 85, Çoban, 2011, s. 31, Demircioğlu, 2007, Demircioğlu, 2009, Öztaş vd., 2013, Ocak ve Selimoğlu, 2016).

Senaristin ideolojisi doğrultusunda tarihi gerçeklerin saptırılarak çekildiği tutarsız ve gerçekliği şüpheli dizi/filmler ise insanların bilincine olumsuz etki ederek tarihe ve tarihteki kişilere antipatik düşünce ve tutumların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum; kültürel bağdaşmazlıklar, toplumun ahlaki bütünlüğünün bozulması, kötü değerlendirmeler, tarihin karalanması, tarihi bilincin körelmesi, tarihi yanlış bilen bireylerin yetişmesi gibi son derece tehlikeli öğeleri beraberinde getirmektedir (Muratalan, 2011, s. 152-153, Mülayim, 1992, Ocak ve Selimoğlu, 2016, Çoban, 2011, s. 30).

Günümüz koşullarında algı oluşturma en kolay şekli olan görsel işitsel materyaller, insan hayatının neredeyse tüm evrelerine hitap etmekte ve farkında olmadan kişilerin bilinçaltını etkilemektedir. Bunun en güzel örneğini dizi/filmler oluşturur. Nitekim insan yaşamının ayrılmaz birer parçası haline gelen dizi/filmler belirgin bir algı oluşturmakta ve bilinçaltına yerleşen bu algılar zamanla tutum ve davranışları değiştirebilmektedir. Bunun olumlu olabilmesi gibi, olumsuz ve hatta

tehlikeli olması da mümkündür. Özellikle milli tarih konularında yapılan olumsuz içerikli tarihi dizi/filmler, vatandaşlar üzerinde geri dönülmez tahribatlara yol açabilmektedir. Bu bakımdan özellikle gençlere gerçeğin farkına varma becerisi kazandırılarak, yanlış bilgileri ayırt edebilmeleri sağlanmalıdır. Araştırma yapmaktan uzak öğrencilerin ve yetişkinlerin doğru bilgiye ulaşabilmesi zordur. Özellikle öğrencilerin ve gençlerin tarihi dizi/filmleri sadece eğlence amaçlı seyretmemeleri; araştırma dâhilinde bilginin pekiştirilmesi amacıyla seyretmeleri sağlanmalıdır. Bu araştırmada öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmler vasıtasıyla yaşam boyu öğrenme algıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Tarihi dizi/filmlerin oluşturup yerleştiği tarih şuuru hakkında öğretmen adaylarının düşünceleri ve görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Olumlu ve olumsuz etki oluşturan tarihi dizi/filmlerin öğretmen adaylarının tarih şuuruna yararları ve zararları belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin bu yarar ve zararların farkında olup olmadıkları tespit edilmiştir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma 2017/2018 eğitim-öğretim yılında Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Sosyal Bilgiler Eğitimi, Sınıf Eğitimi, Matematik Eğitimi, Müzik Eğitimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümlerinin 1. ve 4. sınıflarında öğrenim gören öğretmen adayları ile sınırlıdır.

2. Araştırma, amacına uygun olarak uygulanan "Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği", "Kişisel Bilgi Formu", "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının ölçek ve mülakat sorularına içtenlikle cevap verdiği varsayılmaktadır.

2. Ölçek ve mülakat sorularının araştırılmak istenen konuyu yeterli düzeyde ölçtüğü varsayılmaktadır.

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde tarih, tarih şuuru ve tarihi dizi/filmler ile ilgili literatür taraması sonucunda ulaşılan bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Sosyal Bir Bilim Olarak Tarih

Tarihin ne anlama geldiği hakkında asırlardır değişik ifadeler kullanılmıştır. Tarih, her ne kadar özgün bir düşünce şekline bürünmüş olsa da, genel anlam itibarıyla birbirine yakın veya birbirini tamamlayan deyişlerin ileri sürüldüğü bir kavram olmuştur (Collingwood, 1990, s. 26). Tarih bilimi gibi tarihin kelime manasının da farklı toplumlara özgün değişik karşılıkları bulunmaktadır. Tarih, Yunan dilinde "*bilgi*", Arap dilinde "*ay bilgisi*", Alman dilinde ise "*hikâye*" anlamına gelmektedir (Ortaylı, 2011, s.11). Diğer yandan Yunanca "*history*" sözcüğüne karşılık gelen tarihin, bilim haline gelmesinde Yunanlılar öncülük yapmışlardır (Collingwood, 1990, s. 37).

Bilim ve düşünce insanları çok çeşitli tarih tanımları yapmış, konu hakkında görüşlerini ortaya koymuşlardır. Örneğin Edward Hallet Carr; tarihinin günümüze, olguların ise geçmişe ait olduğunu, tarihin geçmiş ve bugün arasında iletişim halinde bulunduğunu vurgulamıştır. Tarihçi ile olguların birbirinden bağımsız düşünülmediğini iddia eden Carr, tarihi; "*tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı iletişim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalog*" şeklinde özetlemiştir (Carr, 1991, s. 37). MarchBloch ise tarihin, süregelen zaman dilimi içerisinde insanoğlunun meydana getirdiği ilim olduğunu ifade etmektedir. Amerikalı tarihçi Turner, geçmişin kalıntılarının günümüzde ortaya çıktığı ve insanoğlunun bu çıkan kalıntılar dâhilinde geçmişi eleştirerek bir açıklama yapabildiği görüşünü ileri sürmüştür. Ariel Will Durant'a göre tarih, belgelerin açıklanması olup, kolayca yorumlanamaz. Bunlara ilaveten tarihin, geçmişle günümüz arasında devam eden bir diyalog olduğunu da savunur. Voltaire ise tarihin, nesilden nesle hikâyeci anlatımla devam ettiği kanısındadır. Ona göre tarih, birbirine bağlı olarak devam eder. İnsan da

aynı şekilde geçmişini, varoluşunu hatırladığı için vardır ve bu durum devamlılık sağlamaktadır. Yakın dönem tarihçi ve düşünürlerinin daha ziyade tarihin sosyal yönünü öne çıkaran tanımlamalar yaptığı görülmektedir. Örneğin Lucien Febvre'ye göre tarih, günümüzde yaşanan olayların geçmişinin incelenmesinden ibarettir. Fernand Braudel'e göre ise tarih, birbirine bağlı şekilde devam eden olaylar içinde insan yaşayışlarının ve düşüncelerinin ürünü olan tecrübeler bütünüdür. Gabriel Honataux, tarihteki olayları bir uzvun parçalarına benzetmiş, bu parçaları tecrübelerin oluşturduğunu iddia etmiştir. M. Bloch tarihi, bir gözlem ilmi olarak görür. Ancak her zaman doğrudan gözlem mümkün değildir. Dolayısıyla Prof İ. Kafesoğlu'nun da belirttiği üzere, olayı bizzat yaşayanlar tarafından bırakılan eser veya belgelerle dayandırılarak yapılır (Kütükoğlu, 2008, s. 1-2). Kant ise tarihi, sürecin geriye dönük bir bakış açısı ve insanoğlunun ulaştığı gelişim derecesi olarak görmektedir. Fichte'e göre tarih, insanlığın evrimsel anlamını keşfetmeyi sağlar. Aynı zamanda geleceğin garantisini getirip; geçmişi, sürecin modalitesi altında belgelendirip, bize sunar. Benedict Croce ise tarihin, hayatın öğretmeni olduğunu onaylamış ve hatırlatmıştır. Çünkü tarih, günümüze değil, geçmişe bakarak hayata dair dersleri çıkarmayı gerektirmektedir (Magalhães, 2016).

Genel anlamıyla bakıldığında tarih: *“Toplumları, milletleri, kuruluşları etkileyen hareketlerden doğan olayları zaman ve yer göstererek anlatan; bu olaylar arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını, karşılıklı etkilenmelerini, her milletin kurduğu medeniyeti inceleyen bilim”* daldır (tdk.gov.tr). Dil Derneği'nin 2004 yılında hazırladığı Türkçe sözlükte ise tarihin tanımı, *“Ulusların, toplumların birbirleriyle olan ilişkilerini, savaşlarını, uygarlıklarını, iç sorunlarını yer ve zaman göstererek inceleyen bilim”* şeklinde geçmektedir (Dil Derneği, 2004, s. 653).

Bu tanımlardan hareketle tarihin, geçmişte yaşamış insan topluluklarının başından geçen olay ve olguların yer, zaman ve mekân dâhilinde önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını sebep ve sonuç göstererek inceleyen bir bilim dalı olduğu söylenebilir. Geçmişte yaşamış insanların uğraştıkları sanat ve edebiyat dalındaki faaliyetler ile ilim, teknik, idari yapı, hukuk, iktisat, medeniyet, kültür alanlarında

ortaya koydukları maddi manevi tüm eserler tarihin ilgi alanına girmektedir. Kısaca tarih, insan topluluklarının geçmişiyle ilgili ilgilenebilir. Şimdiye kadar ortaya çıkan her olay ve olgunun kendine özgü bir tarihi vardır. Geçmişin aynası olan tarih, yaşanmış ve geride kalmış bu olay ve olguları günümüze yansıtmakta, dolayısıyla dün ve bugün arasında bağ kurulmasını sağlamaktadır.

İnsanlığı derinden etkileyen tüm olay ve olgular tarih ilminin konusu içine girse de üzerinden belirli bir zaman geçmeden yorumlandığında, bazı eksiklikler veya yanlışlıklar söz konusu olabilir. Şöyle ki, yakın geçmişte yaşanmış bir olay her ne kadar tarih ilmine konu olsa da, eldeki bilgiler o olayın doğruluğu hakkında insanları kuşkuya düşürebilir. Yüzyıl ara ile meydana gelmiş olayların bilgileri arasında, açık bir şekilde farklılıklar gözlenir. Bu bakımdan aktarılan bilgi ve yorumlarda eksiklik veya yanlışlıkların olmaması, hatanın en düşük düzeyde kalması için üzerinden o olayı kökleştirecek kadar bir zamanın geçmesi gerekmektedir (Köstüklü,2006, s. 13).

Tarih biliminin temelinde insan unsuru vardır. Yeryüzünde yaşanan her olayın bir faili bulunmakta olup, esasen tarih insanların yapmış olduğu bu faaliyetlerden ibarettir. Tek bir insanın yapmış olduğu faaliyetler tarihe yön vereceği gibi, toplumlar arasındaki ilişkiler de tarihe yön verebilir. Kısacası insan varsa, tarih vardır.

Tarih bilimini masallardan ayıran en önemli fark, olayların belirli bir yer ve mekânda gerçekleşmiş olmasıdır. Herhangi bir zaman diliminde geçmiş olayın tarihi ve yeri belli olmadığında bu bilgiler silik kalacak, karışıklığa yol açacak ve hiçbir anlam ifade etmeyecektir (Köstüklü, 2006, s.14).

Diğer yandan tarihte geçen her olayın bir sebebi ve sonucu vardır. Sebepsiz bir olay vuku bulmayacağı gibi, sebeplere bağlı olarak meydana gelen olayların da kendine özgü bir takım sonuçları bulunmaktadır. Ancak sebepler her zaman görüldüğü gibi olmayabilir. Tarihte geçen birçok olayın gerçek sebebi görünürdeki sebeplerinin arkasına sığınmıştır. Bunun en bariz örneği, Birinci Cihan Harbi'dir. Savaşın çıkış sebebi, Avusturya-Macaristan veliahdının bir Sırp tarafından

öldürülmesi olarak görünse de, asıl sebep devletlerarasında süregelen ekonomik rekabettir (Memiş, 2005, s. 2-3).

Son kavram ise belgedir. Belge, bir bilim olarak tarihin kullandığı en önemli kanıttır. Bir olayın belgesinin bulunması, o olayın çözümlenmesi için uygun anahtarın bulunması demektir. Tarihi kaynaklar, olayın yaşandığı dönemden günümüze ulaşan bilgi ve belgelerin hepsini içermektedir (Köstüklü, 2006, s.14). Yazılı tarihe geçişle beraber, tarih ilminin de esas oluşumu ve gelişimi başlamıştır. Bu bakımdan yazı, tarihi meydana getiren asıl unsurdur. Tarihi olaylar da yazılı belgelere dayandırıldığı için geçerli ve güvenilirdir; aksi takdirde tarihten bahsedilemez (Memiş, 2005, s. 7).

Milletlerin kendine has oluşturdukları kültürleri, medeniyetleri, estetik değerleri ile sosyal, siyasal, iktisadi, dini yaşamları tarihi yakından ilgilendirmektedir. İnsanlar yaşamları boyunca, birbirleriyle etkileşime girerek kendilerine özgü bir çevre oluşturup, yaşantılarını sürdürmüşlerdir. Bu süre zarfında her millet kendine özgü yaşam biçimiyle diğerinden ayrılmıştır. Bunun sonucunda kültürel, dini, sosyal, siyasal ve iktisadi farklılaşmalar ortaya çıkmıştır. Bu, son derece olağan bir durumdur. Çünkü farklı yerlerde farklı koşullarda yaşayan insanlar, farklı yaşam stilleri ve bilgi birikimlerine sahip olmaktadır. Tarih ilmi, bu hususta devreye girmekte ve insanların yaptıklarıyla ilgilenmektedir. Buradan da anlaşılacağı gibi, tarih ilmi sadece insanların faaliyetlerini ve bu faaliyetler sonucunda çıkan durumları incelemektedir (Yalçın, 2010, s. 11-12, Kütükoğlu, 2008, s. 2).

Tarih bilimine ilk katkıyı MÖ V. yüzyılda Heredotos yapmıştır. Heredotos, gittiği yerlerde insanları dinleyip, yaşadıklarını yazıya geçirmiştir. Böylece bir ilke imza atmıştır. Heredotos, insanlardan dinlediklerine müdahalede bulunmamış, onları olduğu gibi yazıya aktarmıştır. Heredotos'un yaptığı bu yöntem "*Nakilci*" veya "*Hikâyeci Tarih*" olarak kaynaklara geçmiştir. Taberî, İbnü-l Esîr ve ünlü tarih felsefecisi İbn Haldûn da hikâyeci tarih yöntemini benimsemiştir. İbn Haldun "*Mukaddime*" adlı eserinde çeşitli yerlerde yaşayan toplulukların hal ve durumlarını anlatmıştır. MÖ 400'lü yıllarda eski Grek tarihçisi Thukydides, Heredot'tan farklı bir yöntem benimsemiş ve eserlerinde öğreticiliğe önem vererek bilgi aktarmayı görev

edinmiştir. Bu yönüyle tarihi bilgileri, yaşayan topluma uygulamayı düşünen ilk tarihçidir. Onun bu yöntemi kaynaklara "*Faydacı Tarih*" olarak geçmiştir. XIX. yüzyıla kadar birçok ünlü isim bu yöntemi kullanarak toplumu harekete geçirmek için icraatta bulunmuşlardır. Eski Grek tarihçi ve ahlakçısı Plutarkhos, İtalyan devlet adamı Machiavelli, İngiliz filozofu Carlyle bu ünlü isimlerden bazılarıdır. Bizde ise Osmanlı İmparatorluğu'nun son asırlarında, Meşrutiyet'te ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında öğretici tarihe yönelme olmuştur. Savaş zamanlarında, manevi bir kuvvet olarak millete, milli ruhu aşılacak için yurdun nerdeyse her kesiminde öğretici tarih yazıcılığı başlamıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi tarih aktarılış biçimlerine göre zaman içinde ayrıma tabi tutulmuştur. Öğretici tarih geçmiş hakkında bilgi verip, didaktiklik amaçlarken; hikâyeci tarih ise olayları hikâyeleştirerek olduğu gibi aktarma amacı gütmüştür. Hikâyeci tarihi masaldan ayıran özellik ise olaylara yer ve zamanın eklenmesidir. Amacı ise olayları hikâyeleştirme yoluyla her yıl bir önceki yıl ile arasında irtibat gözetilmeksizin bilgiyi vermektir. Bu yöntemler temsilcilerin ve sonra gelen ünlü bilim insanlarının tarihi ele alış yöntemlerinin farklılaşmasına sebep olmuştur (Yalçın, 2010, s. 3, Kafesoğlu, 1963, Haldun, 1954, s. 10).

XVIII. yüzyıl yeni bir tarih anlayışının ortaya çıktığı bir dönem olmuştur. Bu dönemden önce Herodotus ve Thukydides gibi ünlü ilim insanlarının ortaya koyduğu yöntemler, tarihi olayların nedenlerini sorgulamadığı için yetersiz kalmıştır. Bu durumda ortaya çıkan çağdaş tarihçilikte yaklaşık 200 yıl boyunca tarihi olayların nedenleri ve dönemin yasaları araştırılıp açıklanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmalar farklı açılardan ele alınsa da, tarihçilerin ulaştığı genel kanı; tarihi olayların bir neden ve sonuç döngüsüyle peş peşe devam ettiği yönündedir (Carr, 1991, s. 104).

XIX. yüzyılın başlarında tarih, modern bir disiplin olma özelliğine kavuşmuştur. Bunda ise en önemli etken Fransız Devrimi'dir. Aydınlanma Çağı olarak bilinen devir, akılcılığa önem vermektedir. Bu duruma ise başta Almanya'da daha sonra Batı Dünyası'nda bazı bilim insanları karşı çıkmıştır. Bu tepkiler sonucu yeni bir akım olan "*Tarihsicilik*" (Historisizm) gelişmiştir. Tarihsiciliğe göre; her çağın insanlara ait kültür ve değerleri bünyesinde bulunduran kendine özgü nitelikleri vardır. Bunları anlamak için ise tarihsel bir bakış açısıyla yaklaşmak

gerekmektedir. Zaten dünyayı anlamının yolunun da akıl değil, tarih olduğunu ileri sürmüşlerdir. Tarihin modern bir disiplin olarak akademik alandaki kurucusu ve tarihsiciliğin öncüsü olan Leopold von Ranke, bu yeni yöntemin gelişmesi için birincil belgesel kaynaklar üzerinde araştırma yaparak onları yorumlama yoluna gitmiştir. Modern tarih anlayışında tarihin yorumlanması böylece önem kazanmıştır. Bu yorumlama aşaması, bugüne kadar açılıp kapanan çağlar ile günümüz dönemi arasındaki bağı anlayarak düşünce ve durum farklılıklarını ortaya çıkarmayı amaçlar. Aynı zamanda o ortamdaki bugünün ortamına nasıl ve hangi aşamalardan geçilerek geldiğinin anlaşılmasını hedefler. Bu fikirlerin tam anlamıyla rayına oturtulması ise XIX. yüzyılın ortalarına doğru gerçekleşmiştir (Tosh, 2011, s. 15).

XIX. yüzyılın ortalarına gelindiğinde ise tarih anlayışı daha bariz şekilde değişim göstererek araştırma yöntemlerinin yaygınlıkla kullanıldığı bir döneme imzasını atmıştır. Bu dönemde "*Araştırmacı Tarih*" yazma usulünü ise ünlü filozof Leibniz ortaya koymuş ve insanların yaptıkları üzerinde karakter incelemelerine başvurmuştur. Ona göre insanlar birbirlerine benzer ve insanlığın gelişmesi için birbirleriyle iletişim halinde bulunurlar. Her hareketlerinin altında karşılıklı etkileşimler vardır. Evrendeki bütün olaylar ise sürekli değişim halindedir. Yani tarihi olaylar farklı zaman ve koşullarda ortaya çıktığından kendine mahsus zaman, mekân ve etki unsurları açısından değerlendirilmelidir. Böylece tarih manasız birer bilgi yığını olmaktan çıkarak bir bilim halini alabilir. Bu alanın savunucularından E. Bernheim bu yöntemi hiçbir yöntemle kıyaslanamayacak ileri bir aşama olarak kabul etmiştir. Şöyle ki, Antik çağın tarih yazarları sadece Grek soyunu veya Roma vatandaşlığında olanları medeni sayıp, diğer insanları dışlamışlar ve onları hiçbir şey bilmeyen barbarlardan saymışlardır. Orta Çağ'da ise dinin etkisi ağır basmış, dinler kendi inançlarının gereğini uygulamışlar ve cihat için birbirlerine savaş açmanın gereğini dile getirmişlerdir. Böyle bir düşünce yapısına sahip olduğundan; insanlar, birbirlerine karşı eşitlik ve saygı çerçevesi dışında kalmışlardır. Aradan uzun yılların geçmesinin ardından nihayet insanlar birbirlerine itibar eder duruma gelmişlerdir. Haliyle insan düşünceleri kısa sürede değiştirebilecek nitelikte olmadığından; bu hale gelmek de epey zaman almıştır. Zamanla milletler arası

kültürel etkileşimler ön planda tutulmuş ve araştırmalar bu yönde geliştirilmiştir (Kafesoğlu 1963).

Tarih, geçmişle günümüz arasında bağlantı kurarak bireylerde akıl yürütme ve hayal gücünü geliştirir. Bunun sonucunda tarihsel farkındalık oluşur. Geçmişe dair bir farkındalık, birey için olduğu kadar, toplum için de önemlidir. Farkındalığı artıran bu ilim sayesinde tarih boyunca yaşamış insan ırkının kaydı bulunabilir, paylaşılabilir ve onun bir parçası haline gelinebilir. Yani geçmişi şimdiyle harmanlayıp geleceğin temellerini atmada, tarih insanlara yol göstermektedir (Cooper, 1995, s.3-4).

Tarih, sosyal ve politik olarak yerel ve ulusal durumların kavranmasını, insani ve kültürel değerlerin benimsenmesini sağlar. Aynı zamanda bireysel hafızada kolektif belleğin oturtulması için bir araç ve yöntem olan tarih, bireylere yurttaşlık bilgisini yerleştirip, onları sosyalleştirerek ulusal vatandaşlığı güçlendirir ve bütünleşmeyi meydana getirir. Bunun sonucunda ise toplumsal kimlik kavramı oluşur (Magalhães, 2016).

Toplumun belleğini oluşturan tarih ilmi, milli bilincin oluşumuna da katkı sağlar. Her milletin kendine özgü tarihi vardır ve milletler bu tarihe bakarak milli ruhlarını canlı tutarlar. Çünkü insanları bir arada tutan değerlerin başında tarih ilmi gelir. Aynı zamanda insanlar tarih ilmi sayesinde, toplumsal kimlik kavramını algılayıp kavrayabilir ve sonucunda kendi kimliklerine olumlu yönde fayda sağlayabilirler. Tarihsel bilgiler ışığında doğru bilinçlenme yoluyla toplumsal kimliğin bireylerde oturması sonucunda; bireyler, toplumu bir arada tutan değerlere sahip çıkabilirler. Tarih ilmi bu aşamada devreye girerek toplumun bilinçlenmesi için yaşanan engin tecrübeleri topluma aktarma amacını güder (Toynbee, 2018, Tosh, 2011, s. 1).

Deneyimlerin topluma aktarılması ve kişiler tarafından bilinçli şekilde alınması kişilerin genç yaşta tecrübe sahibi olmalarına, olgunluk kazanmalarına katkıda bulunur. Geleceğine yön vermek isteyen insanlar, işe geçmişini öğrenmekle başlamalıdır. Geçmişteki insanların tecrübeleri her zaman günümüz olaylarını çözümlenmeye yardım eder. İnsanların nasıl yaşadıkları, problemlerine nasıl çözüm

buldukları, karşılaştıkları olaylardan ne gibi dersler çıkardıkları onların tecrübelerini meydana getirir. Tarih ilmi, bu tecrübeleri bireylere sunmakta; geçmişten bugüne meydana gelen hayat koşullarının ve insan zihniyetinin anlaşılmasına yardım etmektedir. Böylece bireyler hayatı anlamlandırabilir, geleceğe emin adımlarla ilerleyebilir. Gerek kişisel, gerek toplumsal problemlerin çözümünde tarih ilminden faydalanılabilir. Çünkü tarih, geleceği şekillendirme gücüne sahiptir. Geçmiş hakkında bilgi sahibi olmayan bireylerden, gelecek hakkında fikir sahibi olması beklenilemez. Bugünün ve geleceğin kültürünü, felsefesini anlamının temelinde tarih ilmi yatar. Nitekim dünyayı anlamının kilidi akılsa, anahtarı tarihtir (Tosh, 2011, s. 13).

2.1.1. Tarihin Metodolojisi

Her milletin dili, adetleri, gelenekleri, görenekleri, edebiyatları, güzel sanatları en önemlisi de tarihi birbirinden farklıdır. Aynı inanca sahip olanların dahi tutumları farklılık gösterebilmektedir. İşte bu eğilimler kültür unsurlarını meydana getirir. Her millet kendine özgü bir kültüre sahiptir. O halde bir milletin varlığı, bir kültürün varlığının en açık göstergesidir (Kafesoğlu, 2010, s. 16).

Ulusların milli kültürlerinin geleceğe aktarılıp canlı tutulmasında tarihin çok önemli bir yeri vardır. Kültür ve tarih iç içe geçmiştir. Şöyle ki bir milletin kültürü o milletin tarihini oluşturur. Bu sebeple tarih ve kültür birbirinden bağımsız düşünülemez. Milletin kültürü ise, tarihin uyguladığı metotlar sayesinde gün yüzüne çıkmıştır. Tarihin içinde ayrıldığı değişik alt dalları, bölümleri ve bu alt dalları için uyguladığı çeşitli metotlar geliştirilmiştir. Tarih bilimi, çeşitli bilimlerden yararlandığı gibi çeşitli metodolojilerden de faydalanmaktadır. Bunun için tarihin alt dallarına uygun metodolojiler seçilmelidir. Örneğin Selçuklu tarihi, Osmanlı tarihi veya Türkiye Cumhuriyeti tarihinin kaynakları, dönem bakımından birbirinden farklı olduğundan, bu dönemlerin tarihi değerlendirilirken kullanılan metotlar da birbirinden farklı olmalıdır. Tarih metotları kullanılırken en önemli unsur geçmişte yaşanmış bir olayın bilgisini doğru bir şekilde aktarmaktır. Tarihi bir olayı doğru olarak aktarabilmek için ise bir olayı olabildiğince alt dallara, bu alt dalları da kendi

arasında bölümlere ayırarak iyi tahlil etmek ve bunu düzenli şekilde sunmak gerekir. Bu ise tarihçinin kullandığı metodolojiyle doğrudan ilişkilidir (Yalçın, 2010, s. 15-18).

Bir işe başlarken kullanılan yöntemler o işi yapmada kolaylık sağlayacak ve işin daha açıklanabilir, anlaşılabilir, en önemlisi de güvenilir olmasına katkıda bulunacaktır. Her bilim dalı oluşturulurken kendine has bazı yöntemler kullanılmaktadır. Tarih ilmi için de aynı durum söz konusudur. Birikmiş bilgiler, fazlalığının yanında karmaşıklık da içermektedir. Bu karmaşıklık uygun yöntemlerle çözülebilir. Önemli olan tek durum ise doğru bilginin doğru yöntemle eşleştirilmesidir. Ancak bu sayede karmaşık bilgiler anlaşılır duruma getirilebilmektedir. Tüm bilgiler aşama aşama belli yöntemlerle yerine oturtulmaktadır. Araştırmacı, araştırmak istediği konuyu ele almakla işe başlar. İkinci aşamada ise bu konu üzerine yazılmış tüm kaynaklara ulaşmakla, yani bilgileri bulmakla mükelleftir. Bilgiye erişen tarihçi üçüncü aşama olan kaynakları sınıflayarak onlar üzerinde eleştiriler, çözümlemeler, açıklamalar yapıp son aşama olan değerlendirmeye tabi tutar. Bu aşamadan sonra ise yapılacak son şey, diğer kaynaklarla karşılaştırmaların yapıp sağlam verilerin elde edildiğinden emin olmaktır. Böylece ele alınan konunun tüm ayrıntıları, uygun yöntemler kullanılarak sağlam kaynaklar dâhilinde gün ışığına çıkarılmış olur (Memiş, 2005, s. 125-126).

2.1.2. Tarihin Faydalandığı Bilimler

Yeni bilgilerin elde edilmesinde, geçmişten gelen bilginin önemi büyüktür. Haliyle bilimin ilerlemesinde yeni bilgiler, geçmişteki bilgilere dayandırılmalıdır. Diğer bilimler, tarihe yardımcı birer kaynak olduğu gibi, tarih de diğer bilimlere kaynaklık etmektedir. Tarihe yardımcı bu bilimleri, birbirinden tamamen bağımsız görmek nerdeyse imkânsızdır. Çünkü bilimlerin gelişebilmesi için birbirleriyle sıkı bir ilişki içinde olmaları gerekir. Bir tarihçi de karşılaştığı bir olayı, o olayla ilgisi olan diğer ilimlerden faydalanarak çözümleyebilmekte ve sonuca ulaştırabilmektedir. Tarih bilimine fayda sağlayan diğer bilim dalları aşağıda tanıtılmıştır (Kütükoğlu, 2008, s. 9).

Felsefe; hakikati sorgulayarak arama yolunda ilerlerken buldukları arasında bağ kuran ve dünya görüşlerinin kavranmasını sağlayan bilim dalıdır. Bir devrin felsefesinin bilinmesi o devrin düşünce yapısının anlaşılması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi ile mümkün olduğu için, tarih ile felsefe birbirleriyle yakından ilgilidir. Bu bakımdan tarih geçmişi incelerken, geçmişte yaşamış olan toplumların felsefi görüşlerine de bakmaktadır (Kütükoğlu, 2008, s. 9).

Sosyoloji; insan gruplarının, kurum ve kuruluşlarının yapısını, birbirleriyle ilişkilerini ve zaman içinde meydana gelen değişmelerin topluma etkisini inceleyen bilim dalıdır. Aynı zamanda sosyoloji, toplumda benimsenen kuralların kişilere yansımalarını incelemektedir. Toplumda düzeni sağlamak adına ortaya konulan kanun, yasa ve toplumsal kurallar, toplumun yaşam biçimi, kültürü gibi sosyal yapısı sosyolojinin ilgi alanına girmektedir. Geçmişte yaşanmış olaylar, belli bir toplumun ürünü olduğundan ve her toplumun kendine has yasaları, yaşam biçimleri bulunduğundan tarih bilimi sosyoloji ile yakından ilgilenmekte ve araştırma alanına sosyolojiyi dâhil etmektedir (Zencirkıran, 2016, s.1, Duverger, 1999, s. 8).

Psikoloji; tarihe geçmişteki insanların davranışlarının anlaşılıp çözümlenme sürecinde yardımcı olmaktadır. Savaşa katılan Türk askerlerinin gözünü kırpmadan büyük cesaretle savaşmaları, açlıkla, soğukla, hastalıkla mücadele etmeleri, canları pahasına vatanlarını korumaları gibi davranışların incelenmesinde veya bir hükümdarın devleti ve ülkeyi yönetme gibi büyük bir sorumluluk aldıktan sonra içinde bulunduğu psikolojik durumunun araştırılmasında tarihe katkı sağlar. Böylece geçmişin anlaşılıp değerlendirilmesi sağlanır. Tarih; insanların geçmişini incelerken, davranışlarına ve bu davranışlarının sebeplerine bakmaktadır (Köstüklü, 2006, s. 16).

Antropoloji; insan ırkını, ırkların özelliklerini, değişimlerini, yaşayış biçimlerini, kültürel özelliklerini incelemektedir. Günümüzde elliyi aşkın ırk bulunmakta ve hepsi kendine has özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Tarih bilimi ile antropoloji; geçmişten günümüze insan ırkının yaşam koşullarını, bu koşullar içinde değişimlerini incelemesiyle benzerlik göstermektedir (Memiş,2005, s. 42-43).

Arkeoloji; geçmişte yaşamış insan ırkından geriye kalan kalıntıları inceleyip yazılı belgelerin bulunmadığı devirler hakkında önemli bilgiler vermektir (Kütükoğlu, 2008, s. 10). Tarih bilimi yazının icadından sonraki devirlerde oluşturulan eserlerin incelenmesini, aydınlatılmasını üstlendiğinde yazılı belgelerin olmadığı dönemler hakkında arkeolojiden yararlanmaktadır (Şimşek, 2011).

Etnoloji; insanların oluşturdukları kültürlerin oluşum koşullarını, zaman içinde değişimlerini, bireylere ve topluma etkilerini, diğer kültürlerle ilişkilerini karşılaştırmalı olarak ele alıp toplumların dini, siyasi, iktisadi ve sosyal yaşayışlarını göz önünde bulundurarak inceleyen bilim dalıdır. Etnoloji, geçmişte yaşamış insanların yaşam şekillerinin, gelenek, örf, adet ve ananelerinin bilinmesinde tarihe yardımcı olmaktadır (Tezcan, 2008, s. 3).

Filoloji; insanların konuştukları dillerin yapısal olarak tüm özelliklerini incelemektedir. Filoloji, geçmiş devirlerdeki toplulukların dillerinin ve etkilendikleri diğer dillerin çözümlenmesinde tarih ilmine yardımcı olmaktadır. Bu sayede geçmişte yaşayan toplumların hayatlarının, yaşadıkları dönemin anlaşılması sağlanabilmektedir. (Memiş, 2005, s. 41-42).

Coğrafya; dünya üzerindeki mekânları tasvir edip, yorumlar. Tarih de insanoğlunun ayak bastığı tüm mekân ile ilgilenmektedir. Nitekim insanoğlunun yaşamını sürdürebilmesi için belli bir yere, mekâna ihtiyacı vardır. Tarih boyunca bazı önemli mekânlar nice büyük uygarlıklara beşiklik etmiştir. Bu medeniyetler, genellikle coğrafi koşulların yaşama elverişli olduğu yerlerde kurulmuştur. Tarih, geçmişi ve medeniyetleri incelerken, coğrafi şartlarını da göz önünde bulundurarak bilime ışık tutar (Kütükoğlu, 2008, s. 11).

Paleografya; eski yazıları tanıma, okuma ve anlamlandırma işini üstlenir. Bu bilim, tarihe bir toplumun dilinin ne olduğunun bilinmesini sağlamada yardımcı olur. Toplumun dilinin bilinmesi ise o toplumun geçirdiği tarihi evreleri aydınlatarak, gün ışığına çıkarır (Kütükoğlu, 2008, s. 12).

Epigrafi; kolayca yok olmayacak dikili bir taş, mezar taşı veya tahta parçası gibi yapıların üzerine bilgilendirme amacıyla yazılan yazıları inceleyen bir ilimdir.

Birinci elden kaynak niteliğindeki bu yazıtlar; yazıldığı dönemin kültürünü yansıtan sanatsal yapılar olması bakımından tarihe yardımcı bilimler arasında son derece değerlidir (Kütükoğlu, 2008, s.13, Kafesoğlu, 2010, s. 321). Nümizmatik, eski paraların incelenerek tanınmasını sağlar. Bu ilim, dönemin siyasi ve iktisadi yapısının değerlendirilmesinde tarihe yardımcı olmaktadır (Köstüklü, 2006, s. 16).

Kronoloji; zaman sıralaması yaparak, tarihte meydana gelmiş olayların ne zaman yaşandığı hakkında bilgi verir. Zamanın hesaplanıp bilinmesinde kullanılmak amacıyla ise çok eski devirlerden itibaren çeşitli takvimler yapılmıştır. Tarih, geçmişteki toplulukların sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik bağlamda başından geçen tüm önemli olayları zaman bakımından değerlendirdiği için kronolojiden yararlanmaktadır (Memiş, 2005, s. 36-37).

Sanat; çeşitli imgelerin biçim ile anlamlarının kavramsal ve duyuşsal dışavurumudur. Sanatın yapıldığı dönemin anlaşılıp aydınlatılması bu imgelerin anlamlandırılıp okunmasına bağlıdır. Sanat tarihi ise insanların ve toplumların kendine özgü kültürleri içinde meydana getirdikleri maddi ve manevi kültür ürünlerini inceler. Bu sayede geçmiş dönemlerdeki insanların kültürleri, hayat düşünceleri, estetik değerleri hakkında bilgi edinilir (Saraç 2005, Kart 2015, Freedman, 2000, Mülayim 1992, Altuner 2007).

2.1.3. Tarihin Kaynakları

Tarihi kaynaklar, tarihi bir olay veya olgunun ortaya çıkışı, gelişimi veya sonucu hakkında bilgi veren materyallerdir. Bir materyalin tarihi bir kaynak sayılması için belli bir dönemi yansıması veya ona yakın bir tarihte kaynaklardan yararlanılarak oluşturulması gerekir. Tarihi kaynaklar üç bölümde ele alınabilir. Bunlar; ana kaynaklar, birinci elden kaynaklar ve ikinci elden kaynaklardır. Ana kaynaklar, bir olayı bizzat yaşamış olan veya o dönemi gören biri tarafından kaleme alınan eserler ya da o dönemde dikilen yazıtlardır. Birinci elden kaynaklar, ana kaynaktan yararlanılarak meydana getirilen eserlerdir. İkinci elden kaynaklar ise, birinci elden kaynaklardan yararlanılarak oluşturulan eserlerdir. Bunların içinde en

güveniliri ana kaynaklar olup, hata payına yer vermez. İkinci elden kaynaklara ise ana kaynaklarla birinci elden kaynaklara ulaşılamadığı takdirde ihtiyaç duyulmaktadır (Özçelik, 2001, s. 83, Kütükoğlu, 2008, s. 17).

Tarihi kaynaklar, insanların geçmişte yaptıkları faaliyetleri günümüze ulaştıran en önemli bulgulardır. Tarihi kaynaklar zengin çeşitliliğe sahip olması sebebiyle tasnif ve tahlilleri uzmanlık gerektirmektedir. Örneğin iki veya daha fazla ülke arasındaki bir savaşı araştıran tarihçi, savaşa dâhil olan ülkelerin belgelerine bakmasının yanı sıra, coğrafi bölgelerine ve aralarındaki savaşın geçtiği konuma da bakmalıdır. Günümüze yakın bir olayın araştırılması için dönemin basın yayın kuruluşlarının ve belgelerinin taranmasının yanında, günümüzde hala yaşayan ve olaylara tanıklık edebilecek durumdaki kişilerden bilgi toplamak gereklidir. Kısaca bu tür bilgilere ulaşmak için dönemi yansıtan sözlü, yazılı, görsel ve işitsel kaynakların taraması son derece faydalı olacaktır (Tosh, 2011, s. 31).

2.1.3.1. Sözlü Kaynaklar

Sözlü kaynaklar; insanoğlunun bilgi birikimini, kültürel mirasını, yaşamış olduğu deneyimlerini gelecek kuşaklara aktararak yeni neslin geçmişteki bu bilgi birikimini öğrenmelerini sağlamak için söylemiş oldukları sözlü kültür ürünleridir. Bu sözlü kültür ürünleri; tarihi şiirler, halk hikâyeleri, efsaneler, destanlar, masallar, menkıbeler, atasözleri ve deyimler, fıkralar gibi söyleyeni belirsiz bir şekilde ağızdan ağza anlatılarak süregelmiş ve bir süre sonra yazıya aktarılmıştır. (Kütükoğlu, 2008, s. 18, Yalçın, 2010, s. 362-363, Özçelik, 2001, s.85). Yazının olmadığı devirlerde ağızdan ağza süregelen bu ürünler olduğu gibi aktarılamamış; eksik veya fazla anlatım ile içeriğinde bozulmalar meydana gelmiştir. Ürünler, belli bir süre sonra yazıya geçirilse de aktarımı ilk söylendiği şekliyle farklı bir hâl almıştır. Bu durum ise ürünlerin aslından uzaklaşmasına sebep olmuştur (Memiş, 2005, s. 93).

Sözlü kaynaklar zaman içinde çeşitli şekillerde ifade edilmiştir. Bunlardan kelimelerin sembolize edilerek cümleler arasında belli bir ahengi yakaladığı şiirler, kişilerin duygularına tercüman olan ve farklı yorumlanmaları da içinde barındıran

anlam çeşitliliğine sahip sanatsal ürünlerdir. (Şenol, 2013, s. 8). Tarihi şiirler ise milletin tarihsel kimliğini ve değerlerini ifade etmesiyle milli ruhu, vatan, bayrak ve millet sevgisini canlandırıp coşturan destansı şiirlerdir (Şenol, 2013, s. 8, Durmuş, 2008).

Diğer bir sözlü kaynak ürünü olan halk hikâyeleri; aşk, kahramanlık gibi konuların bolca işlenerek duygu ve düşüncelerin yansıtıldığı fazla uzun soluklu olmayan kurgusal anlatılardır. Hikâyelerin masallardan farkı her zaman mutlu sonla bitmeyip ders verici nitelikte olmalarıdır (Yılmaz, 2009, s. 1-4).

Efsaneler; gelenek ve göreneklerden ilham alınarak anonim şekilde oluşturulan, milli ve evrensel unsurlar ile toplumsal inanç ve değerlerin konu edinildiği anlatılardır. Ayrıca belli yer ve zamanda, olay ve kişilere olağanüstülükteki özellikler verilmektedir. Böylece bazı mucizevî olayların açıklanmasının yanında canlı ve cansız bütün varlıklar hakkında bilgi verilerek; insanların, kâinatı anlaması ve sonunda ise birtakım dersler çıkarması amaçlanmaktadır (Türktaş, 2012, s. 29).

Destanlar; toplumun hayatında savaş, barış, kıtlık, göç, afet gibi derin izler bırakmış gerçek olayların, kahramanlarıyla beraber olağanüstü tasvirler eşliğinde aktarıldığı uzun anlatılardır. Bir ulusun düş gücünü en iyi yansıtan edebi ürünlerden olan destanlar, anonim olarak ağızdan ağza aktarılarak devamlılığını sürdürmüştür. Destanlar, milletin ortak değerlerini içine aldığından önemini her zaman korumaktadır (Yılbır, 2006, s. 9, Özçelik, 2001, s. 86).

Mitolojik unsurları bünyesinde barındıran anlatılar olan masalarda tasvirlerle olağandışı olaylar dile getirilerek olaylara renk katılmakta ve sonunda iyilerin kazanacağı, kötülerin kaybedeceği mesajı verilmektedir (Sadıç, 2008, s. 3). Masallar bir milletin tecrübeleri, yaşayışları, hayata bakış tarzları, ahlaki-kültürel ve dini inanç unsurları hakkında bilgi veren, gerçek yaşama örnek teşkil eden yapıya sahiptirler (Özkaynak, 2013, s. 2-3).

Başka bir sözlü kaynak olan menkıbeler, toplumda yaptıkları iyiliklerle tanınmış ve yer edinmiş gerçek kişilerin kahramanlıklarının anlatıldığı övgülü

hikâyelerdir. Bu kişiler, toplumun beklentilerini karşıladığından; toplum tarafından kahramanlaştırılmış ve onlara üstün özellikler yüklenmiştir (Memiş, 2005, s. 96-97).

Atasözleri, geçmişte insanların yaşadıkları olaylardan dersler çıkararak tecrübe edindikleri bilgi birikimlerini ele almaktadır. Bu bakımdan toplumun sahip olduğu kültürel değerlerini kapsayan atasözleri, hayata dair önemli mesajları didaktik olarak aktaran özdeyişlerdir (Doğan, 2016, s. 26). Deyimler, gerçek anlamda kullanıldığı gibi mecaz anlamda da kullanılan, etkileyici anlatıma sahip birden fazla kelimedenden oluşan sözcük gruplarıdır (Gülüm, 2013, s. 50). Milli değerlerden dilin bir unsuru olup az sözle çok şey anlatan deyimler, toplumda yaşanan tecrübeler sonrasında oluşmuştur (Çevik, 2011, s. 30). Milletten başından geçen iyi-kötü bütün deneyimlerin bir ürünü olan deyim ve atasözleri, dilin en büyük hazinelerindedir. Bu kalıplaşmış sözler, gelecek kuşaklara yol göstericidir (Şalvarlı, 2010, s.27).

Fıkralar ise, insanları güldürürken düşünmeye sevk ederek dersler veren sözlü kültür ürünlerindedir (Sadıç, 2014, s. 200).

2.1.3.2. Yazılı Kaynaklar

Tarih yazıcılığına önem verilmesiyle birlikte sözlü kültür ürünlerinden olan destanlar, hikâyeler, efsaneler ve menkıbeler yerine daha somut bilgilere ve belgelere yönelme olmuştur. Zamanla yığılan bilgilerle tarihi kaynaklar artmış ve yazılı belgelere dönüştürülme gereği duyulmuştur. Örneğin Türk devlet hayatındaki her türlü bilgi kayda geçirilmeye başlanmış, tarih yazıcılığı hızla ilerleme kaydetmiştir. Kaynağı belli hale gelen ve zamanla ilerleyen bu bilgiler çoğalarak Türk bilim dünyasına zengin kaynaklar kazandırmıştır. Bugün Türk Tarihi, yazılı kaynak bakımından bir hayli zengindir; çünkü yazılı tarih içinde Türklerin siyasi, idari, hukuki ve askeri meseleleri kadar sosyal meselelerine de yer verilmekte, bu kaynaklar Türklerin geniş kültürel hayatını da içermektedir (Yalçın, 2010, s. 362). Yazılı kaynak dendiğinde ana kaynak durumunda olan arşiv malzemeleri başta gelir. Arşivler, geçmişten günümüze bozulmadan taşınan tarihi hazinelerdir. Geçmişe ait

en sağlam ve güvenilir bilgilere yalnızca arşiv malzemelerinden ulaşılır (Çetin, 1984).

Devlet ve ülkeyle ilgili saklanan her bilgi milletin geleceği için kıymetlidir. Bu açıdan arşiv malzemeleri ana kaynak görevi görmektedir. Türkiye, yaşadığı coğrafyalar ve hüküm sürdüğü yıllar içinde zengin bir kültüre sahip olduğundan, geniş kaynaklara ev sahipliği yapmaktadır. Arşiv malzemelerine örnek olarak hükümdar mührünü taşıyan belgeler, hukuki belge niteliğindeki dosya, sicil, noter belgeleri ve özel mektuplar, imar faaliyetlerinden önce çizilmiş plan ve haritalar, görüntülü ve sesli materyaller verilebilir (Alikılıç, 1998, Kütükoğlu, 2008, s. 20-25). Bunlardan fermanlar; bir işin yapılmaya başlanması ve bitirilmesi için hükümdar tarafından verilen buyruklardır. Bu belgelerde hükümdarın mührü yer almaktadır. (Uslubaş ve Keskin, 2016, s. 228-229). Fetvalar; müftü, şeyhülislam veya kadıların; dini, sosyal, hukuki, idari, siyasi konularda kendisine danışılması karşılığında, İslam hukukundan yararlanarak danışılan bu konuların dine uygun olup olmadığını belirttikleri yanıtlardır (Memiş, 2005, s. 116).

Diğer bir arşiv malzemesi olan kadı sicilleri; şeri hukuk kurallarıyla birlikte ikamet ettiği bölgelerde yargılama işini de üstlenerek ticari, dini, idari, hukuki, sosyal davalara bakan kadıların bu davaları kaydetmek üzere tuttıkları defterlerdir (Memiş, 2005, s. 115). Tahrir defterleri; Osmanlı Devleti'nin, fethettiği yerlerin beşeri, fiziksel, idari özelliklerinin kayıtlarının tutulduğu defterlerdir (Uslubaş ve Keskin, 2016, s. 622). Bu defterlerde erkek nüfusu esas alınarak sayım yapılmış ve defterler alınan vergilerin düzenlenmesi amacıyla oluşturulmuştur (Ertürk, 2007, s. 7). Vakfiyeler ise padişah ve çevresi ile devlet adamlarının hayır için yaptırdığı vakıf topraklarının sorumluluğunun kime devredilip, elde edilen gelirlerin nerede nasıl kullanılacağına dair bilgi ve talimatların yer aldığı belgelerdir (Memiş, 2005, s. 116).

Yazılı kaynaklardan olan kütüphane malzemelerinin kendi aralarında çeşitleri vardır. Bunlardan vekayinameler; tarihte milleti sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik, dini vb. yönlerden etkileyen tüm olayların yazıldığı belgelerdir. (Kütükoğlu, 2008, s. 23). Soyağaçları; geçmişte siyasi etkinliği bakımından üstün kişilerin veya toplumda

yüksek statüye sahip kişilerin soylarının nereden geldiğini ve kimlere uzandığını belirtmek için hazırlattıkları belgelerdir (Memiş, 2005, s. 99-100).

Bir diğer kütüphane malzemesi olan biyografiler, herhangi bir alanda başarılı kişilerin hayat hikâyelerinin konu alındığı eserlerdir. Bu eserlerde kişilerin yaşam öyküleri, yaşamları boyunca yaptıkları önemli kültürel, siyasal, sosyal alandaki çalışmaları, başarıları başarısızlıkları yer alır (Er, 2010, s. 29). Otobiyografiler ise; bir kişinin bizzat öz yaşam öyküsünü, kendi duygu ve düşünceleriyle, kurgudan uzak bir biçimde ayrıntılı olarak kronolojik bir biçimde kaleme almasıdır (Özyer, 1993). Yaşanan şahsi olaylardan yola çıkılarak bunları kaleme alma isteğiyle oluşturulan hatıralar; kişinin başından geçen önemli olay ve koşulları, kendi dili ve yorumu ile subjektif bir biçimde aktardığı önemli eserlerdir. Aynı zamanda hatıralarda, dönemin koşullarına da yer verilmektedir. (Yalçın, 2010, s. 273-274). Seyahatnameler ise; kişilerin bilmediği bir yer ve mekâna yaptığı gezi esnasında gördüklerini, geniş topluluklara aktarma amacıyla kaleme aldıkları eserlerdir (Er, 2010, s. 22).

Yazılı kaynakların bir diğeri olan kalıntıların içine kitabeler ve paralar girmektedir. Kitabeler; belli bir olay ya da konu hakkında bilgi, açıklama veya öneri vermek amacıyla taş, tahta, metal ya da porselen gibi yazı yazılacak çeşitli aletlere işlenmiş metinlerdir. Bu metinler toplumun sosyal, siyasal, kültürel ve dini yapısı hakkında sağlam bilgiler vererek dönemin aydınlatılması bakımından son derece önem arz etmektedir (Memiş, 2005, s. 98-99). Nümizmatik belgeler; tarihte hükümdarlık alametlerinden olup üzerinde padişahın resmi, basım yılı gibi bilgiler yer aldığı paralardır. Bunlar, geçmiş dönemlerin yılını, hükümdarını, ekonomik, siyasi, kültürel durumunu açıklayan önemli belgelerdir (Kütükoğlu, 2008, s. 28).

Yazılı kaynaklardan süreli yayınlar ise; gazete, dergi, mektup gibi toplumun içinde bulunduğu durumu aktaran önemli belgelerdir. Geçmişten günümüze ulaşmış gazete, dergi, bildiri, mektup gibi belgeler o dönemde yaşanan olayları açıklaması açısından sağlam bilgileri içinde bulundurmakta ve dönemin koşullarını doğrudan yansıtarak bilgilendirmeyi sağlamaktadır (Memiş, 2005, s. 106).

2.1.3.3. Görsel ve İşitsel Kaynaklar

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kaynak çeşitliliği de artmış, eserler sözlü ve yazılı ifadelerinin dışına çıkartılarak hem göze, hem de kulağa birlikte hitap edilebilen forma dönüştürülmüştür. Bu bağlamda daha somut hale getirilen çeşitli belge ve yapıtlar, sesli ve görüntülü materyal olarak tarihi kaynaklar içerisinde yerini almıştır. Görsel ve işitsel kaynaklar içinde; görsel olarak minyatürler, gravürler, resimler, karikatürler, fotoğraflar, afişler, kartpostallar, haritalar, planlar ve pullar; işitsel olarak ses plakları ve ses kasetleri, hem göze hem kulağa hitap eden videokasetler, CD'ler ve filmler yer almaktadır. Konular önce sesli olarak radyodan, daha sonra ise televizyon, bilgisayar, tablet, telefon gibi yeni buluşların icadıyla birlikte bu aygıtlar üzerinden yansıtılmıştır. Günümüzde internet ağının televizyon, bilgisayar ve cep telefonlarına bağlanmasına paralel olarak bilgiler hızlı ve kolay ulaşılabilecek bir şekilde insanlığın hizmetine sunulmuştur. Bu tür gelişmelerle beraber çoğalan fotoğraflar, videolar ve filmler gibi görsel işitsel ürünler; geçmiş zamanın kültürünü, önemli gelişme ve olayları başarılı şekilde yansıtmayı başarmıştır (Çoban, 2011, s. 19-20, Kütükoğlu, 2008, s. 22, Özçelik, 2001, s.108).

Minyatürler, tek başına bir durumu veya olayı açıklamak ya da yazılı bir metin üzerine o metni tasvir edip daha anlaşılır hale getirmek üzere çizilen küçük ve renkli resimlerin ahenkli olarak bir arada bulunduğu materyallerdir (Kaya, 2018, s.12). Minyatürler; dönemin kültürü, yaşayışı, askeri olayları hakkında bilgi vermektedir. Örneğin; Osmanlı minyatürlerinde askeri olaylar kullanılan silahlarla ifade edilirken, çizilen kıyafetler dönemin kültürünü yansıtmıştır (Kütükoğlu, 2008, s. 22).

Gravürler; plastik, ahşap, taş veya metal türünden materyallere kazıma tekniği kullanılarak aktarılan şekil ve resimlerdir. İlk aşamada resim yapılacak materyallerin üzerinden mürekkep boya ile geçilir. Ardından kazıma tekniği ile belirginleştirilip ikinci kez boyama yapılır. Sonrasında ise ıslatılmış kâğıt veya düz bir zemin üzerine baskı yöntemiyle kopyalanır (Sevinç, 2012, s.1, Küçüköner, 2012,s.3).

Resimler; fikir, hissiyat ve imgelerin, kalem ve fırça gibi aletlerle iki boyutlu nesnel bir alana aktarıldığı çalışmalardır. Çeşitli renk, desen ve şekillerde çizilen resimlerin yapımında estetik bir etki oluşturmak esastır. Diğer bir amaç ise

anlatılmak istenen konu ile ilgili bilgi vermektir. Yani resimler kişileri sanatsal olarak etkiledikleri gibi, onlara bilgi de vermektedir. Aynı zamanda kişilerin yorum gücünü kazanmasına yardım etmektedir (Mısırlı, 2008, s. 254, Şaşıhüseyinoğlu, 2015, s.140).

Karikatürler; öznel duygu ve düşünceler ışığında verilmek istenen iletilerin, farklı materyaller üzerine değişik sembollerle ifade edilmesidir. Bu görsel ürünler, yaşanan çağın durum ve olaylarına ek olarak, insanların kültürel değerleri hakkında da bilgi vermektedirler. Geçmişteki insanlar, yazının icadından önce bu tür çizimlerle haberleşmişlerdir. Bu bakımdan karikatürler, geçmiş dönemler hakkında geniş ve önemli bir bilgi kaynağı niteliğe sahiptirler (Öztaş, 2007, s.31, Mısırlı, 2008, s. 253)

Fotoğraflar; evrende bulunan bütün varlıklara ve bu varlıklarla ilgili tüm durum ve olaylara ait gerçek görüntülerin, düzlemsel bir alan üzerine kaydedildiği görsel materyallerdir. Bu görsel materyaller daha önceleri resimle uğraşan sanatkârların resimlerini çizmek için yararlandıkları “Kara Kutu” (*Camera Obscura*) denen aletin geliştirilmesi sonucu ortaya çıkmışlardır. Bu alet, daha sonradan icat edilecek fotoğraf makinelerine ilham kaynağı olmuştur (Arlı, 2017, s.5-6, Batuk, 2013, s.8). Önceleri uzun uğraş isteyen fotoğraf çekme işi yeni makinelerin icadıyla zamanla geliştirilmiştir. Böylece görüntüler, geliştirilen yeni makinelerle daha kısa sürede net bir şekilde fotoğraf karesine alınmıştır. Bu durum görüntü kalitesi ve zaman tasarrufu olarak insanlara büyük bir kazanım sağlamıştır (Kütükoğlu, 2008, s. 22). Fotoğraflar, gerçek olayların, nesnelerin, insanların ve eserlerin görsel envanterleri olarak sunulmasıyla, yazılı kaynaklara da farklı bir alternatif oluşturmuştur. Çünkü bir bilginin yazılı ifadesinden daha güçlü bir ifade varsa, bu da yazılı ifadelere ek olarak resim ve fotoğrafları içine alan görsel unsurlarla desteklenmiş ifadeleridir. Görüntü ve yazının aynı anda kullanılması, sadece kelimelerin kullanılmasından daha güçlü bir etki bırakabilmektedir. Yani bu ifadeler insan bilincini daha derinden etkileme gücüne sahiptir. İnsan beyninin görsel bilgiyi işleyen bölümleri, sözel bilgiyi işleyen bölümlerden evrimsel olarak daha eskidir. Böylece görsel imgeler, sözcükleri yapan insan bilincinin daha derin öğelerini uyandırmaktadır. Sadece kelimelere dayalı değiş tokuşlardansa, kelimelerin yanı sıra görsel imgelerin işlediği değiş tokuşlar, insan

hafızasında daha fazla yer edinecektir (Harper, 2002). Bu açıdan resim ve fotoğrafların gerek tarihi belgelerde, gerekse insan hafızasında önemli yeri vardır.

Afişler; ilgi çekici büyüklükte ve farklı renklerde yazı, resim veya şekillere yer verilerek oluşturulup belli mekânlara asılan materyallerdir. Toplumda bir ürünü tanıtmaya, beğendirmeye, toplumda o ürün hakkında merak ve rağbet oluşturma veya bir haberi duyurup bilgi verme amacıyla hazırlanmaktadır (Çitoğlu, 2008, s. 10). Afişlerin çıkış serüveni Cumhuriyet öncesinde acil durum alarmlarında halkı bilgilendirmek, ihtiyatlı olunarak tedbir almalarını sağlamak veya yardım istemek amacıyla oluşturulmuştur. Sonraları afişlerin oluşturulma amacında değişikliğe gidilmiş ve afişler özelleştirilmiştir. (Serin vd., 2010). Örneğin film ve dizi afişleri günümüzde geçmiş zamanın sanatsal ürünlerini tanıtırken; o dönemde bu afişlerin oluşturulması reklam açısından son derece değerli olmuştur (Öztaş, 2007, s.28).

Kartpostallar; bir mesajı iletmek üzere haberleşme amaçlı hazırlanan yazışma kartlarıdır. Bu kartlar iletilecek mesajın yazılması için ayrılan boş bir yüzey ile çeşitli resim ve anlamlı sözlerin yer aldığı arka yüzeye sahiptir (Öztosun, 2015, s.52). Kartpostallardan yaşanan dönemin sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik hayatı hakkında çıkarımlarda bulunulabilir. Bu bakımdan kartpostallar, geçmişini aydınlatmada değerli birer kaynak niteliğindedirler (Işık, 2008, s. 2).

Haritalar; yeryüzünün bütününün ya da bir kısmının, belli ölçek eşliğinde küçültülüp düzlemsel bir yüzeye aktarılarak başlık, yön, koordinat, işaret ve sembollerin de eklenmesiyle yapılan çizimlerdir. Bu çizimler, yeryüzündeki coğrafi alanların fiziki, siyasi, beşeri ve ekonomik nitelikleri hakkında bilgi vermek amacıyla oluşturulmuşlardır (Bakkaloğlu, 2017,s.13, Akar, 2008, s. 40-41, Demiralp, 2009). Haritalar ilk olarak avcılık yapan toplumun, besin alanlarını işaretleyip kaybetmemek üzere ağaç, taş, kaya, mağara gibi alanlara çizdikleri işaretlerle oluşmuştur. Yazıdan evvel bu işaret ve semboller kullanılsa da bir zaman sonra yeni yerlerin keşfiyle alanların fazla oluşu işaret ve sembollerin yetersiz kalmasına yol açmıştır. Bu durumda yazının bulunması zaruri bir hal almış ve yer isimleri resimli yazılarla ifade edilmiştir (Çelik, 2016, s.3).

Planlar; köy, kasaba, kent, şehir gibi yerleşim birimlerin yerlerinin ve bu birimlerdeki fiziki çevreyi yenileme, iyileştirme adına yapılan yapıların bölüm ve alanlarının ayrıntılı biçimde haritaların üzerinde gösterildiği ölçekli çizimlerdir (Özdemir, 2011, s.51, Öztürk ve Kılıç, 2013). Planlar, şehirleşme sürecinde yaşanan değişim ve yenilikler hakkında önemli bilgiler vermektedir (Öztaş, 2008, s.31).

Pullar; bir yerden başka bir yere gönderilmek üzere hazırlanan ve posta yoluyla iletilen zarf, paket vb. türündeki gönderilere yapıştırılan küçük kare ya da dikdörtgen kâğıt parçalarıdır. Pulların üzerinde değişik şekil ile renklerde resimler ve yer ismi, ücreti gibi yazılar yer almaktadır (Bakmaz, 2016, s.23). Pullar bir ülkenin kültürü, ekonomisi, turizm yerleri hakkında değerli bilgiler vermektedir.

Ses plakları; kaybolan seslerin kaydedilerek tekrar dinlenmesini sağlayan, gramofon üzerinde iğnenin temas ettirilmesiyle birlikte döndürülerek çalıştırılan yuvarlak şekilli işitsel kaynaklardır (Ayvaz, 1996, s.5). Gramofon plağı, taş plak gibi isimlerle de anılan ses plakları sayesinde ses kayıtları, şarkılar kaydedilerek yaygınlaşmış ve müzik kültürünün de gelişmesi sağlanmıştır (Şen, 2013, s.31).

Ses kasetleri; teyp yardımıyla çalışan, içinde ses ve şarkıların kaydedilip çalınmasını sağlayan manyetik bantlar bulunan, ileri geri sarılabilen dikdörtgen kutu şeklindeki aletlerdir (Konuk, 2005, s.74, Ek, 2009, s.24). Ses kasetleri, dönemin müzik kültürünü yansıtır.

Videokasetler; içerisine ses, görüntü ve hareketlerin kaydedilip, video yayın cihazında tekrar oynatılabildiği materyallerdir. Bunun yanında, televizyon ve sinema videolarının da kaydedilip sonradan seyredilmesine imkân tanımaktadır. Bu bakımdan videokaset kaydı, rağbet gören aletler olmuşlardır. En önemli avantajı, kameranın gözünün gördüğü görüş alanı içindeki her şeyi kaydetmesidir. Böyle kapsayıcı bir kayıt, daha sonra birden fazla seyirci tarafından seyredilebilip analiz edilebilir. Dezavantajı ise videokasetlerin verileri tamamen koruyamamalarıdır. Nitekim ikinci üçüncü kullanımda veri kayıpları yaşanabilmektedir (Nazemi, 2013, s.15, Dilmen, 2007, Rosenstein 2002).

CD'ler; lazer ışınlarıyla okunabilen verilerin metin, ses, fotoğraf, hareketli görüntü şeklinde kaydedildiği ve kullanım sürelerinin uzun olduğu disk türleridir. İlk başta tek kayıta imkân veren CD'lerde zamanla yeni sürümler ortaya çıkmış ve ek kayıt, kayıt silip yeni kayıt oluşturma seçenekleri eklenerek daha kullanışlı aletlere dönüştürülmüşlerdir (Ek, 2009, s.30-31).

Film kareleri, saniyesi 25 tek kareden oluşan hareketsiz görüntülerin tamamını taşıdığı, iki yanında ardışık deliklerin bulunduğu saydam ve esnek şeritlerden oluşan materyallerdir (Dilmen, 2007, Meydan, 2001, s.63, Nazemi, 2013, s.17). Bu film karelerinin ışık aracılığıyla hızlı bir şekilde peş peşe yansıtılmasıyla hareketli görüntüler meydana gelmiş ve videolar, filmler oluşturulmuştur. Yapılan ilk filmlerin süresi bir dakikadan çok kısa olsa da zamanla bu süre daha da uzatılmıştır. Günümüzde ise bu filmlerin süresi 2-3 saati geçkin bir şekilde çekilmektedir. Film kareleri, başta tiyatro alanları olmak üzere zamanla sinema, televizyon, DVD/VCD oynatıcı, bilgisayar, projektör, tablet, telefon gibi çeşitli yerlerde gösterilmiştir (Ekinci, 2015, Akçay, 2014, s.39).

Günümüz dünyasında insanlar yazılı kaynaklardan çok görsel-ışitsel kaynaklara yönelim göstermektedir. Bu bakımdan filmler, görsel işitsel kaynakların içinde en fazla tercih edilen araçlardandır. İnsanlar zamanlarının büyük kısmını görsel-ışitsel kaynaklara ayırmaktadır. Bu açıdan filmler, dikkat çekerek bilgiyi işlemenin yanında bir mesajı iletmenin en etkili yöntemi filmlerdir (Acar, 2015, s.2).

Bugünün dünyasında, sözel iletişimden çok sanal iletişim etkilidir. İnsanlar bilgilenmek için yazılı materyallerden veya şahıslardan ziyade, ekrana, yani hareketli görüntülere yönelmektedir. Bunun en önemli nedeni dijital bilgiye erişimin kolay olmasıdır. Başka bir deyişle oluşturulan videolar, herkesin elinde olan bir ekranın içinde barınmaktadır. Görüntüler, hareketli görüntüler, metinler ve sesler birbirine eşdeğer olmuş, bu durum karşısında yazılı materyaller ayrıcalıklı statülerini kaybetmeye başlamışlardır. Dijital bilgi, metne olan bağımlılığı azaltmıştır. Hatta gün geçtikçe yeni teknolojiler ışığında materyal çeşitliliği artmaya devam etmektedir. Bu durum ise sistematik olarak toplumun etkileşime girmesine yol açmakta, insanları ekranların sihirli dünyasına hızla çekmektedir (Kaufman, 2013).

2.2. Görsel-İşitsel Kaynak Olarak Dizi/Filmler

Olay ve durumların görüntülenmesi eskiden beri insanoğlunun ilgisini çekmektedir. Bu olay ve durumlar başlangıçta resimlerle ifade edilse de, her resim onu tuvale aktaran kişinin görüşüne, bakış açısına bağlı olduğundan; resimlerin farklı şekillerde yorumlanmasına neden olmuştur. Bu koşullarda resimler, nispeten realiteden uzaklaşmış, gerçeği tam manasıyla yansıtamamıştır. Bunun yanında fazla zamanı kaybı, her önemli olay ve duruma yetişme imkânının yetersizliği gibi sorunların yaşanması resimlere rağbeti azaltmıştır. Bu da yeni icatların yapılması gerekliliğini doğurmuştur. Bu yeni icat, resimlerin yapılmasından daha az zaman alan, aynı zamanda gerçeği de olduğu gibi aktaran fotoğraflardır (Kıraç, 2012, s.19). Fotoğrafın makinesinin icadı olay ve durumların aktarıldığı belgelerin asıllarının korunmasının yanında; konuların görselleştirilmesini, kolaylıkla çoğaltılarak taşınmasını ve ayrıntılı bir şekilde incelenebilmesini sağlamıştır. Böylece önceleri emek ve çaba sarf edilerek ulaşılan belgelere, daha pratik bir şekilde ulaşılması mümkün olmuştur (Duverger, 1999, s. 118-119).

Bir süre sonra fotoğraflar da olay ve durumları yansıtmada yetersiz kalmış, görüntülerin hareketli biçimde aktarımı düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu süreçte insanları anında etkisi altına alabilecek yeni ve ilginç bir buluş olan video icat edilmiştir. İnsanlar donuk fotoğraflardansa, bu fotoğrafların hareket etmesine daha fazla rağbet etmiştir. Bu alanda ilk çalışmalar fotoğraf karelerinin yan yana getirilerek hızlı şekilde gösterimi biçiminde olmuştur. Hareketli resimlerin işlevsellik kazanması ise sinemanın icadıyla hayat bulmuştur (Kıraç, 2012, s.20-21).

2.2.1. Sinema ve Filmlerin Ortaya Çıkışı

1843'te İstanbul'da gerçekleştirilen sirk gösterisi esnasında yeni bir buluş seyirci ile tanıştırılmıştır. Bu buluş, cisimlerin ekrana aktarımını sağlayan *Microscope Solaire*'dir. 1855'de hareketli görüntülerin sunuma çıkarıldığı Cosmoorama gösterisi yapılmıştır. 1877-80'li yıllarda sinema alanına en mühim katkıyı Edward Muybridge yapmıştır. 1872'de büyük bir emekle gerçekleştirdiği

"Dörtnala Koşan Atlar" çalışmasını kendi bulduğu alete yansıtmayı başarmıştır. Fotoğrafların arka arkaya gösterimiyle olan bu çalışmayı Lumiere'de yaparak sinemanın gelişim sürecine katkı sağlamıştır. 1882'de Doublier 40 adet fotoğraftan oluşan çalışmasını *Lantern Magic* denen alet ile sunmuştur. 1885'de Louis Thierry Türkiye'nin çeşmelerine de yer verdiği 20 fotoğraflık çalışmasını Diaphanorama gösterisinde halka sunmuştur (Evren, 2014, s. 13, Bazin, 2000, s. 23-24).

Sinema sanatının gelişiminde birçok bilim adamının katkısı vardır. Görüntüleri üç boyutlu halde gösteren "*Stereoskop*" isimli aletin bulunmasının ardından Edison, görüntüleri hareket halinde gösteren "*Kinetoskop*" isimli aleti icat etmiştir. Demenay'ın konuşma özelliği katılmış porteleri, E. Reynaud ve Melies'in görüntülere renk katma çabaları gibi sinemaya dair atılan her adım, sinemanın gelişiminde önemli bir yere sahiptir (Bazin, 2000, s.26-27). Sinemanın gelişiminde Bernarn Polissy gibi şahsi mobilyalarını yakarak görüntü elde etmeye çalışan sinema tutkunlarının payı büyüktür. Bu girişim her ne kadar sinemaya katkı sağlamasa da, bu tür tutkular sinemanın gelişimde önemli rol oynamıştır (Bazin, 2000, s. 29). Louis ve Auguste Lumiere Kardeşler ise "*Cinematograph*" denen aleti icat etmişlerdir. Cinematograph'un kineskop'tan farkı ise görüntüyü tek tek izletmek yerine duvara yansıtma özelliğinden ötürü geniş kesimlere toplu halde seyrettirme imkânına sahip olmasıdır. Bu aygıtın bulunması sinemanın gelişiminde dönüm noktası olmuştur (Güral, 2013, s. 3).

Lumiere Kardeşler'in Paris Grand Cafe'de 28 Aralık 1895 tarihinde Cinematograph'a yansıttıkları ilk kısa filmleri "*Lumiere Fabrikasından Çıkan İşçiler*" ve "*Trenin La Ciotat Garına Girişi*"dir. Seyirciler ilk kez istasyona gelen bir trenin filmini gördüklerinde, söylentilere göre sahneyi fazla gerçekçi bulmuşlar ve bu büyük lokomotifin ekrandan fırlayıp onları ezmesinden korkmuşlardır. Bu filmler aynı zamanda belgesel tarzında yapılan konuşuz filmlerdir. İlk konulu bilim kurgu filmi ise "*Ay'a Seyehat*"tir. Söz konusu film, Georges Melies 1902'de H.G. Wells'in "*Ay'daki İlk Adam*" ve Jules Verne'nin "*Dünya'dan Ay'a*" isimli eserlerinden esinlenerek çekilmiştir. Bu filmle sinemaya düş gücü eklemlenmiştir. Böylece sinema serüveni başlamış, kısa sürede dünya çapında çekilen film sayısı hızla

artmıştır. Melies'in konulu film çekmesinin ardından 1900 yılında kurulan Pathe Firması da konulu filmler üzerine yoğunlaşmış ve "*Faust*" ve "*Seville Berberi*" gibi yapıtları ortaya koymuştur. Max Linder ise komedi film türünde ilk adımı atmıştır. 1896'larda İstanbul'da fotoğrafçılıkla uğraşan Thedodor Vafiadis sinemayı Türkiye'ye tanıtmak amacıyla Lumiere Kardeşler'den sinema aygıtını satın almak istemişse de tek numunesi olan bu aygıtı satın alamamıştır (Evren, 2014, s. 16, McCabe, 2005, s. 3, Güral, 2013, s. 3-4).

Türkiye'de ilk sinema gösterimi 10 Aralık 1896 tarihinde İzmir Apollon Salonu'nda yapılmıştır. Gösteri, cinamatoğraf ile hareketli nesnelerin olduğu oyunların beyaz perdeye yansıtılması şeklinde gerçekleşmiştir. Bu tarihten iki gün sonra İstanbul'da cinematograf ile yansıtılan filmler gösterime girmiştir (Evren, 2014, s. 22).

Cinematograf ile çekilen ilk gösteri, İstanbul Yıldız Sarayı'nda padişaha ve saray ahalisine sunulmuştur. Bu gösteri, II. Abdülhamit tarafından her yıl Fransa'daki yenilikleri saraya tanıtmakla görevlendirilen Victor Bertrand tarafından yapılmıştır. Ardından 12 Aralık 1896'da İstanbul Pera (Beyoğlu) Sponeck Birahanesi'nde D. Henri tarafından halka sunulmuştur. Burada insanlar sırasıyla asker töreninde askerlerin ve insan topluluğunun yürüyüşleri, trenin gara gelip durması ve yolcuların treni boşaltmaları, örümceği gören adamın onu uzaklaştırma çabası, resim yapan bir ressamın kaybolup tekrar belirmesi gibi filmleri seyretmişlerdir (Scognamillo, 2010, s. 15, Evren, 2014, s. 17). Bu filmlerin uzunluğu 5 dakikayı geçmediği için, 10-12 film art arda gösterime girmiştir. Filmlerin kısa süreli olmasının başlıca nedenleri; senaryonun amatörce yazılması, teknik eksiklikler ve malzemelerin pahalı oluşudur. Cinematografin hızla yayılmasıyla birlikte insanları güldürüp duygulandıran, hayata dair dersler veren ortaoyunu, meddah, karagöz ve tiyatro gibi geleneksel oyunlara rağbet azalmıştır (Hakan, 2012, s.17).

II. Meşrutiyet'in ilanına kadar sinema gösterileri kiraathane, tiyatro salonları, geleneksel oyunların yapıldığı yer veya saray gibi farklı mekânlarda gösterilmiştir. Meşrutiyet'in ilanı ile beraber Sigmund Weinberg, İstanbul Tepebaşı'nda Türkiye'nin ilk sürekli sinema salonu olan Pathe Sineması'nı açmıştır. Pathe

Sineması zamanla *Anfi*, *Asri* ve *Ses* isimlerini almış ve filmlerini gösterime sunmak suretiyle faaliyetini sürdürmüştür (Özön, 2010, s. 38-39).

Henri, Weinberg ve Cambon gibi isimler bu dönemde sinema alanında önemli çalışmalar yapmışlardır. İlk başta halka sinemayı tanıtmayı amaçlayarak makinelerle getirdikleri filmleri halka sunmuşlardır. Aynı zamanda 1897'den 1908'e kadar birbirleriyle girdikleri rekabetlerde sinemanın gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Cambon, 1898'de *Ses* filmlerini halka sunmuştur. Filmler siyah beyaz, kısa süreli ve sessiz olduğundan insanlar seyrettikleri filmlerden kendilerine göre anlam çıkarıp yorumlamaya çalışmışlardır. Bu durumu gören Weinberg, filmde verilmek istenen mesajları ve filmin konusunu anlatmak için birini göreve alıp ona filmde önce filmi halka tanıtmaya görevini vermiştir. Böylece gelen seyirciler hem görevli kişiyi dinlemiş hem filmi seyretmişlerdir. Bu ikililiği hoş bulmayan ve sonlandırmak isteyen Cambon ise filmlerin altına Türkçe altyazı ekleyerek karışıklığı gidermiştir. Böyle devam eden rekabetler sinema alanına farklı yeniliklerin gelmesini sağlamıştır. Her yenilik bir merak unsuru olduğundan çalışmalar hız kazandıkça halkın sinemaya ilgisi de aynı oranda artmıştır (Mülayim, 1992, Evren, 2014, s.25-26, Tilgen, 2009).

İstanbul'da 1914 yılına değin *Kuşdili*, *Apollon*, *Taş Merdiven*, *İskele Meydanı* gibi çeşitli sinema salonları açılmıştır. 19 Mart 1914'de Murat Bey ile Cevat Boyer gibi Türk girişimcilerin yönetiminde ilk sürekli sinema salonu olan "*Milli Sinema*" açılmıştır. 6 Temmuz 1914 tarihinde Fuat Uzkınay, Kemal Seden ile beraber Sirkeci'de Ali Efendi Sinemasını ve Demirkapı'da *Kemal Bey Sineması*'nı açmıştır. Bu sinema salonlarında I. Dünya Savaşı yıllarına denk gelen tarihlerde dram filmleri "*Kadın Kalbi* ve *İntikam Alan Eller*", komedi filmleri "*Tontovalli'nin Acele İş Var*" ve "*Madam Gras Pek Kuvvetlidir*" gösterime girmiştir. Bu dönemde Türk sineması henüz yabancıların elinde bulunmaktadır ve tek uzman sinemacı ise Weinberg'dir (Scognamillo, 2010, s. 19).

Romanya uyruklu Sigmund Weinberg, Fransız şirketine ait Pathe film makinelerinin Türkiye'deki tanıtımcısıdır. Aynı zamanda altyazısız ve sessiz filmleri ilk sürekli sinema salonları açarak gösterime sunan temsilcilerdendir. Açtığı Pathe Sineması İstanbul'un ilk sinema salonu olmuştur. Batı'da gösterime giren "*Kovadis*,

Demirhane Müdürü, Şerlok Holmes'in Maceraları" gibi filmleri Türkiye'ye getirmiştir. Bu sinema salonunun ardından *Palas, Majik, Millî, Ali Efendi, Kemal Bey* isimleriyle yeni sinema salonları açılmıştır. Her ne kadar canlı fotoğrafları gösteren sinemayı padişah II. Abdülhamit hoş karşılamasa da Weinberg'i saraya davet ederek filmleri seyretmiştir. Sinema, bir süre sonra mekteplere de girmiştir. İstanbul Sultanisi'nde Dahiliye Şefi olarak görev yapan Fuat Uzkınay, Weinberg'den film yapımı hakkında geniş bilgiler alarak belli bir ücret dâhilinde film çekmeyi öğrenmiştir. Sinema tutkusu bulunan Uzkınay görev yaptığı İstanbul Sultans'i'nde bir makine satın alarak bazı filmleri öğrencilere göstermiştir. Sinema, başta erkeklerin gideceği bir yer olsa da zamanla bu durum aşılmış ve kadınların da hizmetine sunulmuştur. Başlarda kadınların ayrı, erkeklerin ayrı olarak gittiği sinema salonlarına ilk olarak kadın erkek karışık halde ilk olarak Kadıköy'de Yoğurtçu Çayırı'ndaki sinemaya gidilmiştir. Başta hayretle ve şaşkınlıkla karşılanan filmler bir anda ilgi odağı haline gelmiş, halk buna çabuk alışmıştır. Filmlerin gösterimi zamanla sıklaşmış ve yaygınlaşmıştır. Başlangıçta kısa olan filmlerin süreleri zamanla uzatılmıştır. Batının icadı kameralarla yerli film çekme isteği oluşmuş ve bu alanda çalışmalar sıklaştırılmıştır (Tilgen 2009).

Osmanlı topraklarında çekilen ilk film, Prusya kralı ile Alman İmparatoru II. Wilhelm'in Türkiye'yi ziyaret etmelerinin anısına 27 Ocak 1901 yılında Sultan Ahmet'te inşa edilen Alman Çeşmesi'nin açılışı münasebetiyledir. Çeşmenin açılışının Osmanlı kuvvetlerine ait bir subay tarafından filme çekildiği söylene de, eldeki belgeler filmi Almanların kayda aldığını göstermektedir (Evren, 2014, s. 26) Bu kayıtlar daha sonra Alman televizyonlarında yayınlanmıştır (Evren, 2014, s. 29).

28 Temmuz 1905 tarihinde Yıldız Camii'nin ikinci selamlığında bir film kayda alınmıştır. Filmin çekimine Selim Sırrı Tercan'ın rehberlik ettiği bilinmektedir. 1914'ten önce Hamidiye Kruvazörü'nün çekildiği bir filmden bahsedilse de, çeken kişi meçhuldür. Diğer yandan tüm kaynaklarının işaret ettiği tek bir film vardır. O da, Balkanların ilk sinemacılarından olan Osmanlı uyruklu Yanaki ve Milton Manaki kardeşlerin 1911 yılında Mehmet Reşat'ın Selanik, Üsküp, Manastır ve Kosova ziyaretlerini kayda aldıkları filmidir. Romanya, Makedonya, Yunanistan, Arnavutluk

ve Yugoslavya Manaki kardeşleri kendi tebaasından saymaktadır. Ancak o dönemde Makedonya'nın Osmanlı sınırları içinde olması ve Manaki kardeşlerin çektikleri filmlere Türkiye ibaresi koymaları; onların, Osmanlı tebaasından olduğunu gösterir. Manaki kardeşlerin çektikleri ilk film, 1907 yapımı '*Babaanneleri Despina*'dır (Evren 2014: 29-31). Manaki kardeşler bundan sonra "*Dokumacılar*" ve "*Açık Okul*" filmlerini kayda almışlardır. En uzun metrajlı filmleri ise, 5 Haziran 1911 tarihinde Sultan Reşat'ın Balkan (Rumeli) ziyaretini belgesel tarzında görüntüledikleri filmidir (Evren, 2014, s.33).

2.2.2. Televizyon ve Dizilerin Ortaya Çıkışı

Televizyon kelimesi, 1900'de Uluslararası Paris Fuarı'ndaki bir konferansta söylenen *uzak* anlamındaki *tele* ile, *görmek* anlamındaki *vision* kelimelerinin birleştirilmesinden oluşmuştur. İki boyutlu sunum yapmak suretiyle izleyicinin gözüne ve kulağına hitap eder. Günümüzde en yaygın kullanılan kitle iletişim araçlarından biri olan televizyonun icadında, 1843 yılından itibaren Bain, Backwell, Caselli, Maurice Leblanc, Nipkow ve Weiller gibi birçok bilim adamı katkıda bulunmuştur. Ancak Rosing, 1907'de katodlu osiyografiyi keşfederek televizyona damgasını vurmuştur (Uğurlu ve Öztürk, 2006, s. 39, Fenmen, 1946, s.9, Avunya 1998, s.6).

Televizyon için atılan tohumlar 1920'lerden sonra filizlenmeye başlamıştır. Yine bu yıllarda ortaya çıkan radyo yayınlarını takiben Amerikalı mühendis Zworykin, *ikonoskop*'u bulmuştur. İlk televizyon yayınları 1928'de New York ile Washington arasında bir tel aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu yayınların açılmasında ilk adımı John Logie Baird atmıştır. 1930'da ise Philo Farnsworth elektronik tarama denemelerini gerçekleştirmiştir (Crowley ve Heyer, 2011, s. 302, Fenmen, 1946, s. 417, Urazova, 2018, s.10).

Televizyon yayınları her ne kadar 1920'li yılların sonuna doğru ortaya çıksa da, deneme sürecinin tam olarak yerine oturtulup düzenli yayınlara geçilmesi 1935-1940'lı yıllara tekabül etmektedir. Televizyon yayınları İngiltere'de başlamış, lakin

asıl gelişimi Amerika'da olmuştur. Kuzey Amerika'da 1939'da başlanan televizyon yayınlarına, İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle ara verilmiştir. Bundan on yıl sonra televizyon yayınları artmış, 1950'lerde zirveye çıkmıştır. Çekilen ilk dizilerden olan "*I Love Lucy*" komedi ve macera türü bir dizidir. Bu diziye kahkaha efektleri eklenerek, dikkat çekilmek istenmiştir. Dizi, televizyon kültürünün başlangıcı olması dolayısıyla önemlidir (Avunya, 1998, s 6, Crowley ve Heyer, 2011, Urazova, 2018, s.9).

Türkiye ise 1960 yılında televizyon yayını için ilk adımı atmıştır. Bu alanda çalışacak teknik elemanlar eğitim almak üzere Almanya'ya gönderilmiştir. 1963 yılında Almanya ile Türkiye arasında bir yardım antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma gereği; Almanya, Ankara'da Televizyon Eğitim Merkezi kurarak Türkiye'ye gerekli teknik yardımlarda bulunacağını ve Türkiye için eleman yetiştireceğini bildirmiştir. Aynı zamanda kapalı devre yayınlarını da burada faaliyete geçirecektir. 1 Mayıs 1964'te TRT kurulmuştur. İlk televizyon eğitim merkezi olarak seçilen Ankara Mithat Paşa Caddesi'ndeki iki apartman bodrumu stüdyo haline getirilmiş ve TRT yayınlarının burada yapılmasına karar verilmiştir. 31 Ocak 1968 tarihinde Almanya, kapalı devre yayınlarının ilk denemeleri burada gerçekleştirilmiştir (Anadol, 1992, s.39).

Türkiye'de 1970'lerde televizyonun seyredilme mesafesi artmış, vericinin gücü İstanbul'dan Bursa'ya kadar ulaşmıştır. Yayınlanan ilk televizyon dizisi '*Afedersiniz Yanlış Numara*'dır. Bu dönemde "*Oyun Gemisi*" filmi de oldukça beğenilmiştir. Televizyonun siyah beyaz yayınları yerini 1984 yılında renkli yayınlara bırakmıştır. 1986'dan sonra ise tek kanal yerinde 2. kanal ilave edilmiş ve zamanla kanallar çeşitlendirilmiştir. İlk yıllarda yayınların pek ulaşmadığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne hitap etmek üzere 1989'da TV GAP kurulmuştur. Yeni kanallarla birlikte, programlarda da artış gözlenmiştir (Anadol, 1992, s.40-41). Bu televizyon programları izleyiciyi daha fazla ekrana çekebilmek ve reyting toplayabilmek için giderek çeşitlenmiştir. Bu programlar; haber, spor, eğitim ve kültür alanındaki bilgi programlarından; dizi, film, çizgi film, müzik, magazin ve yarışma alanındaki

eğlence programlarına kadar büyükten küçüğe her yaştan insanlara cazip gelecek niteliklerle donatılmıştır (Gül, 2009, s.71).

2.2.3. Dizi/Film Türleri ve Tarihi Dizi/Filmler

Geniş kitlelere ulaştırılmak istenilen mesajları etkili hale getirme aracı olan dizi/filmler, konularına göre çeşitli türlere ayrılmıştır. Başlıcaları; bilim kurgu, fantastik, aksiyon, gerilim, korku, kara, macera, animasyon, dram, komedi, müzikal, romantik, belgesel, politik ve tarihi dizi/filmlerdir.

Bunlardan teknolojinin en üst seviyede kullanılmasına dikkat edilen bilim kurgu türündeki dizi/filmler; insanlara bilim ışığında başka diyarların ve canlıların olabileceğini hissettirip, onları hayal ötesi âlemlere götürmektedir. Konu genel olarak; bilim adamlarının icat ettikleri ilaçlar, ürettikleri araçlar veya geliştirdikleri robotlar etrafında dönen olaylar sarmalıdır. Bilim adamlarının geliştirdikleri robotlar, insanlığın yararına ya da zararına her şeyi yapabilir. Bu robotlar dizi/filmlerde bütün gücü elinde bulundurabilir, insanlığı kurtarabilir veya insanlığın sonunu getirebilir. Yine bilim adamlarının geliştirdiği araçlar, uzaya seyahat imkânı tanıyarak başka canlıları, diğer tabirle uzaylıları görme ve uzaylılarla yaşama imkânı sunabilir. Ayrıca bilim adamları, ışınlanma yoluyla insanları bulunduğu zamandan daha eski ya da daha ileri zamanlara gönderebilirler Bu tür dizi/filmlerde her şey bilim adamlarının beyin gücüne bağlıdır ve her şey bilimle mümkündür (Solmuş, 2013, s. 13).

Olağanüstü unsurlarla süslenmiş fantastik türünde dizi/filmlerde; dünyayı kurtaran özel yetenekli kahramanlar, deneyler sonucu değişim yaşayan insanlar, hayvanlar veya eşyalar, hayal ürünü uzaylılar, vampirler, zombiler, cadılar, periler gibi varlıklar yer almaktadır. Bu dizi/filmlerde; tehlikeli yolculuklar, canavarların saldırıları, bir âlemden farklı âlemlere geçişler, mucizelerle dolu dünyalar, değişik varlıkların dile gelip insana dair her şeyi yapabilmesi vb. temaları işlenmektedir (Karabayraktar, 2010, s.25).

İçerisinde çatışma ve gerilim unsurlarını barındırmak suretiyle heyecanı artıran aksiyon türündeki dizi/filmler; iyi ve kötünün mücadelesini ele almaktadır. Bin bir zorlukla karşılaşan iyilerin, bu zorlukları maceralı şekilde atlatmaları ya da zorluklar karşısında yenilip hüsrana uğramaları ve galibiyeti kötülere kaptırmaları filmin temel konusudur. Hızı, gücü ve kuvveti ön plana çıkararak seyircide merak duygusunu uyandırmayı başaran dizi/filmlerdir. Dizi/filmin sonunda gerilim, kendini rahatlamaya veya şaşkınlığa bırakmaktadır (Oğuz, 2011).

Bünyesinde yoğun merak öğelerini bulunduran gerilim türünde dizi/filmler; seyircinin iç dünyasında dehşete, kaygıya, tedirginliğe, ikilemlere yol açmaktadır. Bu duygu yoğunluğu eşliğinde seyirciyi filmin sonuna kadar etkisi altına almaktadır. Oluşan etki dizi/filmin bitiminde de devam etmektedir. Bu tür dizi/filmlerde merak ve heyecan had safhada yaşanır. Gösterilen gerilim sahneleri seyircide, yavaş yavaş merak duygusu uyandırır. Sahne boyunca merak duygusu artan seyirci, dizi/filmin sonunun nasıl biteceğini düşünmeye başlar. İstemsizce kötü biteceğine dair kafasında kurguların başlaması onu heyecana, telaşa ve üzüntüye sevk eder. Dizi/film boyunca seyircideki bu duygular hep aktiftir (Solmuş, 2013, s. 13, Özer 2006, s. 19).

Korku türünde dizi/filmler; şiddet, tehlike, cinayet, ölüm unsurlarının bir arada bulunduğu, insanları dehşete düşürücü yoğun kaygı ve üzüntü duygularının hâkim olduğu dizi/filmlerdir. Bu tür dizi/filmlerde, tüm varlıklar korkunç bir kimliğe bürünmekte ve çevresine zarar vermektedir. Adeta zarar vermek için var olan bu varlıkların dehşet veren özellikleri bulunmaktadır. Örneğin; vampirler, bembeyaz ve soğuk yüzleri, kaskatı bedenleri, sivri dişleri, kırmızı parlak gözleri, güneşe çıkamayıp geceleri ortaya çıkan bedenleri, insan kanı ile beslenip, kan için insan öldüren yapıları ile dizi/filmde yerini alır. Yine zombiler, insanları öldüren, ruhu olmayan sadece çürümüş bedenden ibarettirler. Şeytanlar kurnaz, yalancı, oyunbaz olmakla birlikte kötülük için sürekli vesvese vermekle meşguldürler. Katiller ise, tehlike saçan sadist ruhlu kişilerdir. Ayrıca çirkin görüntülü cadılar, hayvan ve insan yiyen bitkiler, hayaletler, yaşama geri döndükten sonra canavarlaşan mummyalar, kurt adam, leopar kadın gibi kılık değiştirip canlıları yok eden yaratıklar da korku türündeki dizi/filmlerin figürleri arasındadır. Bunlar haricinde insana ders vermek

için meydana gelen doğa olayları, felaketler de korku dizi/filmlerinde sıkça yer alır (Aytekin, 2013).

Kara türünde dizi/filmler; mafya, gangster, azılı suçlu gibi kötü adamların ve bunların peşine düşen dedektiflerin, iyi ve kötü polislerin, hayattan bıkmış yazarların, kıskançlığı uğruna her şeyi yapabilecek kocaların rol aldığı dizi/filmlerdir. Bu dizi/filmlerdeki kıskançlık, hırs, nefret, intikam, suç ve cinayet sahneleri genellikle yollarda geçer. Karakterler ise gizemli şekilde gölge veya ayna yansımasından ibarettir. Bu tarz dizi/filmler toplumda bozulan kişiliklerin yansıması olarak gösterilebilir (Solmuş, 2013, s.13-14).

Macera türünde dizi/filmler; başroldeki kahramanın en iyi ve güçlüyü temsil etmesini, başına gelen tüm engelleri başarıyla atlatmasını, girilen silahlı çatışmalardan sağ salim kurtulmasını, zayıflara yardım etmesini anlatan dizi/filmlerdir. Bu filmlerde kahraman zorlukları aşarak kazanan taraf olur ve zayıflara, güçsüzlere kol kanat gererek onları tehlikelerden korur. Aynı zamanda kahraman, başından geçen tehlikeli ve heyecanlı bu serüvenler sayesinde farklı ve ilginç hayat biçimlerinin yaşandığı yeni mekânları keşfeder (Önk, 2011, Solmuş, 2013, s.14).

Animasyon türünde dizi/filmler; hayvanların, bitkilerin, eşyaların, nesnelerin kısaca doğada bulunan tüm varlıkların dile getirildiği ve onlara düş ürünü üstün özelliklerin verildiği dizi/filmlerdir. Bu tür dizi/filmlerde, insana ait özellikler, teknolojik ortamlarda görsel zenginliklerle donatılıp, diğer varlıklara aktarılır. Animasyon türü dizi/filmler, daha çok çocuklara hitap etmekle beraber hemen hemen tüm toplumun ilgisini çekmektedir (Bilis, 2014).

Dram - melodram türünde dizi/filmler; içerisinde son derece acıklı ve hüznü olaylara yer verilen, seyirciye yoğun duygular yaşatan dizi/filmlerdir. Bu dizi/filmlerde kahramanın başına gelmeyen kalmaz. Kahraman, her türlü sefaleti, acıyı, kederi yaşar. Sonunda ise kahraman, bu felaketlerden kendi çabasıyla kurtulur. Bu tarz dizi/filmler dünyada her türlü kötülüğün var olduğunu, kötülerin güçlerini bol bol kullandığını ama sonunda iyi insanların kazandığını seyirciye mesaj olarak iletir (Önk, 2011).

Konusunu güncel yaşantılardan alarak komedi türünde dizi/filmlerde; boy, kilo, göz, burun, saç gibi dış görünüş bakımından farklı, aynı zamanda çeşitli alanlarda yetenekli tipler seçilir. Komedi türü dizi/filmlerin amacı; güldürü unsurları ile donatılarak seyirciye keyifli dakikalar yaşatmaktadır. Bu dizi/filmlerde genelde karakterlerin davranışları, konuşma tarzları, dış görüntüleri, kişisel özellikleri güldürü unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır. Dizi/filmlerde zıt karakterlerin birbirleriyle olan çekişmeleri, konuşurken kelimeyi doğru telaffuz edememeleri, kaba hareketleri, sakarlıkları kısaca topluma gülünç gelen hemen hemen her unsura yer verilir. Mizahi yanı ağır bastığı gibi güldürürken düşündüren bir yapısı olduğundan ders verici niteliktedirler (Özçelik, 2017, s. 121).

Müzikal türünde dizi/filmlerin içeriğinde çoğunlukla müzik, şarkı ve dans unsurlarının yer almaktadır. Dizi/filmdeki müzikler, şarkılar ve danslar filmi durağanlıktan ve sıkıcılıktan kurtarıp filme renk, eğlence ve gerçeklik katar. Bu yolla seyircinin duyguları harekete geçirilir. Böylece verilmek istenen iletiler, müzik veya şarkılar yoluyla daha anlamlı hale gelmekte ve dizi/film işlevsellik kazanmaktadır (Solmuş 2013, s.14, Toker 2003, Cemalcılar 1993).

Sevgi, aşk gibi yoğun duyguların yer aldığı romantik türünde dizi/filmlerde, konunun uygunluğuna göre bir miktar dram da bulunabilmektedir. Bu dizi/filmler, senaryoda kavuşmaların ve ayrılıkların yer almasıyla, mutlu ya da mutsuz sonla biterler (Solmuş, 2013, s.15).

Belgesel türünde dizi/filmler; içerisinde kurgu olmayan ve hayali öğelerden yoksun, yaşanan olayları olduğu gibi nesnel bir şekilde aktarmaya çalışan dizi/filmlerdir. Amacı, yalnızca bilgilendirmektir. Bu sinema türünün çekiminde belgeler ışığında geniş literatür taramaları yapılarak; belgeler ışığında, olayların aslının yansıtılmasına özen gösterilir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, objektiflik ve nesnelliktir (Yüksel, 2006).

Siyasi ve politik konuları işleyen politik türünde dizi/filmlerde devletin insanlarla veya diğer ülkelerle olan ilişkileri, kurumsal ve kamusal görevleri, siyasi yapılanmalar, ulusal direniş konuları işlenmektedir (Solmuş 2013, s.15).

Tarih türünde dizi/filmler; tarihteki önemli olay ve olguları, kişileri ile birlikte ele alarak yansıtan dizi/filmlerdir. Geçmiş zaman dilimindeki insan topluluklarının başlarından geçen tarihi değer niteliğindeki tüm olaylar, diğer milletlerle savaş, barış, anlaşma gibi tüm ilişkiler yer almaktadır. Ayrıca bu insanların içinde buldukları dönemlerde yaşamış oldukları hayatları, uğraştıkları faaliyetleri, kullandıkları lisanları, giyim tarzları, gelenekleri, görenekleri gibi pek çok edebi ve kültürel unsurlarda yansıtılmaktadır. Bu tür dizi/filmler aktarılırken objektif bir tutum sergilemek ve o dönemin şartlarında değerlendirmek son derece önem arz etmektedir (Öztaş, 2007, s. 41).

2.2.3.1. Dünya’da Tarihi Dizi/Filmlere Genel Bir Bakış

Tarihi filmler ilk olarak I. Dünya Savaşı öncesinde İtalya’da ortaya çıkmıştır. Bu durum, İtalya’nın eski Roma İmparatorluğu’ndan geriye kalan tarihi değeri yüksek yapılara, mitolojik unsurları barındıran çeşitli metinlere, belgeler ve bulgular bakımından zengin kaynaklara sahip olmasından kaynaklanmaktadır. İtalya, ilk uzun soluklu filmleri çekmek suretiyle sonraki tarihi filmlere kaynaklık etmiştir (Özön 1982, s. 158-159 akt Çoban, 2011, s. 24). Sessiz sinemanın hâkim olduğu bu dönemde İtalya’nın gerçek mekânlara ve usta tasarımcılara ev sahipliği yapması tarihi filmlerin çekimini kolaylaştırmıştır. 1905 yılında Filoteo Alberi’nin çektiği "*La presa di Roma*" (Roma’nın Fethi) isimli ilk konulu film oldukça ilgi görmüştür. 1908 yılında Luggi Maggi, "*The Last Days of Pompeii*" (Pompei’nin Son Günleri), 1913 yılında Enrico Guazzoni İmparator Neron dönemini anlatan "*Quo Vadis*" (Nereye) isimli ilk uzun metrajlı film, 1914 yılında Giovanni Patroni, konusu II. Kartaca Savaşı olan "*Cabiria*" isimli ikinci uzun metrajlı filmi çekmiştir (Güral, 2013, s. 4-5, Yıldırım, 2010, s.5).

Amerika’nın iç savaşını konu alan "*The Birth of a Nation*" (Bir Millet Doğuyor) adlı film, 1914 yılında David Wark Grift tarafından çekilen ilk savaş filmleri arasında yerini almıştır. Ardından aynı yönetmen tarafından 1916 yılında "*Intolerance*" (Hoşgörüsüzlük) filmi çekilmiştir. Bu filmde Amerikan iç savaşının sebep olduğu yıkım ve hasar konusu işlenmiştir (Güral, 2013, s.57). Film, farklı zamanlarda, farklı

yerlerde, fakat aynı konu etrafında ele alınan dört öyküden oluşmaktadır. Filmde sevgi ve hoşgörüsüzlüğün sonu gelmeyen mücadelesi anlatılır. Dört öyküden ilkinde dini hoşgörüsüzlük işlenmiştir. M.S. 27'de yaşanan ve geniş bir kesimi derinden etkileyen Hz. İsa'nın, Haham ve Roma'yla mücadelesi ve sonunda çarmıha gerilişi anlatılmıştır. İkinci öyküde yine dini hoşgörüsüzlük ele alınmıştır. Bu öyküde; M.S. 1572 Katolik-Protestan çekişmesi ve Protestanların katledilişi (St. Bartholomew katliamı) anlatılmıştır. Üçüncü öykü olarak; politik, dini ve ırki hoşgörüsüzlük vurgulanmıştır. Filmde Babil'de M.Ö. 539'da yeni din ve özgürlük içerikli düşünceleri engellemek adına verilen mücadele ve sonunda Belhazzar kentinin satılması konu edinilmiştir. Dördüncü öykü olarak; iktisadi ve sosyal hoşgörüsüzlük üzerinde durularak 1914'de Amerika'da kapitalizmin emekçilerle olan mücadelesine yer verilmiştir. Ve tüm bunlara ek olarak filmin sonunda gelecekte olacakların tahmini verilmiştir. Gelecekte tüm insanların özgürce, sevgi ortamı içinde yaşayacağı belirtilmiştir (Şekeroğlu, 1968, s.27-29).

Tarihi dizi/film alanında ABD'nin yanında etkili olan bir diğer ülke ise Almanya'dır. Almanya, I. Dünya Savaşı'nın ardından 1919'dan 1933'e kadar süren zaman diliminde bir hayli gelişme kaydetmiş, sinema sektöründe hükmünü sürmüştür. Sovyet Rusya ise sinemaya ilk adımını 1919 Devlet Sinema Enstitüsü'nün kurulması ile atmıştır. Sergei Eisenstein'in yönetmenliğinde "*Bronenosets Potemkin*" (Portemkin Zırhlısı) filmini gösterime sunmuştur. Sergei Eisenstein, Griffith'den sonra çağdaş sinemanın öncüsü olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde ABD yapımı filmler arasında çekilen "*The Ten Commandments*" (On Emir) filmi 1921 yılında, Robin Hood filmi ise 1922 yılında gösterime girmiştir (Esen, 2000, s.5 akt Çoban, 2011, s. 24).

Ayrıca 1921'de "*The Four Horsemen of the Apocalypse*" (Mahşerin Dört Atlısı), 1922'de "*Blood and Sand*" (Kan ve Kum), 1924'de "*The Thief of Bagdad*" (Bağdat Hırsız) gibi filmlerde çekilmiştir. 1927 yılında Abel Gance ise "*Napoleon*" filmini çekmiştir (Güral, 2013, s. 8). Savaşa karşı tutum sergilemesi bakımından birçok ülkede gösterimi yasaklanmış bir film olan Lewis Milesto'nun 1930'da çektiği "*All on the Western Front*" (Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok) filmi

I.Dünya Savaşı'na katılan gönüllü Alman askerlerinin savaşta karşılaştıkları acı gerçekleri ve yaşadıkları durumları anlatır (Güral, 2013, s. 58).

II. Dünya Savaşı'nın çıkması sinemada aksamaya neden olmuş, ardından savaş konulu filmlere ağırlık verilmiştir. Bunlardan biri de Orson Welles'in "*The Grapes Of Wrath*" (Gazap Üzümleri) filmidir. İtalya'da da savaş konulu filmler çekilmiştir. Bertolucci'nin "*1900*" adlı filmi bunlardan biridir. 1960'lara gelindiğinde Avrupa kıtasında sinema alanında liderlik İngiltere'ye geçmiştir. Almanya'da ise tutucu tavırlar ve baskılar sebebiyle sinemaya ara verilmiştir (Esen, 2000, s.5 akt Çoban, 2011, s. 25).

Bu tutucu tavırlara karşı, sinema alanında iktidara yönelik herhangi bir eleştiride bulunulmasa da istisnai durumlar görülmüştür. Charlie Chaplin'in savaştan önce başrol oyunculuğunu yaptığı, Yahudi bir berberin iktidardaki yükselişini anlatan "*The Great Dictator*" (Diktatör) filmi bunlardan biridir. Hitlerin alaya alındığı film, sonraki yıllarda büyük eleştiriye maruz kalmıştır. (Onaran, 1986, s. 171).

1946 yılında Willian Wyler "*The Best Years of Our Lives*" (Hayatımızın En Güzel Yılları) filmini çekmiştir. Filmde II. Dünya Savaşı sonunda Vietnam'dan dönen Amerikan askerlerinin savaş sonrası durumlarını ve normal hayatta savaşın etkisini üzerlerinden atıp atmadıklarını konu alan olumlu değişimler işlenmiştir. Gerçekte ise tam tersi bir durum yaşanmıştır. 1947'de Edward Dmytryk'in çektiği "*The Caine Mutiny*" (Denizde İsyan) filmi, psikolojik bunalımda bulunan gemi kaptanının durumunu ele alır. Fred Zinneman 1952 yılında "*From Here to Eternity*" (İnsanlar Yaşadıkça) filmini çeker. Bu filmde Pearl Harbur'a yapılan Japon hareketi sırasında yaşanan olayların içinden doğan bir aşk hikâyesi anlatılmıştır. 1957'de Stanley Kubrick "*War Paths*" (Savaş Yolları) filmini çekmiştir. Film II. Dünya Savaşında Alman mevziine düzenlenen bir saldırıdan, askerilerin sorumlu tutulacağı başarısız girişimi konu edinmiştir. 1970'de Richard Fleischer "*Tora! Tora! Tora!*" filmini çekmiştir. Film 1941 Amerikan-Japon Savaşı'nı anlatır. 1981'de Peter Weirn, "*Gallipoli*" (Gelibolu) filmini çekmiştir. Filmde; İngilizler tarafından orduya alınan Anzaklar, kendi topraklarından kilometrelerce uzakta olan bir savaşa gönüllü

katılırlar. Savaş alanına geldiklerinde kendilerine destek verip, ülkelerini koruyup kollayan Türk askerleriyle karşı karşıya gelirler. Bu durum karşısında yaşadıkları şaşkınlık ve hüznüleri filmin ana temasını oluşturur. Yine aynı yıl Wolfgang Petersonun çektiği "*Das Boat*" (Denizaltı) filminde Nazi Subaylarına muhalif olarak Alman Denizaltı'sındaki savaş anlatılır. II. Dünya Savaşı'nı konu edinen filmlerden bir diğeri ise Terrence Mallick'in çektiği "*Red Thin Line*" (İnce Kırmızı Hat) filmidir (Güral, 2013, s. 58-60).

II. Dünya Savaşı'ndan üstün birer güç olarak çıkan Sovyetler Birliği ve ABD aralarındaki gerginlikten kaynaklanan bloklaşma sonucu Soğuk Savaş dönemi yaşanmıştır. Bu dönemde ABD 1964 yılında Vietnam'a saldırmış, bu savaş, dönemin Amerikan filmlerine yoğun bir şekilde yansımıştır. Amerikalılar, Vietnam'ı ilk olarak 1968 yılında çekilen "*The Green Berets*" (Yeşil Bereliler) isimli filmde görmüşlerdir. Vietnam savaşının konu edinildiği filmde başrol oyuncusu John Wayne, ABD'nin Vietnam'a karşı açtığı savaş haksız bulup, Vietnam'a giderek olayların aslını yazan bir gazeteciyi canlandırmaktadır. Vietnam'dan bir sonuç alınmadığını ve ABD'nin hüsrana uğradığını aktaran film ise, Barry Levinson'un çektiği "*Good Morning Vietnam*" (Günaydın Vietnam) filmidir. Filmin başrolünde renkli bir kişilik olan ve radyo sunucusunu canlandıran Robin Williams oynamaktadır. 1978 yılında Michael Cimino'nun çektiği "*Deer Hunter*" (Geyik Avcısı) filmi savaşın etki ettiği üç hayati konu alır. Aynı memleketten üç arkadaşın Vietkonglula'da esir düşmesini ve yaşadıklarını anlatır. 1979'da Francis Ford Coppola tarafından çekilen "*Apocalypse Now*" (Kıyamet) filmi savaşı tüm gerçekliği ile gözler önüne sermiştir. Filmde gerçekliğe, estetiğe ve felsefeye yönelik düşüncelerin aktarımı etkili şekilde yapıldığından dolayı, en iyi filmler arasına girmiştir. Filmde; bir albayın ordudan ayrılarak kendi tarikatını kurmasının ardından, bu girişime engel olup albayı öldürmek için peşinden gönderilen yüzbaşıyla birliğinin cesetlerle çevrili nehirdeki yolculuğu anlatılmaktadır. Vietnam Savaşı kıyamete benzetilmektedir. Vietnam'da savaşan Oliver Stone'nin çektiği "*Platoon*" (Müfreze) filmi ise savaşa gönüllü katılan askerlerin karşılaştıkları sorunları ve çavuşların sert davranışları altında savaşa uyum sürecini konu alır (Güral, 2013, s. 60-62).

1993'te Steven Spielberg tarafından uzun metrajlı olarak "Schindler's List" (Schindler'in Listesi) çekilmiştir. Filmde II. Dünya Savaşı sırasında Polonya'da fabrikası olan Alman işadamı Oskar Schindler'in, bir grup Yahudiyi Nazilerden kurtarmak için yaptıkları gözler önüne serilmektedir (Martínez, 2004). 1995'de Mel Gibson yönetmenliğinde "*Braveheart*" (Cesur Yürek) filmi gösterime girmiştir. Filmde İskoçya'nın bağımsızlığı uğruna, İngiltere krallığına karşı özgürlük mücadelesi veren William Wallace'ın hayatı anlatılmaktadır (Frost, 2006, Edensor, 1997). 1998 yılında Steven Spielberg'in yönetmenliğinde "*Saving Private Ryan*" (Er Ryan'ı Kurtarmak) filmi çekilmiştir. Filmde II. Dünya Savaşı'nda Normandiya çıkarmasının yapıldığı sırada; bir Amerikan bölüğünün, tüm kardeşleri ölen Er Ryan'ı bulup eve götürebilmek için verdiği zorlu uğraşlar anlatılmaktadır (Owen, 2002, Hasian, 2001).

2001 yılında Phil Alden Robinson, Richard Loncraine, Mikael Salomon, David Nutter, David Leland, Tom Hanks ve Tony To'nun yönetmenliğinde çekilen "*Band of Brothers*" (Kardeşler Takımı) dizisi yayınlanmıştır. Dizide II. Dünya Savaşı sırasında bir grup Amerikan askerinin savaş günleri boyunca başından geçenler anlatılmaktadır (Pardo, 2007).

Edward Zwick 2002 yılında "*The Last Samurai*" (Son Samuray) filmini çekmiştir. Filmde bir Amerikan komutanının aldığı teklifle Japon askerleri eğitmek üzere Japonya'ya gelmesi ve burada samuraylar tarafından esir alındıktan sonra onlardan etkilenerek bu kültürü benimsemesi anlatılmaktadır (Yiğit, 2008). 2004 yılında Oliver Stone yönetmenliğinde "*Alexander the Great*" (Büyük İskender) filmi çekilmiştir. Filmin konusu; anlatılan dönemdeki en büyük ve güçlü konumda olan Makedonya krallığını yöneten Büyük İskender'in hayatıdır (Öztaş, 2008). Yine bu yıl Wolfgang Petersen yönetmenliğinde "*Troy*" (Truva) filmi çekilmiştir. Filmde Truva prensinin Sparta kraliçesiyle yaşadığı yasak aşk sonucunda Sparta kralının kardeşiyle birlikte Truva'ya açtığı savaş ve yaşananlar anlatılmaktadır (Garcia, Hanesworth and Marchena 2015, s.69). Zack Snyder 2007 yılında "*300*" (300 Spartalı) filmini çekmiştir. Filmde Sparta kralı Leonidas'ın emrindeki 300 askerle, Pers kralı ile ordusuna karşı amansız direniş ve mücadelesi anlatılmaktadır (Yiğit, 2008). Yine bu

yıl Michael Hirst "*The Tudors*" isimli diziyi çekmiştir. Dizide İngiltere kralı 8. Henry'nin İngiltere'deki saray hayatı ve siyasi olarak yaşadığı olaylar anlatılmaktadır (Warnicke, 2013).

2010 yılında "*Spartacus*" dizisini Michael Hurst, Rick Jacobson, Jesse Warn çekmiştir. Bu dizi Howard Fast'ın kitabının uyarlaması olup dizide isim değişikliğine gidilmemiştir. Dizide Roma Cumhuriyeti döneminde köle olarak getirilip acımasızca arenalarda dövüştürülen Spartaküs ve arkadaşlarının esaretten kurtulup özgürlüklerini kazanmaları uğrunda gerçekleştirdikleri isyan anlatılmaktadır (Erdem, 2015, Erdem, 2015, s.170-171). 2013 yılında Michael Hirst tarafından çekilen "*Vikings*" (Vikingler) isimli dizide Vikinglerin efsanevi kralı Ragnar Lothbrok ve halkının hayatı, yaptığı savaşlar ve yükselişi anlatılmaktadır (Puchalska, 2015).

2016 yılında Mel Gibson "*Hacksaw Ridge*" (Savaş Vadisi) filmini çekmiştir. Filmde; II. Dünya Savaşı'na gönüllü olarak katılan bir Amerikan askerinin dindar görüşlerinden dolayı silah kullanmayıp sıhhiyecisi olarak görev yaptığı sırada, bir çok Amerikan askerini tek başına nasıl kurtardığı işlenmiştir (Suroso, 2018, s.2). 2017 yılında Christopher Nolan'ın çektiği "*Dunkirk*" filmi gösterime girmiştir. Filmde; II. Dünya Savaşı sırasında Fransa'nın Dunkirk bölgesinde zor durumda kalan İngiliz askerlerinin, kurtarılması anlatılmaktadır (Mayward, 2017).

2.2.3.2. Türkiye'de Tarihi Dizi/Filmlere Genel Bir Bakış

Türkiye'de sinemanın ilk dönemleri sinema aygıtları ve çekilen filmlerle tanışmakla, bu icatları benimsemekle geçmiştir. İlk dönemlerde İzmir, İstanbul gibi büyük şehirlerde tanıtımıyla ön plana çıkıp halkın ilgisini kısa sürede çeken ve yaygınlaşan sinema, halk için sadece seyirlik eğlence ve merak unsurlarını ifade etmiştir (Ayça, 1992). Sinema, bulunuşundan iki yıl sonra Türkiye'ye gelip burada film gösterimlerine başlansa da film çekiminin gerçekleşmesi, on dokuz yıl gibi uzun bir aradan sonra gerçekleşmiştir (Hakan, 2012, s. 21).

Ülkemizde ilk filmleri Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Manastırlı Yanaki Manaki ile Milton Manaki kardeşler çekmişlerdir. Manaki kardeşlerin, Osmanlı

İmparatorluğu sınırları içindeki ilk filmleri; 1911 yılında çektikleri Sultan Mehmet Reşat'ın Selanik ile Manastır başta olmak üzere Balkan seyahatleridir. Manaki kardeşler Balkanların da ilk sinemacılarıdır. Müslüman olmadıkları gerekçesiyle bazı belgelerde ilk Türk filmcileri sayılmamışlardır. Ancak o dönemde Makedonya'nın, Osmanlı sınırları içinde olması ve Manaki kardeşlerin Osmanlı sınırları içinde yaşaması; bu duruma ek olarak da çektikleri fotoğraf ve filmlerin altlarındaki tanıtımlarına kendi isimlerinin yanında sadece Türkiye ibaresi koymaları onları ilk Türk filmcileri yapmaktadır (Evren, 2014, s.33).

1911'de Manaki kardeşlerin Sultan Reşat'ın Selanik, Manastır, Üsküp ve Kosova ziyaretlerini belgelese aldığı bu film; Türk sinema tarihinin ilk filmi olarak kayıtlara geçmiştir. Ayrıca Sultan Reşat da bu filmin perdede gözükken ilk oyuncu kahramanı olmuştur. Bu film İstanbul'da Apollon sinemasında (bugünkü Reks) halka gösterilmiştir (Evren, 2014, s. 37).

Bazı kaynaklarda ise ilk Türk filmcisi olarak Fuat Uzkınay'ın adı geçmektedir. Şöyle ki; Rusların, Ayestefanos'ta (Yeşilköy) 93 Harbi'nin (1876-1877) simgesi olarak diktikleri 150 metrelik anıt, 11 Kasım 1914 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun I. Dünya Savaşı'na katılımıyla birlikte Osmanlı Devleti kadar müttefiklerini de rahatsız etmiş ve bu anıt için yıkım kararı alınmıştır. Bu sırada yıkımın filme alınması istenmiş, *Şaşa Film* adlı firma sorumluluğu üzerine almıştır. Filmin bir Türk tarafından çekilmesi uygun bulunmuş ve bu işi sinemaya aşırı ilgisi sebebiyle Fuat Uzkınay üstlenmiştir. 14 Kasım 1914 Cumartesi günü saat 9.30'da yıkımına başlanan abideye, Hamidiye Kruvazörü denizden top atışıyla destek vermiştir. Fakat sağlam yapılan anıtın yıkımı gerçekleşmemiştir. Ferit Bey adlı bir istihkâm taburu kumandanının önerisiyle yıkımdan vazgeçilmemiş, dinamitle yıkımı üç ay gibi bir sürede gerçekleştirmiştir. Bu yıkım ânını Fuat Uzkınay 150 metre geriden 300 metre uzunluğunda bir filme almış ve 14 Kasım 1914 tarihinde "*Ayestefanos'taki Rus Abidesi'nin Yıkılışı*" adlı belgeseli çekmiştir. Bu film, ilk Türk filmi sayıldığından 14 Kasım da Türk Sinema Tarihi'nin başlangıcı kabul edilmiştir (Özdemirden, 1997, s. 6-7, Tilgen, 2009).

Her ne kadar ilk film çeken kişinin Fuat Uzkınay olup olmadığı konusunda farklı görüşler olsa da Fuat Uzkınay'a ilk Türk sinemacısı denmesinin sebebi ilk Türk belgeselci oluşundan kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda Uzkınay, Türk sinema tarihinde tiyatroyla ilgisi bulunmayan ilk gerçek sinemacı, döneminin tek uzman görüntü yönetmeni ve sinemayı eğitim amaçlı olarak okula getiren ilk kişi olarak tarihe geçmiştir (Scognamillo, 2010, s. 23-25, Tilgen, 2009).

Enver Paşa 1915 yılında Almanya'da gördüğü ordu sinemasına benzer bir birimi MOSD (Merkez Ordu Dairesi) ismiyle Türkiye'de kurduştur. Böylece sinemanın kurumsallaşması sağlanmıştır. Birimin amacı; savaşta önemli olayları saptamak, yabancı ülkelerin askeri tekniklerini yakından takip ederek tarihi filmler yapmaktır. Bu kuruluş ilk olarak "*Enver Paşa'nın Atları*" ve "*Enver Paşanın Zevcesi Naciye Sultan'ın Yeni Doğan Çocuğu*" filmlerini çekmiştir (Evren, 2014, s. 56, Şekeroğlu, 1985 akt Liman, 2011).

Bu dönemde MOSD'un başındaki isim ise Sigmund Weinberg'dir. Uzkınay, Weinberg'den film çekmeyi öğrenmiş ve konulu film üzerine çalışmalar yapmışlardır. Yalnız I. Dünya Savaşı sebebiyle oyuncuların askere gitmesi yüzünden 1916 yılında çekmeye çalıştığı "*Leblebici Horhor*" ve Weinbergin 1916'da başladığı "*Himmat Ağa'nın İzdivacı*" filmini 1918 yılında Uzkınay tamamlamıştır. 1916 yılında Osmanlı ve Romanya arasında savaş başladığından MOSD'un başındaki Romanya uyruklu Weinbergin görevinden alınmıştır. Onun yerine MOSD'un başına sinema alanında uzmanlaşan Uzkınay geçmiş ve film çekme çalışmalarına hız kazandırmıştır (Scognamillo, 2010, s. 25). "*Anafartalar Muharebesi'nde İtilaf Ordularının Püskürtülmesi*" (1915), "*Çanakkale Muharebeleri*" (1916), "*Alman İmparatorunun Çanakkale'yi Ziyareti*" (1917) MOSD'un çektiği belge filmlerden diğerleridir (Odabaş, 2006, 207 akt Aydın, 2008).

MOSD'un dışında 1916'da sinema alanında çalışmalarına başlayan diğer kurum ise 1913'te kurulan Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'dir. Bu cemiyet savaşın görüntüler çekerek filmlerinde bu konuları işlemiştir. Sedat Simavi'nin çektiği "*Casus*" filmi buna örnektir (Odabaş 2006). I. Dünya Savaşı'nın bitmesiyle beraber Müdafaa-yı Milliye Cemiyeti kapanmış, savaşın ardından gazileri korumak adına

Asım Paşa öncülüğünde Malul Gaziler Cemiyeti kurulmuştur. MOSD ve Müdafaa-yı Milliye Cemiyeti de ellerindeki kamera aletlerini Malul Gaziler Cemiyetine bırakmışlardır. Böylece bu cemiyet de film sektörüne el atmıştır (Tilgen, 2009). Cemiyetin film çalışmalarını yine Fuat Uzkınay yönetmiştir (Scognamillo, 2010, s. 25). Rejisörlüğü ise Ahmet Fehim Efendi üstlenmiştir. O dönemde cemiyetin yararlanacağı mekân Askeri Müze'nin salonu olmuştur. Malul Gaziler Cemiyeti işgal altında bulunan bir ülkede sinema çalışmalarını devam ettirmeye çalışmıştır (Özön, 2010, s.61).

30 Ekim 1919 Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra MOSD ve Müdafaa-i Milliye Cemiyeti sinema aletlerini Malül Gaziler Cemiyetine devretmelerinin sebebi girdikleri zorlu durumdur. Devretmedikleri takdirde düşman, ellerindeki tüm araç gereçleri alacaktır. Çalışmalarına başlayan cemiyet "*Mürebbiye*" isimli bir filmi çekmekle işe başlamıştır. Ahmet Fehim Efendi ve Fuat Uzkınay'ın yönettiği film İzmir işgali nedeniyle yarıda kalmıştır. Uzkınay bu sefer de İzmir'in işgaline karşı yapılan Fatih ve Sultanahmet mitinglerini filme çekerek tarih açısından önemli belgeleri toplamıştır (Onaran 1994 akt Odabaş 2006).

Mürebbiye'nin çekildiği dönemde işgal kuvvetleri tarafından film sektörü de sansüre uğramıştır. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1898'de yazdığı "*Mürebbiye*" adlı romanı 1919'da aynı isimle Galip Arcan tarafından filme alınmıştır. Film çekiminin sonunda düşman kuvvetleri oldukça rahatsız olmuş ve filme tepkilerini ortaya koymuşlardır. Bunun nedeni, Türk ailesine mürebbiye olarak gelen ahlaki değerlerden yoksun Fransız kadını karakterinin filmde konu olarak işlenmesidir (Özön, 2010, s. 62-63).

Malül Gaziler Cemiyeti iki yıl film çevirme işi yaptıktan sonra elindeki malzemeleri Kemal Film'e devretmişse de; İstiklal Savaşı'nın kazanılmasının hemen ardından kurulan Ordu Film Alma Dairesi, Malul Gaziler Cemiyetine verdikleri aletleri geri almış ve film çekmeye başlamıştır. Uzkınay, 1924'te Ordu Film Çekme Merkezi'nin başına geçmiştir. 1922 de başladığı "*İzmir Zaferi- İstiklal*" adlı uzun belgeselini 1942'de tamamlayabilmiştir. Bu filmde İstiklal Savaşı'nın tüm evrelerini gerçekçi ve etkileyici bir şekilde işlemiştir (Tilgen, 2009, Scognamillo 2010, s. 25).

1920 ve 1930'lu yıllar Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ve siyasi, ekonomik, kültürel olarak yapılanma dönemi içinde olduğu yıllardır. Bu nedenle sinema, devlet tarafından kontrol altında tutulmuştur. Yine de sinemaya destek vermek ve ülkeyi geliştirmek amacıyla bu alanda üniversiteler, tiyatrolar kurulmuş ve bilim insanlarının yetiştirilmesini öngörülmüştür. Türk sinemasının tek adam, tek kurum şeklinde otoriter olduğu bir süreci yaşayan ve tiyatroların sinemaya hükmettiği bu dönemde, daha çok Muhsin Ertuğrul filmleri kendini göstermiştir Muhsin Ertuğrul, şehir tiyatrolarıyla sinemayı birleştirerek yükselişe geçmiştir. Bu dönemde sadece Türk filmleri değil, yabancı filmler de gösterilmiş; bu durum hem seyircileri, hem de sinemacıları etkilemiştir (Ayça 1992).

1923-1950 evresinde Milli Mücadele ile ilgili konular filmlerde fazla işlenmemiştir. Bunun sebebi ise Lozan Antlaşmasından sonra Yunanistan ile Türkiye'nin iyi geçinme çabasıdır. Bu açıdan iki ülke arasında herhangi bir çelişki yaşanmaması, ilişkilerin hiçbir şekilde zedelenmemesi için Milli Mücadele konulu filmlerin çekiminde son derece hassas davranılmıştır (Önder ve Baydemir, 2005). Bu dönemi anlatan filmlere, Milli Mücadele'de onbaşı rütbesindeki Halide Edip Adıvar'ın yazdığı romanını aynı isimle filme çeviren Muhsin Ertuğrul'un 1923 yapımı "*Ateşten Gömlek*" (Kemal Film) filmi örnek verilebilir. Bu filmde Bedia Muahhid ve Neyire Neyyir adında iki Müslüman Türk hanımı oynamıştır. Kemal filmin kapatılmasının ardından İpekçi Kardeşler firması devreye girmiştir. Bu kurum 1928'de Muhsin Ertuğrul ile anlaşarak Reşat Nuri Beyi'n Fransua Carel'den dilimize çevirdiği ve 1924 yılında kitap halinde basılan "*Bir Gece Faciası*" adlı dramını "*Ankara Postası*" adıyla filme aldirmiştir. Filmde Milli Mücadele'den bölümler bulunduğu için halk tarafından oldukça ilgi görmüştür. Bu sırada sesli film tekniğinin gelişmesi Türk sinemasına yansımış ve ilk olarak İpekçiler sesli sinema sektörüne el atmıştır (Tilgen, 2009).

İpekçiler Türkiye'de sesli filmi yaygınlaştırmak için, I. Dünya Savaşı yıllarında kullanılmayan bir ekmek fabrikasını alarak burada kendi film stüdyolarını kurmuşlardır. Nişantaşı'nda kurulan bu stüdyonun ilk ürünü ise Muhsin Ertuğrul'un en iyi filmi "*Bir Millet Uyaniyor*" olmuştur. Bu film, Nizamettin Nazif

Tepedelenlioğlu'nun filminden uyarlanmıştır. Filmde öne çıkan beş oyuncu vardır, bunlar; Yahya Kaptan, padişah taraftarları Rahip Fru ile Sait Molla, Kuvâyi Milliyeci bir subay ve aşık olduğu bir kadın. Film İstanbul'un işgalinden, Rahip Fru ve Sait Mollanın oyunlarına, Yahya Kaptan'ın öldürülmesinden, askerlerin şehit edilmesine, Kuvâyi Milliyeciler ile padişah taraftarlarının sürtüşmelerinden, iki taraftan bir kişinin aynı kadına aşık olmasına kadar gerçekçi ve etkileyici birçok sahneyi içermektedir. Bu yönüyle film milli ruhu harekete geçirmesi bakımından Muhsin Ertuğrul'un en iyi filmleri arasında sayılmış ve fazlasıyla ilgi görmüştür (Özön, 2010, s.105-106).

1938 yılından 1950 yılına kadar olan evre; sinemada eski sistemdekilerin yanında yeni kesimden kişilerin yani tiyatrocuların yanında eğitimli sinemacıların film yaptıkları dönemdir. Bu evreye Türk Sineması'nda "*Geçiş Dönemi*" denilmektedir. Bu dönemi olumsuz kötü etkileyen olayları ise; Cumhuriyet'in kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün vefat etmesi ve ülkenin yeni bir savaşa girme ihtimalinin belirmesidir (Evren, 2014, s.110). Fikret Hakan, "Türk Sinema Tarihi" kitabında Türkiye'nin önderi Mustafa Kemal Atatürk'ün sinemaya verdiği önemi belirten sözlerini şöyle dile getirmiştir (2012, s. 82): "*Sinema, gelecekteki dünyanın bir dönüm noktasıdır. Şimdi bize basit gibi gelen, eğlence olan radyo ve sinema, bir çeyrek asra kalmadan yeryüzünün çehresini değiştirecektir.*" Nitekim öyle de olmuş, sinema yaşadığımız çağı etkisi altına alarak toplumu yönlendirmeyi başarmıştır.

1939 yılına geldiğinde bir tarafta Almanya ve İtalya, diğer yanda da Japonlar arasındaki gerginlik kızışmıştır. Savaşın dışında kalmak isteyen Türkiye yine de II. Dünya Savaşı'ndan çok fazla etkilenmiş, ülke büyük bir buhrana girmiştir. Sinemanın savaştan etkilenmesi ise işlevselliğinin durması şeklinde olmuştur. Bu zorlu şartlarda sadece birkaç film çekilebilmiştir. Savaş nedeniyle ABD ve Mısır filmleri dışında Türkiye'ye yabancı film getirilememiştir (Özön, 2010, s. 125-126).

II. Dünya Savaşı ile batı sineması realizme yönelip insanı olduğu gibi aktarırken, Türkiye'de tam tersi durum hâkim olmuştur. Türkiye'de, gerçeklerden bihaber bağımsız çalışmalar sürdürülmeye devam etmiştir. Sinema alanında herhangi bir düzen kurulamamasının yanında, film çekme işleri de duraksamaya uğramıştır.

Bu dönemde Atlas ve Halk Film şirketi gibi yeni şirketler kurulsa da, sinema pek işlevsel olamamıştır. Her ne kadar yönetmenler film çekme isteğiyle çabalasalar da, ortaya elle tutulur güzel bir yapıt koyamamışlardır. Hâlbuki İtalyan ve Fransız sineması bu dönemde yükselişe geçip, başarılı ürünler ortaya koymuştur (Hakan, 2012, s.105).

1 Temmuz 1948 yılına gelindiğinde sinemadan alınan vergilerde indirimle gidilerek sinemaya devlet desteği sağlanmıştır. Ve bu yıl İhsan Koza İpekçi'nin yazdığı roman olan "*İstiklal Madalyası*" Ferdi Tayfur yönetmenliğinde aynı isimle filme çekilip gösterime girmiştir. Bu film, Milli Mücadele'yi konu alır. Aynı yıl Şükufe Nihal Başar'ın çıkardığı romanı "*Domanıç Dağlarının Yolcusu*" Şakir Sırmalı tarafından "*Unutulan Sır/Domanıç Yolcusu*" ismiyle filme alınmıştır. Milli Mücadele konusu, Muhsin Ertuğrul'un "*Bir Millet Uyanıyor*" filminden sonra ikinci kez sinemaya yansımıştır. İpek Film, sinema sektöründe önemli derece başarısını artırmış ve çok iyi filmler çekmiştir. Bu film de oldukça ilgi görmüştür. Ordu, bu filmin çevrilmesine destek vermiş ve İpekçilerin kazandığı bu başarıyla dört yıl boyunca Milli Mücadele temalı filmlerin çekilmesi sağlanmıştır. Yine bu yılda yerli filmleri desteklemek için faaliyete geçen Yerli Film Cemiyeti, 9 Temmuz'da Türkiye'nin ilk resmi film yarışmasını başlatmış ve bu yarışmada yönetmenliğini Şakir Sırmalı'nın yaptığı "*Unutulan Sır*" filmi birinci gelmiştir (Özön, 2010, s. 141-142, Hakan, 2012, s. 123-124, Mersin 2011).

Lütfi Ö. Akad 1949 yılında Halide Edip Adıvar'ın "*Vurun Kahpeye*" romanından uyarladığı film ile iyi bir çıkış yapmıştır. Yine bu dönemde "*Akıncılar*", "*Şehitler Kalesi*", "*Akdeniz Korsanları*", "*Çakırcalı Mehmet Efe*", "*Estergon Kalesi*", "*Zülfikârın Gölgesinde*" gibi tarihi filmler çekilmeye devam etmiştir (Scognamillo, 2010, s. 113).

1950'li yıllarda çok partili hayata geçilmiştir. Demokrat Parti'nin, başa geçmesiyle beraber siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel yaşamda bazı değişimler olmuş, sinema dünyası da bu değişimlerden etkilenmiştir. 1950'li yıllar sinemanın Anadolu'da tanınıp yaygınlaşmaya başladığı yıllardır. Örneğin Türk filmlerinden alınan vergilerin düşürülmesi, sinema salonlarının açılmasına katkı sağlamıştır. Bu

sayede pek çok yeni yapımevi açılmış, filmi çekme çalışmaları hızlanmıştır. Ancak bu durum sektörü nicel olarak büyütürken, nitelik bakımından zayıflatmıştır. Örneğin acemice çok sayıda sinema filmi çekilmiştir. Hâl böyle olunca filmler, taklitten öteye geçememiştir. Genelde ABD filmleri, Mısır ve Hint sineması ve Muhsin Ertuğrul filmleri taklit edilmiştir. Bu süreçte Türk filmleri Amerikan filmlerine yenik düşmüş, sinema sektörü Hollywood'a teslim olmuştur. Diğer yandan bu dönemde Avrupa filmleri Türk sinemasına pek yansımamıştır (Evren, 2014, s.142, Ayça, 1992).

1950 yılında Vedat Örfi Bengü daha önce sessiz çekilen "*Ateşten Gömlek*" filminin yeniden çekimini yapmıştır. Türk sineması kendini Avrupa sinemasından soyutlayarak yerel konulara ağırlık vermiştir. Esat Mahmut Karakurt'un yazdığı "*Allahısmarladık*" romanını ilk olarak Sami Ayanoğlu filme çevirmiştir. 1951 yılında Mehmet Muhtar, Çiçero Olayı'nın anlatıldığı "*Ankara Casusu Çiçero*" filmini çekmiştir. Seyfi Havaeri, Kore savaşının anlatıldığı "*Kore'de Türk Kahramanları*" filmini yapmıştır. Yine aynı yönetmen "*Kore Gazileri*" filmini de çevirmiştir. Vedat Örfi Bengü "*Kore'de Türk Süngüsü*" filmini çekmiştir. Tarihi olay ve olguları aktarırken kahramanlarına da hayat vermek adına çevrilen filmler arasında, Baha Gelenbevi'nin "*Barbaros Hayrettin Paşa*", Münir Hayri Egeli'nin "*Cem Sultan*" filmleri ön plana çıkmıştır. Aydın Arakon ise tarihi film kategorisinde önemli yapıtlardan biri olan "*İstanbul'un Fethi*" filmini çekmiştir (Scognamillo 2010, s. 113, Mersin 2011).

1951 yılında Aydın Arakon, "*Vatan İçin*"; Kâni Kıpçak, "*İstanbul Kan Ağlarken*"; Turgut Demirdağ, "*Fato-Ya İstiklal Ya Ölüm*"; Orhan Murat, "*Arıburnu*", "*Sürgün*" ve "*Yüzbaşı Tahsin*" filmlerini çekmişlerdir. 1952'de Lütfi Akad, "*İngiliz Kemal*"; Şadan Kâmil, "*İki Süngü Arasında*" filmlerini çekmiştir. 1958 yılında Agâh Hün, "*Meçhul Kahramanlar*"; Rahmi Kafadar, "*Şahinler Diyarı*"; Muharrem Gürses, "*Beklenen Bomba*" filmlerini çekmiştir. Nejat Saydam, 1958'de "*Bu Vatan Bizimdir*" filmini, 1959'da ise "*Kalpakkıllar*" filmini çekmiştir. Yine 1959'da Osman Seden, "*Düşman Yolları Kesti*"; Atıf Yılmaz "*Bu Vatanın Çocukları*", Osman N. Ergün, "*İzmir Ateşler İçinde*", Turgut Demirdağ ve Nusret Eraslan, "*O'nun Süvarisi*" filmlerini çekmişlerdir (Odabaş, 2006, Mersin, 2011).

1960 yılında, Türkiye’de gerçekleşen askeri darbenin ardından, çekilen filmlerde neyin anlatılacağı üzerine yoğunlaşmış ve filmlerde daha çok işsizlik, sınıfsal ayırım ve göç gibi temel toplumsal konulara yer verildiği görülmüştür. 1960-1967 yılları ise en fazla film yapıtlarının ortaya çıktığı yıllar olmuştur. Toplumsal konuları işleyen filmler adeta moda haline gelmiştir (Evren, 2014, s. 196).

Diğer yandan Türkiye’de 1960 yılında başlayan televizyon yayınları 1970’lerde yaygınlaşarak her eve girmeyi başarmıştır. Bu durum sinema sektörünü olumsuz etkilemiştir. Buna ek olarak artan yoksulluk halkın sinemadan uzaklaşmasına ve televizyon yayınlarına yönelmesine yol açmıştır. Bununla birlikte her eve televizyonun girmesi filmlerin etki alanını hızla genişlemiştir. Televizyonda yayın sayısının çoğalmasa film çeşitlerini artırmış; bu ise, seyircinin kültürel yönden bilgi, görgü ve algı kapasitesinin gelişmesini sağlamıştır (Ayça, 1992).

1960 senesinde Memduh Ün "*Ateşten Damla*", 1964 yılında Turgut Demirdağ "*Çanakkale Aslanları*" filmini çekmiştir. Yine 1964 yılında Halide Edip Adıvar'ın "*Vurun Kahpeye*" romanı Orhan Aksoy tarafından ikinci kez çekilmiştir. Roman, 1974 yılında bu üçüncü kez Halit Refiğ tarafından filme alınmıştır. Orhan Ertem Eğilmez 1966 yılında Milli Mücadele’de Yunanlılara karşı direnişi anlatan "*Bir Millet Uyanıyor*" filmini, 1970 yılında Muzaffer Aslan ise "*Ankara Ekspresi*" filmini çekmiştir (Odabaş 2006, Yüksel, 2010, Durmaz, 2013, s.139).

Nejat Saydam 1964 yılında efeleri anlattığı "*Dağlar Bizim*", 1966 yılında "*Kolsuz Kahraman*" ve "*Allahaismarladık*", 1967 yılında ise "*Alpago Alpaslanın Fedaisi*" filmini çekmiştir. Yine aynı yıl Oğuz Özdeş'in "*Dağ Başını Duman Almış*" romanı Memduh Ün tarafından sinemaya uyarlanmıştır (Scognamillo, 2010, s. 301, Mersin 2011).

Suat Yalaz’ın oluşturduğu Karaoğlan karakteri Atıf Yılmaz’ın 1962’de yönettiği "*Cengiz Han’ın Hazineleri*" filminde beyazperdeye aktarılarak dizi haline getirilmiştir. Suat Yalaz daha sonra 1965’ten 1969’a kadar Kartal Tibet’in başrolde oynadığı "*Karaoğlan*" serisini çekmiştir. Bunlar; "*Karaoğlan*", "*Baybora’nın Oğlu*", "*Camoka’nın İntikamı*", "*Bizanslı Zorba*", "*Karaoğlan Yeşil Ejder*", "*Camoka’nın Dönüşü*" ve "*Karaoğlan Şeyhin Kızı*"dır. Bu dönemde karakter ağırlıklı film serileri

yaygınlık kazanmıştır. Ayhan Başoğlu'nun yazıp, Süreyya Duru'nun yönettiği Makoçoğlu karakteri bunlardan biridir. Başrolünde Cüneyt Arkın'ın oynadığı; 1966 "*Malkoçoğlu*", 1967 "*Malkoçoğlu Krallara Karşı*", 1968 "*Malkoçoğlu Kara Korsan*", 1969 "*Malkoçoğlu Akıncılar Geliyor*", 1971 "*Malkoçoğlu Ölüm Fedailerini*" filmleri beş bölümlük dizi halinde çekilmiştir. Sezin Burak'ın yazıp, Kartal Tibet'in oynadığı "*Tarkan*" filmi ise; 1969 "*Tarkan*", 1970 "*Tarkan Gümüş Eyer*", 1971 "*Tarkan Viking Kanı*", 1972 "*Tarkan Altın Madalyon*" şeklinde dört bölümden oluşmaktadır. Yine bu serilere benzer olarak Rahmi Muratoğlu'nun yazıp, Nutuk Baytan'ın yönettiği, başrolde ise Cüneyt Arkın'ın oynadığı Kara Murat kahramanının; 1972 "*Kara Murat Fatih'in Fedaisi*", 1973 "*Kara Murat Fatih'in Fermanı*", 1975 "*Kara Murat Kara Şovalyeye Karşı*", 1976 "*Kara Murat Şeyh Gaffar'a Karşı*", 1977 "*Denizler Hakimi*", 1978 "*Kara Murat Devler Savaşıyor*" şeklinde film serileri çıkmıştır (Scognamillo, 2010, s. 358-359).

12 Eylül 1980 tarihinde Türkiye'de bir askeri darbe daha gerçekleşmiştir. Bu dönemde yaşanan sorunlardan sinema sektörü olumsuz etkilenmiş, film çekimleri duraksamıştır. 12 Eylül darbesi ve bu süreçte yaşanan siyasal ve sosyal sorunlar daha sonraki yıllarda çeşitli filmlere konu olmuştur. Bu filmler literatüre *12 Eylül Filmleri* olarak geçmiştir. Şerif Gören'in "*Sen Türkülerini Söyle*", Melih Gülgen'in "*Kimlik*", Zülfü Livaneli'nin "*Sis*", Ziya Öztan'ın "*Baharın Bittiği Yer*", Memduh Ün'ün "*Bütün Kapılar Kapalıydı*," Tunç Başaran'ın "*Uçurtmayı Vurmasınlar*", Zeki Ökten'in "*Ses*", Sinan Çetin'in "*Prenses*," Mesut Uçakan'ın "*Öç*", Yavuz Ökan'ın "*Yağmur Kaçakları*", Erden Kıral'ın "*Av Zamanı*" ve Ali Özgentürk'ün "*Su da Yanar*" filmleri bunlara örnek olarak gösterilebilir (Evren, 2014, s. 335).

Yine bu yıllarda yönetmen olarak Yücel Çakmaklı'nın ön plana çıktığı görülmektedir. Çakmaklı, Turfan Oflazoğlu'nun 1970'de yazdığı "*IV. Murat*" eserini 1981 yılında aynı isimle filmleştirmiştir. Tarık Buğra'nın "*Küçük Ağa*" eserini 1983'te, "*Osmancık-Kuruluş*" adlı eserini ise 1988'de aynı isimlerle filme uyarlamıştır. Uyarlaması yapılan bu dizilerden "*Küçük Ağa*", Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılış döneminde Kuvâyi Milliye'nin gelişip büyüme aşamalarını

ele almaktadır. *Osmanlık*'ta ise Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren 45 yıllık gelişim süreci anlatılmıştır (İnci, 1996, s.48-51).

1980 sonlarından 1994 yılına kadar sinema sektöründe bazı değişimler yaşanmış, sektörde kendini *Bağımsızlar* olarak adlandıran yeni bir grup ortaya çıkmıştır. Bu grup geleneksel sinema sisteminin yerine yeni bir sistem getirmiştir. Bunlar, ülkede film yapma imkânlarının sınırlı oluşundan hareketle, gönüllülük esasına dayalı film yapmaya başlamışlardır. Birçok yönetmen bu doğrultuda finansman kaynağı bulma arayışına yönelmiştir (Evren, 2014, s. 368).

1991'de devlet ilk kez sinemanın gelişimi için sektöre bütçe ayırarak destek vermiş, 1992 yılında Kültür Bakanlığı kredi sağlamıştır. Örneğin 1991 yapımı Yavuz Özkan'ın *"Ateş Üstünde Yürümek"* filmi bu destekle yapılmıştır. 1997'lerde ekonomik krizin olması sinemaya yapılan yardımların da durmasına sebep olmuş; zorda kalan film sektörünün yardımına sponsorlar, vakıflar, televizyon kanalları ve özel kuruluşlar yetişmiştir. Televizyon kanallarının desteğiyle yayınlanan bu filmlere Tunca Yönder'in çektiği 1993 yapımı *"Ağrı'ya Dönüş"*, TGRT aracılığıyla Yücel Çakmaklı'nın çektiği *"Kurdoğlu"*, TRT yapımcılığında Ünal Küpeli'nin çektiği *"İşgal Altında"* ve Canan Evcimen İçöz'ün çektiği *"Hoşça Kal Umut"* filmleri örnek olarak gösterilebilir (Scognamillo, 2010, s. 371-373).

1991'de Ziya Öztan *"Ateşten Günler"* ve *"Yaban"* filmlerini, 1994'te *"Kurtuluş"*, 1999'da *"Cumhuriyet"* filmini çekmiştir. Halit Refiğ, Kemal Tahir'in aynı isimli romanından esinlenerek *"Yorgun Savaşçı"* filmi çekmiştir. Bu film 1978'de başlayıp 1983'te bitirilmiş; ancak TRT'de 1993 yılında 8 bölümlük dizi halinde yayınlanabilmiştir. 1999 yılında ise Tolga Örnek *"Atatürk"* filmini çekmiştir (Odabaş, 2006, Gökyayla, 2007, s.101-102).

İsmail Güneş, 1998 yılında 12 Eylül olaylarına ve ardından gelişen toplumsal olaylara değinen *"Gülün Bittiği Yer"* filmini çekmiştir. 1999 yılında Ferzan Özpetek, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş döneminde haremde yaşanan entrikaların Safiye isimli cariye üzerinden anlatıldığı *"Harem Suare"* filmini çekmiştir (Sarı, 2012, s.357, Engin, 2004, s.4, Hoşcan, 2013, s.107).

II. Dünya Savaşı yıllarında savaşın ağır koşulları nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti'nde vergilerin düzenlenmesi için 1942'de Varlık Vergisi uygulanmıştır. Yılmaz Karakoyunlu'nun kaleme aldığı "*Salkım Hanımın Taneleri*" isimli eseri Varlık Vergisi'nin oluşturduğu koşulları ele alır. Bu eser, 1999 yılında Tomris Giritoglu yönetmenliğinde filmleştirilip, gösterime sunulmuştur (Tuncer 2015, Anadolu, 2018, Koyuncu, 2011, s.4).

2000'li yıllarda film çekimleri hızla artmış; gelişen teknolojiyle beraber filmlerde kullanılan görüntü, ses ve ortam kalitesi yükselmiştir. Böylece günümüze kadar tarihi alanda birçok filmin çekilmesi sağlanmıştır. Çekilen tarihi filmlerden bazıları; 2000 yılında Atıf Yılmaz tarafından çekilen ve 12 Eylül olayını bir çocuğun dünyasından yorumlayan "*Eylül Fırtınası*", Handan İpekçi'ni 2001 yapımı "*Büyük Adam Küçük Aşk*", Ziya Öztan'ın 2002 yapımı olan ve Abdülhamid döneminin anlatıldığı "*Abdulhamit Düşerken*" ve Tolga Örnek'in "*Hititler*" filmleridir (Scognamillo, 2010, s. 453-455, Pösteği, 2012, s.115).

2003 yılında yönetmen Cafer Özgül, Kemal Tahir'in 1957'de yazdığı "*Esir Şehrin İnsanları*" romanını aynı isimle dizileştirmiştir. Bu dizide işgal altındaki İstanbul'da yaşanan sosyal, siyasal ve ekonomik olaylar ele alınmış; Kuvâyi Milliye'nin Milli Mücadele'deki rolü anlatılmıştır. Aynı yıl içerisinde Fatih Aksoy ve Fatmanur Sevinç yönetmenliğinde "*Hürrem Sultan*" dizisi çekilmiştir (Öztaş, 2007, s.207, Örgen, 2011). 2005 yılında Ezel Akay'ın tarihi dokuya değinerek görsel şölen olarak çektiği "*Hacivat ve Karagöz Neden Öldürüldü?*" filmi karşımıza çıkmaktadır. Aynı yıl ekranlarında Cevdet Mercan, Faruk Teber, Temel Gürsu, Haluk Bener ve Çağatay Tosun yönetmenliğinde Milli Mücadele konulu "*Kırık Kanatlar*" dizisi yayınlanmıştır (Evren, 2014, s. 408, Öztaş, 2007, s.207).

2006 yılında Mustafa Şevki Doğan'nın yönetmenliğini yaptığı "*Son Osmanlı Yandım Ali*" filmi, Suat Yalaz'ın çizgi romanından uyarlanmıştır. Aynı yıl "*Eve Giden Yol*" filmini çeken Semir Aslanyürek, 2014 yılında da "*Lal*" filmini çekmiştir. Bu filmde 27 Mayıs darbesinin öncesinde ülkenin içerisinde bulunduğu koşullar anlatılmaktadır. Aynı yıl televizyon ekranlarında ise Tunç Davut'un çektiği "*Kınalı Kuzular*" dizisi gösterilme girmiştir (Mersin, 2011, Evren, 2014, s. 431, Öztaş, 2007,

s.207). 2007 yılında Nesli Çölgeçen "*Son Buluşma*" filmini, Gani Müjde "*Osmanlı Cumhuriyeti*" filmini çekmiştir. Yine aynı yıl Yağmur Taylan'ın çektiği "*Kara Yılan*" dizisi yayınlanmıştır. Bu yıl içerisinde gösterilen diğer televizyon dizisi ise Doğan Ümit Karaca, Serdar Akar ve Tarkan Karlıdağ tarafından çekilmiştir. Bu dizi Balkan Harbi'nin getirdiği sosyal ve siyasal buhranların Makedonya topraklarında yaşayan insanlar üzerindeki etkilerine değindiği "*Elveda Rumeli*" dizisidir (Akbulut, 2010, Evren 2014, s. 536, Çoban, 2011, s.90).

2008 yılında Murat Saraçoğlu ve Özhan Eren tarafından "*120*" filmi çekilmiştir. Yine aynı yıl Tomris Giritoglu "*Güz Sancısı*" filmini çekmiştir. Bu film, Yılmaz Karakoyunlu'nun 6-7 Eylül 1955 olaylarını işlediği romanının uyarlamasıdır. 2008 yılının çekilen diğer bir filmi ise Orhan Oğuz'un "*Sarıkamış Beyaz Hüzn*"dür (Mersin, 2011, Evren, 2014, s. 338, Koyuncu, 2011, s.4). 2009 yılında Faik Ahmet Akıncı tarafından "*Kubilay*" filmi çekilmiş olup, filmde 31 Mart Vakası anlatılmaktadır (Evren, 2014, s. 411).

2010 yılına Zülfü Livaneli, Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatını konu edindiği "*Veda*" filmini, Tarkan Özel "*Mahpeyker Kösem Sultan*" filmini çekmiştir (Çalık, 2011, s.59, Şahin, 2013). 2011'de Yağmur Taylan ve Durul Taylan, Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman'ın ve Hürrem Sultan'ın saray içindeki kişisel hayatlarını ve onların etrafında dönen olayları anlattıkları "*Muhteşem Yüzyıl*" dizisini çekmişlerdir. Aynı yıl Gani Müjde tarafından "*Deli Saraylı*", Ömer Vargı tarafından "*Anadolu'nun Kaplanları*" filmleri çekilmiştir (Evren, 2014, s. 601, Aydın, 2016, Çoban, 2011, s.90).

2012 yılında Kudret Sabancı tarafından "*Karaoğlan*" filmi çekilmiştir. Yine aynı yıl Sinan Çetin Çanakkale Cephesi'nde yaşanan zorluklar karşısında verilen mücadeleleri konu alan "*Çanakkale Çocukları*" filmini, Yeşim Sezgin ise "*Çanakkale 1915*" filmini çekmiştir. Ayrıca Faruk Aksoy tarafından, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinin işlendiği "*Fetih 1453*" filme alınmıştır (Evren, 2014, s. 559, Şahin, 2013).

2013 yılında Biket İlhan "*Yarım Kalan Mucize*" filmini, Kemal Uzun "*Çanakkale Yolun Sonu*" filmini, Serdar Akar ve Ahmet Karaman, "*Sarı Siyah*"

filmini, Altan Dönmez ise *"Taş Mektep"* filmini çekmiştir. Bu filmde lise talebelerinin vatanını ve milletini koruyup düşmanlardan kurtarmak için vatanseverlik aşkıyla askere yazılmaları, Sakarya Meydan Muharebesi'ne katılmaları ve canları pahasına savaşarak verdikleri ağır mücadeleler anlatılmaktadır (Evren, 2014, s. 509-510, İrgin, 2017).

2014 yılında senaryosunu Mehmet Bozdağ, Atilla Engin ve Aslı Zeynep Peker Bozdağ'ın; yönetmenliğini ise Metin Günay'ın üstlendiği *"Diriliş Ertuğrul"* dizisi yayınlanmıştır. Bu dizide Selçuklu Devleti'nin son döneminde Kayı Boyu'ndan Süleyman Şah'ın Moğol saldırıları sonucunda halkını korumak için Anadolu'ya yaptığı göç ve oğlu Ertuğrul Gazi'nin iktidar mücadelesi ele alınmıştır. Filmin konusu; Ertuğrul Gazi'nin halkıyla Söğüt'e gidip, bağımsızlığını kazanmak için verdiği zorlu mücadele ve Osmanlı Devleti'nin temelini atma uğraşdır. Aynı yıl Hasan Kıraç *"Birleşen Gönüller"* filmini, Burak Cem Arlıel ise *"Kırımlı"* filmini çekmiştir. Filmde, II. Dünya Savaşı yaklaşırken Sovyet Rusya'da zorluklar içinde yaşayan Tatar Türklerinin, savaşın patlak vermesiyle birlikte Rusya'nın yanında savaşa girerek Almanlara karşı verdikleri mücadele anlatılmaktadır (Nalcıoğlu, 2016, Fidan, 2018, Çakı vd., 2017).

Yine bu yıl Avustralyalı oyuncu Russell Crowe yönetmenliğinde Avustralya, Türkiye ve ABD'nin ortak ürünü olan *"Son Umut"* filmi çekilmiştir. Bu filmde Russell Crowe başrol oyuncusu olarak yer alırken, Türk oyunculara da yer verilmiştir. Filmin konusu ise Çanakkale Savaşı'nda üç çocuğunu yitiren bir ailenin yaşadığı acı ve bunalım sonucunda eşinin intiharı üzerine; babanın, çocuklarından bir iz bulma ümidiyle Avustralya'dan Türkiye'ye gelmesi ve burada yaşadıklarıdır (Sağır ve Kırımlı, 2016).

Yine aynı yıl içerisinde Kudret Sabancı'dan yönetmenliği devralan Ömer Gökhan Erkut, Bobby Roth danışmanlığında *"Filinta-Bir Osmanlı Polisiyesi"* dizisini çekmiştir (www.hurriyet.com.tr). Türkiye'nin ilk Osmanlı polisiye dizisi olan Filinta'nın tamamı polisiye hikâyelerden oluşmaktadır. Dizide Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde kadı Gıyaseddin Hatemi tarafından yetiştirilen ve zabıtlık yapan Filinta Mustafa ve arkadaşı Bıçak Ali'nin yabancı istihbaratlarla

mücadeleleri anlatılmaktadır (Erman, 2016, s.9-10). Hollywood teknikleri kullanılarak çekilen ilk dizi olma özelliğini koruyarak 2015 yılında ikinci sezonunu Osman Kaya yönetmenliğinde "*Filinta Bin Yılın Şafağında*" ismiyle sürdürmüştür (www.milliyet.com.tr).

2015 yılında 4 bölümlük "*Seddülbahir 32 Saat*" dizisi çekilmiştir. Yasin Uslu yönetmenliğindeki dizide, Çanakkale savaşının başladığı ilk gün Binbaşı Mahmut Sabri komutasındaki 1050 askerden oluşan birliğin Seddülbahir'deki 32 saatlik direnişi anlatılmaktadır (www.trt1.com.tr). Bu yıl ayrıca Zeynep Günay Tan, Yağız Akaydın ve Mert Baykal yönetmenliğinde, I. Ahmed'in eşi Kösem Sultan'ın cariyeliğinden sultanlığa uzanan hayatını ve oğlu IV. Murad'ın tahta çıkışını anlatan "*Muhteşem Yüzyıl: Kösem*" dizisi yayınlanmıştır (Şakrak, 2017, s.88-89). Özhan Eren ise I. Dünya Savaşı Çanakkale Cephesi'ne gönüllü katılan bir yüzbaşının, kızı için burada yaşadıklarını aktardığı mektubun ona kırk yıl sonra ulaşmasını işlediği "*Son Mektup*" filmini çekmiştir (Birincioğlu, 2017). 2016'da ise Yağmur ve Durul Taylan yönetiminde İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalini anlatan "*Vatanım Sensin*" dizisi yayınlanmıştır (Işık, 2017).

2017 yılında TRT 1'de Serdar Akar yönetmenliğinde "*Payitaht: Abdülhamid*" dizisi yayınlanmıştır. Bu dizide Sultan II. Abdülhamid'in tahta çıktıktan sonraki padişahlığının son 13 yılı işlenmektedir. Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nu yok etmek için neredeyse bütün devletlerin ülkemize ve Sultan Abdülhamid'e karşı başlattığı siyasi ve ekonomik faaliyetler karşısında Sultan Abdülhamid'in nasıl durduğunu, ince siyasetiyle neler yapabildiğini, ülkenin bu zor durumunda ülkeyi korumak için neler yaptığı anlatılmaktadır (www.esfilm.com.tr). Yine aynı yıl içerisinde Can Ulkay, "*Ayla*" filmini çekmiştir. Filmde; 1950-53 yıllarında yaşanan Kuzey ve Güney Kore arasındaki savaşta Türkiye'nin Güney Kore'ye gönüllü asker göndermesi, askerlerin içinden Süleyman isimli Türk astsubayının savaşın ortasında masum, kimsesiz küçük bir kız çocuğunu koruyup kollaması ve aralarında oluşan baba-kız ilişkisi işlenmektedir (Yıldırım, 2018).

2018 yılında Osman Kaya yönetmenliğinde "*Deliler- Fatih'in Fermanı*" filmi çekilmiştir. Filmde, Eflak voyvodası III. Vlad Tepeş'in halka zulmüne karşın, Sultan

II. Mehmet'in deliler birliği grubunu görevlendirmesi ve verdiği mücadele anlatılmaktadır. Yine aynı yıl Cevdet Mercan yönetmenliğinde İstanbul'un fethinin anlatıldığı, "*Mehmed: Bir Cihan Fatihi*" dizisi yayınlanmıştır. Bu yıl içinde çekilen dizilere bir yenisi daha eklenmiş, senaryo ve yapımcılığını Mehmet Bozdağ'ın, yönetmenliğini ise Mustafa Şevki Doğan'ın üstlendiği "*Mehmetçik Kut'ül Amare*" dizisi çekilmiştir. Dizide Teşkilatı Mahsusa'nın başındaki Süleyman Askeri'nin komuta ettiği Osmanlık Taburu'ndaki askerlerden Hüsvrevoğlu Mehmet ve arkadaşlarının I. Dünya Savaşı Irak Cephesi'ndeki İngiliz askerlerine karşı verdiği mücadele ve kazanılan kutlu zafer anlatılmaktadır. Bu dizinin ikinci sezonu 2018'in sonuna doğru Kamil Aydın yönetmenliğinde "*Mehmetçik Kutlu Zafer*" ismiyle yayınlanmıştır (www.haberturk.com, www.kanald.com.tr, www.hurriyet.com.tr, www.trt1.com.tr).

2.3. Tarihi Dizi/Filmlerin Yaşam Boyu Öğrenme Algısına ve Tarih Şuuruna Etkisi

Tarih şuurı; geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağlantı kurup geçmiş yorumlayarak bireylerin kendi hayatlarına anlam yüklemesidir (Karaman, 2008, s. 1). Diğer bir ifadeyle; geçmişle ilgili algı, fikir ve bilgilerin bir sentezi olmasının yanısıra, geçmişten itibaren süregelen bağlam ve değişimlerin farkındalığını ifade etmektedir. Bu açıdan tarih şuurı, nesilden nesle insanların kollektif hafızasındaki bugüne ve geleceğe yönelik tutumları şekillendirmeye katkıda bulunmaktadır (Jiri, 2013).

Tarihi anlayıp öğrenmede en temel kategori, tarihsel şuurun yerleşmesidir. Geleceği beklemek adına geçmiş anılamının ve yorumlamının zihinsel bir faaliyeti olan tarih şuurı; geçmişin, bugünün ve geleceğin zamansal değişiminin ne olduğu hakkında bir fikir çizgisi oluşturur. Geçmişin deneyimlerini, günümüzün pratik yaşamında etkili olan duyu kriterleri ve geleceğe bakış açıları ile sentezler. Tarihte didaktik geleceğe yönelmede bilinç kazanmak, önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü bireyler kendi ülkelerinin tarihine ve kültürüne bakarak kendi talepleri doğrultusunda

gelecekteki yaşamlarını yetişkin birer vatandaş olarak nasıl yöneteceklerini öğrenmek zorundadır (Rüsen, 2012).

Geçmişte yaşanan olayların tarihi bilgi olabilmesi için toplumsal açıdan önem arz etmesi gerekir. Şöyle ki, geçmiş kavramı herkes için aynıdır. Geride kalan zaman, geçmiş günler, geçmiş aylar, geçmiş yıllar gibi kavramları ifade eder. Bu aşamada önemli olan ise tarihi bilginin oluşumunda, insan faktörünün etkili olmasıdır. Bu açıdan sadece bir tarihinin ağzından çıkan ve geçmiş adına söylenen her söz, tarihi bilgi olma niteliğini taşımaktadır. Tarih şuurunun oluşumunda ise bu tarihi bilgilerin aktarımının doğru olması gerekmektedir. Günümüz teknolojisinde bilgiye ulaşmak kolay olduğu kadar, doğru bilgiye ulaşmak da bir o kadar güçtür. Yani tarihi bilgilerin kaynaklarındaki sınırsızlık bilgide seçiciliğe ve çoğulculuğa olanak tanıdığı kadar, akılda şüpheyi de uyandırmaktadır. Hâlbuki güvenilir kaynaklar tarihi bilgileri doğru olarak aktarmakta ve tarih şuuru doğru oluşturmaktadır. Bu bakımdan sınırsız kaynaklar içinden seçerek, güvenilir kaynaklara ulaşmak son derece önemlidir. İnsanlar, geçmişle ilgili bilgileri tarihçilerin kaleme aldıkları eserler sayesinde öğrenebilmektedir. Bu nedenle tarihsel bilincin oluşumunda tarihçilere büyük sorumluluk düşmektedir. Tarihçilerin işlerini iyi yapmaları; toplumun tarih şuuru kazanarak bütünleşmesini ve gelecekte yenilenirken ortaya çıkan durumlara uyum sağlayabilmesini sağlar. Tarihsel şuur, ulusu güçlü bağlarla birbirine bağlar. Bu şuur olmadığında, insanlar zamanla kendilerini o toplumundan soyutlarlar. Bu bakımdan millete bağlılık, tarihsel şuurun oluşturulmasına bağlıdır. Tarih şuuru doğru olarak kazanmış bir milletin, ulusal kimliğini hiçbir güç yok edemez. Ancak tarih şuuru kazanmış bireyler o toplumu ayakta tutacak, milletine ve vatanına sahip çıkacaktır. Ulusal deneyimleri güçlü topluluklar bu yolla ulusal tarihlerini oluşturmayı başarmışlardır (Tosh, 2011, s. 2-3).

Yaşam boyu öğrenme; bireylerin doğumundan ölümüne kadar aldıkları formal eğitiminin yanında, informal yolla edindikleri bilgileri de içermektedir. Bu bilgiler, birçok yolla insan hafızasına dâhil olmakta; özellikle dış çevre, yaşam boyu öğrenmede daha etkin duruma gelmektedir. Dışarıdan alınan uyarıcılar sayesinde öğrenme istendik olma niteliğinin dışında, istenmedik şekilde de gerçekleşebilmekte;

bu da davranışa yansımaktadır. Davranışa yansıyan bir bilgi öğrenilmiş bir bilgi niteliğinde olmakta ve öğrenilen her bilgi kişileri yaşam boyu öğrenme yolunda bir adım daha ileriye götürmektedir. Davranışa yansıyan bilgi aynı zamanda kazanılmış bir bilincin de göstergesidir. Bu bakımdan bilinçli bireyler, bilgiyi harmanlayıp öğrenmiş kişilerden oluşmaktadır. Bilince ise etki eden çeşitli faktörler vardır. Bu faktörlerden biri olan kitle iletişim araçları, insanları etkisi altına almaktadır. Eğlenceden, bilgilendirip bilinçlendirmeye kadar pek çok özelliği olan bu araçlar, insan yaşamının vazgeçilmezleridir. Bu kitle araçlarının içinde şüphesiz sinema ve televizyon başta gelmektedir (Kalçık, 2017, s. 8).

İnsanlık tarihinin en etkili buluşlarından olan sinema ve televizyon, kısa sürede izleyiciyi etkisi altına alarak insan hayatının merkezine oturmayı başarmıştır. Gerçek hayattan kesitleri sesli ve hareketli biçimde seyirciye sunan bu araçlar; seyircide yaşanmışlık hissi uyandırması dolayısıyla etki alanını genişletmiştir. Sinema ve televizyonda pek çok konu işlenebilmektedir. Bu açıdan haberleşmenin, düşünce ve bilgiyi yaymanın, öğretmenin ve belli bir bilinç oluşturmanın en hızlı, kolay ve etkili unsurlarıdır. Sinema ve televizyon, eğlendiriciliğinin yanında bilgilendirip bilinçlendirme özelliği sayesinde inançtan ideolojiye birçok fikri yansıtabilmektedir. Bu durum ise insanlara farklı bir görüş ve düşünce kazandırıp; toplumun ahlak, görgü ve bilgi açısından yeniden şekillenmesini sağlamaktadır. Böylece kişilerin vizyonlarına doğrudan hitap ederek kültürlerinde, gelenek ve göreneklerinde, örf ve adetlerinde farklı derecelerde değişimlere yol açabilmekte, dolayısıyla toplumu yönlendirme gücünü elinde bulundurmaktadır (Mülayim 1992, Duverger 1999, s.120, Uğurlu ve Öztürk 2006, s. 39, Fenmen, 1946, s.9, Avunya 1998, s.6).

Bu yönlendirmede sinema ve televizyon ürünleri içinde en fazla seyredilen programlardan olan dizi/filmler ön plana çıkmaktadır. Genelde reyting için yapılan dizi/filmler, eğlendirme maksadını gütsede aslında içeriğinde toplumun kültürüne, ekonomisine, dinine, siyasetine yönelik ideolojik iletileri de bulundurabildiğinden algı politikaları kolayca uygulanabilmektedir. Masum gibi görünen mesajlarla yapılan bu algı politikaları, toplum üzerinde küçümsenmeyecek derecede etki yaratarak büyük izler bırakabilmektedir. Burada önemli olan hangi ideolojinin

dizi/filme nasıl yansıtıldığıdır. Bu algı politikaları olumlu veya olumsuz yönde yapılabilmektedir (Oğuz, 2011).

Algı politikalarının dizi/filmlerde en çok uygulandığı konulardan biri de, şüphesiz tarihtir. Tarih alanındaki ideolojik görüşler, dizi/filmler vasıtasıyla seyirciye sunulurken, seyircide belli bir algı oluşturulmaktadır. Bu kapsamda Türk tarihini kötüleyen, karalayan, aleyhinde ağır iddialarda bulunan dizi/filmler yanında; kötü algı ve propagandaları yıkmak ve Türk tarihini düzgün anlatarak olumlu algı oluşturmak isteyen dizi/filmlere de rastlanmaktadır. Toplum üzerinde bu olumlu veya olumsuz algıları oluşturmak ise tamamen senaristin inisiyatifine ve ideolojik görüşüne eş değer olan tarih şuuruna bağlıdır. Şöyle ki, tarihi bir filmde tarihsel kahramanlar ele alınarak yüceltilebilir veya yerilebilir. Buna benzer şekilde tarihi olaylar da olduğundan farklı bir şekilde daha iyimser veya kötümser gösterilebilir. Tarihi bir film her ne kadar sağlam kaynak ve belgelere dayansa da tamamen objektif değildir. Çünkü dizi/filmler senaryoya döküldüğünde belli bir yorumlama sürecinden geçmektedir. Tarihi dizi/filmlerin gerçeğe yakın olup olmaması durumunda oluşan algı, senaristin ideolojik görüşüne göre şekillenmektedir. (Önder ve Baydemir, 2005).

Tarih bilinci olumlu olan senaristler, yönetmenler ve oyuncular konuyu seyirciye doğru bir şekilde aktarabilecekken; olumsuz olanlar, sapmalara sebebiyet vererek, kafalarda soru işaretleri oluşturacaktır. Bu bağlamda bazı dizi/filmler ticari amacının yanında halka tarihi yanlış öğretmeyi ve halkın tarihi bilincini köreltmeyi amaçlamaktadır. Gerek kurgu, gerek gerçeğin yansıtılıp çekildiği tarihi dizi/filmlerin ilk hedefi her ne kadar olayın geçtiği zamana gidilmesi, empati kurularak dizi/filmin yaşatılması olsa da, içeriğinde verilen mesajlar seyirci üzerinde öğrenme ve şuur oluşumu bakımından bir takım olumlu ve olumsuz etkileri beraberinde getirmektedir (Çoban, 2011, s. 30).

2.3.1. Tarihi Dizi/Filmlerin Olumlu Etkileri

Görselleştirme yoluyla geçmişi günümüze aktaran tarihi dizi/filmler, seyirciye o günün koşullarını yaşarmışçasına kavratmakta ve bu yolla bireylere empati

yeteneği kazandırmaktadır. Böylece kendilerini kahramanların yerine koyan bireyler dizi/filmle özdeşleşebilmekte ve olayları somut veriler ışığında daha iyi değerlendirebilmektedir (Muratalan, 2011, s. 85).

Tarihi dizi/filmler, tarihi olayları, olayın geçtiği yeri ve zamanı, olayı yaşayan kişileri bireylere gösterip bizzat yaşanmışlık hissi verdiğinden dolayı, kişilerde tarihe karşı ilgi ve merak duygusu uyandırmak suretiyle onları araştırmaya sevk etmektedir. Tarihsel olaylar arasında ilişki kurabilme ve olayları çözümleyerek sentezleyebilme gibi yetileri bireylere kazandırabilmektedir. Bu beceriler de bireylerde tarihi konular üzerinde muhakeme gücünü ortaya çıkarmakta; bireylerin, doğru bilgiye ulaşma yollarını keşfetmesine imkân tanımaktadır (Demircioğlu, 2009, Öztaş vd.,2013).

Tarihi dizi/filmleri seyredip meraklanan insanlar, bu bilgilerin doğrulunu araştırma yoluna giderek tarih bilgilerini geliştirebilmektedir. Eski bilgilerini yenileriyle kıyaslayıp, yorumlama süzgecinden geçirebilmektedirler. Bunun sonucunda bilgilerini pekiştirerek, doğru bilgiyi elde edebilmektedir (Ocak ve Selimoğlu, 2016).

Yaşanan olayların öğrenilmesinin yanı sıra, geçmişteki insanların kültürleri, yaşam biçimleri, giyimleri, üslupları da tarihi dizi/filmler sayesinde tanınmaktadır. Bu yolla kültürel değerlerin geniş kesimlere ulaşması sonucunda bireyler kendi atalarının kültürel değerlerini benimseyip sahiplenebilmektedir (Ocak ve Selimoğlu, 2016).

Tarihini ve kültürünü tanıyan bireyler aynı zamanda atalarının felsefelerinden de yararlanabilmektedir. Böylece belli bir ideolojik görüşe sahip olup, tarih şuurunu kazanabilmektedir. Atalarının dünya görüşleri, bireylerin bilincine yansıdığı kadar, davranışlarına da etki edebilmekte; bu durum yeni nesillerde de gözlenebilmektedir (Demircioğlu, 2007).

Doğru bilgilerle yapılmış tarihi dizi/filmler geçmiş dönemin koşullarını, yaşam biçimlerini, geçmişte yaşamış insanların çektikleri sıkıntıları aktaracağından dolayı, kişide farkındalık hissiyatını geliştirmekte; bu farkındalığın yarattığı etkiyle harekete

geçen bireyler, geçmişten bir takım dersler çıkararak geleceğine yön vermeyi başarabilmektedir (Çoban, 2011, s. 31).

2.3.2. Tarihi Dizi/Filmlerin Olumsuz Etkileri

Tarihi dizi/filmler, oluşturduğu algılarla kişilere tarih şuurunu kazandırmada son derece önemli rol oynayan görsel ve işitsel araçlardır. İnsanlar tarihi okul dışında sinema ve televizyon vasıtasıyla da öğrenebilmektedir. Dizi/filmler insan yaşamında önemli bir yer kapladığından dolayı yapılan tarihi dizi/filmlerin verdiği mesajlar, hemen etkisini gösterip, bireylerin algılarında değişikliğe yol açabilmektedir. Bu ise dizi/filmin kalitesiyle ilgilidir. Tarihi dizi/filmler yoluyla kişiler doğru ya da yanlış bir bilinç kazanmaktadır. Araştırmayı seven kişiler olay üzerine araştırma yapmakta, sevmeyen kişiler ise bu konuda pasif kalmaktadır. Bu bakımdan doğruluğu şüpheli dizi/filmlerin yaptığı yıkım son derece kuvvetlidir. Yanlış ideolojiye sahip kişilerin çektikleri dizi/filmler sadece kurgudan ibaret kalmakta, gerçekle ilgisi bulunmamaktadır. Tarih bilinci olmayan kişilerde bunun sonucu ağır olmakta, tarihlerini ve mensubu oldukları milletlerini yanlış tanımlarına neden olmaktadır (Muratalan, 2011,s. 152-153).

Aynı zamanda sadece reyting için tarihi gerçekliğin saptırılarak verilmesinin neden olduğu tahribatlar ise; bireylerin tarihe karşı olumsuz tutumları ve antipatik tavırları şeklinde açığa çıkmaktadır. Yanlış, yetersiz ve tutarsız bilgiler toplumda önyargılarla birlikte yanlış bilinçlenmeyi doğurarak, toplumun kültürel değerlerine ve ahlaki bütünlüğüne leke düşürmektedir. Bu kötü izlenimlerin neden olduğu en büyük hasar ise, toplumun kendi kültürüne yabancılaşp kendi tarihini karalaması, tarihteki kişi ve olayları hafife alması, onlara saygı duymaması ve tarihine sahip çıkmaması şeklinde kendini göstermektedir (Mülayim, 1992, Ocak ve Selimoğlu, 2016).

2.4. İlgili Araştırmalar

2.4.1. Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar

Öztaş (2007), *"Tarih Öğretimi ve Filmler: Tarih Öğretiminde Film Kullanılmasının Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi"* isimli doktora tez çalışmasında ders işleniş esnasına dâhil edilen tarihi filmlerin öğrencilerin başarıları üzerine etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Lise 3. sınıf öğrencilerine deneysel yöntem kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırmanın sonucunda öğrenci başarı puanları üzerinde tarihi filmlerle yapılan öğretimin, düz anlatımla yapılan öğretimden daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmaya göre tarih derslerinde film kullanılmasıyla öğrencilerin dersleri daha iyi algıladıkları, eleştirel düşünme becerilerini daha etkin kullandıkları, ders başarılarını yükselttikleri ve derse karşı ilgilerini, alakalarını, artırdıkları gözlemlenmiştir.

Çoban (2011), *"Tarih Derslerinde Tarihi Film ve Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri"* isimli yüksek lisans tez çalışmasında tarihi film ve dizilerin derslere dâhil edilmesine yönelik öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinden faydalanarak durum değerlendirmesi yapmayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda tarihi dizi ve filmler her ne kadar dersin sıkıcılığını kaldırıp derse karşı ilgiyi artırarak öğrenci başarısına ve tarihi öğrenmeye olumlu etki etse de zaman yoksunluğundan (öğretmenin zamanı etkin kullanamadığından) ve derste bazı zamanlarda Çanakkale konulu belgeseller gibi istisnalar dışında, tarihi dizi ve filmlere yer verilmediğini saptamıştır. Bu durum ders dışında da benzerlik göstermektedir. Ders dışında tarihi dizi ve filmleri seyredenler ise yan konuları ilgi çekici bulmaktadır. Öğrencilerin en fazla seyrettiği film ise etkileyici olmasından ötürü "120" filmidir.

Muratalan (2011), *"Tarih Öğretmenlerinin Tarihi Filmlerden Yararlanırken Karşılaştıkları Sorunlar"* adlı yüksek lisans tezi çalışmasında tarihi filmlerin ders öğretiminde dâhil edilmesinde öğretmenlerin sorun yaşayıp yaşamadıklarını, yaşıyorlarsa bu sorunların neler olduğunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda tarih öğretmenlerinin bir kısmını derslerinde tarihi film kullanırken bir kısmı teknolojik araç kullanımda yetersiz oldukları, derslerde tarihi film kullanımına

ilişkin program hazırlamakta ve uygulamakta güçlük çektikleri, tarihi filmlere ulaşım güçlüğü yaşadıkları, filme ulaşmada yararlanabilecekleri kurum ve kuruluşlardan bihaber oldukları, tarihi film kullanımına ilişkin gerekli eğitim ve tecrübeyi almadıkları, bu alanda yapılan araştırmalardan geri kaldıkları, bu konuda MEB'in filmleri kitaplarla göndermelerini bekledikleri gibi sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Limon (2012), "*Simülasyon Evreni ve Tutkuyu Markalaştıran Televizyon Dizileri: Muhteşem Yüzyıl Örneği*" isimli yüksek lisans tezi çalışmasını yapmıştır. Çalışmanın amacı; filmlerin realiteden uzaklaşması sonucu halk üzerinde meydana gelen yeni oluşumları ele almaktır. Bunlar hayatlarının her alanında görülebilecek, filmlerin etkisiyle oluşan yeniliklerdir. Genel olarak tüketim alanı üzerinde durulmuştur. Araştırmanın sonucuna göre; televizyon dizileri insanları sanıldığından daha fazla etkilemekte ve yönlendirmektedir. Şöyle ki zamanının büyük kısmını televizyon karşısında geçiren insanlar filmde gördüklerini uygulamaya koyulmaktadır. Bu uygulamalar yemekten içmeye, giyinmeye hatta konuşmalara kadar özenilen her alanda kendini göstermektedir. Beğenilme duygusu kendini aşarak tüketim çılgınlığına dönmektedir. Seyirci seyrettiği her şeyi davranışlarına yansıtabilme potansiyeline sahiptir. Kişilerin dışında bu durum işletmeciler için de geçerlidir. İşletmeciler sponsor oldukları dizi sayesinde kendi ürünlerini halka tanıtmakta ve sevdirmektedir. Böylelikle fazla efor kaybetmeden oyuncular sayesinde ürünleri nitelik kazanmaktadır. Sponsorlar ünlüler sayesinde ün kazanmakta halk ise bunu severek takip etmektedir. Özellikle genç kesimlerin vakit boşluğundan dizileri takip etmesi tüketim çılgınlığına kapılmalarına sebep olmaktadır. Çünkü halk hayal ettiği her ürüne televizyon dünyasında rastlamakta ve kendini kaptırmaktadır. Böylece gönüllü tüketimin basit ama etkili yolu televizyonlar sayesinde empoze edilmektedir.

Öztaş, Anıl ve Kılıç (2013), "*Tarihî Film Veya Tarihî Dizilerin Tarihe İlgiyi Artırmada Etkisine İlişkin Myo Öğrencilerinin Görüşleri*" isimli araştırmayı yapmıştır. Araştırmanın amacı tarihi dizi ve filmlerin tarih dersine ilgiyi artırıp artırmadığını saptamaktır. Bu bağlamda 2012-2013 eğitim öğretim yıllarında Meslek

Yüksekokulunda öğrenim gören 402 öğrenciye anket uygulanmıştır. Yapılan bu araştırmanın sonucunda tarihi dizi ve filmlerin tarih dersine karşı ilginin artmasında önemli materyaller olduğu tespit edilmiştir.

Özmen, Er ve Ünal (2014), "*Televizyon Dizilerinin Tarih Bilinci Üzerine Etkisi "Muhteşem Yüzyıl Dizisi Örneği"*" isimli çalışmayı yapmıştır. Çalışmanın amacı; dizilerin tarih bilincine etkisini Muhteşem Yüzyıl dizisi üzerinden araştırmaktır. Çalışmanın sonucunda öğrenciler gezip görerek öğrenmenin yanında seyrederek öğrenmeyi kitaplara göre daha eğlenceli bulmuşlardır. Buna nazaran Muhteşem Yüzyıl dizisine -çevrelerinin de etkisiyle gerçeği yansıtmadığını düşündüklerinden-bazı olumlu yanları dışında genellikle olumsuz yargılarla bakmaktadırlar.

Bağır, (2016), "*Türk Sinemasında Tarihi Film Olgusu*", adlı yüksek lisans tez çalışmasında Türk sinemasında tarih ve tarihi film olgusunun işlenişini konularına göre çeşitli yönleriyle ele alarak sinema filmlerinin geçmişten itibaren geçirdiği evreleri ve bu evrelerde üzerinde durulan konuları, yaşanan siyasi olayların çekilen filmlere etkilerini dönem dönem kronolojik olarak ele almayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda; genelde reyting toplama amacıyla ortaya çıkarılan tarihi filmlerde realiteden uzaklaşılarak senarist ve yönetmenin ideolojisi doğrultusunda kurguya daha çok yer verilmiş, toplanan reytinglerle filmlerin kâr değeri arttırılmıştır. Bu durum tarihin çoğu zaman gerçekdışı unsurlarla yansıtılmasına sebep olmuştur. Bunun yanı sıra tarihi filmler, sinema-televizyon gibi yaygın kitle iletişim araçlarıyla toplumun geniş bir kesimine hitap edebildiğinden bu yolla toplum üzerinde hem fikirlilik oluşturulmuştur. Çıkan sonuca ek olarak tarihi filmler gerçeği yansıtırsa kitaptaki bilgilere nazaran daha öğretici niteliğe sahiptirler. Bu açıdan bakıldığında geçirilen dönemin şartlarına göre tarihi dizi ve filmlere rastlamak mümkünken Türk sinema tarihi açısından değerleri de göz önündedir.

Ocak ve Selimoğlu (2016), "*Tarih Öğretiminde Tarih Dizilerinin Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri-Nitel Bir Analiz-*" isimli çalışmayı yapmıştır. Çalışmanın amacı; tarihi dizilerin tarih derslerine dâhil edilmesine yönelik öğrencilerin görüşlerini tespit etmektir. Çalışma sonucunda öğrencilerin büyük kısmı; dizilerin dini yönden aslını yansıtmadığını, tarih dersine katkı sağlamadığını ve dizilerin

eğlence unsuru olduğunu, karakterlerin aslına uygun olmadığını ve bunun da tarihe önyargıyla yaklaşmanın sebep olduğunu, dizilerden olumsuz olarak etkilendiklerini, derslerde öğretim materyali yerine kullanılmaması gerektiğini düşünmektedirler. Bu açıdan tarihi dizilerin tarihi öğrenmede katkısı bulunsa da ders esnasında yararlanılması uygun bulunmadığı sonucu çıkarılmıştır.

Çakmak ve Cengiz (2016), "*Eğlence Pazarlaması Kapsamında Tüketicilerin Sinema Filmlerine Yönelik Tercihleri Ve Tatmin Boyutu Üzerine Bir Araştırma: "Fetih 1453" Filmi Örneği*" isimli araştırmayı yapmıştır. Bu araştırmanın amacı, çıkarılan filmlerdeki pazarlama uygulamalarının seyircilerin film tercihlerine etkisini ve film sonrası tatmin düzeylerini incelemektir. Karabük ve Ankara'da "Fetih 1453" filmi seyreden 352 kişinin anketi araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda, pazarlama uygulamalarından arkadaş tavsiyesi, fragmanlar ve internet ve televizyon reklamları gibi unsurların seyircilerin filmi seymelerine etki ettiği görülmüştür. Filmden duyulan tatmin düzeylerinin ise araştırmaya katılanların demografik özelliklerine, yapım türü tercihlerine göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir.

Kalçık (2017), "*Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı (Bartın İli Örneği)*" isimli yüksek lisans tez çalışmasında tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmeye etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla 8. ve 12. sınıf öğrencilerinden 1049 kişiye ölçek uygulanmış, 22 öğrenciyle ise mülakat gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda; 8. ve 12. sınıf öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı düzeyleri orta seviyede olup; bu durum erkeklerin, ortaokul öğrencilerinin, annesi ön lisans mezunu olanların, tarihi dizileri seyreden öğrencilerin lehinedir. Nitel sonuçlara göre ise tarihi dizilerin öğrencilerde tarihe karşı merak uyandırdığı, dizideki tarihsel olaylar, yerler, kişiler hakkında bilgilendikleri, araştırma yaptıkları, tarihi daha iyi algıladıkları ve öğrendikleri, yaşamlarına uyarlayarak yani kazandıkları yeni bilgileri çevresiyle paylaşarak yayarak yaşam boyu öğrendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öztaş (2017), "*Ortaöğretim Tarih Derslerinde Tarihi Filmlerin Değer Eğitiminde Kullanımı*" isimli çalışmayı yapmıştır. Çalışmanın amacı; tarih ve değerler eğitimi ilişkisi çerçevesinde değerler eğitiminin tarihi filmler üzerinden

aktarımının nasıl gerçekleşebileceğini ele almaktır. Çalışma sonucunda; öğretmenlerin, değer eğitiminin kazandırılması için tarihi filmlere az başvurdukları tespit edilirken; öğretmen adaylarının daha fazla başvuracakları görülmüştür. Bunun yanında tarih eğitiminde değerler eğitimine yer verilmesi; öğrencilerin çevreleriyle olumlu iletişim içine girmelerine, duygusal yönden doyum sağlamalarına, farklılıkların kabul edilip bu farklılıklarla barışık olmalarına, birlik beraberliği sağlamalarına, geçmiş toplumun başarılarının değerlere bağlı olarak kazanıldığını öğrenmelerine katkı sağlamaktadır. Tarih dersinin öğrencilere değerleri kazandırmada önemli rol oynadığı ve bu değerlerin aktarımında en fazla kullanılan materyalin tarihi filmler olduğu bulunmuştur. Bu açıdan tarihi filmler değer eğitiminin kazandırılmasında önemli birer kaynak konumundadır.

2.4.2. Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar

Owen'in (2002), "*Memory, War and American Identity: Saving Private Ryan as Cinematic Jeremiad*" isimli çalışmasında, Vietnam Savaşı'nda Amerikalıların Vietnam halkına yaşattığı acılar neticesinde yaşadığı pişmanlıkların temasını oluşturduğu Steven Spielberg'in "Saving Private Ryan" filmi ve bu filmin Amerikan halkında bıraktığı izler konu alınmıştır. Bu çalışma sonuç itibariyle Vietnam Savaşı sonrası sinema ve edebiyatın birlikte ürettikleri sinematik askerler ve gazilerin bu savaşta yaşadıkları olaylarla, Amerikan hükümetinin resmi söylemleri savaş ve Amerikan kimliği konusunda halkta derin kaygılar ortaya çıkarmıştır. Owen bu filmle Amerikan halkında bir Vietnam sendromu oluştuğu ve artık savaş istemediklerini de dile getirmektedir.

Marcus, Paxton & Meyerson (2006), "*The Reality of It All: History Students Read the Movies*" isimli çalışmayı yapmıştır. Bu çalışmada, sinema filmlerinden öğrencilerin tarih hakkında neleri nasıl öğrenebilecekleri araştırılmıştır. Filmlerden öğrendikleri tarih, okulda öğrendikleri tarih ile ne kadar örtüşüyor sorusuna cevap bulmaya çalışmışlardır. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk çalışma, iki lise tarih dersinde filmlerin kullanımını incelemek için röportajlar ve sınıf gözlemlerini kullanarak geniş bir bakış açısına sahiptir. İkinci çalışma, iki film parçasını

görüntüleyen, daha sonra tarihsel metinlerin bir seçimini okurken yüksek sesle düşünen ve daha sonra bir deneme sorusunu cevaplayan küçük bir öğrenci grubuna odaklanmaktadır. Başka bir grup da aynı görevi üstlenmiş, ancak filminden alıntılara bakmadan değerlendirme yapmışlardır. Çalışmanın sonunda filmlerle desteklenen öğrencilerin tarih bilincini daha doğru şekilde kazandıkları bulunmuştur. Filmlerin lise öğrencilerinin geçmişi anlamalarına etkisi konusunda olumlu sonuçlara varılmış ve gelecekteki araştırmalara yön verme konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Carlson (2007) tarafından yazılan “*Teaching Elizabeth Tudor with Movies: Film, Historical Thinking, and the Classroom*” isimli makalede, tarihi olaylara dayandırılarak yapılan filmlerin, gerçekleri saptırarak olayları yansıtmalarına rağmen, sınıflarda eğitim amaçlı olarak etkin bir şekilde kullanılabilmesini öne sürmektedir. Makalede “Elizabeth” isimli filmi örnek alarak, farklı yer ve zamanlarda üretilen filmlerin tarihte vuku bulan olayların yorumlarının sürekli değiştiğini öğrencilere aktaracak şekilde sunulduğunu ileri sürmektedir. Bu durum öğrencilerde filmleri bir sanat yapıtı olarak algılamak yerine olayları tarihsel kanıtlarıyla birlikte düşünmeye sevk etmektedir. Sonuç olarak, filmlerin öğrencilerin tarihsel kaynakların doğasını daha etkili bir şekilde kavramalarına ve en açık şekilde kaynaklardan ne öğrenilebilecekleri hakkında hem yapıcı yorumlar yapmalarına hem de tarihsel olarak düşünmelerine yardımcı olacağı öne sürülmüştür.

Stoddard (2009) tarafından kaleme alınan “*The Ideological Implications Of Using Educational Film To Teach Controversial Events*” isimli makalesinde tarih temalı filmlerin ortaokul öğrencilerinin geçmişi sorgulamalarına, eleştirel olarak değerlendirmelerine teşvik eden etkinlikleri nasıl kullanacakları araştırılmıştır. Bu bağlamda sınıf temelli eylem araştırması sırasında yürütülen iki strateji açıklanmıştır. Sonuç olarak ortaokul öğretmenlerinin öğrencileri tarihsel araştırma yürütmeye motive etmek için filmler kullanmasını önermiş, filmlerin, öğrencilere tarihsel bilginin nasıl inşa edildiğini doğru şekilde gösterebileceğini ve öğrencilerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları medya temsillerini eleştirel olarak incelemelerine dahil edebileceklerini öne sürmüştür. Bunun yanı sıra, diğer bilgi kaynakları ile

karşılaştırılarak, öğrenciler geçmişe dair kendi anlayışlarını inşa etmek için filmlerdeki içeriği, değerleri ve görüntüleri incelemelerini de önermiştir.

Metzger (2012), *"The Borders of Historical Empathy: Students Encounter The Holocaust Through Film"* isimli çalışmayı yapmıştır. Bu çalışmada dramatik uzun metrajlı filmler, kullanılan derslerle duygusal açıdan zor konular hakkında bilgi edinmek için tarihsel empati konusunda potansiyel eğitim olanakları araştırılmıştır. Bir lise öğretmeni ve öğrencilerinin sınıfta neler konuştuğunu analiz ederek sınıftaki bir tarihsel empati olayını araştırmaktadır. Gözlemlenen ders, 2002 Akademi Ödüllü "The Pianist" filmi kullanılarak, 2. Dünya Savaşı ile ilgili olarak öğretmen kitabının bir ünitesinde dünya tarihinde Holokost Olayı'nın bir parçasıydı. Makalenin sonuç kısmında, filmlerin görsel ve duygusal gücünün bazı öğrencilerin "aşırı empati kurmasına" neden olabileceği ve tarihsel bir bakış açısının nasıl olması gerektiği ve nasıl bu bilinçte olmaları gerektiğinin bir örneği olarak yorumlanmıştır. Bu tür filmlerde tarihsel empatinin "önemseyici" yönü; tarihsel bağlamı aşma ve içerik bilgisini öğrenip uygulama gibi diğer eğitim hedeflerini geçersiz kılma potansiyeline sahiptir.

Caplan, Pearlman, Sasley & Sucharov (2012), *"History, Rationality, Narrative, Imagery: A Four-Way Conversation on Teaching the Arab- Israeli Conflict"* isimli çalışmayı yapmıştır. Bu çalışmada araştırmacılar, Arap-İsrail çatışmasının çeşitli nedenlerle öğretilmesi zor bir konu olduğu, bu nedenle, Orta Doğu'daki dört bilim adamı tarafından yapılan bir sohbeti ve bunu öğretme yaklaşımlarıyla ilgili ortaya çıkan sorunlara değinmişlerdir. Tarih öğretimini motive etmek için sahne rollerinin, simülasyonların, anlatılara vurgu ve filmler gibi aktif öğrenme araçlarının önemine yer verilmiştir. Sonuç olarak, tarihi tartışmalarda tarihi filmlerden yararlanılmasının ve sahne eserleriyle desteklenmesinin tarihi aktarmada çok önemli olduğu belirlenmiştir.

Peter Kaufman (2013) *"Oral History in the Video Age"* isimli çalışmasında dijital videoların sözlü tarihin baskın hale getirdiği kültürel ve teknik bağlamdaki rolünü incelemektedir. Gençlerin dünya ve toplum hakkında dikkörtgen bir ekrandan bilgi sahibi oldukları için, herhangi bir şeye yükledikleri değer de düz ve yalın

olduğu, yüzlerce yıl değerini koruyan tarihi metinlerin bu nedenle anlamlarını yitirdiğini öne sürmüştür. Bu yönüyle tarihi filmlerin tarih bilincini oluşturmada etkisiz kaldığı görülmüştür.

Gokcek & Howard (2013), *"Movies to the Rescue: Keeping the Cold War Relevant for Twenty-First-Century Students"* isimli çalışmayı yapmıştır. Bu makalede Soğuk Savaş politikalarının yirminci yüzyıl öğrencilerine öğretmenin zorluklarının neler olduğu ve filmlerle bu bilincin verilmesinin mümkün olup olmayacağı incelenmiştir. Bin yıllık kuşak, tarihte yaşanan bu dönemle ilişkili siyaset bilimi teorileri ve kavramları hakkında nasıl eğitilebilir sorusu üzerinde durulmuştur. Günümüzde Soğuk Savaş sonrası dönemde internet, Facebook, Twitter, akıllı telefonlar, dizüstü bilgisayarlar ve tabletlerle büyüyen bir üniversite öğrencisi, etkileşimde ve multimedya kullanımında sınıfta daha iyi yanıt veren bir öğrenme tarzı ortaya koymaktadır. Bu aktif öğrenme stiline uyum sağlamak için yenilikçi bir öğretim tekniği nedir? Üniversite profesörleri, Soğuk Savaş gibi önemli bir tarihi olay hakkında lisans öğretmenlerine nasıl eğitim verebilir? soruları açıklanmaya çalışılmıştır. Binlerce nesil Hollywood gişe rekorları kıran filmlerin, ilgi çekici bir şekilde kullanıldığında; soyut olan Soğuk Savaş teorilerini ve kavramlarını daha anlaşılır, tanımlanabilir, alakalı ve etkili kılan pedagojik araçlar olduğu savunulmaktadır. Bu makaledeki bulgular; iki uluslararası lisans eğitimi dersinde, binli yılların "Crimson Tide" ve "Star Trek VI: Keşfedilmemiş Ülke" gibi büyük savaş sonrası eğlenceli filmlerle meşgul olmasının, Soğuk Savaş yıllarının tarihi bilincini öğrencilerin kavramalarını ve bilgilerini artırmadığını; ama dönemi dünya siyasetiyle ilişkilendirme yeteneğini arttırdığını ortaya koymaktadır.

Jindal, Narula and Srivastava (2015), tarafından kaleme alınan *"An Analysis of Movies based on World War II: A Qualitative Content Analysis of a Romantic-tragedy and a Historical Period Drama"* isimli çalışmada ise, II. Dünya Savaşı sırasında yaşanan olayların ortaya konduğu iki film incelenmiş ve halkın bu savaşla ilgili olarak tarihsel ve kurumsal bağlamların içeriklerini anlamaları amaçlanmıştır. Bir romantik trajedi olan "Colette" ve tarihi drama olan "Schindler's List" filmlerinde bir taraftan Alman yöneticilerin savurganlığı ve Alman sanayicilerinin

ihtişamlı ve abartılı yaşantıları konu alınmış, diğer taraftan Auschwitz toplama kamplarında Yahudilerin çektiği acılar ve sefalet işlenmeye çalışılmıştır. Bu makale filmlerin tarihi gerçekleri yansıtmada gelecek kuşaklara doğru bilgilerin aktarılmasında çok önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Wagner (2018) tarafından kaleme alınan “*Teachers’ Use of Film in the History Classroom: A Survey of 19 High School Teachers in Norway David-Alexandre Wagner*” başlıklı makalede Norveç’te lisede görev yapan 19 öğretmenin derslerinde kullandıkları tarihi filmlerin öğrencilerin tarih derslerinde edindiği bilgiler üzerine yaptığı etkiler incelenmiştir. Filmlerin öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerini desteklemek yerine, tarih kitaplarında ki bilgilere destek niteliğinde olduğu ileri sürülmüştür. Makalede, tarihi filmlerin öğrencilerin motivasyonunu artırmada yetersiz oldukları gözlense de, 21. yüzyılda geçmiş olayların toplumlar üzerinde bıraktığı olumlu ve olumsuz etkilerin hafızalarında yer etmesi ve eğitim programlarının belirlenmesinde önemli olduğu vurgulanmıştır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, nicel ve nitel verilerin beraber toplandığı karma yöntemden oluşmaktadır. Karma yöntem, yapılan çalışmalarda hem nicel hem de nitel verilerin toplanması, analiz edilmesi ve karıştırılması usulüne dayanmaktadır. Her iki veri biçiminin bir araya gelip birbirlerini destekleyerek tamamlamasıyla oluşan karma yöntemle yapılan çalışmalar, kendi başına nicel veya nitel verilerle yapılmış çalışmalardan daha iyi sonuçlar verebilmektedir. Bu tür çalışmalar, gerçekleştirilen araştırmanın geçerliliğini artırarak daha kapsamlı ve güvenilir veriler sunmakla birlikte araştırma probleminin derinlemesine anlaşılmasını sağlayabilmektedir (Cresswell, 2012, s.22). Bununla beraber bu çalışmada karma yöntem desenlerinden olan açıklayıcı tasarım modeli uygulanmıştır. Açıklayıcı (Sıralı) tasarım modelinde nicel veriler ağırlıklıyken; nicel verilerde bulunan sonuçların nedenlerinin ortaya konması amacıyla nitel veriler kullanılmaktadır. Bu çalışmada da nicel ve nitel veriler birbirleriyle bağlantılı olup nitel veriler nicel verilerin ardından açıklanması amacıyla uygulanmıştır (Cressell, 2012 akt Özden ve Durdu, 2016, s.80).

Açıklayıcı tasarım modelinin, nicel boyutunda tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli; örneklem olarak seçilen geniş toplulukların görüş, tutum, ilgi, beceri gibi çeşitli niteliklerinin belirlenip evrene genelleme yapıldığı araştırma yaklaşımıdır (Büyüköztürk vd., 2015, s.177). Ayrıca tarama tipi araştırmalar; toplulukların yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, gelir düzeyi vb. kişisel özelliklerinin belirlendiği betimsel araştırmalardır (Can, 2017, s.8). Araştırmanın nitel boyutunda ise durum çalışması modeli kullanılmıştır. Bu çalışmalarda, kişi veya kişilerin günlük hayatlarında rastladıkları olay ve durumlar karşısında sergiledikleri tutum ve davranışlarının

çoğunlukla birden fazla veri yönteminin tercih edilerek incelenmektedir (Yıldırım ve Şimsek, 2016, s. 73, Özden ve Durdu, 2016, s.4).

Bu araştırmada öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme sürecinde tarihi dizi/filmlerin tarih şuuruna etkisi hakkında görüşleri incelenmek istendiğinden dolayı, tarama modeline ek olarak durum çalışması modeli uygulanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören tüm öğretmen adayları; örneklemini ise 2017/2018 eğitim öğretim yılında Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin Sosyal Bilgiler Eğitimi, Sınıf Eğitimi, Matematik Eğitimi, Müzik Eğitimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığı Bölümlerinin 1. ve 4. sınıflarında öğrenim gören 585 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleminin 1. ve 4. sınıf öğretmen adaylarından oluşmasının sebebi; eğitim fakültesinde öğrenime yeni başlayanlar ile öğrenimini tamamlamak üzere olanların görüşlerinin birlikte değerlendirilmesidir. Bu açıdan 1. sınıf öğretmen adayları, üniversite ortamına yeni girdiği için düşünce ve görüşlerinin tam olarak oturmadığı; 4. sınıf öğretmen adaylarının ise yerleşmiş olan belirli bir bilgi birikimi dâhilinde düşünce ve görüşlerini daha iyi ifade edebilecekleri ve bunu yansıtabilecekleri düşünülmektedir.

Araştırmanın örneklemini, örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu örnekleme de, evren içinde çalışılmak istenen grubun ya da topluluğun belirlenmesinde her birey, eşit seçilme şansına sahiptir. Temsil gücü ise oldukça yüksektir (Büyüköztürk vd., 2015, s. 85). Araştırmanın nitel verilerini toplamak için ise nicel verilerin uygulandığı örneklem grubundan 10 kişi belirlenmiştir. Nitel örneklemin belirlenmesinde amaçsal örnekleme çeşitlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme; aranan belirli kriterlere uygun olan kişi veya birimlerin araştırmaya dâhil edilmesidir. Bu çalışmada ölçüt olarak, öğretmen adaylarının içinde tarihi dizi/filmi en çok

seyredenler belirlenmiş ve içlerinden gönüllü öğretmen adayları çalışmaya dahil edilmiştir (Büyüköztürk vd., 2015, s.91). Araştırma gurubuna ait bazı özellikler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1 Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının araştırma kapsamında bazı özellikleri

		f	%
Cinsiyet	Kız	371	63.4
	Erkek	214	36.6
Bölüm	Sosyal Bilgiler Eğitimi	118	20.2
	Sınıf Eğitimi	181	30.9
	Matematik Eğitimi	116	19.8
	Müzik Eğitimi	62	10.6
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	108	18.5
Sınıf Seviyesi	1. Sınıf	290	49.6
	4. Sınıf	295	50.4
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	168	28.7
	İlkokul	240	41.0
	Ortaokul	91	15.6
	Lise ve dengi	68	11.6
	Üniversite	18	3.1
Baba Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	60	10.3
	İlkokul	179	30.6
	Ortaokul	116	19.8
	Lise ve dengi	126	21.5
	Üniversite	104	17.8
Tarih Dersini Sevme Durumu	Evet	100	17.1
	Hayır	485	82.9
Boş Zamanda Dizi/Film Seyretme Durumu	Evet	299	51.1
	Hayır	286	48.9
Tarihi Dizi/Film Seyretmekten Keyif Alma Durumu	Evet	175	29.9
	Hayır	410	70.1
Tarihi Dizi/Filmi Seyretme Sıklığı	Haftada bir	124	21.2
	Ayda bir	179	30.6
	Yılda bir	216	36.9
	Hiç seyretmem	66	11.3

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının araştırma kapsamındaki bazı özelliklere göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir. Buna göre; araştırmaya katılanların 371'i (%63.4) kız, 214'ü (%36.6) erkektir. Öğretmen adaylarının 118'i (%20.2) Sosyal Bilgiler Eğitimi'nde, 181'i (%30.9) Sınıf Eğitimi'nde, 116'sı (%19.8) Matematik Eğitimi'nde, 62'si (%10.6) Müzik Eğitimi'nde, 108'i (%18.5) Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığında öğrenim görmektedir. Öğretmen adaylarından 290'ı (%49.6) 1. sınıfa devam ederken, 295'i (%50.4) 4. sınıfa devam etmektedir. Öğretmen adaylarının anne eğitim düzeylerine bakıldığında annelerinin 168'i (%28.7) okuryazar değil, 240'ı (%41.0) ilkokul mezunu, 91'i (%15.6) ortaokul mezunu, 68'i (%11.6) lise ve dengi mezunu, 18'i (%3.1) üniversite mezunudur. Öğretmen adaylarının baba eğitim düzeylerine bakıldığında babalarının 60'ı (%10.3) okuryazar değil, 179'u (%30.6) ilkokul mezunu, 116'sı (%19.8) ortaokul mezunu, 126'sı (%21.5) lise ve dengi mezunu, 104'ü (%17.8) üniversite mezunudur. Öğretmen adaylarından 100'ü (%17.1) tarih dersini severken, 485'i (%82.9) tarih dersini sevmemektedir. Öğretmen adaylarından 299'u (%51.1) boş zamanını dizi/film seyretmeye ayırırken, 286'sı (%48.9) ayırmamaktadır. Öğretmen adaylarından 175'i (%29.9) tarihi dizi/film seyretmekten keyif alırken, 410'u (%70.1) keyif almamaktadır. Öğretmen adaylarından 124'ü (%21.2) tarihi dizi/filmi haftada bir, 179'u (%30.6) ayda bir, 216'sı (%36.9) yılda bir seyrederken, 66'sı (%11.3) ise tarihi dizi/filmi hiç seyretmemektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak nicel ve nitel veri toplama araçları kullanılmıştır. Nicel veri toplama aracı olarak tarihi dizi/filmler yoluyla yaşam boyu öğrenme algısını ölçmek için Ünal ve Kalçık (2017) tarafından geliştirilen "Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği", ve araştırmacı tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" uygulanmıştır. Nitel veri toplama aracı olarak tarihi dizi/filmlerin oluşturduğu tarih şuuru ile ilgili görüşleri belirlemek için ise uzman görüşleri eşliğinde araştırmacı tarafından oluşturulan "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" uygulanmıştır.

3.3.1. Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği

Bu ölçek, tarihi dizilerin öğrencilerin yaşam boyu öğrenmelerine etkisini incelemek maksadıyla Fatma Ünal ve Cansu Kalçık (2017) tarafından geliştirilmiştir. Alanyazın taraması yapılarak 150 maddeden oluşturulan ölçek, 13 uzman görüşüyle 85 maddeye indirilmiştir. Bu haliyle 2015-2016 eğitim öğretim yılında Bartın ilinde ortaokul ve ortaöğretimde öğrenim gören 1060 kişiye uygulanmıştır. Elde edilen veriler faktör analizine tabi tutulmuştur. Yapılan faktör analizi sonuçlarına göre, ölçeğin KMO değeri 0.972 ve Barlett Testi değeri 25435.460 olarak bulunmuştur (Sd=1176, p=0.000). Ölçek için yapılan analiz sonuçlarında, faktör yüklerinin 0.49-0.74 arasında değiştiği görülmüştür. Faktör analizi sonucunda 4 faktör (tarihsel düşünme, tarih bilgisi, öğrenmeyi öğrenme, tarih bilinci) oluşurken toplam varyansın %48.064'ünü karşılayan 44 maddeden oluşan ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin güvenirlik çalışmasında ise Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.961 olarak bulunmuştur. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi AMOS programı ile yapılmıştır (Kaykare= 25435,460, Sd=1176, $\chi^2/Sd=2,345$, GFI=0,916, CFI=0,948, RMSEA=0,036). Bulunan bu değerler, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir niteliğe sahip olduğunu göstermiştir.

3.3.2. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet, bölüm, sınıf, anne ve baba eğitim düzeylerini içeren demografik özelliklerine kişisel bilgi formunda yer verilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının tarih dersini sevme durumu, boş zamanlarda dizi/film seyretme durumu, tarihi dizi/film seyretmekten keyif alma durumu, tarihi dizi/filmleri seyretme sıklığı durumu, seyredilen tarihi dizi/filmlerin neler olduğu gibi bilgileri de formda yer almaktadır.

3.3.3. Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmada nitel veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Uzman görüşleri alınarak hazırlanan 10 soru ve ilgili bir sondaj

sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu; Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Sosyal Bilgiler Eğitimi, Sınıf Eğitimi, Matematik Eğitimi, Müzik Eğitimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığı Bölümlerinde öğrenim gören ve ölçüt örnekleme yöntemiyle en fazla tarihi dizi/film seyreden öğretmen adaylarının içinden gönüllü olarak belirlenen 10 kişiyle güvenilir bir ortamda birebir gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yapılmadan önce öğretmen adaylarına yapılan mülakatların, ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınacağı bildirilmiş ve onayları alınmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın uygulanacağı kişi sayısı ve bölümler belirlendikten sonra tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarını ve bu süreçte oluşan tarih şuur hakkında öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemek amacıyla Erzincan İli Etik Kurul'dan gerekli izinler alınmıştır. Ardından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde uygun zaman ve şartlar belirlenerek bölümlerde eğitim veren uzmanların desteğiyle araştırmaya başlanmıştır. Araştırma iki aşamadan oluşmuştur. İlk aşamada fakültede Sosyal Bilgiler Eğitimi, Sınıf Eğitimi, Matematik Eğitimi, Müzik Eğitimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığı Bölümlerinin 1. ve 4. sınıflarında öğrenim gören 585 öğretmen adayına “Kişisel Bilgi Formu” ve “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği” dağıtılmıştır. Ardından araştırmacı tarafından öğretmen adaylarına ölçekle ilgili gerekli açıklamalar yapılarak, düşüncelerini rahatça belirtebileceği bir ortam eşliğinde ölçek bizzat uygulanmıştır. Yaklaşık 30-45 dakikada cevaplanan ölçekler geri alındıktan sonra elde edilen nicel veriler istatistiksel işleme tabi tutulmuştur. Yapılan analiz sonuçlarında “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği”nin alt boyutu olan tarih bilincine; tarih dersini sevme durumunun, tarihi dizi/film seyretmeyi sevme durumunun, tarihi dizi/film seyretme sıklığının etki ettiği saptanmıştır. Oluşan bu etkilerin nedenlerini daha detaylı inceleyip belirlemek ve açıklamak adına tarihi dizi/filmlerin tarih şuuruna (tarih bilincine) etkisini ölçen açık uçlu mülakat soruları hazırlanmıştır.

Araştırmada karma yöntem modeli benimsendiğinden ikinci aşamada; ölçeğin uygulandığı 585 öğretmen adayı içinden, her bölümün 1. ve 4. sınıflarından birer kişi olmak üzere 5'i kız 5'i erkek 10 öğretmen adayı seçilmiştir. Bu öğretmen adaylarının seçiminde ölçüt olarak en fazla tarihi dizi/film seyredenler dikkate alınmış ve gönüllülük esası gözetilmiştir. Öğretmen adaylarıyla irtibata geçildikten sonra uygun bir zaman belirlenerek görüşlerini rahat ifade edecekleri samimi bir ortam hazırlanmış ve birebir görüşmeler yapılmıştır. Uzman görüşüyle hazırlanan 10 açık uçlu soru ve bir sondaj oluşan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” öğretmen adaylarına yöneltilmiştir. Görüşmeler sohbet havasında sürdürülmüştür. Verilen cevapların toplanmasında ses kaydı cihazından yardım alınmıştır. Tamamlanan görüşmeler transkript edilerek analiz için hazır hale getirilmiştir.

Araştırmada tarihi dizi/filmlerin oluşturduğu algılar ölçülmek istendiğinden, Ünal ve Kalçık (2017) tarafından sadece tarihi dizilere yönelik oluşturulan 44 maddelik “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği”ndeki her maddeye, uzman görüşleri dâhilinde film ibaresi eklenmiştir. Ölçek, 585 öğretmen adayına uygulanıp SPSS'e geçirilmiştir. Ardından ölçeğin güvenilirlik düzeyini tespit etmek amacıyla iç tutarlılık katsayısına (Cronbach's Alpha) bakılmıştır. Araştırmada kullanılan bu ölçeğin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı değeri $\alpha=0.937$ bulunmuştur. Bulunan sonuç (Kalaycı, 2009, s. 405; akt Yumuşak ve Kışlalıoğlu, 2013)'na göre göre yüksek düzeyde güvenilir demektir. Kalaycı, Cronbach's Alpha güvenilirlik kat sayılarını aşağıdaki gibi ifade etmiştir;

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ Güvenilir Değil

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ Düşük Düzeyde Güvenilir

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ Oldukça Güvenilir

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ Yüksek Düzeyde Güvenilir

Tablo 2 Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği'nin Cronbach's Alpha Güvenirlik Kat Sayısı

Cronbach's Alpha Güvenirlik Kat Sayısı	.937
Bütün Madde Varyanslarının Eşit Olduğu Varsayımına Göre Hesaplanan Cronbach's Alpha Güvenirlik Kat Sayısı	.938
Ölçekteki Madde Sayısı	44

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde kullanılan “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği” ile araştırma sonunda uygulanan görüşmelerden elde edilen veriler araştırmanın problemi doğrultusunda çözümlenmiştir. Bu aşamada nicel veriler SPSS 21.0 paket programında değerlendirilirken, nitel veriler için içerik analizi yapılmıştır.

İstatistiksel test olarak verilerin dağılımının incelenmesinde göz önünde bulundurulması gereken önemli iki test Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleridir. Bu testlerden hangisinin benimseneceğine örneklem büyüklüğüne bakılarak karar verilmesi gerekir. Verilerin toplandığı örnekleme oluşturulan birey sayısı 50 ve üzerinde olduğunda Kolmogorov-Smirnov testi tercih edilmesi gerektiği ifade edilirken, bu sayısının 50'nin altında olması yani daha küçük örneklem için Shapiro-Wilk testinin karar vermede göz önünde bulundurulması gerektiği önerilmektedir (Durmuş ve Yurtkoru, 2011). Bu araştırmanın örneklem sayısı belirtilen sayının üzerinde olduğundan normal dağılıma karar vermede Kolmogorov-Smirnov testi dikkate alınmış ve bunun sonucunda verilerin alt boyut ve genel toplamının normal dağılım sergilediği görülmüştür (Tablo 3’de gösterildiği gibi).

Tablo 3 Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği'nin normallik testi sonuçları

Kolmogorov-Smirnov			
	İstatistik	Sd	P
TDYBÖA Ölçeği	.027	585	.200*

* $p > .05$

Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği'nin normallik testi sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre hipotez testlerinden bağımsız gruplar için t-testi ve tek faktörlü ANOVA testi analizinde kullanılacak olan toplam puanlarının normal dağıldığı görülmektedir ($K-S_{ölçek} = .027$, $sd = 585$, $p > .05$).

Parametrik testlerden olan bağımsız gruplar için t-testi, farklı bireylerden elde edilen verilerin aritmetik ortalamaları (tek bağımlı grup) ile iki kategorili bağımsız gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya çıkarmaktadır (Can, 2017, s.115). Tek faktörlü ANOVA testi ise farklı bireylerden elde edilen verilerin

aritmetik ortalamaları (tek bağımlı grup) ile ikiden fazla kategoriye sahip bağımsız gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemektedir (Can, 2017, s.147).

Buna göre öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarına ilişkin ölçek toplam puanlarının iki kategoriden oluşan cinsiyet, sınıf seviyesi, tarih dersini sevme durumu, dizi/film seyretmeyi sevme durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır. Üç veya daha fazla kategoriden oluşan bölüm, anne ve baba eğitim durumları, tarihi dizi/film seyretme sıklığına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini öğrenmek amacıyla ise bağımsız örneklem için tek faktörlü ANOVA testi yapılmıştır. Karşılaştırmalar sonunda anlamlı bir fark çıkması sonucunda Post Hoc testi yapılarak farkın kaynağı tespit edilmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Bu bölümde, yapılan araştırmadan “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği” ile elde edilen nicel verilerin ve açık uçlu mülakat soruları ile elde edilen nitel verilerin analizine yer verilmiştir.

4.1. Nicel Bulgular

Bu bölümde, “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği” ve alt boyutları; cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyi, tarih dersini sevme durumu, boş zamanlarda dizi/film seyretme durumu, tarihi dizi/filmleri seyretmekten keyif alma durumu, tarihi dizi/filmleri seyretme sıklığı düzeyi ve seyredilen tarihi dizi/filmler gibi çeşitli değişkenler açısından ele alınarak çözümlenmiştir. Öncelikle öğretmen adaylarının tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı ve alt boyutlarına yönelik betimleyici istatistikler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 Öğretmen adaylarının tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısına ve alt boyutlarına yönelik betimleyici istatistikler

	N	\bar{X}	Ss
Tarih Bilgisi	585	3.57	.65
Öğrenmeyi Öğrenme	585	3.06	.69
Tarihsel Düşünme	585	3.29	.60
Tarih Bilinci	585	3.45	.60
Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı	585	3.32	.53

Tablo 4'te öğretmen adaylarının, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı ve alt boyutlarına ait betimleyici istatistikler gösterilmiştir. Buna göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısının genel aritmetik ortalaması (\bar{x} =3.32) ve alt boyutları olan tarih bilgisi (\bar{x} =3.57), öğrenmeyi öğrenme (\bar{x} =3.06), tarihsel düşünme (\bar{x} =3.29) ve tarih bilinci (\bar{x} =3.45) aritmetik ortalamaları tespit edilmiştir. Bu

değerlere bakıldığında; en yüksek puana tarih bilgisi alt boyutunda, en düşük puana öğrenmeyi öğrenme alt boyutunda rastlanmıştır.

4.1.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular

Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Tablo 5'te alt boyutlarıyla birlikte ölçek ortalama puanlarının sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 5 Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine yönelik bağımsız gruplar için t-testi

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Tarih Bilgisi	Kız	371	3.54	.64	583	-1.49	.13
	Erkek	214	3.62	.66			
Öğrenmeyi Öğrenme	Kız	371	3.02	.69	583	-1.94	.05
	Erkek	214	3.13	.69			
Tarihsel Düşünme	Kız	371	3.23	.59	583	-2.94	.00*
	Erkek	214	3.38	.60			
Tarih Bilinci	Kız	371	3.44	.60	583	-.93	.35
	Erkek	214	3.49	.61			
Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı	Kız	371	3.27	.53	583	-2.51	.01*
	Erkek	214	3.39	.54			

*p<.05

Tablo 5'de öğretmen adaylarının cinsiyetlerine yönelik tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarını, uygulanan ölçeğin alt boyutlarıyla birlikte, belirlemek üzere yapılan bağımsız gruplar t-testi ölçüm sonuçları gösterilmektedir. Buna göre tarih bilgisi (t_{583} : -1.490, $p>.05$), öğrenmeyi öğrenme (t_{583} : -1.944, $p>.05$), tarih bilinci (t_{583} : -.930, $p>.05$) alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Tarihsel düşünme (t_{583} : -2.942, $p<.05$) alt boyutu ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı (t_{583} : -2.514, $p<.05$) genel ortalamasında erkek öğretmen adayları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

4.1.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular

Öğretmen adaylarının bölümlerine göre tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için tek faktörlü ANOVA testinden faydalanılmıştır. Tablo 6'da alt boyutlarıyla birlikte ölçek ortalama puanlarının sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 6 Öğretmen adaylarının bölümlerine göre tek faktörlü ANOVA testi sonuçları

	BÖLÜM	N	\bar{X}	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Tarih Bilgisi	Sosyal Bilgiler	118	3.51	.62							
	Sınıf	181	3.61	.62	G.Ar.	1.84	4	.46	1.07	.36	
	Matematik	116	3.54	.65	G.İçi	248.86	580	.42			
	Müzik	62	3.67	.72	Top.	250.71	584				
	PDR	108	3,52	.68							
Öğrenmeyi Öğrenme	Sosyal Bilgiler	118	3.08	.62							
	Sınıf	181	3.09	.69	G.Ar.	.69	4	.17	.35	.84	
	Matematik	116	3.02	.69	G.İçi	282.14	580	.48			
	Müzik	62	3.09	.78	Top.	282.83	584				
	PDR	108	3.01	.73							
Tarihsel Düşünme	Sosyal Bilgiler	118	3.27	.56							
	Sınıf	181	3.37	.59							2 - 3,5
	Matematik	116	3.20	.60	G.Ar.	4.51	4	1.12	3.12	.01*	4 - 3, 5
	Müzik	62	3.41	.72	G.İçi	209.61	580	.36			
	PDR	108	3.18	.56	Top.	214.12	584				
Tarih Bilinci	Sosyal Bilgiler	118	3.43	.62							
	Sınıf	181	3.56	.62	G.Ar.	3.33	4	.83	2.26	.06	
	Matematik	116	3.39	.61	G.İçi	213.51	580	.36			
	Müzik	62	3.48	.59	Top.	216.85	584				
	PDR	108	3.36	.56							
TDYBÖA	Sosyal Bilgiler	118	3.30	.49							
	Sınıf	181	3.39	.53	G.Ar.	2.58	4	.64	2.24	.06	
	Matematik	116	3.25	.53	G.İçi	167.23	580	.28			
	Müzik	62	3.40	.63	Top.	169.82	584				
	PDR	108	3.24	.52							

* p < .05

Tablo 6'da öğretmen adaylarının bölümlerine yönelik tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarını, uygulanan ölçeğin alt boyutlarıyla birlikte, belirlemek üzere yapılan tek faktörlü ANOVA testinin ölçüm sonuçları gösterilmektedir. Buna göre tarih bilgisi ($F_{4-580}: 1.077, p>.05$), öğrenmeyi öğrenme ($F_{4-580}:.356, p>.05$), tarih bilinci ($F_{4-580}: 2.267, p>.05$) alt boyutlarında ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı ($F_{4-580}: 2.241, p>.05$) genel ortalamasında anlamlı bir farklılık bulunmamışken tarihsel düşünme ($F_{4-580}: 3.121, p<.05$) alt boyutunda müzik eğitimi lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi, farkın kaynağının Sınıf Eğitimi ile Matematik Eğitimi ve PDR bölümündeki, Müzik Eğitimi ile de Matematik Eğitimi ve PDR eğitimi bölümündeki grupların ortalama ölçek puanları arasındaki farktan kaynaklandığını göstermektedir.

4.1.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular

Öğretmen adaylarının sınıf seviyelerine göre tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Tablo 7'de alt boyutlarıyla birlikte ölçek ortalama puanlarının sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 7 Öğretmen adaylarının sınıf seviyelerine yönelik bağımsız gruplar için t-testi

	SINIF	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	P																																												
Tarih Bilgisi	1. Sınıf	290	3.52	.64	583	-1.72	.08																																												
	4. Sınıf	295	3.61	.66				Öğrenmeyi Öğrenme	1. Sınıf	290	3.02	.73	573.585	-1.41	.15	4. Sınıf	295	3.10	.65	Tarihsel Düşünme	1. Sınıf	290	3.25	.60	583	-1.44	.14	4. Sınıf	295	3.32	.60	Tarih Bilinci	1. Sınıf	290	3.43	.61	583	-.78	.43	4. Sınıf	295	3.47	.60	TDYBÖA	1. Sınıf	290	3.28	.54	583	-1.63	.10
Öğrenmeyi Öğrenme	1. Sınıf	290	3.02	.73	573.585	-1.41	.15																																												
	4. Sınıf	295	3.10	.65				Tarihsel Düşünme	1. Sınıf	290	3.25	.60	583	-1.44	.14	4. Sınıf	295	3.32	.60	Tarih Bilinci	1. Sınıf	290	3.43	.61	583	-.78	.43	4. Sınıf	295	3.47	.60	TDYBÖA	1. Sınıf	290	3.28	.54	583	-1.63	.10	4. Sınıf	295	3.35	.53								
Tarihsel Düşünme	1. Sınıf	290	3.25	.60	583	-1.44	.14																																												
	4. Sınıf	295	3.32	.60				Tarih Bilinci	1. Sınıf	290	3.43	.61	583	-.78	.43	4. Sınıf	295	3.47	.60	TDYBÖA	1. Sınıf	290	3.28	.54	583	-1.63	.10	4. Sınıf	295	3.35	.53																				
Tarih Bilinci	1. Sınıf	290	3.43	.61	583	-.78	.43																																												
	4. Sınıf	295	3.47	.60				TDYBÖA	1. Sınıf	290	3.28	.54	583	-1.63	.10	4. Sınıf	295	3.35	.53																																
TDYBÖA	1. Sınıf	290	3.28	.54	583	-1.63	.10																																												
	4. Sınıf	295	3.35	.53																																															

* $p>.05$

Tablo 7'de öğretmen adaylarının sınıf seviyelerine yönelik tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarını, uygulanan ölçeğin alt boyutlarıyla birlikte, belirlemek üzere yapılan bağımsız gruplar t-testi ölçüm sonuçları gösterilmektedir. Buna göre tarih bilgisi ($t_{583}: -1.724, p>.05$), öğrenmeyi öğrenme ($t_{573.585}: -1.413, p>.05$), tarihsel düşünme ($t_{583}: -1.449, p>.05$), tarih bilinci ($t_{583}: -.789, p>.05$) alt boyutunda ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı ($t_{583}: -1.638, p>.05$) genel ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular

Öğretmen adaylarının anne eğitim düzeylerine göre tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için tek faktörlü ANOVA testinden faydalanılmıştır. Tablo 8'de alt boyutlarıyla birlikte ölçek ortalama puanlarının sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 8 Öğretmen adaylarının anne eğitim düzeylerine göre tek faktörlü ANOVA testi sonuçları

	ANNE EĞİTİM	N	\bar{X}	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Tarih Bilgisi	Okuryazar değil	168	3.50	.66						
	İlkokul	240	3.60	.64	G.Arası	1.46	4	.36	.85	.49
	Ortaokul	91	3.63	.67	G.İçi	249.25	580	.43		
	Lise ve dengi	68	3.56	.67	Toplam	250.71	584			
	Üniversite	18	3.45	.52						
Öğrenmeyi Öğrenme	Okuryazar değil	168	3.03	.68						
	İlkokul	240	3.04	.67	G.Arası	2.03	4	.50	1.04	.38
	Ortaokul	91	3.13	.75	G.İçi	280.80	580	.48		
	Lise ve dengi	68	3.17	.70	Toplam	282.83	584			
	Üniversite	18	2.88	.64						
Tarihsel Düşünme	Okuryazar değil	168	3.26	.58						
	İlkokul	240	3.29	.57	G.Arası	1.16	4	.29	.79	.53
	Ortaokul	91	3.33	.64	G.İçi	212.96	580	.36		
	Lise ve dengi	68	3.33	.67	Toplam	214.12	584			
	Üniversite	18	3.09	.64						
Tarih Bilinci	Okuryazar değil	168	3.43	.58						
	İlkokul	240	3.49	.60	G.Arası	.77	4	.19	.52	.71
	Ortaokul	91	3.42	.61	G.İçi	216.07	580	.37		
	Lise ve dengi	68	3.47	.68	Toplam	216.85	584			
	Üniversite	18	3.33	.55						
TDYBÖA	Okuryazar değil	168	3.28	.51						
	İlkokul	240	3.33	.52	G.Arası	.99	4	.24	.85	.49
	Ortaokul	91	3.36	.57	G.İçi	168.82	580	.29		
	Lise ve dengi	68	3.36	.59	Toplam	169.82	584			
	Üniversite	18	3.15	.53						

* p < .05

Tablo 8'de öğretmen adaylarının anne eğitim düzeylerine yönelik tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarını, uygulanan ölçeğin alt boyutlarıyla birlikte, belirlemek üzere yapılan tek faktörlü ANOVA testinin ölçüm sonuçları gösterilmektedir. Buna göre tarih bilgisi ($F_{4-580}: .851, p>.05$), öğrenmeyi öğrenme ($F_{4-580}: 1.048, p>.05$), tarihsel düşünme ($F_{4-580}: .791, p>.05$), tarih bilinci ($F_{4-580}: .523, p>.05$) alt boyutunda ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı ($F_{4-580}: .856, p>.05$) genel ortalamasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.5. Beşinci Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular

Öğretmen adaylarının baba eğitim düzeylerine göre tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için tek faktörlü ANOVA testinden faydalanılmıştır. Tablo 9'da alt boyutlarıyla birlikte ölçek ortalama puanlarının sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 9 Öğretmen adaylarının baba eğitim düzeylerine göre tek faktörlü ANOVA testi sonuçları

	BABA EĞİTİM	N	\bar{X}	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Tarih Bilgisi	Okuryazar değil	60	3.53	.61						
	İlkokul	179	3.57	.66	G.Arası	.35	4	.08	.20	.93
	Ortaokul	116	3.57	.64	G.İçi	250.35	580	.43		
	Lise ve dengi	126	3.60	.63	Toplam	250.71	584			
	Üniversite	104	3.53	.69						
Öğrenmeyi Öğrenme	Okuryazar değil	60	2.93	.61						
	İlkokul	179	3.05	.62	G.Arası	2.15	4	.53	1.11	.35
	Ortaokul	116	3.12	.76	G.İçi	280.68	580	.48		
	Lise ve dengi	126	3.03	.77	Toplam	282.83	584			
	Üniversite	104	3.13	.67						
Tarihsel Düşünme	Okuryazar değil	60	3.28	.54						
	İlkokul	179	3.28	.57	G.Arası	.08	4	.02	.05	.99
	Ortaokul	116	3.30	.63	G.İçi	214.04	580	.36		
	Lise ve dengi	126	3.30	.64	Toplam	214.12	584			
	Üniversite	104	3.27	.61						
Tarih Bilinci	Okuryazar değil	60	3.48	.52						
	İlkokul	179	3.42	.60	G.Arası	.49	4	.12	.32	.85
	Ortaokul	116	3.46	.63	G.İçi	216.36	580	.37		
	Lise ve dengi	126	3.50	.62	Toplam	216.85	584			
	Üniversite	104	3.44	.62						
TDYBÖA	Okuryazar değil	60	3.29	.46						
	İlkokul	179	3.31	.50	G.Arası	.14	4	.03	.12	.97
	Ortaokul	116	3.34	.59	G.İçi	169.67	580	.29		
	Lise ve dengi	126	3.33	.56	Toplam	169.82	584			
	Üniversite	104	3.31	.55						

* $p > .05$

Tablo 9'da öğretmen adaylarının baba eğitim düzeylerine yönelik tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarını, uygulanan ölçeğin alt boyutlarıyla birlikte, belirlemek üzere yapılan tek faktörlü ANOVA testinin ölçüm sonuçları gösterilmektedir. Buna göre tarih bilgisi ($F_{4-580}: .206, p>.05$), öğrenmeyi öğrenme ($F_{4-580}: 1.110, p>.05$), tarihsel düşünme ($F_{4-580}: .056, p>.05$), tarih bilinci ($F_{4-580}: .329, p>.05$) alt boyutunda ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı ($F_{4-580}: .124, p>.05$) genel ortalamasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.6. Altıncı Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular

Öğretmen adaylarının tarih dersini sevme durumlarına göre tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Tablo 10'da alt boyutlarıyla birlikte ölçek ortalama puanlarının sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 10 Öğretmen adaylarının tarih dersini sevme durumlarına yönelik bağımsız gruplar için t-testi

	Tarih dersini sevme durumu	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	P
Tarih Bilgisi	Evet	100	3.56	.71	583	-.05	.95
	Hayır	485	3.57	.64			
Öğrenmeyi Öğrenme	Evet	100	3.25	.65	583	2.95	.00*
	Hayır	485	3.02	.69			
Tarihsel Düşünme	Evet	100	3.39	.65	583	1.82	.06
	Hayır	485	3.26	.59			
Tarih Bilinci	Evet	100	3.60	.62	583	2.54	.01*
	Hayır	485	3.43	.60			
TDYBÖA	Evet	100	3.42	.56	583	2.15	.03*
	Hayır	485	3.30	.53			

* $p<.05$

Tablo 10'da öğretmen adaylarının tarih dersini sevme durumlarına yönelik tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarını, uygulanan ölçeğin alt boyutlarıyla birlikte, belirlemek üzere yapılan bağımsız gruplar t-testi ölçüm sonuçları gösterilmektedir. Buna göre tarih bilgisi ($t_{583}: -.054, p>.05$) ve tarihsel

düşünme ($t_{583}: 1.820, p>.05$), alt boyutunda fark bulunmamıştır. Öğrenmeyi öğrenme ($t_{583} 2.954, p<.05$), tarih bilinci ($t_{583}: 2.545, p<.05$) alt boyutunda ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı ($t_{583}: 2.151, p<.05$) genel ortalamasında tarih dersini seven öğretmen adayları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

4.1.7. Yedinci Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular

Öğretmen adaylarının boş zamanlarında dizi/film seyretme durumlarına göre tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Tablo 11'de alt boyutlarıyla birlikte ölçek ortalama puanlarının sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 11 Öğretmen adaylarının boş zamanlarında dizi/film seyretme durumlarına göre bağımsız gruplar için t-testi

	Boş zamanlarda dizi/film seyretme	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	P																																												
Tarih Bilgisi	Evet	299	3.61	.65	583	1.67	.09																																												
	Hayır	286	3.52	.65				Öğrenmeyi Öğrenme	Evet	299	3.08	.71	583	.78	.43	Hayır	286	3.04	.67	Tarihsel Düşünme	Evet	299	3.32	.63	581.14	1.37	.17	Hayır	286	3.25	.57	Tarih Bilinci	Evet	299	3.48	.62	583	1.08	.27	Hayır	286	3.43	.59	TDYBÖA	Evet	299	3.35	.56	583	1.47	.14
Öğrenmeyi Öğrenme	Evet	299	3.08	.71	583	.78	.43																																												
	Hayır	286	3.04	.67				Tarihsel Düşünme	Evet	299	3.32	.63	581.14	1.37	.17	Hayır	286	3.25	.57	Tarih Bilinci	Evet	299	3.48	.62	583	1.08	.27	Hayır	286	3.43	.59	TDYBÖA	Evet	299	3.35	.56	583	1.47	.14	Hayır	286	3.28	.51								
Tarihsel Düşünme	Evet	299	3.32	.63	581.14	1.37	.17																																												
	Hayır	286	3.25	.57				Tarih Bilinci	Evet	299	3.48	.62	583	1.08	.27	Hayır	286	3.43	.59	TDYBÖA	Evet	299	3.35	.56	583	1.47	.14	Hayır	286	3.28	.51																				
Tarih Bilinci	Evet	299	3.48	.62	583	1.08	.27																																												
	Hayır	286	3.43	.59				TDYBÖA	Evet	299	3.35	.56	583	1.47	.14	Hayır	286	3.28	.51																																
TDYBÖA	Evet	299	3.35	.56	583	1.47	.14																																												
	Hayır	286	3.28	.51																																															

* $p>.05$

Tablo 11'de öğretmen adaylarının boş zamanlarında dizi/film seyretme durumlarına yönelik tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarını, uygulanan ölçeğin alt boyutlarıyla birlikte, belirlemek üzere yapılan bağımsız gruplar t-testi ölçüm sonuçları gösterilmektedir. Buna göre tarih bilgisi ($t_{583}: .1.672, p>.05$), öğrenmeyi öğrenme ($t_{583}: .788, p>.05$), tarihsel düşünme ($t_{581.145}: 1.375, p>.05$), tarih bilinci ($t_{583}: 1.083, p>.05$) alt boyutunda ve tarihi dizilerle yaşam boyu

öğrenme algısı ($t_{583}: 1.475, p>.05$) genel ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.8. Sekizinci Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular

Öğretmen adaylarının tarihi dizi/film seyretmekten keyif alma durumlarına göre tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi kullanılmıştır. Tablo 12'de alt boyutlarıyla birlikte ölçek ortalama puanlarının sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 12 Öğretmen adaylarının tarihi dizi/film seyretmeyi sevme durumlarına göre bağımsız gruplar için t-testi

Tarihi dizi/film seyretmekten keyif alma		N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Tarih Bilgisi	Evet	175	3.72	.66	583	3.81	.00
	Hayır	410	3.50	.63			
Öğrenmeyi Öğrenme	Evet	175	3.35	.63	583	6.92	.00
	Hayır	410	2.93	.68			
Tarihsel Düşünme	Evet	175	3.50	.58	583	5.79	.00
	Hayır	410	3.19	.59			
Tarih Bilinci	Evet	175	3.58	.60	583	3.28	.00
	Hayır	410	3.40	.60			
TDYBÖA	Evet	175	3.52	.52	583	6.25	.00
	Hayır	410	3.23	.52			

* $p<.05$

Tablo 12'de öğretmen adaylarının tarihi dizi/film seyretmekten keyif alma durumlarına yönelik tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarını, uygulanan ölçeğin alt boyutlarıyla birlikte, belirlemek üzere yapılan bağımsız gruplar t-testi ölçüm sonuçları gösterilmektedir. Buna göre tarih bilgisi ($t_{583}: 3.816, p<.05$), öğrenmeyi öğrenme ($t_{583}: 6.929, p<.05$), tarihsel düşünme ($t_{583}: 5.790, p<.05$) tarih bilinci ($t_{583}: 3.280, p<.05$) alt boyutunda ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı ($t_{583}: 6.251, p<.05$) genel ortalamasında tarihi dizi/film seyretmeyi seven öğretmen adayları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

4.1.9. Dokuzuncu Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular

Öğretmen adaylarının tarihi dizi/film seyretme sıklıklarına yönelik tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için tek faktörlü ANOVA testinden faydalanılmıştır. Tablo 13'te alt boyutlarıyla birlikte ölçek ortalama puanlarının sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 13 Öğretmen adaylarının tarihi dizi/film seyretme sıklıklarına göre tek faktörlü ANOVA testi sonuçları

	SIKLIK	N	\bar{X}	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı fark
Tarih Bilgisi	Haftada	124	3.73	.63							1 - 3, 4
	Ayda	179	3.68	.66	G.A.	13.77	3	4.59	11.26	.00	2 - 3, 4
	Yılda	216	3.48	.61	G.İ.	236.93	581	.40			3 - 1, 2
	Hiç	66	3.25	.65	Top.	250.71	584				4 - 1, 2
Öğrenmeyi Öğrenme	Haftada	124	3.34	.70							1 - 3, 4
	Ayda	179	3.18	.66	G.A.	26.84	3	8.94	20.30	.00	2 - 3, 4
	Yılda	216	2.92	.64	G.İ.	255.99	581	.44			3 - 1, 2, 4
	Hiç	66	2.67	.64	Top.	282.83	584				4 - 1, 2, 3
Tarihsel Düşünme	Haftada	124	3.55	.62							1 - 3, 4
	Ayda	179	3.40	.54	G.A.	25.92	3	8.64	26.67	.00	2 - 3, 4
	Yılda	216	3.16	.56	G.İ.	188.19	581	.32			3 - 1, 2, 4
	Hiç	66	2.87	.53	Top.	214.12	584				4 - 1, 2, 3
Tarih Bilinci	Haftada	124	3.62	.61							1 - 3, 4
	Ayda	179	3.52	.60	G.A.	11.69	3	3.89	11.04	.00	2-4
	Yılda	216	3.40	.59	G.İ.	205.16	581	.35			3 - 1, 4
	Hiç	66	3.14	.52	Top.	216.85	584				4-1, 2, 3
TDYBÖA	Haftada	124	3.55	.55							1 - 3, 4
	Ayda	179	3.43	.50	G.A.	20.96	3	6.99	27.28	.00	2 - 3, 4
	Yılda	216	3.21	.49	G.İ.	148.85	581	.25			3 - 1, 2, 4
	Hiç	66	2.94	.44	Top.	169.82	584				4 - 1, 2, 3

* $p < .05$

Tablo 13'te öğretmen adaylarının tarihi dizi/film seyretme sıklıklarına yönelik tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarını, uygulanan ölçeğin alt boyutlarıyla birlikte, belirlemek üzere yapılan bağımsız gruplar için tek faktörlü ANOVA testi sonuçları gösterilmektedir. Buna göre tarih bilgisi (F_{3-581} : 11.262, $p < .05$), öğrenmeyi öğrenme (F_{3-581} : 20.306, $p < .05$), tarihsel düşünme (F_{3-581} : 26.679,

$p < .05$) tarih bilinci ($F_{3-581}: 11.040$, $p < .05$) alt boyutunda ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı ($F_{3-581}: 27.283$, $p < .05$) genel ortalamasında tarihi dizi/filmi haftada bir seyredenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi, farkın kaynağının tarih bilgisi alt boyutunda; haftada bir seyredenler ile yılda bir seyreden ve hiç seyretmeyen grupların, ayda bir seyredenler ile yılda bir seyreden ve hiç seyretmeyenler grupların, yılda bir seyredenler ile haftada bir seyreden ve ayda bir seyreden grupların, hiç seyretmeyenler ile haftada bir seyreden ve ayda bir seyreden grupların ortalama ölçek puanları arasındaki farktan kaynaklandığını göstermektedir.

Bu durum, öğrenmeyi öğrenme alt boyutunda; haftada bir seyredenler ile yılda bir seyreden ve hiç seyretmeyen grupların, ayda bir seyredenler ile yılda bir seyreden ve hiç seyretmeyenler grupların, yılda bir seyredenler ile haftada bir seyreden, ayda bir seyreden, hiç seyretmeyen grupların, hiç seyretmeyenler ile haftada bir, ayda bir ve yılda bir seyreden grupların ortalama ölçek puanları arasındaki farktan kaynaklandığını göstermektedir. Tarihsel düşünme alt boyutunda; haftada bir seyredenler ile yılda bir seyreden ve hiç seyretmeyen grupların, ayda bir seyredenler ile yılda bir seyreden ve hiç seyretmeyenler grupların, yılda bir seyredenler ile haftada bir, ayda bir seyreden ve hiç seyretmeyen grupların, hiç seyretmeyenler ile haftada bir, ayda bir ve yılda bir seyreden grupların ortalama ölçek puanları arasındaki farktan kaynaklandığını göstermektedir. Tarih bilinci alt boyutunda; haftada bir seyredenler ile yılda bir seyreden ve hiç seyretmeyen grupların, ayda bir seyredenler ile hiç seyretmeyenler grupların, yılda bir seyredenler ile haftada bir seyreden ve hiç seyretmeyen grupların, hiç seyretmeyenler ile haftada bir, ayda bir ve yılda bir seyreden grupların ortalama ölçek puanları arasındaki farktan kaynaklandığını göstermektedir. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı genel ortalamada; haftada bir seyredenler ile yılda bir seyreden ve hiç seyretmeyen grupların, ayda bir seyredenler ile yılda bir seyreden ve hiç seyretmeyen grupların, yılda bir seyredenler ile haftada bir seyreden, ayda bir seyreden, hiç seyretmeyen

grupların, hiç seyretmeyenler ile haftada bir, ayda ve yılda bir seyreden grupların ortalama ölçek puanları arasındaki farktan kaynaklandığını göstermektedir.

4.1.10. Onuncu Alt Probleme Yönelik Nicel Bulgular

Öğretmen adaylarının seyrettikleri tarihi dizi/filmlerin ne düzeyde olduğunu belirlemek amacıyla seyredilen tarihi dizi/filmlerin yüzdeleri Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14 Öğretmen adaylarının seyrettikleri tarihi dizi/filmler

	N	%
Fetih 1453	335	57.26
Diriliş Ertuğrul	220	37.61
Ayla	144	24.62
Muhteşem Yüzyıl	127	21.71
Payitaht Abdülhamit	74	12.65
Mehmetçik Kut'ül Amare	47	8.03
Çanakkale 1915	40	6.84
300 Spartalı	38	6.50
Piyaniist	37	6.32
Battal Gazi	34	5.81
120	33	5.64
Vatanım Sensin	26	4.44
Tarkan	26	4.44
Truva	24	4.10
Malkoçoğlu	24	4.10
Spartaküs	21	3.59
Bir Cihan Fatih: Mehmed	19	3.25
Veda	18	3.08
Dağ 2	16	2.74
Vikingler	14	2.39
Çanakkale Geçilmez	11	1.88
Dağ 1	11	1.88
Cennetin Krallığı	10	1.71
Er Ryanı Kurtarmak	9	1.54
Direnış Karatay	9	1.54
Kara Murat	9	1.54
Muhteşem Yüzyıl Kösem	9	1.54
Son Umut	9	1.54
Gladyatör	8	1.37
Cesur Yürek	8	1.37
Çağrı	8	1.37
MÖ. 10000	8	1.37
Kösem Sultan	7	1.20
Filinta	7	1.20
Çöküş	7	1.20
Sarıkamış	7	1.20
Sarı Zeybek	6	1.03
Schindlerin Listesi	6	1.03
Devrim Arabaları	5	0.85
Ertuğrul 1890	5	0.85
Fruy	5	0.85
Toplam	585	100.00

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının seyrettikleri dizi/filmlerin yüzdeleri Tablo 14'te gösterilmektedir. Buna göre araştırmaya katılanların seyrettiği filmler arasında en fazla Fetih 1453 (%57.26) ve Ayla (%24.62) filmleri yer alırken; takip edilen diziler arasında en fazla Diriliş Ertuğrul (%37.61) ve Muhteşem Yüzyıl (%21.71) bulunmaktadır. Araştırmaya katılanların seyrettiği filmler arasında en az Devrim Arabaları (% 0.85), Ertuğrul 1890 (%0.85) ve Fruy (%0.85) filmleri yer alırken; takip edilen diziler arasında en az Filinta (%0.47) bulunmaktadır.

4.2. Nitel Bulgular

Bu bölüm, araştırmanın amacına uygun olarak gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen nitel verilerin analizlerine ayrılmıştır.

Araştırmada elde edilen nitel veriler, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Sınıf Eğitimi, Matematik Eğitimi, Müzik Eğitimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümlerinin 1. ve 4. sınıflarında öğrenim görmekte olan 5'i kız, 5'i erkek olmak üzere, toplam 10 öğretmen adayı ile görüşme yapılarak toplanmıştır. Örneklem seçimi gönüllülük esasına dayandırılmış olup; araştırma grubu, tarihi dizi/filmleri en fazla seyretmiş olan öğretmen adaylarından oluşmuştur. Toplanan verilere içerik analizi yapılmış; her sorunun içerik analizi tablo ve yorum olarak sunulmuştur. Gösterilen tablo ve yorumlarda öğretmen adayları; Sos₁, Sos₄, Snf₁, Snf₄, Mat₁, Mat₄, Müz₁, Müz₄, PDR₁, PDR₄ olarak ifade edilmiştir. Öğretmen adaylarının her bir soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda belirlenen temalar; tarihi dizi/film, tarihi dizi/film seyretme nedeni, kavramsal bilgi, metafor, etki unsuru, merak unsuru, oyuncu etkisi, olumlu-olumsuz öge, yabancı senarist unsuru, gerçeklik durumu, bilgi durumu, yönlendirme durumu olarak ele alınmış ve bu bölümde ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

4.2.1. Birinci Soruya Yönelik Nitel Bulgular

Yapılan araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarına "*Şimdiye kadar hangi tarihi dizi/filmleri seyrettiniz? Neden?*" sorusu yöneltilmiştir. Bu soru için "tarihi

dizi/film” teması ve “tarihi dizi/film seyretme nedeni” teması oluşturulmuş, verilen yanıtlardan elde edilen alt temalar ve kodlar tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15 Tarihi dizi/film temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri

Kategori	Kod	f	%
Tarihi Dizi	Payitaht Abdülhamid	8	11.11
	Muhteşem Yüzyıl	8	11.11
	Diriliş Ertuğrul	7	9.72
	Vatanım Sensin	5	6.94
	Bir Cihan Fatih: Mehmet	3	4.17
	Mehmetçik Kut’ül-Amare	3	4.17
	Filinta	2	2.78
	Muhteşem Yüzyıl Kösem Sultan	1	1.39
	Elveda Rumeli	1	1.39
	Seddülbahir 32 Saat	1	1.39
Tarihi Film	Fetih 1453	8	11.11
	Ayla	6	8.33
	Çanakkale 1915	3	4.17
	Çanakkale Yolun Sonu	3	4.17
	Son Umut	2	2.78
	Veda	2	2.78
	Güz Sancısı	2	2.78
	Salkım Hanımın Taneleri	2	2.78
	Çanakkale Geçilmez	1	1.39
	Sarı Zeybek	1	1.39
	Cengiz Han	1	1.39
	Ertuğrul 1980	1	1.39
	120	1	1.39
Toplam		72	100.00

Tablo 15’te öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmede tarihi dizi/film temasına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtların tarihi dizi ve tarihi film olmak üzere 2 kategoride toplandığı görülmektedir.

Tarihi dizi kategorisinde; Payitaht Abdülhamid (f:8), Muhteşem Yüzyıl (f:8), Diriliş Ertuğrul (f:7), Vatanım Sensin (f:5), Bir Cihan Fatih: Mehmet (f:3), Mehmetçik Kut’ül-Amare (f:3), Filinta (f:2), Muhteşem Yüzyıl Kösem Sultan (f:1),

Elveda Rumeli (f:1), Sevda Kuşun Kanadında (f:1), Seddülbahir 32 Saat (f:1) olmak üzere 11 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlardan, bazı öğretmen adaylarının tarihi dizileri haftada bir kez seyrettikleri anlaşılmaktadır.

Tarihi film kategorisinde; Fetih 1453 (f:8), Ayla (f:6), Çanakkale 1915 (f:3), Çanakkale Yolun Sonu (f:3), Son Umut (f:2), Veda (f:2), Güz Sancısı (f:2), Salkım Hanımın Taneleri (f:2), Çanakkale Geçilmez (f:1), Sarı Zeybek (f:1), Cengiz Han (f:1), Ertuğrul 1980 (f:1), 120 (f:1) olmak üzere 14 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlardan, bazı öğretmen adaylarının birden fazla tarihi filmleri seyrettikleri görülmektedir.

Öğretmen adaylarının tarihi dizi/film seyretme nedenlerine ilişkin görüşlerden elde edilen bulgular alt temalara ayrılarak Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16 Tarihi dizi/film seyretme nedeni temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri

Kategori	Kod	f	%
Duygusal Tutum	Oyuncuyu yetenekli bulma	6	15.79
	İlgi	6	15.79
	Sevme	4	10.53
	Gerçekçi bulma	4	10.53
	Etkilenme	3	7.89
	Merak etme	3	7.89
	Dikkat çekme	2	5.26
	Mutlu olma	1	2.63
Tarih Bilinci Oluşturma	Tarihi anlama	1	2.63
	Tarihi öğrenme	4	10.53
	Tarihten ders çıkarma	2	5.26
Farkındalık	Doğru/yanlış ayırt etme	1	2.63
Çevresel Faktörler	Aile etkisi	1	2.63
Toplam		38	100.00

Tablo 16'da öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmede tarihi dizi/film seyretme nedeni temasına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtların duygusal tutum, tarih bilinci oluşturma, farkındalık, çevresel faktörler olmak üzere 4 kategoride toplandığı görülmektedir.

Duygusal tutum kategorisinde; oyuncuyu yetenekli bulma (f:6), ilgi duyma (f:6), sevme (f:4), gerçekçi bulma(f:4), etkilenme (f:3), merak etme (f:3), dikkat çekme (f:2), mutlu olma (f:1) olmak üzere toplam 8 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, tarihi dizi/filmleri seyretmelerinde nelerin etken olduğu sorusuna ilişkin olarak; tarihe ilgi duymaları, tarihi konuları ve tarihi dizi/filmleri sevmeleri, dizi/filmlerde işlenen konuların gerçek tarihi olayları yansıttığını düşünmeleri, seyrettikleri tarihi dizi/filmlerde oynayan oyuncuların rolleriyle uyumlu bir biçimde dönemi başarılı bir şekilde canlandırmaları, tarihi dizi/filmlerdeki sahneleri dikkat çekici bularak etkilenmeleri, geçmişte kazanılmış zaferlerin dizi/filmlerde gösterilmesinden mutlu olmaları gibi cevaplar vermişlerdir.

Tarih bilinci oluşturma kategorisinde; tarihi anlama (f:1), tarihi öğrenme (f:4), tarihten ders çıkarma (f:2) olmak üzere toplam 3 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, tarihi dizi/filmleri seyretmelerinde nelerin etkili olduğu sorusuna ilişkin olarak; tarihi dizi/filmler sayesinde geçmişte yaşanan tarihi olayları anlayabildiklerini, tarihi konuların somutlaştırılması nedeniyle daha iyi öğrenebildiklerini, geçmişten ders çıkarmalarına yardımcı olduğunu, bunun ise geleceklerini şekillendirmelerinde kendilerine fayda sağladığını belirtmişlerdir.

Farkındalık kategorisinde; doğru/yanlış ayırt etme (f:1) kodu oluşturulmuştur. Bulunan bu koda bakıldığında görüşmeye katılan öğretmen adayı tarihi dizi/filmleri neden seyrettiği sorusuna cevap olarak; bu dizi/filmlerde geçen olayların kendisinin doğru ile yanlış ayırt etmesine yardımcı olduğunu beyan etmiştir.

Çevresel faktörler kategorisinde; aile etkisi (f:1) kodu oluşturulmuştur. Bulunan bu koda göre görüşmeye katılan öğretmen adayı sorunun cevabına ilişkin; tarihçi aile bireyine sahip olmasının tarihi dizi/filmi seyretmesinde büyük etken olduğunu belirtmiştir.

Tarihi dizi/film ve tarihi dizi/film seyretme nedeni temalarına ilişkin bazı öğretmen adaylarının yorumlarına aşağıda yer verilmiştir:

Sos₁: "...haftada bir *Diriliş Ertuğrul'u* ve *Abdülhamit'i* izliyoruz. Bunları tarihten ders çıkarabilmek, tarihimizi daha iyi anlayabilmek, bilmek, geçmişimizi öğrenebilmek için seyrediyorum. Bu yüzden ilgimi çekiyor. Ayrıca *Muhteşem Yüzyıl* ve *Mehmed: Bir Cihan Fatihi* dizilerini de izledim. Film olarak da *Çanakkale 1915'i* izledim."

Snf₄: "Tarihe ilgim olduğu için tarihi dizi, filmlere de ilgim çok yüksek. Dizi olarak *Vatanım Sensin* vardı... *Muhteşem Yüzyıl*, *Muhteşem Yüzyıl Kösem Sultan*, *Payitaht Abdülhamid*, *Seddülbahir 32 Saat*; bunları haftada bir izlemeye çalışıyordum. Şu an *Diriliş Ertuğrul'u* izliyorum. Bunları tarihe olan merakımdan dolayı izliyordum... Film olarak da *Çanakkale Yolun Sonu*, *Fetih 1453*, *Ayla*. Bunları da daha çok tarihimizi öğretmeye yönelik filmler olduğu için, bilgi verdiği için sevdim. Oradaki rollerdeki insanların, o zamanda yaşadığı şeyleri bize aktarmaya çalıştığı için ve dikkatimi çektiği için izlemeye çalıştım..."

Mat₄: "...tarihe ağabeyimin de biraz tarihçi olmasından dolayı ilgilim var... Her hafta izliyordum. Çünkü onları izlemeyi seviyordum. ...geçen sene *Diriliş Ertuğrul'u* izliyordum. ...çünkü onların bir şeyleri başarması, onların bir şeyleri yapması beni çok mutlu ediyordu... Aynı şekilde *Payitaht Abdülhamid*, *Kut'ül Amare*, *Vatanım Sensin'i* izliyordum. *Muhteşem Yüzyıl'a* da bakıyordum. Film olarak da *Fetih 1453*, *Çanakkale 1915*, *Ayla'yı* izledim. *Ayla'yı* çok beğenmiştim. ...*Ayla* çok gerçekçi çekilmişti..."

Müz₁: "İlgi alanım olduğunu düşünüyorum... Daha çok *Vatanım Sensin* sonra *Diriliş Ertuğrul*. *Vatanım Sensin'i* takip nedeni; Cumhuriyet dönemini çok seviyorum... Her hafta takip etmeye çalışıyorum... En çok *Vatanım Sensin'i* beğendim. Çünkü oradaki zaferimizi gösteriyor... *Mehmed: Bir Cihan Fatihi* dizisini izledim. Ve *Payitaht Abdülhamit'i* izliyorum. Bunları doğruyla yanlış ayırt etmek için takip ediyorum. Filmlerde de *Fetih 1453*, *Veda'yı* izledim."

Müz₄: "...dikkatimi çeken olaylar olduğu zaman araştırıp izlerim... *Vatanım Sensin'i* genel olarak takip ediyordum... Farklı gelmişti. *Muhteşem Yüzyıl'da* da *Süleyman'ın hayatı*.... Öyle başlamıştım izlemeye, merak etmiştim."

...Ayla'dan çok etkilenmişim. ...yaşanmış bir olayı yansıttığı ve Türkiye'nin Kore'ye olan yardımlarını gösterdiği için. Fetih 1453'de hep birlikte namaz kıldıkları sahneyi fragmanda gördüğüm için, çok hoşuma gitmişti. Çanakkale Geçilmez'i okulda tarih dersinde izlemiştik... Orda da çok genç yaşta giden askerleri ve ağabey kardeşi anlatıyordu. Ondan etkilenmişim. Sarı Zeybek'i izlemiştim..."

PDR₄: "...bir insan geçmişini bilmeli ki geleceğini ona göre inşa etmeli. Şu an Diriliş Ertuğrul'u, Payitaht Abdülhamit'i izliyorum... Önceden Elveda Rumeli'yi izledim. Çünkü hem güzel yani oyuncular falan rollerini çok güzel oynuyorlar hem de bizim tarihimiz, geçmişimiz olduğu için beni çok etkiliyor. Oyuncular da aynı şekilde çok iyi. Senaryoyu da çok güzel yazıyorlar, bundan dolayı. Bunları haftada bir izlerim. ...Ayla'yı çok beğendim... Oyuncuları çok güzeldi ve hikâyesi beni çok etkiledi, gerçek bir hayattan olduğu için... Sonra Fetih 1453'ü ve Ertuğrul 1980, 120'yi izledim."

4.2.2. İkinci Soruya Yönelik Nitel Bulgular

Yapılan araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarına "Tarih şuuru sizin için ne anlam ifade ediyor?" sorusu ve "Tarihi şuurunun bir şeye benzetmenizi istersek neye benzetirsiniz?" sorusu yöneltilmiştir. Bu sorular için "Kavram Bilgisi" ve "Metafor" temaları oluşturulmuş, temalara ilişkin verilen yanıtlardan elde edilen alt temalar ve kodlar Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17 Kavram bilgisi temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri

Kategori	Kod	f	%
Tarih Bilinci	Bilinçlenme durumu	7	30.43
	Tarihi öğrenme çabası	4	17.39
	Tarih bilgisine sahip olma	4	17.39
Benlik Algısı	Benliğini bilme	1	4.35
	Farkına varma	4	17.39
	Duyarlı olma	2	8.70
	Tarihi sahiplenme	1	4.35
Toplam		23	100.00

Tablo 17'de öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmede kavramsal bilgi temasına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtların tarih bilinci ve benlik algısı olmak üzere 2 kategoride toplandığı görülmektedir.

Tarih bilinci kategorisinde; bilinçlenme durumu (f:7), tarihi öğrenme çabası (f:4), tarih bilgisine sahip olma (f:4) olmak üzere 3 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlara göre, görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları tarih şuurunu; tarihi en iyi şekilde araştırıp öğrenmek, doğru bilgiler edinmek, tarih bilinci kazanmak ve bu bilinçle yetişmek şeklinde tanımlamışlardır.

Benlik algısı kategorisinde; benliğini bilme (f:1), farkına varma (f:4), duyarlı olma (f:1), tarihi sahiplenme (f:1) olmak üzere 4 adet kod oluşturulmuştur. Bu kodlara göre görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları tarih şuurunu; toplumdaki bireylerin kendilerini bilmeleri, geçmişte yaşanan olaylara bakarak doğru ve yanlışın farkına varmaları ve insanların başka ulusların tarihlerine yönelik evrensel bir bakış açısı kazanmaları şeklinde açıklamışlardır. Ayrıca tarih şuurunu, insanların tarihlerine saygılı ve duyarlı olmaları, geçmişini tüm dönemleriyle ele alarak sahiplenmeleri şeklinde ifade etmişlerdir.

Kavramsal bilgi temasına ilişkin bazı öğretmen adaylarının yorumlarına aşağıda yer verilmiştir:

Sos₁: "Tarihimize bilinçli olmak yani duyarlı olmak, geçmişimizi öğrenmek için çaba harcamak."

Sos₄: "Günümüzdeki insanların tarih olarak bilinçlenmesi..."

Müz₁: "...doğruyla yanlış ayırt etmektir... İyiyle kötüyü ayırt etmek... Bir şeyi görürken evrensel olarak bakmak gerekiyor... Bilinç."

Müz₄: "...benliğini bilmesidir... Bir insanın geçmişini bilmesidir, ona saygı duyarak yaşamasıdır..."

PDR₁: "...her vatandaşın diyeyim Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının araştırıp öğrenmesi gereken, memleketi hakkında bilgi sahibi olması gerektiğini düşündüğüm bir olgu..."

Tablo 18 Metafor temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri

Kategori	Kod	f	%
Evrensel Sembol	İklim	1	10.00
	Fidan	1	10.00
	Toprak	1	10.00
	Uzay Boşluğu	1	10.00
	Haftanın günleri	1	10.00
Beşeri Sembol	Bayrak	1	10.00
	Köprü	1	10.00
	Yalan makinesi	1	10.00
	Yemek	1	10.00
	Kızıl Elma	1	10.00
Toplam		10	100.00

Tablo 18'de öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmede metafor temasına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtların, evrensel sembol ve beşeri sembol olmak üzere 2 kategoride toplandığı görülmektedir.

Evrensel sembol kategorisinde; iklim (f:1), fidan (f:1), toprak(f:1), uzay boşluğu (f:1), haftanın günleri (f:1) olmak üzere 5 adet kod oluşturulmuştur. Söz konusu kodlara göre öğretmen adaylarından bazıları soruya verdikleri cevaplarda tarih şuurunu; olayların sürekli bir şekilde değişiklik göstererek birbirini takip etmesi dolayısıyla iklime, bakımı yapılmak koşuluyla büyüyüp güçlenebilen fidana, mineralleriyle fidanı besleyen toprağa ve uçsuz bucaksız sonu görünmeyen uzay boşluğuna benzetmişlerdir.

Beşeri sembol kategorisinde; bayrak (f:1), köprü (f:1), yalan makinesi (f:1), yemek (f:1), kızıl elma (f:1) 5adet kod oluşturulmuştur. Bu kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak tarih şuurunu; geçmişi hatırlattığı için bayrağa, geçmişle gelecek arasında bağ kurduğu için köprüye, doğruyu ve yanlış gösterme özelliğinden dolayı yalan makinesine, yaşamsal faaliyetlerin sürmesini sağladığından dolayı yemeğe, ulaşılmak istenen hedefi betimleyen Kızıl Elma'ya ve sürekli döngü içinde kendini tekrarlayan haftanın günlerine benzetmişlerdir.

Metafor temasına ilişkin bazı öğretmen adaylarının yorumlarına aşağıda yer verilmiştir:

Sos₄: " Haftanın günlerine benzetirdim. ...sürekli döngü içinde tekrar aynı yere bir daha geleceğiz..."

Snf₄: "...bir ağaç fidanı olarak düşünebiliriz. Bu ağaç fidanı, biz gerekli bakımı yapmazsak gerekli özeni göstermezsek zamanla bu çürür gider. Ama tarih şuurunu biz kendimiz gerçek bilgilerden elde edersek o fidanı büyük bir çımara dönüştürebiliriz."

Mat₁: "...köprüye benzetiyorum. Tarih her zaman birikerek gelmiştir. Geçmişimizi bilmeden geleceğimizi de planlamamız zor olacaktır... Bir bağlantı olarak gördüğüm için köprüyü, geçmişle gelecek arasında bağ kurduğu için köprüye benzettim."

Mat₄: " ...toprak gibi. Sahip çıkıyor, besliyor, büyütüyor... Mesela bir çınar ağacı, farklı ağaçlar gibi nasıl büyüyor nasıl boy verip yetiştiriyor öyle... Tarih şuuru da, tarih bilinci de, bizi besliyor."

Müz₄: "Yediğimiz yemeklere benzetiyorum. ...yemek yiyerek su içerek yaşamsal faaliyetlerimizi sürdürebiliyoruz ve hayata devam ediyoruz. Tarih şuuru da öyle geliyor bana. Bazı şeyleri bilmeden sindirmeden geleceğe adım atamayız."

4.2.3. Üçüncü Soruya Yönelik Nitel Bulgular

Yapılan araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarına "*Sizce dizi/filmlerin tarih şuurunu oluşturmadaki etkisi nedir?*" sorusu yöneltilmiştir. Bu soru için etki unsuru teması oluşturulmuş, verilen yanıtlardan elde edilen alt temalar ve kodlar aşağıdaki Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19 Etki unsuru temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri

Kategori	Kod	f	%
Algı Etkisi	Gerçeklik algısı	1	3.45
	Yanlış algı	2	6.90
	Algı değişikliği	1	3.45
	Farklı anlam yükleme	1	3.45
Bilinç Etkisi	Bilgi sahibi olma	2	6.90
	Bilinçlendirme	1	3.45
	Zor öğrenme	1	3.45
	Yanlış öğrenme	1	3.45
	Tarih şuurunun gecikmesi	1	3.45
Tutum Etkisi	Sevme durumu	1	3.45
	Ön yargı	2	6.90
	Tarihe ilginin artması	1	3.45
	Araştırmaya yönelme	2	6.90
Kapsam Etkisi	Kolay ulaşılabilirlik	1	3.45
	Dizi/film yaygınlığı	1	3.45
Yapımcı-Senarist Etkisi	Gerçek dışılık	6	20.69
	Taraf tutma	1	3.45
	Algı operasyonu	1	3.45
	Reyting	1	3.45
	Tarihi bilgi verme	1	3.45
Toplam		29	100.00

Tablo 19'da öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmede etki unsuru temasına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtların algı etkisi, bilinç etkisi, tutum etkisi, kapsam etkisi, yapımcı/senarist etkisi olmak üzere 5 kategoride toplandığı görülmektedir.

Algı etkisi kategorisinde; gerçeklik algısı (f:1), yanlış algı (f:2), algı değişikliği (f:1), farklı anlam yükleme (f:1) olmak üzere 4 adet kod oluşturulmuştur. Bu kodlara göre, görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi bilgilerin dizi/filmlerle aktarılması durumunda izleyicilerin bunları

gerçekmiş gibi algılama olasılığının varlığı, yanlış algının oluşması, algıda değişikliğe yol açması ve bilgiye farklı anlamlar yüklenmesi gibi olumsuz sonuçların ortaya çıkabileceğini belirtmişlerdir.

Bilinç etkisi kategorisinde; bilgi sahibi olma (f:2), bilinçlendirme (f:), zor öğrenme (f:1), yanlış öğrenme (f:1), tarih şuurunun gecikmesi (f:1) olmak üzere 5 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlarda görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazılarının soruya cevap olarak; tarihi bilgilerin tarihi dizi/filmler vasıtasıyla verilmesi durumunda insanların bilgilenmesinin ve bilinçlenmesinin mümkün olabileceğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte sadece dizi/filmlerle öğrenmenin gerçekleşmeyeceğini, zor öğrenileceğini ve tarih şuurunun gecikeceğini dile getirmişlerdir.

Tutum etkisi kategorisinde; sevme durumu (f:1), ön yargı (f:2), tarihe ilginin artması (f:1), araştırmaya yönelme (f:1) olmak üzere 4 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; toplumdaki hemen herkesin televizyon seyretmeyi sevdiğini, bununla birlikte bu konuda seçici davranıldığını, örneğin dizi/filmin gösterildiği kanala, oyuncu kadrosuna ve konusuna göre seyredildiğini ifade etmişlerdir. Bu unsurların ise toplumda önyargı oluşturabileceğini vurgulamışlardır. Diğer yandan tarihi dizi/filmlerin tarihe ilgiyi artırarak kişileri araştırmaya sevk edebildiğini belirtmişlerdir.

Kapsam etkisi kategorisinde; kolay ulaşılabilirlik (f:1), dizi/film yaygınlığı (f:1) olmak üzere 2 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmlerin fazlaca çekildiğini ve bu dizi/filmlere artık televizyon, bilgisayar, tablet, telefon gibi pek çok aygıt üzerinden ulaşılabilirdiğini beyan etmişlerdir.

Yapımcı-senarist etkisi kategorisinde; gerçekdışılık (f:6), taraf tutma (f:1), algı operasyonu (f:1), reyting (f:1), tarihi bilgi verme (f:1) olmak üzere 5 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; yapımcı ve senaristlerin içerikleri değiştirerek tarihte yaşanmamış olayları senaryoya dahil ettiklerini, taraf

tutmak suretiyle objektiflikten uzaklaştıklarını, karşı tarafı kötüleme yoluna giderek algı operasyonu yaptıklarını ve reyting amacı güttüklerini belirtmişlerdir. Buna karşın, bazı yapımcı ve senaristlerin ise doğru tarihi bilgileri verdiklerini ifade etmişlerdir.

Eki unsuru temasına ilişkin bazı öğretmen adaylarının yorumlarına aşağıda yer verilmiştir:

Sos₁: "...şu an yayınlanan filmler ya da kitaplar, programlar falan eğer yanlış anlatılırsa bazı insanlarımız geçmişine duyarsız olduğu için onu direkt gerçekten öyle yaşanmış gibi algılayacak..."

Snf₁: "...televizyon karşısındaki insanlar nasıl etkilenir bilmiyorum. Ama biz gençler için diziyi izledikten sonra bir araştırma gereği duyuyorsun..."

Snf₄: "Etkili bir araçtır ama burada yanlış bilgiler de verilebiliyor... Bu yüzden tarih şuuru yanlış aktarılabilir. Bu ise insanlarımızın tarihini yanlış anlamasına yol açabilir."

Mat₄: "Dizi filmler bence etkili bir araçtır; ama yapımcılar da etkili. Çünkü bazen reyting amaçlı normalde tarihte olmayan bir şeyi ekliyorlar işte... Eğer tarih bilinciyle yeterince o şura sahip olursak çekilen dizi filmleri bile biz yönlendirebiliriz. Çünkü reytingi az olursa eğer onu çekmezler, benim istediğim yönde çekerler..."

Müz₁: "...günümüzdeki yayınlanan tarihi dizilerin çoğunda gerçekler yansıtılmamakta, konular saptırılmaktadır... Tarihi, dizilerden öğrenmeye çalışan birçok insan geçmişimiz hakkında ön yargı taşımakta ve tarihçiler tarafından yazılan kaynaklara bakmadan yorum yapmaktadır. Bu tür diziler çekilmeye devam ettikçe insanlarımızda bu şurun oluşması gecikecektir."

Müz₄: "...artık kitap, ansiklopedi devri kapandı tamamen. Etkin olarak kullandığımız ne varsa bence tarihler oralara yansıtılmalı. Olumlu da etkileyebilir. ...olumlu etkilemesinin sebebi şu; her an her yerde ulaşabilme imkânımız var... Bilgi sahibi olabiliriz. Ama olumsuz olarak da bu tür yerlerde faklı yayıldığı için değiştirilmeler, içerikte oynanmalar olabilir... Anlamlar yüklenebilir farklı farklı..."

PDR₁: "...sadece dizi izleyerek ya da film izleyerek tarih biraz zor öğrenilir. Öğrenilse de yanlış öğrenilir ki öğretiler. Ama bugünlerde bu daha çok etkili. Tarihi dizilerin ve filmlerin yaygın olduğu şu dönemlerde..."

PDR₄: "...örneğin Diriliş Ertuğrul dizisi bu dizi yayınlanmadan önce ben açıkçası o kadar da ilgi duymuyordum... Ama bu diziden sonra benim bilincim artmaya başladı daha fazla araştırmaya başladım. Kesinlikle etkili. Tarihi filmler gerçekten de bilinci uyandırıyor. Ben Muhteşem Yüzyıldan da örnek verebilirim. Tamam, ben izlemedim ve sevmedim ama o başladıktan sonra insanların tarihe ilgisi arttı..."

4.2.4. Dördüncü Soruya Yönelik Nitel Bulgular

Yapılan araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarına "Tarihi dizi/filmlerin merak uyandırması halindeki tutumunuz nedir?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soru için merak unsuru teması oluşturulmuş, verilen yanıtlardan elde edilen alt temalar ve kodlar aşağıdaki Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20 Merak unsuru temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri

Kategori	Kod	f	%
Araştırma Yapma	İnternet	8	21.05
	Kitap	6	15.79
	Bilimsel metinler	2	5.26
	Başka dizi/filme bakma	1	2.63
Görüş Alma	Aile	7	18.42
	Arkadaş	7	18.42
	Uzman kişi	4	10.53
Gezip Görme	Tarihi yerleri gezme	3	7.89
Toplam		38	100.00

Tablo 20'de öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmede merak unsuru temasına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtların araştırma yapma, görüş alma, gezip görme olmak üzere 3 kategoride toplandığı görülmektedir.

Araştırma yapma kategorisinde; internet (f:8), kitap (f:6), bilimsel metinler (f:2), başka dizi/filme bakma (f:1) olmak üzere 4 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmlerdeki sahnelerden hareketle oluşan meraklarını gidermek üzere internette farklı sayfalardan arama yaptıklarını, okuma veya ders kitaplarına başvurduklarını, makale veya belge gibi bilimsel metinlere baktıklarını, aynı konulu başka tarihi dizi/film seyrettiklerini belirtmişlerdir.

Görüş alma kategorisinde; aile (f:7), arkadaş (f:7), uzman kişi (f:4) olmak üzere 3 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlara göre görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmlerdeki sahnelerin kendilerinde merak uyandırdığını, bu meraklarını gidermek üzere aile bireyleriyle istişare yaptıklarını, arkadaşlarıyla tartıştıklarını ve konunun uzmanına danıştıklarını belirtmişlerdir.

Gezip görme kategorisinde; tarihi yerleri gezme (f:3) başlığı altında 1 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kod incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmlerdeki sahnelerden hareketle oluşan meraklarını gidermek üzere tarihi dizi/filmin çekildiği mekânları ziyaret ettiklerini dile getirmişlerdir.

Merak unsuru temasına ilişkin bazı öğretmen adaylarının yorumlarına aşağıda yer verilmiştir:

Sos₁: "...bir sonraki bölümün fragmanı verildiğinde internetten hemen araştırıyoruz acaba ne olacak, merak uyandırıyor... Direkt kitaplardan da araştırıyoruz gerçekte böyle mi olmuş diye... Ailemle de tartışırım... Arkadaşlarımla da tarihi bir diziyi izlediğimiz zaman; onlar da bilgisini ortaya koyuyor, ben de. ...sonra bir belgeye bakıyoruz ya da bir kitaptan araştırıyoruz bazen..."

Snf₄: "Filme gördüğüm bir karakterin gerçek hayatta da öyle olup olmadığını araştırıyorum... Şu an üniversitede okuduğum için yurt ortamında arkadaşlarımızla tartışıyoruz daha çok."

Mat₁: "...internetten daha çok bakmaya çalışıyorum. Ailemle de arkadaşlarla da bildiğim bilgi kadarıyla o konu hakkında konuşmaya çalışırım..."

Müz₁: "Eğer doğruysa tekrar bir araştırma yaparım, kesinleştiririm. Yanlışsa doğruyu bulmaya çalışırım. Ailemle konuşurum... Uzmanlara da sorarım. Hatta hocalarla da tartışıyorum... Özellikle kitaplardan yardım alırım. Genellikle kitaplardan, internetten... Filmdeki yerlerden bir kaçına gittim. ...hatta oyuncularla da görüştim. Merak edip gittim. Halit Ergenç'in yanına gitmiştim yani."

PDR₁: "...işte dizi, film, kitap bulabilirsem. O da kitabın da niteliklisini bulmaya çalışıyorum yanlış değil de yani... Bazen makale bulabilirsek... Yani tarihle alakalı bulabilirsem okuyorum. Diziyi izledikten sonra gittim iki tane kitabını aldım. Ailemle konuşurum... Arkadaşlarla konuşurum... Ortaya koyduğumuz belirli şeyler de vardır. Hemfikir olduğumuz yerler. Farklı düşündüğümüz yerler de vardır ama konuşuruz..."

PDR₄: "...karakterleri her birini bölüm sonunda teker teker araştırıyorum... Genelde internetten... Orada da bazıları doğru olabilir bazıları olmayabilir... Babama sormayı tercih ediyorum. Babam da tarihe çok ilgilidir... Ablamla da bazen tartıştığımız zamanlar oluyor. Kitap okuyorum. Kitaplar etkili oluyor gerçeği öğrenmemde."

4.2.5. Beşinci Soruya Yönelik Nitel Bulgular

Yapılan araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarına "*Tarihi dizi/film karakterlerinin ünlü olmasının tarih şuuruna etkisi nedir?*" sorusu yöneltilmiştir. Bu soru için oyuncu etkisi teması oluşturulmuş, verilen yanıtlardan elde edilen alt temalar ve kodlar aşağıdaki Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21 Oyuncu etkisi temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri

Kategori	Kod	f	%
Etkisizlik	Dizinin ilgi görmemesi	2	7.14
Kabullenmeme	Önyargı	2	7.14
	Kötüleme	1	3.57
Sembolleştirme	Hayranlık	5	17.86
	Reklam	2	7.14
	Role uygunluk	3	10.71
	Oyuncu başarısı	4	14.29
Yönelme Durumu	Kapsamlı araştırma	1	3.57
	Zihinde canlandırma	1	3.57
	İlgi odağı olma	2	7.14
	Dikkat çekme	1	3.57
	Merak uyandırma	2	7.14
	İnanma	1	3.57
	Öğrenme	1	3.57
Toplam		28	100.00

Tablo 21'de öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmede oyuncu etkisi temasına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtların etkisizlik, kabullenmeme, sembolleştirme, yönelme durumu olmak üzere 4 kategoride toplandığı görülmektedir.

Etkisizlik kategorisinde; dizinin ilgi görmemesi (f:2) başlığı altında 1 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kod incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; senaryonun zayıf olması durumunda, ünlüler oynasa dahi dizi/filmin tutmayacağını ifade etmişlerdir.

Kabullenmeme kategorisinde; önyargı (f:2) ve kötüleme (f:1) olmak üzere 2 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; önceden oynadıkları filmlerde rolleriyle adeta bütünleşen ünlülerin tarihi dizi/filmlerde yer almasının, insanların zihninde bazı çelişkiler önyargılar oluşturduğunu, hatta insanların oyunculara göre taraf tutarak dizi/filmleri kötülediklerini belirtmişlerdir.

Sembolleştirme kategorisinde; hayranlık (f:5), reklam (f:2), role uygunluk (f:3) ve oyuncu başarısı (f:4) olmak üzere 4 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; ünlülere karşı duyulan hayranlığın, ünlülerin reytingi artıracak reklam olarak görülmesinin, rollerin karaktere yakışan ünlülere verilmesinin ve ünlülerin rolünü iyi oynamasının tarihi dizi/filmlerin seyredilmesinde büyük etken olduğunu ifade etmişlerdir.

Yönelme durumu kategorisinde; kapsamlı araştırma (f:1), zihinde canlandırma (f:1), ilgi odağı olma (f:2), dikkat çekme (f:1), merak uyandırma (f:2), inanma (f:1) ve öğrenme (f:1) olmak üzere 8 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmlerde ünlülerin yer almasının toplumun dikkatini çekeceğini, tarihi olayları zihinlerinde canlandırmalarına yardımcı olacağını, tarihe karşı merak duygularını uyandıracığını, kendilerini tarih hakkında kapsamlı araştırmaya yönelteceği, böylece öğrenmenin gerçekleşeceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca tarihi dizi/filmin, toplumun ilgi odağı haline gelmek suretiyle sürekli takip edileceğini beyan etmişlerdir.

Oyuncu etkisi temasına ilişkin bazı öğretmen adaylarının yorumlarına aşağıda yer verilmiştir:

Sos1: "...daha önce başka bir dizide farklı bir rolde oynuyorsa, kötü bir rolde oynuyorsa, o dizide oynadığı zaman önyargıyla yaklaşıyorum. Belki de hani çok güzel, iyi bir liderdir ama önyargıyla yaklaştığım için onu göremiyorum. Türk toplumu da bence öyledir. Denk geliyorum mesela bazıları bazı insanların hayranı olduğu için, oynadığı bütün dizileri izliyor..."

Sos4: "...ünlülüğünden çok oyuncuların oyunculuğuna bakarım... Ama tarih şuuruna illaki etkilidir bizim toplumumuz genelde oynayan adama bakıyor... Bizde yaklaşım komple böyle. ...hayranları izliyor, sevmeyenler izlemiyor..."

Snf4: "...daha çok o rolü iyi yapıp yapmamasına bakarım... Ama Ben halkımızın ünlü olup olmadığına göre diziyi/filmi seyrettiğini düşünüyorum..."

Yapımcılar daha çok ünlü isimleri seçip halka bir algı yaratıp filmi izlemelerini sağlıyor olabilirler..."

Mat₁: "...önemli olan iyi oyunculuk doğru oyunculuk, doğru bilgi vermesi... Böyle olursa bizlerde tarih hakkında daha doğru bilgilere sahip olur ve tarih şuurumuzu genişletiriz. Ama insanların beğendiği, sevdiği oyuncuların dizilerde oynamasının da diziye kattığı önem göz ardı edilmemelidir. ...ünlü olursa ve sevilen biriye de dizi daha çok takip edilecektir buda tarih şuurunu oluşturmada ve geliştirmede etkili olacaktır. İnsan, inanmasa bile belki bu durum onları tarih hakkında daha kapsamlı bir araştırmaya götürecektir..."

Mat₄: "...ünlüye dizi benim daha fazla dikkatimi çeker. ...böyle herhalde olumlu bir aktarım oluyor. ...o diziyi daha çok izlemeyi tercih ederim... Eğer kötü bir dizide oynamışsa; ...yakıştıramam onu oraya... Tarih şuurunda da etkili bence. Mesela sırf ünlü olduğu için o diziyi izleyen insanlar var. ...oyuncunun ünlü olup olmaması bazen olumlu bazen de olumsuz etkiliyor."

Müz₁: "İyi bir oyuncu olursa daha iyi olur. İyi bir oyuncu o konuyu da iyi açıklar. İyi oynar. Beni etkilemez; iyi olursa, işini iyi yaparsa kesinlikle izlerim... İnsanlar sembol olarak görebiliyorlar... İnsanların tarih şuuruna etki eder. Onu zihninde canlandırır..."

PDR₁: "...karizmatik lider tipli bir insanın oynaması her zaman daha ilgi odağı yapar diziyi filmi; yani bilindik bir insanın... Ünlü olup olmaması önemli, tarih şuurunu da etkiler; insanda merak uyandırır..."

PDR₄: "Beni etkilemez... Eğer ki o kişi karakteri güzel oynuyorsa yani o karaktere uydysa tamamdır benim için... Uymuyorsa izleyemiyorum. Toplumda kesinlikle karakterleri ön plana alıyorlardır... Tarih şuurunu oluşturmada reklam açısından tabii ki etkilidir. İnsanlar merak ediyor. Mesela tarihle hiç bir ilgisi olmasa bile oyuncuları ünlüye meraktan izler. Bu da tarih bilincine etki ediyor, oluşturuyor."

4.2.6. Altıncı Soruya Yönelik Nitel Bulgular

Yapılan araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarına "Tarihi dizi/filmlerde olumlu ve olumsuz öğelerin yer alması Türk toplumunu tarih şuurunu bakımından nasıl

etkilemektedir?" sorusu yöneltmiştir. Bu soru için olumlu/olumsuz öge teması oluşturulmuş, verilen yanıtlardan elde edilen alt temalar ve kodlar aşağıdaki Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22 Olumlu/olumsuz öge temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri

Kategori	Kod	f	%
Bağlılık	Farkındalık	2	5.88
	Birlik ve beraberlik	3	8.82
	Vatan ve millet sevgisi	2	5.88
	Fedakârlık	1	2.94
Koruyuculuk	Milli bilincin uyanması	2	5.88
	Cesaretlenme	1	2.94
	Vatana sahip çıkma	1	2.94
Benimseme	Ders çıkarma	1	2.94
	Hoşgörülü olma	1	2.94
	Gurur duyma	1	2.94
	Yanlış bilgiyi kabullenme	3	8.82
	Fikir değişikliği	2	5.88
Uzaklaşma	Olumsuz bakış açısı	4	11.76
	Kutuplaşma	3	8.82
	Olumsuz davranış sergileme	2	5.88
	Eleştiri	2	5.88
	Çelişki	1	2.94
	Öncelik değişimi	1	2.94
	Ön yargı	1	2.94
Toplam		34	100.00

Tablo 22'de öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmede olumlu/olumsuz öge temasına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtların bağlılık, koruyuculuk, benimseme ve uzaklaşma olmak üzere 4 kategoride toplandığı görülmektedir.

Bağlılık kategorisinde; farkındalık (f:2), birlik ve beraberlik (f:3), vatan ve millet sevgisi (f:2), fedakârlık (f:1), olmak üzere 4 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmlerdeki olumlu öğelerin toplumun

tarih şuuruna pozitif yönde etki ettiğini, zorlukların aşılarak bugünlere gelindiğinin, yaşanabilecek zorluklarda birlik ve beraberlik içinde olmanın öneminin, vatan ve millet sevgisinin, vatan ve bayrak uğruna ölümü göze alarak fedakârlık göstermenin gerekliliğini ifade etmişlerdir.

Koruyuculuk kategorisinde; milli bilincin uyanması (f:2), cesaretlenme (f:1), ve vatana sahip çıkma (f:1) olmak üzere 3 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmlerde yer alan olumlu öğelerin toplumun tarih şuuruna etki edeceğini, milli ruhu uyandıracığını, milli bilinci artıracığını, ülkede çıkabilecek tehlikelere karşı insanları vatanlarını koruma ve ona canı pahasına sahip çıkma hususunda cesaretlendireceğini belirtmişlerdir.

Benimseme kategorisinde; ders çıkarma (f:1), hoşgörülü olma (f:1), gurur duyma (f:1), yanlış bilgiyi kabullenme (f:3) ve fikir değişikliği (f:1) olmak üzere 5 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmlerde yer alan olumlu ve olumsuz öğelerin tarih şuurlarına etki edeceğini, böylece geçmişte yaşanılardan ders alacaklarını, kendi milletine ve diğer milletlere karşı daha hoşgörülü olacaklarını, geçmişleriyle gurur duyarak kendi hayatlarına çekidüzen vereceklerini ifade etmişlerdir. Buna karşın, dizi/filmlerde verilen yanlış bilgilerin algı ve düşüncelerine olumsuz yansıtacağını, tarihi yanlış öğreneceklerini ve yanlış bilgilere inanacaklarını dile getirmişlerdir.

Uzaklaşma kategorisinde; olumsuz bakış açısı (f:4), kutuplaşma (f:3), olumsuz davranış sergileme (f:2), eleştiri (f:2), çelişki (f:1) öncelik değişimi (f:1) ve önyargı (f:1) olmak üzere 7 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmlerde yer alan olumsuz öğelerin toplumun tarih şuuruna etki edebileceğini, bunun tarihi olay ve kişiler hakkında zihinlerde kötü bir izlenim bırakabileceğini, tarih ve tarihi kişilikler hakkında olumsuz bir bakış açısına sebep olabileceğini ifade etmişlerdir. Buna ek olarak insanların galeyana gelmesi gibi olumsuz davranışlar sergileyebileceklerini, toplumların ve ülkelerin birbirlerinden

soğuyup, kutuplaşmak suretiyle siyasi çatışmalara girebileceklerini ifade etmişlerdir. Diğer yandan insanların bu öğelerin gerçekliğine inanmayıp, doğru ve yanlış arasında çelişkiye düşebileceğini, eleştirilebileceğini, toplum yaşamında önemsiz detayların ön plana çıkabileceğini, önceliklerin değişebileceğini, tarihe ve tarihi kişiliklere önyargıyla bakılabileceğini belirtmişlerdir.

Olumlu/olumsuz öge temasına ilişkin bazı öğretmen adaylarının yorumlarına aşağıda yer verilmiştir:

Sos₄: "...olumlu öğeleri gösteren dizi veya filmde; günün zor şartlarını, milletin çektiği sıkıntıları, nasıl birlik olduklarını görüyorsun. Bizim ülkemizde de hani sıkıntı yaşıyoruz ister istemez... İnsan birlik olması gerektiğinin farkına varıyor, o duyguyu verdiği zaman... Olumsuzlar, insanlarımızı daha da kutuplaştırıyor..."

Snf₁: "Türk toplumu eleştiriyor, öyle değildi diye karşı çıkıyor. Hiç araştırmayan kesim inanır herhalde bunlara. Olumlu öğeler de 'Vay hani atalarımız böyleymiş.' deyip daha günlük hayatında etkin söz sahibi olabilir."

Snf₄: "...vatan millet sevgisi bu film ve dizilerle aktarılabilir. Olumsuz yanları ise bazı yapımcıların ideolojik görüşlerinden dolayı, geçmişte yaşanan bazı olaylar karşısında gerekli bilgi sahibi olmadan olayları yanlış aktarması. Bu durum, konu hakkında bilgi sahibi olmayan halkın o yanlış alıp tarihini yanlış öğrenmesine ve tarihini kötülemesine neden olabilir; bu da olumsuz sonuç olarak söylenebilir."

Mat₁: "...Olumsuz öge de, tarih yanlış verildiği zaman, insanların tarihi yanlış öğrenmesine... yanlış algıya yol açıyor. Olumlu öğede de işte öğreniyoruz. ...Vatan sevgisi, birlik, beraberlik, dayanışma hakkında, tarihi doğru aktarıyor, insanlara bilgi de veriyor, insanların yanlış düşündüğü yanlış bildiği bir konu hakkında onun algısını fikrini değiştirebiliyor."

Mat₄: "Tarih şuurunun olumlu etkileyenler toplumun birbirine daha sıkı bağlanmasını birlik ortamı oluşmasını insanlar arasında hoşgörünün oluşmasını vatan uğruna bayrak uğruna ölmeyi öğretir ama olumsuz olanlar toplumun önceliklerinin değişmesine neden olur..."

Müz₁: " Toplumuzda maalesef izlenme kaygısıyla senaryosu değiştirilen diziler ve filmler insanlar arasında siyasi çatışmalara, tarih hakkında ön yargılara ön yargılara yol açmaktadır..."

PDR₄: "Türk toplumu dizilerden çok etkileniyor. Olumsuz bir şeyde çabuk galeyana gelebiliyor, olumlu bir şeyde özellikle Türk tarihi ile ilgili dizi filmlerde de milliyetçi ruhları ortaya çıkabiliyor."

4.2.7. Yedinci Soruya Yönelik Nitel Bulgular

Yapılan araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarına "Bizim tarihimizle ilgili bir olayı, yabancı herhangi bir senaristin kaleme almasının tarih şuuru na etkisi nedir?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soru için yabancı senarist unsuru teması oluşturulmuş, verilen yanıtlardan elde edilen alt temalar ve kodlar aşağıdaki Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23 Yabancı senarist unsuru temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri

Kategori	Kod	f	%
Objektifliğin Etkisi	Tarih merakının artması	1	2.78
	Araştırmaya yönelme	2	5.56
	Tarihi daha doğru öğrenme	3	8.33
	Olayları nesnel bakış açısıyla ele alma	1	2.78
	Gurur duyma	3	8.33
	Yazarın değer görmesi	1	2.78
	Ülkenin iyi tanıtımı	1	2.78
Subjektifliğin Etkisi	Bilgiyi olduğu gibi kabullenme	1	2.78
	Hayal kırıklığı	1	2.78
	Tarihe ilginin azalması	1	2.78
	Olumsuz düşünce	3	8.33
	Olumsuz bilinçlenme	6	16.67
	Duygu ve davranışa olumsuz yansımaları	5	13.89
	Önyargı	1	2.78
	Olumsuz eleştiri	5	13.89
	Ülkenin kötü tanıtımı	1	2.78
Toplam		36	100.00

Tablo 23'te öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmede yabancı senarist unsuru temasına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtlar incelendiğinde objektifliğin etkisi ve subjektifliğin etkisi olmak üzere 2 kategoride toplandığı görülmektedir.

Objektifliğin etkisi kategorisinde; tarih merakının artması (f:1), araştırmaya yönelme (f:2), tarihi daha doğru öğrenme (f:3), olayları nesnel bakış açısıyla ele alma (f:1), gurur duyma (f:3), yazarın değer görmesi (f:1) ve ülkenin iyi tanıtımı (f:1) olmak üzere 7 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; Türk tarihinin yabancı senaristler tarafından objektif bir biçimde ele alınması insanların tarih merakının artmasında, araştırmaya yönelmesinde, tarihi doğru öğrenmesinde, olayları nesnel bakış açısıyla değerlendirmesinde, kendi tarihiyle gurur duymasında, senariste değer vermesinde ve ülkemizin dış dünyaya karşı daha iyi tanıtımının sağlanmasında etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Subjektifliğin etkisi kategorisinde; bilgiyi olduğu gibi kabullenme (f:1), hayal kırıklığı (f:1), tarihe ilginin azalması (f:1), olumsuz düşünce (f:3), olumsuz bilinçlenme (f:6), duygu ve davranışa olumsuz yansıma (f:5), önyargı (f:1), olumsuz eleştiri (f:5) ve ülkenin kötü tanıtımı (f:1) olmak üzere 9 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; Türk tarihinin yabancı senaristler tarafından dizi/filmlere taraflı bir biçimde yansıtılmasının sonucunda, bazı kesimlerin filmde işlenen her şeyi olduğu gibi kabullenmelerine yol açabileceğini belirtmişlerdir. Toplumun bir bölümünün hayal kırıklığına uğrayacağını, tarihe olan ilgisinin azalacağını, tarihe, tarihi kişiliklere ve senariste karşı olumsuz düşüncelere yöneleceğini, tarihi yanlış anlayacağını, dolayısıyla da tarih bilincinin bundan olumsuz etkileneceğini dile getirmişlerdir. Ek olarak, bazı kesimlerde dizi/filmde gösterilenleri kabullenmeyerek eleştirme ve reddetme, öfke duyarak ikilik ve kargaşa çıkarma, yabancı senaristlere karşı önyargılı olma ve ülkenin dış dünyaya karşı kötü tanıtımına yol açma gibi yansımaları olabileceğini belirtmişlerdir.

Yabancı senarist unsuru temasına ilişkin bazı öğretmen adaylarının yorumlarına aşağıda yer verilmiştir:

Sos₁: "...izlediğim zaman bildiğim bilgilerle gerçekten çelişiyorsa, kötü yansıdıysa; milletimizi düşürmeye çalışıyorlar gibi izlenimler bırakır. ...aklımda çelişmiyorsa; gurur duyabilirim onunla..."

Sos₄: "...Bizim istediğimiz şekilde yani bizim lehimize yazılırsa beğeni oranı fazla olacaktır. Objektif yazılırsa tarihimizi daha net öğrenmiş oluruz ki bence olması gereken budur... Yandaş yazılırsa sadece propaganda olur. ...kargaşaya sebep olur. Toplum tarafından kabullenilmez."

Snf₁: "Niye Türkler değil de yabancılar yapmış diye düşünürler... Onların yaptığı dizi ve filmlere inanmayız."

Mat₁: "Bu, onun tarihimizi nasıl ele aldığına bağlı. Doğru bir şekilde ele alıyorsa bir Türk olarak daha da gurur duyarız; bizim tarihimizi doğru olarak öğrendiği için bize destek çıktığı için... Tarih şuurunu etkiler... Onlar da kendilerine göre de düşünüyorlar..."

Müz₁: "...bizi sevmeyen birisiyse o senaryoyu değiştirebilir, Türk milletini daha kötü gösterebilir. Objektif bir yazarsa tarihi olayları olduğu gibi yazar ve biz ülkemizi daha iyi tanıtabiliriz. Yazar, ülkemizde de değer görür. Aksine yandaş olursa ülkemizi dış dünyaya çok kötü bir şekilde tanıtmış olur. Ülkemize gelen insanlar hep bizim hakkımızda önyargılı olurlar..."

PDR₁: "...objektif olursa zaten olanı yansıttıkları için herhangi bir problem yaşanmaz ve olumlu yönde etkide bulunur. ...yandaş olarak bizim tarihimizi ele alırlarsa tarih bilgisi olmayan insanları yanlış yönlendirir ve o konu hakkında yanlış konuşmaya ve davranmaya sürükler..."

PDR₄: "...objektif ele alırsa faydası olarak insanlar gerçeğini araştırmaya çalışır, işin aslını öğrenmeye çalışır, tarihe karşı merakları artar, köklerine dair bilgiler edinirler, nesnel bakış açısıyla ele alırlar olayları. Taraf tutarlarsa eğer insanlar atalarına, tarihine toz konduramayacakları için o an araştırma yapmadan aynı zamanda filme/diziye de öfke duyarak bilgisizliğine devam edeceklerdir. Ya da verilen bilgiyi olduğu gibi kabullenebilirler. Hayal kırıklığıyla birlikte tarihe ilgileri azalır."

4.2.8. Sekizinci Soruya Yönelik Nitel Bulgular

Yapılan araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarına "*Dönemin siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel yapısı düşünüldüğünde tarihi dizi/filmlerin aslını yansıtmamasının tarih şuuruna etkisi nedir?*" sorusu yöneltilmiştir. Bu soru için gerçeklik durumu teması oluşturulmuş, verilen yanıtlardan elde edilen alt temalar ve kodlar aşağıdaki Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24 Gerçeklik durumu temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri

Kategori	Kod	f	%
Olumlu Etki	Ders çıkarma	1	3.33
	Tarihe ilginin artması	1	3.33
	Tarihi araştırma isteği	1	3.33
	Tarihi kişilikleri tanıma	1	3.33
	Tarihin doğru öğrenimi	6	20.00
	Tarih bilincini doğru yönde geliştirme	5	16.67
Olumsuz Etki	Yanlış bilgiyi kabullenme	5	16.67
	Çelişkiye düşme	2	6.67
	Tarih bilincinin olumsuz yönde kullanımı	3	10.00
	Önyargı	1	3.33
	Tarihi sevmeme	1	3.33
	Dizi/filme ilgisizlik	1	3.33
	Farkında olmama	1	3.33
	Tarihi kişilik ve olaylardan habersiz olma	1	3.33
Toplam		30	100.00

Tablo 24'te öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmede gerçeklik durumu temasına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtların olumlu etki ve olumsuz etki olmak üzere 2 kategoride toplandığı görülmektedir.

Olumlu etki kategorisinde; ders çıkarma (f:1), tarihe ilginin artması (f:1), tarihi araştırmaya isteği (f:1), tarihi kişilikleri tanıma (f:1), tarihin doğru öğrenimi (f:6) ve tarih bilincini doğru yönde geliştirme (f:5) olmak üzere 6 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmlerin gerçekleri yansıtmaması

durumunda tarihi olay ve olgulardan ders çıkarma, tarihe yönelik ilginin artması, dizi/filmlerde işlenen konu ve şahsiyetlerden hareketle tarihi bilgilerin araştırılması, bu sayede tarihi şahsiyetlerin tanınması, tarihi bilgilerin doğru öğrenilmesi, tarih bilincinin doğru şekillenmesi gibi etkilerin olacağını belirtmişlerdir.

Olumsuz etki kategorisinde; yanlış bilgiyi kabullenme (f:5), çelişkiye düşme (f:2), tarih bilincinin olumsuz yönde kullanımı (f:3), önyargı (f:1), tarihi sevmeme (f:1), dizi/filme ilgisizlik (f:1), farkında olmama (f:1), tarihi kişilik ve olaylardan habersiz olma (f:1) olmak üzere 8 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; seyredilen tarihi dizi/filmlerde anlatılanlara gerçek gözüyle bakmanın ve inanmanın yanlış öğrenmelere ve kabullenmelere yol açacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca bunun; dizi/filmlerde anlatılanlarla doğru bildikleri arasında çelişkiye düşme, tarih bilinçlerinde bozulma, tarihi olay ve şahsiyetlere karşı olumsuz tutum sergileme, önyargılı olma, tarihten uzaklaşma ve sevmeme, gösterilen dizi/filme ilgi göstermeme ve geçmişinden habersiz olma gibi tarih şuuruna olumsuz yönde etkilerinin olabileceğini belirtmişlerdir.

Gerçeklik durumu temasına ilişkin bazı öğretmen adaylarının yorumlarına aşağıda yer verilmiştir:

Sos₄: "...iyi yapılmış projeler elbette tarihe olan ilgiyi ve bilinci artırır... Yansıtmasza bence gereken ilgiyi görmez zaten..."

Snf₄: "...Tarihi dizi filmler gerçeği yansıtırsa seyircinin geçmiş hakkında edindiği yanlış bilgileri düzeltir. Bazen yanlış bilgiler ile tarihte ki bazı kişilere olumsuz düşünceler elde edilir; ama film ve diziler gerçeği seyirciye sunarsa, geçmişini bilir ve tarih bilincini en doğru şekilde oluşturur. Tarihi yanlış aktarırsa var olan bilgilerini sorgulatur ve olumsuz tarih bilinci oluşturur."

Mat₁: "Tarihi dizi, filmlerin gerçeği yansıtıp yansıtmasına göre tarih şuurumuz şekillenebilir. Buna göre tarih bilincimizin farkında oluruz ve tarih hakkında bilgi sahibi olabiliriz. O zaman yaşanan birtakım olaylardan dersler çıkartabiliriz. Gerçeği yansıtmayan tarihi diziler sonucunda da tarih şuurumuz etkilenir. Tarih hakkında hiç bir bilgisi olmayan kişiler bunlara inanabilir..."

Bunun sonucunda tarih bilincinin farkında olmayan ve yanlış kullanan bir toplumla karşı karşıya kalırız."

Müz₁: "...Gerçeği yansıtmayan yapımların çoğu tarihi bilinci yanlış şekilde oluşturmakta, seyircinin, ilgili dönemi yanlış bilmesi ve yorumlamasına sebep olmaktadır. Gerçeği yansıtırse seyircilerin, dönem hakkında daha doğru ve tarafsız bir yorum yapmasını sağlar. Konular hakkında vardığı yargılar, herhangi bir önyargı olmaksızın tarihi bilincinin seyircide olumlu yönde oluşmasına yardımcı olur..."

PDR₄: "...dizi filmler; kimi insanları tarihi araştırmaya teşvik ediyor ve insanların geçmişini öğrenme isteğini olumlu yönde etkiliyor... Tarih şuurunu da bu yönden olumlu etkilediğini düşünüyorum. Gerçeği yansıtmayanlar da o döneme karşı önyargı oluşturabilir, tarihi kişiliklere karşı olumsuz tutum geliştirilebilir, o dönem ile bu dönemi kıyaslamaya girebilir ve tarihi sevmemesine yol açabilir, birçok tarihi kişilik ve olaylardan haberlerinin olmamasını sağlar."

4.2.9. Dokuzuncu Soruya Yönelik Nitel Bulgular

Yapılan araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarına *"Bilgi düzeyinin tarihi dizi/film seyretmeye etkisi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?"* sorusu yöneltilmiştir. Bu soru için bilgi durumu teması oluşturulmuş, verilen yanıtlardan elde edilen alt temalar ve kodlar aşağıdaki Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25 Bilgi durumu temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri

Kategori	Kod	f	%
Bilgide Seçicilik	Araştırmaya yönelme	5	11.11
	Körü körüne inanmama	2	4.44
	Eleştirebilme	2	4.44
	Tartışma	1	2.22
	Doğru-yanlış ayırt etme	2	4.44
Tutum	Anlamli gelme	1	2.22
	İlginin artması	1	2.22
	Merak duygusunun uyanması	1	2.22
	Hoşlanma	1	2.22
	Canlandırma	1	2.22
Etkin Öğrenme	Yorum yapabilme	2	4.44
	Doğruyu gösterme	2	4.44
	Pekiştirme	2	4.44
	Bilinç artışı	1	2.22
Düşünce ve Davranışa Olumsuz Yansıma	Körü körüne inanma	9	20.00
	Eksik bilgi edinme	1	2.22
	Yanlış bilgi edinme	5	11.11
	Araştırmama	2	4.44
	Sıradan ve anlamsız gelme	2	4.44
Yanlış yönlendirmede kalma	2	4.44	
Toplam		45	100.00

Tablo 25'te öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmede bilgi durumu temasına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtların bilgide seçicilik, tutum, etkin öğrenme, düşünce ve davranışa olumsuz yansıma olmak üzere 4 kategoride toplandığı görülmektedir.

Bilgide seçicilik kategorisinde; araştırmaya yönelme (f:5), körü körüne inanmama (f:2), eleştirebilme (f:2), tartışma (f:1), doğru ve yanlış ayırt etme (f:2) olmak üzere 5 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; belirli bir tarihi bilgi birikimine sahip bireylerin tarihi dizi/film seyredirken verilen

her bilgiye körü körüne inanmadıklarını, olay ve olguların aslını araştırdıklarını, eleştirel bir bakış açısıyla yaklaştıklarını, konu ve olayları çevresindekilerle tartıştıklarını ve etraflıca değerlendirdiklerini, aktarılan bilgilerden hareketle doğruyla yanlış ayırt ettiklerini ve gerçeği görebildiklerini belirtmişlerdir.

Tutum kategorisinde; anlamlı gelme (f:1), ilginin artması (f:1), merak duygusunun uyanması (f:1), hoşlanma (f:1), canlandırma (f:1) olmak üzere 5 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; belirli bir tarihi bilgiye sahip olan bireylerin seyrettikleri tarihi dizi/filmlerde gösterilenlerin kendileri açısından daha anlamlı olacağını, ilgi alanlarına gireceğini, dolayısıyla dizi/filme de ilgilerinin artacağını ve dizi/film sayesinde somutlaştırdıkları tarihi bilgileri zihinlerinde daha kolay canlandırabileceklerini ifade etmişlerdir. Buna ilaveten, dizi/filmde işlenen konu hakkında bilgi sahibi olmasalar dahi hoşlanabileceklerini ve merak duygularının uyanabileceğini belirtmişlerdir.

Etkin öğrenme kategorisinde; yorum yapabilme (f:2), doğruyu gösterme (f:2), pekiştirme (f:2), bilinç artışı (f:1) olmak üzere 4 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; belirli bir tarihi bilgiye sahip bireylerin verilen bilgilere yorum yapabileceklerini, çevresine doğruyu gösterebileceklerini, bilgilerini pekiştirmek suretiyle öğrenmenin daha iyi gerçekleşeceğini ve tarih bilinçlerinin olumlu yönde artacağını belirtmişlerdir.

Düşünce ve davranışa olumsuz yansıma kategorisinde; körü körüne inanma (f:9), eksik bilgi edinme (f:1), yanlış bilgi edinme (f:5), araştırmama (f:2), sıradan ve anlamsız gelme (f:2), yanlış yönlendirmede kalma (f:2) olmak üzere 6 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; belirli bir tarihi bilgiye sahip olmayan bireylerin dizi/film seyrederken verilen bilgilere körü körüne inanarak her olay ve olguyu gerçek olarak algıladıklarını, eksik ve yanlış bilgi edindiklerini, yeniden araştırma gereği duymadıklarını, bazen de dizi/filmlerde anlatılanların onlar için hiçbir anlam ifade etmeyen sıradan bilgiler olarak görüldüğünü ve kendilerini

yanlış yönlendirmek suretiyle davranışlarına olumsuz bir şekilde yansıyabildiğini beyan etmişlerdir.

Bilgi durumu temasına ilişkin bazı öğretmen adaylarının yorumlarına aşağıda yer verilmiştir:

Sos₁: "Seyredilirken bilgili olmak önemlidir yani mesela körü körüne inanmamak lazım bir şeyi izlediğimiz zaman... Çünkü aklına öyle yerleşiyor bilinç oluyor artık. ...bilgin olsun ki birazcık araştırabilesin. Bilgi sahibi olmayanlar işte körü körüne inanıyorlar. ...bilgimiz olması gerekiyor ki onları karşılaştırıp en azından gerçeği görebilelim..."

Sos₄: "...bilgin yoksa anlatılanlar senin için sıradan bir cümle olur. ...bildiğin zaman o sana daha anlamlı gelir. Tarihi diziler de öyledir... Eğer biliyorsan o sana ilgi katar. Bilmeyenler direkt izlediği her şeyin gerçek olduğuna inanır... Araştırma yapmaz... Bir ortam olur ona göre konuşur. Algısı ona göreler."

Snf₄: "...bazı bilgileri de yanlış veriyorlar; ondan dolayı önemlidir. Mesela benim bilğim olursa biliyorumdur en azından; o sahnede yaşananları görürüm en fazla... Ama bilgisiz bir şekilde izlersem eksik bilgi edinmiş olurum..."

Mat₁: "...önceden bir bilgimiz varsa filmde onu görür müyüz diye merak ederiz, bunun da faydası olur. Yani daha bilmediğimiz bilgileri de filmlerden öğrenebiliriz... Tarih bilgisi olmasa bile izlediği zaman, tarihe karşı bir merak duygusu uyanabilir insanda. Bu netice sonucunda da tarihe karşı daha planlı araştırmalar yapabilir..."

Müz₁: " Kesinlikle bilgi düzeyi önemli çünkü yorum yapabilme kapasiten var... Bilgi düzeyi olmayan insanlar araştırabilir. O diziyi izlemeden önce bir kitap okuyabilir örneğin. Araştırmayan bir kesimse yani şöyle diyelim yanlış görürse ona doğru gelir..."

Müz₄: "...bilmediğim bir şeyi izlediğimde hiç fikrim yoksa ona inanırım... Öbür türlü hiçbir şekilde yorum yapamazsın. Araştırma yapmayı sevmeyen insanlar ona inanır... Neden, çünkü bilmiyor. Toplumun da geneli öyle... Ama sen bu konu hakkında bilgi sahibi olan biriyle ancak karşılıklı münakaşada

bulunabilirsin. Hani sen onu ona kabul ettiremezsin çünkü belli bir erişmiştir adam biliyordur....”

PDR₄: "...bilgi sahibi olmayan insan körü körüne inanır. Araştırmaya meyilli olmayan insan da. ...tamamen olayları olduğu gibi kabul eder. Tam tersi de olabilir tarihe hiç ilgisi yokken dizi, film hoşuna gidebilir ve daha fazla araştırma yapabilir. Bilinç artmış olur..."

4.2.10. Onuncu Soruya Yönelik Nitel Bulgular

Yapılan araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarına "*Tarihi dizi/filmlerin topluma yön verme durumu hakkında düşünceleriniz nelerdir?*" sorusu yöneltilmiştir. Bu soru için yönlendirme durumu teması oluşturulmuş, verilen yanıtlardan elde edilen alt temalar ve kodlar aşağıdaki Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26 Yönlendirme durumu temasına ilişkin öğretmen adayları görüşleri

Kategori	Kod	f	%
Milli Değer Bilinci	Birlik ve beraberliğin sağlanması	4	8.70
	Duyarlılık	1	2.17
	Gurur duyma	1	2.17
	Vatana sahip çıkma	2	4.35
Öğrenme Yetisi	Farkındalık	2	4.35
	Bilgi sahibi olma	2	4.35
	Doğru bilinçlenme	1	2.17
	Geçmişten ders alma	6	13.04
Kişisel Gelişim	Geleceği şekillendirme	7	15.22
	Farklı bakış açısı kazanma	2	4.35
	İdolleştirme	1	2.17
	Hedef belirleme	1	2.17
	Benlik değeri kazanma	1	2.17
İdeolojik Etkileşim	Gerçeklik algısı	2	4.35
	Olumsuz eleştiri	2	4.35
	Fikri (düşünsel) etkilenme	6	13.04
	Anlık duygu değişimi	3	6.52
Kayıtsız Kalma	Araştırmama	1	2.17
	Verilen mesajları önemsememe	1	2.17
Toplam		46	100.00

Tablo 26’da öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmede yönlendirme durumu temasına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtlar incelendiğinde milli değer

bilinci, öğrenme yetisi, kişisel gelişim, ideolojik etkileşim, kayıtsız kalma olmak üzere 5 kategoride toplandığı görülmektedir.

Milli değer bilinci kategorisinde; birlik ve beraberliğin sağlanması (f:4), duyarlılık (f:1), gurur duyma (f:1), vatana sahip çıkma (f:2) olmak üzere 4 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmlerin insanların milli bilincini artırmak suretiyle toplumu birbirine kenetlediğini, birlik ve beraberliği temin ettiğini, halkın kendi tarihine karşı duyarlılığını artırdığını, tarihte kazanılan zaferlerden dolayı gurur duyulmasını sağladığını, bugünlere büyük zorluklarla geldiğinin anlaşılmasına yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca geçmiştekine benzer bir şekilde, günümüzde de herhangi bir tehdit ve tehlike durumu karşısında vatana sahip çıkma hususunda tarihin kendileri için bir ilham kaynağı olacağını belirtmişlerdir.

Öğrenme yetisi kategorisinde; farkındalık (f:2), bilgi sahibi olma (f:2), doğru bilinçlenme (f:1) ve geçmişten ders alma (f:6) olmak üzere 4 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmler vasıtasıyla bugünlere nasıl geldiğinin farkına varılacağını, bilgi sahibi olunacağını, tarih bilincinin doğru yönde gelişeceğini ve geçmişte yaşananlardan ders alınacağını belirtmişlerdir.

Kişisel gelişim kategorisinde; geleceği şekillendirme (f:7), farklı bakış açısı kazanma (f:2), idolleştirme (f:1), hedef belirleme (f:1) ve benlik değeri kazanma (f:1) olmak üzere 5 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmler aracılığıyla insanların geçmişte yaşananlara bakarak geleceklerini yönlendireceklerini, farklı bakış açısı kazanmak suretiyle olayları daha iyi değerlendireceklerini, tarihte yaşamış ileri görüşlü, vatanperver ve fedakar liderleri kendilerine idol olarak alacaklarını, bu doğrultuda kendilerine hedefler belirleyerek ilerleyeceklerini, benlik değeri kazanacaklarını, yani özgüvenlerinin yerine geleceğini belirtmişlerdir.

İdeolojik etkileşim kategorisinde; gerçeklik algısı (f:2), olumsuz eleştiri (f:2), düşünsel etkilenme (f:6) ve anlık duygu değişimi (f:3) olmak üzere 4 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmlerde anlatılan bilgilerin doğru veya yanlışlığına bakılmaksızın gerçek olarak algılanabileceğini, toplumsal değerlere ters düşen sahnelerle karşı olumsuz eleştiriler yapılabileceğini, toplumun algı ve fikirlerinin olumlu veya olumsuz yönde etkilenebileceğini, dizi/filmlerde yapılan yüceltmeler veya yermeler nedeniyle insanlarda aşırı sevgi veya ani nefret duygusunun oluşabileceğini belirtmişlerdir.

Kayıtsız kalma kategorisinde; araştırmama (f:1), verilen mesajları önemsememe (f:1) olmak üzere 2 adet kod oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmen adaylarından bazıları, sorunun cevabına ilişkin olarak; tarihi dizi/filmleri seyredenlerin anlatılan bilgileri araştırma gereği duymayabileceklerini ve verilen mesajlara değer vermeyebileceklerini belirtmişlerdir.

Yönlendirme durumu temasına ilişkin bazı öğretmen adaylarının yorumlarına aşağıda yer verilmiştir:

Sos₁: "...dizilerden, filmlerden, kitaplardan dolayı milli bilincimiz artacak ve gençlerimiz daha çok duyarlı olacaklar... İnsanları fikirsel olarak etkiliyor... Bu dönemde mesela milli bilincin, birliğin, beraberliğin uyandırılması çok önemli bir konu. Onu da şu an en iyi yansıtacak diziler; çünkü kitap okunmuyor eskisi gibi..."

Snf₁: "...sadece daha çok bilgi sahibi olurum... Herkesin gururu kabarıyor... Diziyi izleyince izleyicinin görüşüne katkı sağlar. ...eleştiriye görüşü değişir. Ama bence yönlendirmez. İnsanlar tarihi filmlerdeki karakterleri bile merak etmeyip araştırma gereği duymuyorlar, verilen mesajlara da çok değer verdiklerini sanmam tabii belli kesimde böyledir."

Mat₁: "Tarihte yaptığımız hatalardan ders çıkarırsak şu anki zamanda daha doğrusunu yapmak için uğraşırız... Mesela bir Diriliş Ertuğrul'u izlediğimiz zaman her bölümde mutlaka birlik, beraberlik, sosyal dayanışmayla"

ilgili bir sosyal mesaj verildiğini görüyoruz... Daha fazla birlik beraberlik milletçe yaşamak falan duygusuna sahip olunabilir. İdeolojik olarak etkiler.”

Mat₄: " ...dizilerin etkisiyle geleceğimiz yönlüyor... Toplum olarak diziye çok fazla zaman ayırdığımızdan senaristin bizi yönlendirdiği yine rahatlıkla kayıyoruz çünkü konu hakkında bir fikrimiz olmuyor ve ne yazarlarsa onu gerçekçi sanıyoruz...”

Müz₄: "Benim geleceğime yön veriyor... Mesela dikkatimi çeken bir filmi izledikten sonra örnek vereyim Kore'ye mesela ılımlı davranabilirsin... Ben gidip güzelce orada yaşayabilirim, sonuçta onlar da baktığında gayet misafirperver davranmış derler. Mesela "Sarı Zeybek" filminde idol olarak alabileceğim şeyler içerisinde var. (İleri görüşlü, vatanperver, kendinden ödün verme olsun, kendini geliştirme.) ...bir savaştan bir savaşa giden adam at üstünde dil öğreniyor... Hedef olarak bakılabilir... İnsanın bakış açısı değişir. ...fikir sahibi olabilirsin yani. Benlik değeri kazanırsın mesela olduğun yere değer verme bilinci kazanabilirsin...”

PDR₁: " ...geçmişten ders almamız gerek, yani bir iş yapacaksak geçmişimize bakmamız gerek. ...vatanına karşı belki bir sevgi beslemeyen bir insan onu izledikten sonra aşka gelebilir. ...insanı gaza getirebilir gaza getiriyor... Şu anki dizilerin büyük çoğunluğu mesaj veriyor...”

PDR₄: " ...İnsanlar bilinçlendiği için geleceğe yön verir... Siyasi açıdan, toplum açısından, her açıdan etkiliyor. ...insanların içindeki kanı harekete geçiriyor; kızıyorlar, bağırıyorlar, çağırıyorlar, ne bileyim kaleyi fethediyorlar seviniyorlar falan oradaymış gibi insanlar etkileniyor. ...padişahlarımıza hakaret eden dizi filmler çekiliyor hemen ülkenin gündeminde insanlar da alevleniyor sosyal medyalar da herkes yazıyor işte etkiliyor ya insanları ister istemez. Verilen mesajlarda insanlar ideolojik olarak yönlendiriliyor.”

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen nicel ile nitel bulgulara ait sonuç ve tartışmalara, nicel ve nitel sonuçların değerlendirilmesine ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Nicel Sonuç ve Tartışma

Bu başlık altında Sosyal Bilgiler Eğitimi, Sınıf Eğitimi, Matematik Eğitimi, Müzik Eğitimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümlerinin 1. ve 4. sınıflarında öğrenim gören 585 öğretmen adayının "Kişisel Bilgi Formu" ve "Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği"ne verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

"Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği"nden hareketle, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algısının düzeyleri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı genel ortalamalarının orta düzeyde ($\bar{x}=3.32$) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla öğretmen adaylarının yaşam boyunca öğrenmelerinde tarihi dizi/filmlerin önemli bir rolünün olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmada genel ortalama yanında, ölçeğin alt boyutlarına da bakılmıştır. Yapılan tespitlere göre; tarih bilgisi ($\bar{x}=3.57$), öğrenmeyi öğrenme ($\bar{x}= 3.06$), tarihsel düşünme ($\bar{x}=3.29$) ve tarih bilinci ($\bar{x}= 3.45$) aritmetik ortalamalarının orta düzeyde olduğu görülmüştür. Bu değerler arasında en yüksek ortalama puan, tarih bilgisi alt boyutuna aittir. Ulaşılan bu sonuçlar, Kalçık (2017) tarafından ortaokul ve lise son sınıf öğrencilerinin seyrettikleri tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmelerine etkisini incelemek amacıyla yapılan "*Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı (Bartın İli Örneği)*" isimli tez çalışmasının sonuçları ile büyük bir benzerlik göstermektedir. Nitekim söz konusu çalışmada, öğretmen adaylarının tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algılarının orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bu sonuca bakarak, öğretmen adaylarının tarih alanına ait bilgi birikimlerinin oluşumunda, tarihi dizi/filmlerin belirgin bir şekilde etkisinin olduğu söylenebilir. Görsel ve işitsel

materyallerin ve etkinliklerin öğrenme üzerinde bariz bir şekilde olumlu etkisi söz konusudur. Araştırma örneklemini oluşturan öğretmen adaylarının, seyrettikleri dizi/filmler sayesinde derslerde öğrendikleri teorik bilgilerini zihinlerinde somutlaştırma olanağı buldukları anlaşılmaktadır. Kuşkusuz bu durum, öğrenme işleminin gerçekleşmesi bakımından olumlu bir aşamadır. Yine öğretmen adaylarının bu sayede mevcut tarih bilgilerini karşılaştırma, sorgulama ve pekiştirme işlemlerinden geçirdikleri görülmüştür. Eğitimciler bu süreçleri öğrenmeyi öğrenme bakımından çok önemli saymaktadır. Tarihe bakış açısının derinleşmesi, bugüne ve geleceğe bakışı da olumlu yönde etkiler. Bugünü ve geleceği tarih üzerinden okuma ve yorumlama çabası, eleştirel düşünme beceresinin gelişmesi bakımından oldukça yararlıdır. Tarihsel ve eleştirel düşünebilme becerileri ise öğretmen adaylarının tarih bilincini de geliştirerek yaşam boyu öğrenme süreçlerine katkı sağlamaktadır.

5.1.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma

Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre, tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarına bakılmıştır. Buna göre uygulanan ölçeğin tarihsel düşünme boyutu ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı genel ortalamasında, erkek öğretmen adayları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Tarihi dizi/filmler; tarihi kişiliklerin ağırlıklı olarak erkeklerden oluşması, erkeklerin yönetim alanında daha fazla öne çıkması, tarihin önemli bir boyutunu oluşturan savaşlarda fiziki güç ve aktivitelerin çok fazla görünür olması, Anadolu'da erkeklerin bariz bir şekilde çocukluklarından itibaren kahramanlık ruhuyla yetiştirilmesi gibi nedenlerle erkek öğretmen adaylarının daha fazla dikkatini çekmektedir. Bunun erkek öğretmen adaylarının tarihsel düşünme ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algılarına olumlu olarak yansıdığı söylenebilir.

Diğer yandan yapılan araştırmada, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre; “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği”nin tarih bilgisi, öğrenmeyi öğrenme, tarih bilinci alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durum, son zamanlarda toplumsal alanda kadınlar lehine meydana gelen bazı gelişmelerle çok yakından ilişkilidir. Şöyle ki; kadınların eğitim-öğretim ortalamalarının bariz bir

biçimde yükseldiği, çalışma alanında erkeklerin yaptığı pek çok işi yaptıkları, özellikle de yöneticilik, askerlik ve polislik gibi geçmişte adeta erkeklerle özdeşleşen meslekleri ifa ettikleri görülmektedir. Doğal olarak toplumsal alandaki bu değişim ve gelişmeler kadınların tarihe olan ilgisini artırmıştır. Bu bakımdan çalışmada elde edilen bulguların; kadın öğretmen adaylarının tarih bilgisine sahip olup öğrenmede ve belirli bir bilinç kazanmada erkek öğretmen adaylarından farklı olmadığı sonucunu ortaya koyduğu ifade edilebilir.

Söz konusu alt probleme ait bulgular, Kalçık'ın (2017) bulgularıyla büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Nitekim adı geçen araştırmacı da, öğrencilerin cinsiyete göre tarih bilgisi alt boyutu puanları arasında anlamlı fark tespit etmemiştir. Bununla birlikte bazı farklılıklar da yok değildir. Örneğin; cinsiyete göre öğrenmeyi öğrenme, tarihsel düşünme, tarih bilinci ile yaşam boyu öğrenme ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık bulmuştur. Bu farklılık, tarihsel düşünme boyutunda kız öğrenciler lehine; öğrenmeyi öğrenme, tarih bilinci boyutu ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarında erkek öğrenciler lehine gözükmektedir. Araştırmacı; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha ayrıntıya girdiği ve seyrettikleri tarihi dizilerin, tarihi mekânlara olan ilgilerini arttırdığı kanaatindedir. Ayrıca kız öğrenciler, geçmiş ile gelecek bağlantısını kurup, tarihi konuları anlamlandırabilmektedirler. Erkek öğrenciler ise tarihi sorgulama, öğrenmeyi öğrenme, araştırma, bilgi ve düşüncelerini çevrelerindeki insanlarla paylaşmada daha fazla öne çıkmaktadırlar. Araştırmacı, ortalama olarak erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre tarihi dizilere daha ilgili olduğunu ifade etmektedir ki, bu tespit bizim sonuçlarımızla da örtüşmektedir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma

Yapılan çalışmada öğretmen adaylarının eğitim gördükleri bölümlerine göre; tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarına bakılmıştır. Uygulanan ölçeğin tarih bilgisi, öğrenmeyi öğrenme, tarih bilinci boyutunda ve tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algısı genel ortalamasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuç, ilk bakışta şaşırtıcı görünebilir. Çünkü genel olarak Sosyal Bilgiler Eğitimi

alanında öğrenim gören öğretmen adayları lehine bir farklılığın olabileceğine dair yaygın bir algı söz konusudur. Bu kanaate göre, beklentinin aksine anlamlı bir farklılığın çıkmaması, son zamanlarda iletişim ve teknoloji alanında meydana gelen gelişmeler ve Türkiye koşullarıyla yakından ilişkilidir. Şöyle ki; genel olarak tarihi okuryazarlık düzeyinin artması, Türkiye'de televizyonlarda gösterime sunulan tarihi dizi/filmlerin yaygınlaşması, bu dizilerde işlenen konuların yer yer güncel siyasi, sosyal ve kültürel konjunktürle ilintili olması, sosyal medya araçlarıyla paylaşımın ve etkileşimin kolaylaşması gibi nedenlerle tarihi dizi/filmler tüm öğrencilerin ilgisini daha fazla çeker hale gelmiştir. Tarihten günümüze toplumun hayatında derin izler bırakan olaylar tüm toplumun kesimlerini olduğu gibi öğretmen adaylarını da fazlaca etkilemektedir. Bu durum, tüm öğretmen adaylarının tarih öğrenme arzusunu ve tarih bilincini belirgin bir şekilde etkilemektedir. Dolayısıyla tüm bölümlerin öğrencilerinde tarihsel konular hakkında bilgilenme, öğrenme ve bilinçlenme yönünde bireysel çabalar söz konusudur. Bu nedenle bir farklılık varsa dahi, bu bölümlerle ilgili olmaktan ziyade, bireyseldir. Yani bir fen bilgisi öğretmen adayı pekala sosyal bilgiler eğitimi öğretmen adayına göre çok daha fazla tarihi dizi/filmlere ilgi duyabilir. Bu konuda bireysel eğilimlerim ve tercihlerin çok daha belirleyici olduğu anlaşılmaktadır.

Buna karşın tarihsel düşünme boyutunda müzik eğitimi lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Kanaate göre bu fark, müzik öğretmeni adaylarının ritmik, işitsel bir sanat dalı olan kendi branşları yanında; tiyatro, sinema ve televizyon gibi görsel sanatlara da ilgi duymalarından kaynaklanmaktadır. Nitekim görsel ve işitsel sanatlar birbirleriyle geçişli olup, müzik ve sinema birbirlerini tamamlamaktadır. Tarihi dizi/filmler genellikle müzik, ses ve görüntü bakımından zengin içeriğe sahiptir. Bu durum, müzik öğretmen adaylarının daha fazla dikkat ve ilgisini çekmektedir. Tarihi dizi/filmlerin akıcılığı ve ritmi, müzik öğretmen adaylarının zihinsel işleyiş biçimlerine çok daha fazla hitap etmekte, bu durum öğrenme ve düşünme süreçlerini olumlu yönde etkilemektedir. Oyunculuk ve müzisyenlik birbirini tamamlayan ayrılmaz bir bütündür. Dizi/filmlerdeki bazı roller ve etkinlikler, müzikle uğraşanların orkestra, koro ve oratoryalardaki rolleriyle ve etkinlikleriyle çeşitli açılardan benzerlik gösterir. Örneğin konuya uygun nitelikli

bir müzik parçası, iyi bir filmin en önemli ögesidir. Genellikle izlediğimiz bir dizi/filmden geriye zihinlerimizde kalanlar, çarpıcı bir kaç sahne ile dizi/filmin müziğidir. Dolayısıyla anlatmaya çalıştığımız bu ilişki, müzik öğretmeni adaylarını nispeten avantajlı hale getirmektedir.

Araştırmamızda ortaya çıkan müzik öğretmeni adaylarının lehine olan bu anlamlı farklılık, Kalçık'ın (2017) bulgularıyla örtüşmektedir. Nitekim araştırmacı, öğrencilerin eğitim gördükleri okullara göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanları arasında Güzel Sanatlar Lisesi lehine anlamlı bir farklılık bulmuştur. Yine aynı araştırmanın bulgularında, öğrencilerin öğrenim gördükleri okula göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi, tarihsel düşünme, tarih bilinci ve öğrenmeyi öğrenme alt boyutları arasında Güzel Sanatlar Lisesi lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. O'na göre bu fark, Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin sanata ve müziğe yatkınlığıyla yakından ilişkilidir.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma

Araştırmada öğretmen adaylarının sınıf seviyelerine göre tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarına bakılmıştır. Tarih bilgisi, öğrenmeyi öğrenme, tarihsel düşünme, tarih bilinci boyutları ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı genel ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. İlk bakışta çelişkili gibi görünen bu sonucun, Türkiye'deki örgün eğitim sistemiyle yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Şöyle ki; tarih konuları çocuklara okul öncesinde masal, efsane ve hikâye gibi sözlü ürünlerle veya çizgi filmlerle öğretilmektedir. İlkokuldan itibaren ise ders olarak sırasıyla hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve tarih dersi olarak müfredat programlarında yer almaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin erken yaşlardan başlayarak tarihi bilgileri öğrenmeye başladıkları, bunun ise zamanla tarihsel düşünme becerilerini ve tarih bilinçlerini geliştirdiği söylenebilir. Yani öğrenciler üniversitede lisans eğitimine başladıklarında, tarihi dizi/filmlere ilgi ve yönelim bakımından üst düzeyde bir hazırbulunuşluk düzeyine erişmiş olmaktadır. Bu nedenle üniversite eğitimi sırasında sınıflar arasında dikkate değer bir değişim gözlenmemektedir. Nitekim bu boyutta, 1. ve 4. sınıf

öğretmen adayları arasında fazla bir farklılık yoktur. Diğer yandan dizi/filmler üniversite düzeyinde tüm yaş guruplarına hitap etmekte, dolayısıyla farklı sınıflarda nispeten benzer etkiler oluşturabilmektedir. Bunda, dizi/filmler yoluyla aktarılmak istenilen bilgi ve mesajların birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar tüm öğrencilerin anlayabileceği açıklıkta ve kolaylıkta olmasının rolü vardır.

Benzer bir durum, Kalçık'ın (2017) bulguları için de geçerlidir. Araştırmacının tespitlerine göre, ortaokul ve lise düzeyinde, sekizinci ve on birinci sınıf öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Yani sekizinci ve on birinci sınıf öğrencileri tarihi dizilerden benzer düzeyde yararlanmaktadırlar. Bu durum, araştırma sonuçlarımızı destekler niteliktedir.

5.1.4. Dördüncü ve Beşinci Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma

Yapılan araştırmada, öğretmen adaylarının anne ve baba eğitim düzeylerine göre; tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarına bakılmıştır. Uygulanan ölçeğin tarih bilgisi, öğrenmeyi öğrenme, tarihsel düşünme, tarih bilinci boyutları ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı genel ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak; öğretmen adaylarının küçük yaşlardan itibaren zamanlarının büyük çoğunluğunu anne ve babalarıyla geçirmelerine rağmen, ebeveynlerin belli bir yaştan sonra çocuklarının tarih bilgisi, öğrenmeyi öğrenme, tarihsel düşünme, tarih bilinci ve yaşam boyu öğrenmelerine etki edemediklerini söylemek mümkündür. Diğer yandan bu durumun, çok uzun eğitim-öğrenim süreçlerinin ve çeşitli yaşantılarının doğal bir sonucu olarak öğretmen adaylarının bireyselleşmeleriyle yakından ilişkili olabileceği değerlendirilmektedir.

Kalçık'ın (2017) çalışmasında, öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre tarih bilinci boyutu dışında tarih bilgisi, tarihsel düşünme, öğrenmeyi öğrenme ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları arasında anneleri ön lisans mezununu öğrenciler lehine anlamlı bir fark bulmuştur. Baba eğitim düzeyinde ise tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Araştırmacı bu durumu, baba eğitim düzeyinin öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmeleri arasındaki ilişkiye yansımadığı şeklinde yorumlamıştır.

5.1.5. Altıncı Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma

Öğretmen adaylarının tarih dersini sevme durumlarına göre, uygulanan ölçeğin tarih bilgisi ve tarihsel düşünme boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yani öğretmen adaylarının tarih dersini sevmeleri ile dizi/filmlerle tarih öğrenmeleri ve tarihsel düşünme yeteneği kazanmaları arasında herhangi bir ilişki yoktur. Dolayısıyla öğretmen adayları tarih dersini sevmeseler dahi, dizi/filmler yoluyla tarih bilgisini ve tarihsel düşünme yeteneğini kazanabilmektedir. Bunun aksi de mümkündür. Öğretmen adayları tarih dersini sevmelerine rağmen, dizi/filmler aracılığıyla tarih bilgisi ve tarihsel düşünme yeteneği kazanamayabilir.

Tarihi seven veya sevmeyen öğretmen adaylarının tarihi bilgileri dizi/filmlerden elde etmediklerini ve tarihsel düşünme yeteneğini dizi/filmler yoluyla kazanmadıklarını; bu kazanımları sağlamak için başka kaynaklara başvurdukları söylenebilir.

Diğer yandan araştırma bulguları; öğretmen adaylarının tarih dersini sevme durumlarına göre ölçeğin öğrenmeyi öğrenme, tarih bilinci boyutları ve tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algısı genel ortalamasında tarih dersini seven öğretmen adayları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Bu durumu; tarih dersini seven öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerden adeta birer informal eğitim aracı olarak yararlandıkları, bunlar aracılığıyla tarih bilgilerini pekiştirdikleri, tarih bilinci kazandıkları ve elde ettikleri kazanımları yaşamlarına yansıttıkları şeklinde yorumlamak mümkündür.

Aktekin ve Çoban (2012), tarafından tarih öğretiminde dizi/filmlerin kullanılması hakkında öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan “*Tarih Derslerinde Tarihi Film Ve Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri: Trabzon Örneği*” isimli çalışması da yapılan bu çalışmanın sonuçlarıyla uyumludur. Bu çalışmada tarih dersini sevenlerin oranı %53.5 iken

sevmeyenlerin oranı %9.3, bazen sevenlerin oranı ise %37.2 bulunmuştur. Öğrencilerin büyük kısmı tarih dersini sevmektedir. Ders esnasına dâhil edilip tarihe ilgiyi artıran materyallerin başında filmler (%70.6) gelirken, derslerde kullanımı en çok tercih edilen yöntem ve tekniklerin de film seyrettirme (%69.2) olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre dizi/filmler tarih dersini sıkıcılıktan kurtarıp öğrenmenin daha eğlenceli olmasını sağlamaktadır. Bu durumda öğrencilerin akademik başarısı da artırmaktadır.

Çoban (2011), “*Tarih Derslerinde Tarihi Film ve Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri*” isimli yüksek lisans tez çalışmasına dâhil ettiği öğrencilerden %53.52i tarih dersini sevdiğini, %9.3’ü tarih dersini sevmediğini, %37.2’si tarih dersini bazen sevdiğini belirtmiştir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu tarih dersini sevmektedir. Bu durum onların akademik başarılarına da yansımaktadır.

5.1.6. Yedinci Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma

Araştırmada, öğretmen adaylarının boş zamanlarında dizi/film seyretme durumlarına göre; tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algıları incelenmiştir. Tarih bilgisi, öğrenmeyi öğrenme, tarihsel düşünme, tarih bilinci boyutları ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı genel ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durum, öğretmen adaylarının boş zamanlarında dizi/film seyretemelerinin yaşam boyu öğrenmelerine etki etmeyeceği anlamına gelmektedir. Esasen bu sonuç sürpriz değildir. İnceleme konumuz dışında kalan dizi/filmler, öğrenme süreçleri bakımından dikkate değer bir etki yaratmamaktadır. Önemli olan rastgele dizi/film seyretmek yerine, tarihi dizi/filmleri seyretmektir. Yaşam boyu öğrenme süreçleri bakımından izlenen dizi/filmlerin türü önemlidir.

Sabbağ ve Aksoy (2011) tarafından yapılan “*Üniversite Öğrencileri Ve Çalışanların Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği*” isimli çalışmada öğrenci ve çalışanların boş vakitlerindeki etkinlikleri değerlendirilmiştir. Bu etkinliklerin yapılaş amacı hayatın sıkıcılığından kurtulup biraz huzur bulmak ve yeni şeyler öğrenmektir.

Etkinliklerin içinde her gün televizyon seyretme durumlarının öğrencilerde (Erkek: %42.1, Bayan: (%32.6) çalışanlara (Erkek: %38.2, Bayan: %56.3) oranla daha düşük düzeyde bulunmuştur. Aynı çalışmada öğrencilerden (Erkek: %35.1, Bayan: %53.5) ve çalışanlardan (Erkek: %64.7, Bayan: %56.3) gibi oranının ayda bir defa sinema ve tiyatro gibi gittiğini tespit edilmiştir.

Özdağ vd. (2009) yaptığı “*Devlet Memurlarının Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri, Antropometrik ve Fiziksel Uygunluk Seviyeleri*” isimli çalışmada da benzer sonuçlar bulmuş ve bayan ve erkek memurların çoğunun (%34.82) boş zamanlarında genelde dinlenme ve eğlence amaçlı televizyon seyrettiklerini tespit etmiştir. Bulunan tespitte erkeklerin bayarlardan fazla televizyon seyretmeye zaman ayırdıkları görülmüştür.

5.1.7. Sekizinci Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma

Yapılan araştırmada, öğretmen adaylarının tarihi dizi/film seyretmekten keyif alma durumlarına göre; ölçeğin tarih bilgisi, öğrenmeyi öğrenme, tarihsel düşünme, tarih bilinci boyutları ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı genel ortalamasında tarihi dizi/film seyretmeyi seven öğretmen adayları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, tarihi dizi/film seyretmekten keyif alan öğretmen adaylarının, yaşam boyu öğrenme sürecinde bunlardan daha fazla yararlandıkları şeklinde yorumlanabilir. Yani öğretmen adayları keyif alarak seyrettikleri dizi/filmler vesilesiyle yeni bilgiler edinmekte, tarihi konuları daha iyi anlamakta, mevcut bilgilerini sorgulamakta, araştırmaya yönelmekte ve öğrenmelerini pekiştirmektedirler. Tüm bu iş ve işlemlerin, tarihsel ve eleştirel düşünme becerisini olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır. Ayrıca öğretmen adaylarının tarih bilincini ve tarihsel duyarlılığını artırmaktadır. Bu olumlu sonuçlar hakkında şunu da belirtmek gerekir. Esasen alt boyutla ilgili böylesi anlamlı bir farklılığın çıkması doğaldır. Çünkü keyif alınarak, istenilerek ve sevilerek yapılan hemen her işte başarı söz konusudur. Bu durum eğitim öğretimin tüm süreçleri bakımından geçerlidir.

Çoban (2011), araştırmasında öğrencilerin tarih dersine ilgilerinin artmasında en etkili buldukları materyallerin başında filmler (%70.6) yer alırken; en yöntem ve tekniklerin başında da film seyrettirme (%69.2) gelmektedir. Bu sonuca göre tarihi dizi/filmlerin tarih dersini sıkıcılıktan kurtarmada, tarih dersini somutlaştırarak geçmişle gelecek arasında bağ kurmada etkili olduğu görülmüştür. Yalnız öğrencilerin seyretmekten keyif aldıkları dizi türlerinin başında macera-polisiye (%59.9) türü yer alırken, tarihi diziler (%31.4) ile üçüncü sırada yer almaktadır. Buna göre tarihi dizi seyredilme oranı yüksek değildir. Yine de derse tarihi dizi/filmlerin dahil edilmesi öğrencilerin öğrenmesine fayda sağlayarak akademik başarılarını artıracaktır.

5.1.8. Dokuzuncu Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma

Yapılan araştırmada öğretmen adaylarının tarihi dizi/film seyretme sıklıklarına göre; ölçeğin tarih bilgisi, öğrenmeyi öğrenme, tarihsel düşünme, tarih bilinci boyutlarında ve tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algısı genel ortalamasında haftada bir, ayda bir, yılda bir ve hiç seyretmem seçenekleri arasında tarihi dizi/filmi haftada bir seyredenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık çıkmıştır. Buna göre, tarihi dizi/filmleri haftada bir seyreden öğretmen adaylarının tarih bilgisi, öğrenmeyi öğrenme, tarihsel düşünme, tarih bilinci ve yaşam boyu öğrenme düzeyleri daha yüksektir. Dolayısıyla daha sık seyretme, öğretmen adaylarının tarih alanında öğrenme ve bilinçlenmelerini olumlu yönde etkilemektedir. Kuşkusuz bu sonuç sürpriz değildir. Nitekim okullarda eğitim-öğretim programları dahi genellikle haftalık olarak ele alınmakta, her derse haftada en azından bir saat zaman ayrılmaktadır. Bu uygulama, öğrencilerin söz konusu dersin bağlamıyla ilgisini sürekli diri tutması bakımından gereklidir. Elde ettiğimiz sonuçlar, benzer bir durumun tarihi dizi/filmlerin eğitim öğretimde kullanılması bakımından da geçerli olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Kuyucu (2016) *“Vakıf Üniversitelerinde Eğitim Gören Üniversite Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıkları Ve Tercih Ettikleri Program Ve Kanal Türleri Üzerine Bir Araştırma”* isimli çalışmasında 650 öğrenciden

çoğunluğunun başta dizi/filmleri (%34.70) ardından haber programlarını (%26.30) seyredirken; bu tür programlara günde 2-3 saatini (%39.2) ayırdıkları tespit edilmiştir. Bu sonuca ek olarak dizi/filmleri kadınların, haber programlarını erkeklerin fazla seyrettiği görülmüştür.

5.1.9. Onuncu Alt Probleme Yönelik Nicel Sonuç ve Tartışma

Yapılan araştırmada, bu alt problem altında öğretmen adaylarının daha çok hangi tarihi dizi/filmleri seyrettikleri üzerinde çalışılmıştır. Tespitlere göre, birinci sırada “Fetih 1453” filmi (%57.26), ikinci sırada “Diriliş Ertuğrul” dizisi (%37.61), üçüncü sırada “Ayla” filmi (%24.62), dördüncü sırada ise “Muhteşem Yüzyıl” dizisi (%21.71) gelmektedir. Bu sıralamada; dizi/filmin konusu, türü, akıcılığı, kalitesi ve oyuncu kadrosu gibi faktörlerin etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Bulgularımız, öğretmen adaylarının en fazla “Fetih 1453” filmi seyrettiklerini göstermiştir. Öztaş (2015) tarafından yapılan “*Tarih Öğretiminde Tarihi Film ve Tarihi Dizilerin Kullanılmasına İlişkin Tarih Bölümü Öğrencilerinin Görüşleri (Kırklareli Üniversitesi Örneği)*” isimli çalışma ile Öztaş, Anıl ve Kılıç (2013) tarafından yapılan “*Tarihi Film Veya Tarihi Dizilerin Tarihe İlgiyi Artırmada Etkisine İlişkin Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Görüşleri*” isimli diğer bir çalışma da bu bulguyu destekler niteliktedir. Nitekim söz konusu her iki araştırmada da öğrenciler tarafından en çok seyredilen filmin “Fetih 1453” olduğu görülmüştür. Esasen bu sonuç, şaşırtıcı değildir. Nitekim film, 17 milyona dolara varan maliyetiyle o yılın en yüksek bütçeli filmidir. Tanıtım ve reklamasyon sayesinde daha gösterime girmeden isminden çokça söz ettirmiş, fragmanı internette izlenme rekoru kırmıştır. İlk haftada gelen 7.8 milyon dolarlık hasılat ve 1 milyon 400 bin izleyiciyle dünyada en çok seyredilen 5. film olmuştur (www.sabah.com.tr).

Çakmak ve Cengiz'in (2016), film pazarlama taktiklerinin tüketiciye etkisini ve seyircilerin seyredilen filmlerden tatmin olma düzeylerini incelemek amacıyla yaptığı “*Eğlence Pazarlaması Kapsamında Tüketicilerin Sinema Filmlerine Yönelik Tercihi ve Tatmin Boyutu Üzerine Bir Araştırma: “Fetih 1453” isimli çalışma, bu*

sonucu destekler niteliktedir. Söz konusu çalışmada, “Fetih 1453” filmiyle ilgili olarak çeşitli bilgi, yorum ve değerlendirmelere yer verilmektedir. Yerli yapım ve yüksek maliyetli bir film olması, “*Bugüne kadar yapılmış en yüksek bütçeli Türk filmi*” söylemiyle merak uyandırması, Türk ve İslam Tarihi bakımından İstanbul'un fethi gibi çok önemli bir konuyu ele alması, fragmanın çekiciliği, sosyal ortamlarda beğenilerin ve tavsiyelerin adeta milli bir ödevi yerine getirme gayretiyle hızla yaygınlaşması bunların başında gelir. Filmin saat 14.53'te gösterime girmesi de dâhil, başta televizyon kanalları olmak üzere sosyal ağlardan ve basılı yayın organlarından spotlar, afişler ve sloganlar yoluyla güçlü bir şekilde tanıtılması filme yönelik ilgiyi artıran diğer nedenlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre, “Ayla” tarihi filmler arasında öğretmen adaylarının izlenme sırası bakımından en fazla izledikleri ikinci filmidir. Bunun en önemli nedeni, geçmişte Kore ile kurulan dostane ilişkilere paralel olarak Türk toplumunun Kore'ye ve Kore halkına karşı duyduğu sempati ve ilgidir. Ayrıca son zamanlarda genç kesimin genel olarak Hint ve Kore filmlerine dikkate değer bir yönelimi söz konusudur. Bu durumu sosyal medya kanallarında belirgin bir şekilde gözlemlemek mümkündür. Bu yönelimle Ayla filmine olan yüksek ilgi arasında pozitif bir ilişki bulunma olasılığı yüksektir.

Aktekin ve Çoban'ın (2012) yaptığı çalışmada öğrencilerin seyrettikleri filmler arasında ilk sırayı 120 filmi (%25.7) almıştır. İkinci olarak ise “Battal Gazi” filmi (%13.9) seyrettikleri görülmüştür. Bu durum öğrencilerin seyrettikleri filmler içinden en fazla bu filmde etkilendiklerini göstermektedir. Öğrenciler çeşitli tarihi filmler seyrettikleri görülmüştür.

Araştırmada, öğretmen adaylarının dizi olarak en fazla Diriliş Ertuğrul'u izledikleri tespit edilmiştir. Kanaatimize göre bunun en önemli nedenleri; dizide dünyanın ve Türk tarihinin en uzun ömürlü, güçlü ve büyük devletlerinden biri olan Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş sürecinin işlenmesi, başta baş rol olmak üzere güçlü oyuncu kadrosuna sahip oluşu, verilen mesajların Türkiye'nin ve Türk toplumunun güncel ve konjonktürel sorunlarına temas etmesi, dizinin aile ortamı da dahil her yerde rahat bir şekilde izlenebilme özelliğidir. Araştırmada elde edilen bu

bulgu, Kalçık'ın (2017) yaptığı çalışmasının bulguları ile örtüşmektedir. Kalçık'a göre bir dizinin reyting oranının yüksek olması, insanların o dizide geçen tarihi olaylara dönük merak ve ilgisini artırmaktadır. 24 Nisan 2019 tarihinde yayınlanan bölümüyle ilgili olarak; *“Diriliş Ertuğrul dizisi, 14.68 puanı ile AB kategorisinde birinci oldu.”* gazete haberi bu analizi desteklemektedir (www.sabah.com.tr).

Yapılan bu araştırmada öğretmen adaylarının ikinci sırada seyrettikleri dizinin ise “Muhteşem Yüzyıl” olduğu anlaşılmaktadır. “Muhteşem Yüzyıl” dizisinin fazla izlenilmesinin pek çok nedeni vardır. Bunların başında dizide Osmanlı İmparatorluğu'nun zirvesini temsil eden ve Türk tarihinin en büyük liderlerinden biri olan Kanuni Sultan Süleyman döneminin işlenmesidir. Büyük bir bütçeyle hazırlanan dizide güçlü oyuncu kadrosu, kostümler ve takılar göz kamaştırmaktadır. İktidar, zenginlik ve fetihlerle gelen onur ve gurur etkili film teknikleri kullanılmak suretiyle güçlü bir şekilde ekrana yansıtılmıştır. Tarihi dizilere erkekler daha fazla ilgili olmasına karşın, dizide oynayan kadın oyuncuların güzellikleri, kıyafetleri ve takıları kadın seyircileri de ekranlara kilitlemiştir. Nitekim Türkiye'de bunun ardından tarihi diziler yükselişe geçmiştir. Araştırma bulgumuz, Kalçık'ın (2017), bulgularıyla paralellik göstermektedir. Aktekin ve Çoban'ın (2012), çalışmasında ise “Muhteşem Yüzyıl” dizisi seyredilenler arasında ilk sıradadır. İkinci sırada seyredilen dizinin ise “Elveda Rumeli” (%6.4) olduğu görülmüştür.

Muhteşem Yüzyıl'ın seyredilme nedenleri hakkında elde edilen bu bulgu, Yücel (2014) tarafından yapılan “Muhteşem Yüzyıl” dizinin seyirci üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla yapılan *“Muhteşem Yüzyıl” Dizisinin Alımlama Analizi: Kadın Ve Erkek İmajı Üzerine Farklı Okumalar* isimli çalışması ile uyumludur. Nitekim dizi, yayınlandığı tarihlerde yüksek bir popülerite kazanarak Türkiye ve Avrupa televizyonlarında reyting sıralamasında ilk sıraya yerleşmiştir. Adı geçen araştırmacıya göre dizi, *“3.500.000 TL bütçesiyle Türk televizyon tarihinin en pahalı projesidir. Ayrıca Star TV'de yayınlanan dizi, şu anda toplam 42 ülkede 200 milyondan fazla izleyiciye ulaşmıştır. 2013 yılında 60 farklı ülkede yayınlanması beklenen Muhteşem Yüzyıl en fazla ülkeye pazarlanan Türk dizisi olmuştur.”* Dizi reytinglerinin artma sebebi; dizinin eğlenceye yönelik vakit doldurmak, bilgilenmek

veya çevreyle diyaloga girip çevreden etkilenerak gündemi takip etme amaci gütmeKtedir.

5.2. Nitel Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Sınıf Eğitimi, Matematik Eğitimi, Müzik Eğitimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümlerinin 1. ve 4. sınıflarında öğrenim gören 585 öğretmen adayının içinden gönüllü olarak seçilen 10 öğretmen adayının “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formuna” verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Bu kapsamda tarihi dizi/filmlerin öğretmen adaylarının tarih şuurlarına ve yaşam boyu öğrenmelerine yönelik etkisi değerlendirilmiştir. Tespitlerimize göre; nitel araştırma sonuçları, nicel araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

5.2.1. Birinci Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma

Yapılan görüşmelerde öğretmen adayları tarihi diziler arasında en fazla “Payitaht: Abdülhamid” ve “Muhteşem Yüzyıl”ı takip ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca “Diriliş Ertuğrul, Vatanım Sensin, Mehmed: Bir Cihan Fatih, Mehmetçik Kut’ül-Amare, Filinta, Muhteşem Yüzyıl Kösem, Elveda Rumeli, Sevda Kuşun Kanadında, Seddülbahir 32 Saat” dizilerini de genelde haftada bir takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum, öğretmen adaylarının zamanlarının belli bir bölümünü tarihi dizi seyretmek için ayırdıklarını göstermektedir. Şüphesiz bunun en önemli nedenlerinden biri, son zamanlarda gösterime giren tarihi dizi/film sayısındaki artıştır. Geçmişte tarih öğrenmek için başvuru olan kitapların yerini, günümüzde görsel ve işitsel olarak duyu organlarına hitap eden materyaller; özellikle de dizi/filmler almaya başlamıştır. Öğrenciler görsel sunum eşliğinde geçmiş adeta yaşamışçasına hissederek ve eğlenerek öğrenmeyi tercih etmektedir.

Bu konudaki araştırmalardan biri, Gezici ve Demir (2018) tarafından yapılmıştır. “*Tarihi Dizi Ve Filmlerin Sosyal Bilgiler Dersine Yansımaları*” isimli söz konusu çalışmanın amacı, tarihi dizi/filmlerin sosyal bilgiler dersine nasıl

yansıdığı tespit etmektedir. Bu çalışmada öğretmenler, öğrencilerinin en çok “Diriliş Ertuğrul” olmak üzere, “Payitaht Abdülhamid”, “Vatanım Sensin”, “Filinta”, “Muhteşem Yüzyıl”, “Kösem Sultan”, “Sevda Kuşun Kanadında”, "Seddülbahir" ve “Büyük Sürgün Kafkasya” dizilerini takip ettiklerini belirtmişlerdir. Gezici ve Demir'in bu tespitleri, araştırma bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Diğer yandan yapılan görüşmelerde öğretmen adayları tarihi filmler arasında en fazla “Fetih 1453” filmini seyrettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca “Ayla, Çanakkale 1915, Çanakkale Yolun Sonu, Son Umut, Veda, Güz Sancısı, Salkım Hanımın Taneleri, Çanakkale Geçilmez, Sarı Zeybek, Cengiz Han, Ertuğrul 1980” ve “120” filmlerini de seyrettiklerini ifade etmişlerdir. Buna göre, öğretmen adaylarının tarihi diziler yanında, çeşitli tarihi filmlere de ilgi duydukları söylenebilir. Şüphesiz bu hususta tarihi film sayısındaki dikkate değer artışın önemli bir payı vardır. Bu durum geçmişi öğrenmede tercihlerin çeşitlendiğini, televizyon yanında sinemaya da yönelimin olduğunu göstermektedir.

Yine Gezici ve Demir'in (2018) yukarıda adı geçen çalışmasında öğretmenler öğrencilerinin en fazla “Fetih1453” filmini seyrettiğini belirtmişlerdir. Bu filme ek olarak, “Çanakkale 1915”, “Tarkan” ve “120” filmleri de yaygın bir şekilde seyredildiği anlaşılmaktadır. Araştırmacının bu tespiti, kendi bulgularımızla büyük ölçüde örtüşmektedir.

Tespitlere göre, öğretmen adaylarının tarihi dizi/film seyretme nedenleri arasında, duygusal tutumlarının önemli bir etkisi vardır. Çünkü tarihe duyulan merak, ilgi ve sevgi; tarihi dizi/filmlere ve bu dizi/filmleri canlandıran karakterlere karşı da sempatinin, ilginin ve sevginin artmasını sağlamaktadır. Ayrıca öğrenciler dizi/filmlerdeki başarılar dolayısıyla heyecanlanmakta ve mutlu olmaktadır. Hatta bu durum onların tarihi dizi/filmleri seyretme isteklerini artırmaktadır. Nitekim Kalçık'a göre (2017), tarihe karşı duyulan merak, dizilerdeki kılık kıyafetlerin ilgi çekici olması, tarihi karakterlere özenilmesi, başarılı senaryonun yazılması, dizilerin kişisel gelişime katkı sağlaması, boş zamanların değerlendirilmesi vb. durumlar tarihi dizilerin seyredilmesinin en önemli nedenleridir.

Araştırmamızda öğretmen adayları tarihi dizi/filmleri tarih bilinci oluşturmak amacıyla seyrettiklerini belirtmişlerdir. Bilinç; anlama, bilme, öğrenme ve ders çıkarma aşamalarından geçerek oluşur. Öğretmen adaylarının tarih bilincinin oluşumu ve gelişimi için; tarihi bilgileri anlama, öğrenme, geçmişte yaşananlardan ders çıkarıp özümseme süreçlerini sağlıklı bir şekilde geçirmeleri gerekir. Tarihi dizi/filmler bu süreçte büyük katkı sağlar. Kalçık (2017), öğrencilerin bilgiye ulaşmak için öğrenme çabasına girmesini tarihi dizileri seyretme nedenleri arasında saymıştır. Bu bağlamda televizyon ve sinema seyretmek, onlara cazip gelmektedir.

Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmleri seyretmelerindeki bir başka neden de farkındalık yeteneği kazanma istekleridir. Tarihi dizi/filmler geçmişte yaşananları somut olarak yansıttığı için, tarihi bilgiler zihinde daha kalıcı olmaktadır. Öğretmen adaylarının kendi bilgileri ile dizi/filmlerde anlatılanlar örtüştüğünde öğrenmeleri kolaylaşmakta; bu durum, tarihsel düşünme yeteneklerini ve tarih bilinçlerini olumlu yönde etkilemektedir. Eleştirel bir gözle bakıldığında ise iyi ve kötüyü, doğru ve yanlış ayırt etme yeteneğine sahip olmaktadırlar. Kalçık'ın (2017), çalışmasında öğrencilerin seyrettiği tarihi dizilerde gösterilen döneme ait kültürel ve dini yaşayışın farkına vardıkları ve bunları günümüzle kıyasladıkları belirtilmiştir. Ayrıca tarihi konuların zihne diziler vasıtasıyla yerleştiği ve daha kalıcı hale geldiği ifade edilmiştir.

Son bir neden olarak ise öğretmen adayları tarihi dizi/filmleri çevresel faktörlerin etkisiyle seyrettiklerini beyan etmişlerdir. Çevre faktörü, kişileri etkilemede ve yönlendirmede oldukça önemlidir. Kişinin çevresinin tarih bilimiyle ilgilenmesi, dikkatini çekmekte ve tarihle ilgili konulara ilgisini artırabilmektedir. Bu durum, tarihi dizi/film seyretme bakımından da geçerlidir. Kalçık (2017), tarafından yapılan benzer bir araştırmada tarihi dizi izlemede çevre faktörünün etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrenciler gerek aile ortamından, gerekse arkadaş çevresinden etkilenecek tarihi dizilere yönelmekte ve takip etmektedirler.

5.2.2. İkinci Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma

Yapılan görüşmelere göre, öğretmen adayları tarih şuuru kavramını, tarih bilinci olarak anlamaktadır. Bu kavram ifade edilirken, şuur kavramının eş anlamlısı olan bilinç kelimesinden yola çıkılmıştır. Tarih şuurunun; tarihi bilgileri merak edip öğrenme çabasına girmek ve belli bilgi birikimi elde etmek, sonunda ise bilinçli birer birey olma yolunda ilerlemek olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen adayları için tarih şuurunu aynı zamanda benlik algısı anlamına gelmektedir. Bunun nedeni, benliğini bilen bireylerin doğru ve yanlışın farkına varabilmeleri ve böylece kendilerini daha iyi geliştirebilmeleridir.

Safran ve Şimşek (2006), "*İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi*" isimli çalışmalarında 4. 5. 6. 7.ve 8. sınıf öğrencilerinin tarihsel zaman kavramına ait becerilerini incelemişlerdir. Bu kapsamda öğrencilere sordukları "Tarih nedir?" sorusuna öğrenciler; zaman, geçmiş, değişim ve süreklilik gibi cevaplar vermişlerdir. Bu sonuçlar dolaylı olarak yapılan çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermekte olup, tarih şuurunu kazanmanın yolunun tarihi bilmeden geçtiğini göstermektedir.

Yapılan görüşmelerde öğretmen adaylarının, tarih şuurunu bazı unsurlara benzettikleri görülmektedir. İlk olarak evrensel sembollere benzetmişlerdir. Bunun nedeni tarih şuurunun, evrenin bir unsuru olarak görülmesinden, evrenle bütünleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Öğretmen adaylarının evrene ait benzetimleri; iklim, fidan, toprak, uzay boşluğu ve haftanın günleridir. Tarih şuurunu bu unsurlara benzetmelerinin başlıca nedenleri; tarih şuurunun da iklim gibi zaman içerisinde değişiklik göstermesi, fidan gibi büyüyüp gelişmesi, toprak gibi kök salabilmesi ve bir kaynağının olması, haftanın günleri gibi süreklilik göstermesi gibi benzer özelliklerin olmasıdır. Yani yapılan bu benzetmeler bireylerde tarih şuurunun oluşumu, gelişmesi, canlanması ve aidiyet duygusunu kazandırması ile yakından ilişkilidir.

Yalçınkaya (2013) tarafından yapılan "*Tarih Kavramına Yönelik Sınıf Öğretmeni Adaylarının Ürettikleri Metaforların İncelenmesi*" isimli çalışmada, sınıf

öğretmen adayları tarih kavramına ilişkin olarak en fazla “su, ayna, ağaç, yaşlı insan, güneş, kitap ve zincir” gibi somut nesnelere oluşan metaforları ifade etmişlerdir. Bu metaforların içinde sınıf öğretmen adaylarının tarih kavramı için kullandığı ağaç ve sonsuz, keşfedilmeyen daha birçok gezegeni içinde bulunduran olan uzay, samanyolu benzetmeleri araştırma sonuçlarımızla örtüşmektedir.

Yalçınkaya (2010b) tarafından yapılan “*İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Medya Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi*” isimli bildiri çalışmasında, öğrenciler geniş ağı olan medya temasını ağaca benzetmişlerdir. Sürekli değişen ve gelişen medya temasını ise bitkiye benzetmişler. Bulunan bu temalar, tarafımızdan yapılan çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Candan ve Öztaş (2017) tarafından yapılan “*Ortaöğretim Öğrencilerinin Tarih Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar*” isimli çalışmalarında tarih; geçmişle geleceği birbirine bağlayan bağlantı olarak köprüye, zamanın bir göstergesi olarak çınar ağacına, yaşam alanı ve kaynağı olarak da toprağa benzetilmiştir. Bu sonuçlar, tarafımızdan yapılan çalışmanın sonuçlarıyla uyumludur.

Diğer bir ifade olarak tarih şuuru beşeri sembollere benzetilmiştir. Kanaatimize göre bu benzetim, tarih şuurunun insanın algısına göre şekillenen öznel bir kavram olduğundan kaynaklanmaktadır. Her insanın tarih şuru farklı olarak şekillenmekte ve gelişmektedir. Tarih şuru için; insan yapımı olan unsurlardan bayrak, köprü, yalan makinesi yemek ve yine insana ait ideolojik bir fikri simgeleyen kızıl elma benzetmeleri yapılmıştır. Bunun başlıca nedenleri; tarih şuurunun bayrak gibi topluma özgü ortak bir değer oluşu, köprü gibi bağ kurması, yalan makinesi gibi doğru ve yanlış ayırt edici, yemek gibi besleyip dinç tutması ve kızıl elma gibi bir ideale hizmet etmesidir. Bu açıdan yapılan benzetmelerin; tarih şuurunun bireysel ve toplumsal açıdan değerli ve üstün olduğu, farkındalığı sağladığı, geçmiş ve gelecek arasında bağ kurduğu, ideolojik bakımdan yaşam kaynağı olduğu ve toplumu ortak bir amaç etrafında birleştirdiği hususunda yoğunlaştığı görülmektedir.

Ünal ve Kalçık (2016) tarafından yapılan “*Ortaokul Öğrencilerinin Tarihi Dizilere İlişkin Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi*” isimli bildiri çalışmasında

7. sınıf öğrencilerin tarihi dizi kavramına yönelik metaforları incelenmiştir. Söz konusu çalışmada, tarih şuuru gibi tarihi diziler de yaşamak için beslenmeye duyulan ihtiyaç dolayısıyla yemeğe benzetilmiştir. Diğer yandan öğrenciler, kişiyi geçmişe götürüp eskiyi yaşatma özelliği dolayısıyla tarihi dizileri zaman makinesine benzetmişlerdir. Bu benzetme, tarihi dizilerin insanları geçmişe götürmesi, geçmişte yaşanmış olayları anlatması ve tarihe yolculuk yaptırması niteliğinden kaynaklanmaktadır. Bu benzetimler, tarafımızdan yapılan çalışmanın sonuçlarıyla büyük ölçüde benzerlik göstermektedir.

Yalçinkaya'nın (2013) çalışmasında da öğrencilerin konuyla ilgili çeşitli metaforlar geliştirdiği görülmektedir. Bunlardan; zaman makinesi ve sevilen meyve metaforları tarafımızdan yapılan çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

5.2.3. Üçüncü Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma

Yapılan görüşmelerde, tarihi dizi/filmlerin insanların algısına etki etmek suretiyle tarih şuurunun oluşumuna yardımcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kuşkusuz dizi/filmlerde tarih konuları işlense dahi, belli bir kurgusu olduğu için tam olarak gerçeği yansıtmamaktadır. Yani bazı gerçek dışı bilgiler de, dizi/filmlere dahil edilebilmektedir. Buna karşın, ekranlarda anlatılan tarihi bilgilerin tamamının gerçek sanılması dolayısıyla, seyircilerin tarih şuuru olumsuz yönde etkilenmektedir. Tarihi bilgilerin yanlış veya yetersiz olarak zihinde kalması sorunlu bir gerçeklik algısının oluşmasına, tarihi olaylara ve kişilere yönelik olumsuz anlam yüklemelerine neden olabilmektedir.

Bu konudaki önemli çalışmalardan biri, Çencen ve Demir (2013) tarafından yapılan "*Günümüz Ortaöğretim 10. Sınıf Tarih Ders Kitabı İle Muhteşem Yüzyıl İsimli Televizyon Dizisindeki "Kanuni Sultan Süleyman Dönemi" Söylemlerinin Gösterge Bilimsel Açından Karşılaştırılması*" isimli araştırmadır. Çalışmada; genç nesillerin eğitilmesinde ve tarih bilinci kazanmasında, geçmişle bugün arasındaki sürecin somutlaştırılmasında, tarih dersinin içerdiği soyut kavramların akılda tutulup ifade edilmesinde tarihi dizi/filmlerin öğretmenler için önemli materyaller olduğu

sonucuna varılmıştır. Gerçek şu ki dizi/filmler, kurgusal özelliklerinden ötürü tarihi olayların aslını tam olarak yansıtmadığı için, mevcut tarih öğretiminde yararlanılan materyallerin yerine kullanılmamalıdır.

Yapılan görüşmelerde, tarihi dizi/filmlerin insanların bilincine etki etmek suretiyle öğretmen adaylarının tarih şuurunun oluşmasına katkı yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Soyut bilgileri nispeten görselleştiren ve somutlaştıran tarihi dizi/filmler, kişileri bilişsel bakımdan geliştirdiği gibi, doğru yönde bilinçlenmesini de sağlayabilmektedir. Ancak sadece dizi/filmler yoluyla tarihi öğrenmeye çalışanlar, zaman zaman dizi/filmdeki kurguyu göz ardı ettikleri için, olumsuzluklar da yaşayabilmektedir. Yani dizi/filmler tarih şuurunu hem olumlu, hem de olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Kalçık (2017), tarihi dizilerin kurgudan uzak olduğu durumlarda öğrencilerin tarihi yorumlama ve değerlendirme yetilerine fayda sağlayacağını belirtmiştir. Aynı zamanda geçmişle bugün arasında bağ kurup, geleceği anlamayı kolaylaştıracağını vurgulamıştır. Ayrıca kültürel yapıyı ve milli kimliği olumlu yönde etkileyip tarih bilinci kazandıracağını ifade etmiştir.

Yapılan görüşmelerde tarihi dizi/filmler insanların tutumunu etkilemek suretiyle, tarih şuurunu oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak Türk toplumu televizyon seyretmeyi, özellikle de tarihi dizi/filmleri takip etmeyi sevmektedir. Bu durum kişilerin tarihe olan ilgisini artırmakta, merak duygusu uyandırıp, araştırmaya yönlendirmektedir. Buna karşın bazı kesimler önyargılı davranmakta, yalnızca sevdiği kanal veya oyuncuların dizi/filmlerini izlemektedir.

Çencen ve Demir (2013), göze ve kulağa hitap eden materyallerin insan dünyasında tarihsel ve sosyal gerçeklere ilişkin tutum geliştirmedeki önemini vurgulamıştır. Araştırmacılara göre tarihsel dizi/filmlerin içeriklerinin analiz edilmesi ve yorumlanmasında hassas davranılmalıdır. Çünkü bu süreç, kişilerde büyük izler bırakabilmektedir.

Yapılan görüşmelerde, son yıllarda tarihi dizi/filmlerin kapsam etkisinin giderek genişlemesinin, insanların tarih şuurunu dikkate değer boyutlarda etkilediği

sonucuna ulaşılmıştır. Günümüz teknolojisi ile dizi/filmlerde artış olmuş; bunlara televizyon, bilgisayar, tablet ve telefon gibi her yerden erişim imkanı tanınmıştır. Bu durum, tarihi dizi/filmlerin tüm toplum kesimlerince kolaylıkla seyredilmesine olanak sağlamaktadır.

Yapılan görüşmelerden hareketle tarihi dizi/filmlerde yapımcı ve senaristlerin, tarih şuurunun oluşumunda ve gelişiminde etkili olduğu söylenebilir. Herkes gibi yapımcı ve senaristler de belli bir ideolojik görüşe sahip olabilir. Bu ideolojik görüşlerini dizi/filmlere yansıtıp, yayabilirler. Böylece toplumda istedikleri algıyı oluşturarak, yönlendirme yapabilirler. Yapıtlarında doğru ve tarafsız bilgiler aktarmanın yanında, yapıtlarına kendi ideolojik görüşleri doğrultusunda çeşitli kurgular ekleyebilirler. Bu kurguların bazıları algı operasyonu ve reyting amaçlı olabilir. Bu ve benzeri sorunlar, toplumun tarih şuurunu olumsuz yönde etkileyebilir.

Arseven, Dervişoğlu ve Uludağ (2015), *“Ortaöğretim 9. 10. ve 11. Sınıf Öğrencilerinin Tarihe İlişkin Algıları ve Tarih Bilinci Oluşumlarının İncelenmesi”* isimli çalışmalarında ortaöğretim öğrencilerinin tarih kavramına ilişkin algılarını, tarihle ilgili düşüncelerini ve öğrencilerde tarih bilincinin oluşumunu etkileyen faktörleri araştırmışlardır. Çalışmada öğrencilere, “tarihi ne tür kaynaklardan öğreniyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin informal öğrenme alanı olarak başvurdukları kaynaklar arasında film, belgesel ve videoların önemli bir yer tuttuğu görülmüştür. Öğrenciler, tarihi öğretici kaynak olarak akılda kalıcılık düzeylerinin yüksek oluşu dolayısıyla sinema filmlerini ve tiyatroları değerli görmekte, bunları kendi ifadeleriyle sıkıcı kitaplardan fazla tercih etmektedirler. Çıkan bu sonuç karşısında, araştırmacılar bazı önerilerde bulunmayı gerekli görmüşlerdir. Şöyle ki; filmlerin ses ve ışık efektleri izleyiciyi etkilemekte, bu durum sunulan bilgilerin sorgulanmadan doğru kabul edilmesine yol açmaktadır. Bunun için, öğrencilerin tarih bilincini doğru yönde geliştirecek, onları tarih öğrenimine motive edecek, senaryosu tarih uzmanları tarafından onaylanmış dizi/filmler izlettirilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı destekli ve denetimli filmler hazırlanmalı, okullarda tarih dersi öğretiminde kullanılmak üzere öğretmenlerin hizmetine sunulmalıdır.

5.2.4. Dördüncü Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma

Yapılan görüşmelerde öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmler merak uyandırdığında; internetten, kitaplardan ve çeşitli bilimsel metinlerden araştırma yaparak ve benzer konulu başka dizi/filmleri seyrederek meraklarını giderdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Günümüz teknolojisi çeşitli kaynaklardan doğru bilgiye kısa sürede ulaşma imkanı sağlamaktadır. Bu bakımdan öğretmen adayları tarihi bilginin doğruluğunu test etmek için tek bir kaynağa bağlı kalmamakta, çeşitli kaynaklar arasından seçerek ve eleyerek bilgiye ulaşmaktadırlar. Kaynak çeşitliliği bilgilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini artırmaktadır.

Arseven, Dervişoğlu ve Uludağ (2015), çalışmalarında ortaöğretim öğrencilerinin tarihi öğrenmede başvurdukları kaynaklar arasında ders kitaplarının önemli yer tuttuğunu belirtmişlerdir.

Kalçık'a göre (2017), öğrencilerin tarihi dizilerdeki tarihi olay ve şahsiyetleri merak ederek sorgulayıp araştırmaları, dizide anlatılanları eleştirmeleri, konuların birey tarafından doğru bir şekilde öğrenilmesini sağlamaktadır. Böylece izleyiciler gerek etraflarındaki kişilere, uzmanlara sorarak, gerek internet ve tarihi kaynaklara bakarak doğru bilgi edinme yollarını aramaktadır. Dizilere olan merak; öğrencileri araştırmaya, tarihi kaynaklara ve hatta tarihi dergilere üye olmaya yönlendirmektedir. Diğer yandan bu merakın sadece ortaokul ve lise öğrencileriyle sınırlı olmadığı, diziyi izleyen yetişkin bireyleri de araştırmaya, dolayısıyla tarihi öğrenmeyi öğrenme sürecine sevk ettiği görülmektedir. Bu yetişkin bireylerin başında, öğrencilerin dizileri beraber takip ettikleri ebeveynleri gelir.

Yapılan görüşmelerde öğretmen adaylarının tarihe yönelik meraklarını gidermek için aile, arkadaş çevresi veya uzman kişilerden görüş aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Doğru bilgiye ulaşmanın bir yolu da, doğruyla yanlış karşılaştırıp, test etmektir. Bu hususta bireyler, en fazla çevre faktöründen etkilenmektedir. Bireyler zamanla etrafındakilerle birlikte seyrettikleri dizi/filmlere eleştirel gözle bakmayı, istişare etmeyi ve ortak kanaate varmayı başarabilmektedir. Ayrıca uzman görüşüne

başvurulabilmekte, uzman yardımı sayesinde fikirler yerine oturmakta veya tarihi bilgilerde pekiştirme sağlanmaktadır.

Arseven, Dervişoğlu ve Uludağ (2015), ortaöğretim öğrencilerinin tarihi en çok öğretmenlerinden öğrendiklerini belirlemişlerdir. Buna göre merak edilen, ilgi duyulan tarihi bilgilerin öğrenilmesinde en güvenilir kaynak, öğretmendir. Tarih öğreniminde ve tarih bilinci kazanmada öğrencilerin danışıp istifade ettiği kişiler arasında aile bireyleri ve arkadaşlar da önemli bir yer tutar. Bu bakımdan araştırmacıların tespitleri, tarafımızdan yapılan çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Nitekim araştırmamızda tarihin en çok öğretmenlerden öğrenildiği ortaya çıkmıştır. Bu durum okullardaki tarih öğretiminin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlara göre, öğretmen adaylarının bir diğer merak giderme yöntemi, tarihi dizi/filmlerde gördükleri yerleri ve mekanları ziyaret etmek, yakından incelemektir. Bilindiği üzere, öğrenmenin en etkili yöntemlerden biri de, yaparak ve yaşayarak öğrenmektir. İnsanların, kendi başlarından geçenleri veya emek harcayarak yaptıklarını hafızalarında daha fazla tutmaktadır. Bu bakımdan gezip görmek, o atmosferi teneffüs etmek öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.

Nitekim Arseven, Dervişoğlu ve Uludağ (2015), ortaöğretim öğrencilerinin tarih konularını müze gibi gezip görülecek yerlerden çok daha iyi öğrendikleri sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmacılara göre, tarih bilincinin oluşumunda okul ile birlikte müzeler ve tarihi sit alanları önemlidir. Kalçık (2017) ise, öğrencilerin tarihi dizilerden etkilenecek gezip gördükleri yerleri, tarihi yapı ve eserleri daha iyi anladıklarını ifade etmektedir. Öğrenciler söz konusu tarihi dönemi gözlerinde canlandırmak suretiyle, tarih bilimini bir an olsun kendi iç dünyalarında hissettiklerini söylemektedir. Gezip görme, bireylerin tarihi bilgileri öğrenmelerini kolaylaştırmakta, kültürel anlamda farkındalık düzeylerini artmaktadır.

Şahan'ın (2005) "*Müze ve Eğitim*" isimli çalışmasında, öğrencilerin müzeleri ziyaret etmelerinin bilgilerini somutlaştırmalarına, bunun da öğrenmeyi etkinleştirmelerine olanak sağlayacağına vurgu yapılmaktadır. Çalışmada müzelere yapılan okul ziyaretlerinin eğitime katkısı, buradaki bir kısım koleksiyonların okul

müfredatıyla ilişkilendirilmesinin tarih konularının öğretilmesine olan desteği örneklerle vurgulanmaktadır. Müzeye yapılan okul ziyaretlerinin en değerli yönlerinden biri, müzelerin öğrencilerin alternatif öğrenme yolları ile karşılaşma ve maddi kanıt ile aktif biçimde çalışma fırsatı sunmasıdır. Bazı çocuklar için bu durum, daha formal olan sınıf ortamında fazla görülmeyen yetenek ve becerileri gösterme şansını bulma anlamına gelir.

Meydan ve Akkuş (2013), tarihi ve coğrafi mekânlara yapılan gezilerinin öneminin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesini ölçmek amacıyla “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi ve Coğrafi Mekân Uygulamalarının Değerlendirilmesi*” isimli bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada, öğrencilerin gezi gibi aktivitelerle tarih ve coğrafyaya karşı farklı bakış açılarının geliştiği, bu tür çalışmaların eğitim ve öğretimde kullanılması durumunda öğrencilerin derse karşı ilgilerinin ve o dersle alakalı bilgi düzeylerinin artacağı tespit edilmiştir.

Meydan ve Akkuş (2014) tarafından yapılan “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin Tarihi ve Kültürel Değerlerin Kazandırılmasındaki Önemi*” isimli çalışmada, müzelerin ve müze eğitiminin Sosyal Bilgiler derslerinde tarihi mekânların ve eserlerin öğretimi açısından önemli bir işleve sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Tarihi mekân ve müzelerin gezilerinin önemi, kültürel zenginlikleri ve tarihi bilgileri somutlaştırarak tanımak ve kavramaktır. Araştırmada müze gezilerinin derse ilgiyi artırmada, tarihi bilgileri kavramada, kültürel zenginlikleri kazanmada etkili olduğu sonucu tespit edilmiştir.

Bu konudaki bir diğer çalışma ise Laçın Şimşek vd. (2013) tarafından “*Müze Ziyaretinin Öğretmen Adaylarının Düşüncelerine Etkisinin İncelenmesi*” isimli çalışma yapılmıştır. Bu çalışma “Bilimin Doğası ve Bilim Tarihi” dersine giren fen bilgisi 3. sınıf öğretmen adaylarla derse ilişkin gerçekleştirilen müze ziyaretinin Türk-İslâm bilginleri ve bilime katkıları hakkındaki görüşlerine etkisini incelemek amacıyla uygulanmıştır. Çalışma sonucunda müze gezilerinin öğretmen adayları üzerinde olumlu etkiler bıraktığı, bilgilerinde pekiştirme sağladıkları, düşüncelerinde pozitif değişimleri yaşadıkları, farkındalık hissiyatlarını artırdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca duyuşsal alana yönelik, öğretmen adaylarının “gurur duyma,

hayran kalma, beğenme” gibi duygularını desteklemekte olup, bu durum, öğrenmenin daha anlamlı hâle geldiğinin bir başka göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

5.2.5. Beşinci Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma

Yapılan görüşmelerde öğretmen adayları, tarihi dizi/filmlerdeki karakterlerin ünlü olmasının tarih şuuruna etkisinin olmayacağını ifade etmişlerdir. Çünkü tarihi dizi/filmlerdeki karakterler ne kadar ünlü olursa olsun; senaryonun yetersiz olması, olumsuz içerikler taşıması dolayısıyla beklentiyi karşılamaması durumunda dizi/film genellikle tutmamaktadır.

Diğer bir taraftan öğretmen adayları tarihi dizi/filmlerdeki karakterler ünlü olsa dahi kabullenilmeyeceğini belirtmişlerdir. Nitekim daha önce olumsuz içerikli veya beğenilmeyen dizi/filmlerde rol alan oyuncular, önyargılar dolayısıyla tarihi dizi/filmlere yakıştırılmamaktadır. İzleyici, oyuncuyu kendi arzu ettiği rolde görmek istemekte, onu bir kalıba sokmaktadır. Bu bakımdan oyuncuların birbiriyle çelişen farklı rollerde oynaması, izleyicilerin dizi/film hakkında tarafsız şekilde yorum yapmasını engellemektedir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının tarih şuurunun, dizi/film karakterlerinin ünlülüğüne göre öznel bakış açısı çevresinde etkilendiği görülmektedir.

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre, tarihi dizi/filmlerdeki ünlüler izleyiciler tarafından sembolleştirilmektedir. Bazı dizi/filmler sadece sevilen ve rolünü layıkıyla canlandıran oyuncular oynadığı zaman seyredilmektedir. Bunun farkında olan yapımcılar, dizi/filmlerde reklam değeri yüksek olan, yani reytingi artıracak sevilen ve başarılı oyunculara yer vermektedir. Dolayısıyla ünlüler tarih bilincini oluşturmada sembol olarak kullanılmaktadır.

Diğer bir sonuç ise, tarihi dizi/filmlerdeki ünlü karakterlerin bireyleri yönlendirmesidir. Nitekim tarihi dizi/filmlerin etkisinde kalanlar, çeşitli yönelimler gösterebilmektedir. İnsanlar, tarihi dizi/filmlerde dikkatini çeken ünlüler sayesinde aktarılan bilgileri zihninde daha iyi canlandırabilir ve merak duygusunu geliştirebilir.

Bunun sonucunda bireyler daha kapsamlı bir araştırmaya yönelebilir ve daha iyi öğrenme sağlanır. Böylece dizi/film de birey için ilgi odağı haline gelebilir. Tarih bilincinin oluşumu, şekillenmesi ve gelişmesi, sevilen ve başarılı ünlüler sayesinde daha iyi sağlanabilir. Başka bir çarıdan bakıldığında ise bireyler, hiç araştırma gereğı duymadan dizi/filmde verilen bilgiye inanabilir. Bu durumda ise tarih bilinci olumsuz etkilenebilir.

Arseven, Dervişoğlu ve Uludağ (2015) tarafından yapılan bir araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinin tarihte en fazla etkilendikleri liderlerden biri olan Fatih Sultan Mehmet'ten ötürü, "Fetih 1453" filminin çok fazla seyredildiğı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, dizinin konusunun önemli olduğunu göstermektedir. Tarihi dizi/filmlerde konu olarak sevilen, ilgi duyulan tarihi kişiliklerin ve olayların işlenmesi, onun daha çok seyredilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla bu durum tarih şuurunu da olumlu yönde etkilemektedir. Öğrencilerin "Fetih 1453" filmiyle Fatih Sultan Mehmet'e olan hayranlıklarının arttığı görülmüştür.

5.2.6. Altıncı Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma

Yapılan görüşmelerde öğretmen adaylarının sorulara verdikleri cevaplardan, tarihi dizi/filmlerde yer alan olumlu ve olumsuz öğelerin tarih şuurunu etkilediğı anlaşılmıştır. Bu bakımdan tarihi dizi/filmler bireylerin bağlılık, koruyuculuk ve benimseme gibi tutumlarına etki ederek, tarih şuurunu geliştirmektedir. Nitekim öğretmen adayları tarihi dizi/filmleri seyreden kişilerin vatanına, milletine ve bayrağına karşı bağlılık duygusunun artacağını ifade etmişlerdir. Dizi/filmlerde işlenen bu tür değerler, bireylerin farkındalık düzeyini artırmak suretiyle, aidiyet duygularını ve duyarlılıklarını geliştirmektedir.

Kalçık'ın (2017) tespitlerine göre; öğrenciler tarihi diziler sayesinde geçmiş ile gelecek arasında bağ kurmakta, özellikle Osmanlı Devleti'nin son dönemindeki bazı olayları günümüz Türkiye'si ile karşılaştırıp, analiz edebilmektedirler. Ayrıca tarihi diziler üzerinden geçmişlerini düşünmekte, empati yaparak kendilerini bu toprakları

fetheden ve savaşan atalarının yerine koymakta ve Türk toplumu için neler yapabileceklerini hayal etmektedirler.

Diğer yönden ğretmen adayları tarihi dizi/film izleyen bireylerin vatanına ve milletine karşı koruyucu olacağını ifade etmişlerdir. Tarihi dizi/filmlerde verilen vatani için ölümü göze alma gibi cesaretlendirici mesajlar vatandaşların milli bilincini güçlendirmektedir.

Öğretmen adayları, tarihi dizi/film seyreden bireylerin benimseme duygularının olumlu veya olumsuz yönde değişebileceğini belirtmişlerdir. Tarihi dizi/filmler insanların mensup olduğu milletle gurur duymalarını, geçmişte yaşananlardan ders çıkarmalarını ve diğer milletlere karşı hoşgörülü olmalarını sağlayabilmektedir. Buna karşın bazı olumsuz benimsemeler de görülmektedir. Örneğin araştırma yapmaktan uzak kişiler sadece dizi/filmlerde gösterilenle yetindiğinden dolayı gösterilen her Şeye inanabilmekte, bu ise yanlış inanç ve kanaatlerin oluşmasına neden olmaktadır.

Öğretmen adayları tarihi dizi/filmlerde gösterilen olumsuz öğelerin insanları tarihten ve doğru tarih bilincinden uzaklaştıracağını ifade etmişlerdir. Bu olumsuz öğelerin başlıcaları tarihin ve tarihi kişiliklerin ktlenmesidir. Bu durum izleyicilerde sorunlu bakış açılarının gelişmesine neden olmakta, dizi/filmlerin tamamıyla eleştirel veya gerçek dışı değerlendirilmesine yol açmaktadır. Bu durum zaman zaman tarağgirlik duygusunu güçlendirmekte, toplumu kutuplaştırıp galeyana getirtmek suretiyle çatışmaya sürükleyebilmektedir.

Kalçık (2017), tarafından yapılan araştırmada tarihi dizilerin birey ve toplum üzerindeki etkisine ilişkin ğrenci görüşlerine göre tarihi diziler; tarih bilinci oluşturma, milli şuuru güçlendirme, seyircileri araştırmaya ve öğrenmeye yönlendirme gibi olumlu işlemlere sahiptir. Bununla birlikte tarihi sadece dizilerde gösterilenlerden ibaret sanan, okumayan, araştırmayan ve sorgulamayan kişilerde yanlış tarih bilincinin oluşmasına da neden olabilmektedir. Bu olumsuzluk, yurt dışındaki seyirciler üzerinde çok daha belirgindir. Özellikle dizilerde reyting kaygısıyla gerçek dışı abartılı sahnelere yer verilmesi tarihin objektif yansıtılmasını engellemektedir. Tarihi olayların ve Şahsiyetlerin aslından uzaklaştırılıp insan ilişkilerinin, aile hayatının ve kadınların giyim kuşamının abartılı bir Şekilde

sahnelenmesi Türk kültürünün yanlış anlaşılmasına neden olmaktadır. Yanlış öğrenilen tarih bilgisinin düzeltilmesi ise uzun yıllar alacak zor bir çabayı gerektirir. Pek çok öğrenci bu ve benzeri olumsuzlukları reyting rekorları kıran Muhteşem Yüzyıl dizisi üzerinden dile getirmiştir. Diğer yandan tarihi dizilerde geçen ve aşırı şiddet içeren savaş ve dövüş sahneleri özellikle çocukları ve gençleri olumsuz yönde etkilemektedir. Çocukların zihinsel ve kişilik gelişimlerine zarar vermektedir.

5.2.7. Yedinci Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma

Öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda, yabancı senaristlerin tarihi dizi/filmlerde Türk tarihini objektif olarak ele almasının insanların tarihe yönelik meraklarını artıracığı ve onları araştırmaya yönelteceği sonucuna varılmıştır. Bunun tarihin daha iyi öğrenilmesi, olayların nesnel bakış açısıyla ele alınması, geçmişle gurur duyulması ve senariste değer verilmesi gibi tutumların sergilenmesi sonucunu doğuracağı anlaşılmıştır. Buna ek olarak, ülkenin dış ülkelerde tanıtımının daha iyi yapılacağı kanaati ortaya çıkmıştır. Dizi/filmlerde başka bir ülkenin, özellikle de kendi ülkesiyle düşman cephede yer alan bir milletin tarihini ele alan senaristin objektif davranabilmesi çok önemlidir. Daha fazla izleyici kitlesine hitap eden böylesi dizi/filmler sayesinde hem ülke daha iyi tanıtılmakta, hem de milletler arasındaki bağlar kuvvetlenmektedir.

Öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmelerde yabancı senaristlerin Türk tarihini taraflı yansıtmalarının doğuracağı sonuçlar üzerinde durulmuştur. Tespitlerimize göre bu durum; tarih konularında bilgisiz kişilerin dizi/filmde gösterilen her şeye inanması, hayal kırıklığı yaşanması, tarihe ilginin azalması, olumsuz düşüncelerin belirmesi, yanlış bilinçlenmenin ortaya çıkması, duygu ve davranışların bozulması, önyargı oluşması, olumsuz eleştirilere yol açması ve ülkenin dışarıda kötü tanıtılması gibi hasarlara yol açabilmektedir. Dizi/filmler bir fikri yaymak, herhangi ülke hakkında olumlu veya olumsuz propaganda yapmak, kamuoyu oluşturmak bakımından etkili materyallerdir. Dolayısıyla dizi/filmler üzerinden yapılan kötüler yanlış bilgilendirme ve bilinçlendirme yanında; kin ve düşmanlık gibi olumsuz duygular eşliğinde yıkıcı hasarlara yol açabilmektedir.

Birkök (2008), filmlerin eğitimdeki işlevlerini incelemek amacıyla “*Bir Toplumsallaştırma Aracı Olarak Eğitimde Alternatif Medya Kullanımı: Sinema Filmleri*” isimli bir çalışma yapmıştır. Araştırmacının tespitlerine göre, sinema filmlerinin etkili bir eğitim aracı olmasının başlıca nedeni, sanat ve teknolojinin gücüdür. Nitekim bu sayede en karışık ve kapsamlı konular ele alınıp işlenmekte, verilmek istenilen mesajlar çok geniş kitlelere etkili bir şekilde iletilebilmektedir. Aynı zamanda tutum ve davranışlar da bu yolla aktarılabilen ve arzu edilen davranış modelleri oluşturulabilmektedir. Buna ek olarak eğitim modelinde kullanılması için de sinema filmi işlevsel bir araçtır. Bu üstün özellikleri nedeniyle, eğitim amaçlı hazırlanmış sinema filmleri giderek klasik ders kitaplarının yerine geçmektedir.

5.2.8. Sekizinci Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma

Yapılan görüşmelerde, öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda tarihi dizi/filmlerde konuların aslına uygun bir şekilde gösterilmesinin ne gibi sonuçlar doğuracağı üzerinde durulmuştur. Tespitlerimize göre bu tür gösterimler; geçmişten ders çıkarma, tarihe yönelik ilginin artması, tarihi konuları araştırma isteği, tarihi kişilikleri yakından tanıma arzusunun belirmesi, tarihin doğru öğrenilmesi ve tarih bilincinin doğru yönde gelişmesi gibi olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Gerçekliğin ön planda olduğu, kurgu ve mizansenin ise minimum düzeyde tutulduğu tarihi dizi/filmlerin tarih şuuru oluşturmadaki yeri yadsınamaz bir gerçektir.

Ocak ve Selimoğlu (2016) tarafından yapılan “*Tarih Öğretiminde Tarih Dizilerinin Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri-Nitel Bir Analiz*” isimli çalışmada, tarih dizilerinin tarihi gerçekleri yansıtmadığıyla ilgili öğrenci görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma bulgularına göre, görüşmeye katılan öğrencilerden yarısından azı bu dizilerinin tarihi gerçekleri yansıttığını düşünmektedir. Öğrenciler seyretmiş oldukları dizilerden tarihi gerçeklerle beraber, dönemin sosyoekonomik durumunu da öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Tarihi dizi/filmlerde anlatılanlar ve gösterilenler gerçeği yansıtmadığında tarih şuuru bakımından yanlış kabullenme, çelişkiye düşme, tarih bilincinin olumsuz yönde şekillenmesi, önyargı, tarihi sevmeme, dizi/filme ilgisizlik, farkında olmama, tarihi kişilik ve olaylardan habersiz olma gibi sorunların ortaya çıkacağı sonucuna ulaşılmıştır. Esasen bu sorunların temelinde, dizi/filmlerin reytingini artırmak için gerçeklerin dışına çıkılması ve kurgunun çok fazla abartılması yatmaktadır.

Kalçık'a göre (2017), öğrenciler dizilerde geçen sosyal yaşam, tarihi şahsiyetler, mekânlar, savaşlar ve diyalogların gerçek olduğuna inanmaktadır. Ancak aksi durumlar da söz konusudur. Örneğin öğrenciler Muhteşem Yüzyıl dizisinde Kanuni Sultan Süleyman karakterinin ve harem hayatının gerçeği yansıtmadığı kanaatindedirler. Burada vurgulanması gereken en önemli husus, öğrencilerin büyük bir bölümünün tarihi dizilerin kurgusal ve gerçek yönlerinin farkında olup, bunu ifade edebilmeleridir. Tarihi diziler, tarihi gerçekçilikle kurgusallık arasında yer almakta olup; bazı yönleriyle gerçeğe benzerirken, bazı yönleriyle de hayali öğeler barındırır.

5.2.9. Dokuzuncu Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma

Yapılan görüşmelerde öğretmen adayları; tarihi dizi/film izleyicilerinin belirli bir bilgi düzeyinde olmasının seçiciliği artıracaklarını belirtmişlerdir. Bilgili kişilerin tarihi dizi/filmlerde anlatılanlara körü körüne inanmayacaklarını, eleştirel bir bakış açısına sahip olacaklarını, çevresiyle tartışıp araştırmak suretiyle doğruyla yanlış ayırabileceklerini ifade etmişlerdir. Bilinçli bireyler seyrettikleri dizi/filmlerde olumlu veya olumsuz öğeleri seçebilmekte, doğrudan kabullenme yerine, araştırmaya yönelmektedirler.

Marcus (2005), *“It Is as It Was”: Feature Film in The History Classroom*” çalışmasında, filmin tarihsel empati ve tarihsel bakış açısı kazandırmak suretiyle sorunları çözmek ve tarihi derinlemesine araştırmak için bir araç olarak görüldüğünü belirtmiştir.

Woelders (2007), *“It Makes You Think More When You Watchthings”*: *Scaffolding For Historical Inquiry Using Film In The Middle School Classroom*” isimli çalışmasında, ortaokul öğretmenlerinin öğrencileri tarih konularında araştırma yapmaya motive etmek için, filmlerden yararlanmalarını önermiştir. Kaliteli filmler, öğrencilere tarihsel bilginin nasıl inşa edildiğini doğru şekilde gösterebilir ve öğrencilerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları medya yayınlarını eleştirel olarak inceleme becerisi kazandırabilir. Araştırmacı, ortaokul öğrencilerinin tarih dersinde izledikleri filmlere eleştirel bakabilmelerini sağlamak için, öğretmenlere iskele tekniklerini kullanmalarını öğütlemektedir.

Bellino (2008), *“Historical Understanding and Media Literacy: A Dispositional Alignment”* isimli çalışmasında, medyanın tarih sınıflarında yalnızca tarihi bilgileri aktarmak için kullanılmadığını, aynı zamanda öğrencileri tarihsel düşünme ve anlama süreçlerine dahil etmeye yaradığını belirtmiştir. Dahası, tarihsel düşünce ile uyumlu medya okuryazarlığı, öğrencilerin eleştirel düşüncelerine de katkı sağlamaktadır.

Kaya ve Çengelci (2011), öğretmen adaylarının bakış açısıyla sosyal bilgiler dersinde filmlerden faydalanma konusunu incelediği *“Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Eğitiminde Filmlerden Yararlanılmasına İlişkin Görüşleri”* isimli araştırmalarında, filmlerin öğrencilerde eleştirel düşünme, yaratıcılık ve yorum becerilerini geliştirdiği sonucuna varmışlardır.

Stoddard ve Marcus (2010), *“More Than” Showing What Happened*”: *Exploring The Potential Of Teaching History With Film*” isimli çalışmalarında, insanların bir televizyon programından, filmde ve hatta video oyunundan tarihsel bilgilere erişme ihtimalinin yüksek olduğu bir dünyada, öğrencilere tarihsel eleştiri yeteneği kazandırmada filmlerin yerinin çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Filmler öğrenciler için eğitici ve öğretici olarak son derece etkili ve özgün materyaller olup, öğrencilerin ilgi ve dikkatini önemli tarihsel olaylara çekmek için kullanılabilir. Sosyal bilgilerde filmler, otantik öğrenme materyali olarak da kullanılabilir. Filmler geçmişi canlandırabilme özelliği nedeniyle, sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin işini kolaylaştırmaktadır.

Tarihi bilgilerden bihaber kişilere dizi/filmlerde verilen bilgiler anlamsız ve sıradan gelirken; tarihi konulara kısmen vakıf bireylerin, tarihi dizi/filmler sayesinde bilgi düzeylerinin artacağı ve etkin öğrenmelerinin kolaylaşacağı sonucuna ulaşılmıştır. Şöyle ki; belirli bir bilgi birikimine sahip kişiler ise seyrettikleri dizi/filmlerden çıkarımlar yapabilmekte, öğrendiklerini pekiştirebilmekte, fikir oluşturabilmekte, bilinçlerini geliştirebilmekte ve çevrelerini aydınlatabilmektedirler. Bilinç düzeyi yüksek kişiler seyrettikleri dizi/filmlerden elde ettikleri bilgileri, çeşitli ortamlarda çok daha iyi kullanabilmektedirler.

Benzer tespitlerin Kalçık (2017) tarafından da yapıldığı görülmektedir. Kalçık'ın bulgularına göre, öğrenciler dizilerde öğrendikleri tarih bilgilerini hem derslerinde, hem de hayatın akışı içerisinde etkin bir şekilde kullanmaktadır. Dizi izlemek hazırbulunuşluk düzeyini artırdığı gibi, derslerde öğrenilenlerin pekiştirilmesini de kolaylaştırmaktadır.

Walker'in (2006), "*Historical Literacy: Reading History Through Film*" isimli çalışmasında, tarih öğrencilerinin belgeselleri ve tarihi filmleri gerçeğin anlatımı olarak değerlendirdiği sonucuna varmıştır. Öğrenciler, seyrettikleri filmler üzerinden geçmişle bağlantı kurarlar. Derslerde filmlerin birincil kaynak olarak kullanılması, öğrencilere konuyu ezberlemekten ziyade, tarih düşüncesini geliştirme olanağı sunmaktadır. Eleştirel düşünme ve problem çözme öğretilmesi ve öğrenilmesi gereken temel becerilerdir. Öğrenciler bilgiyi ezberlemekten ziyade, düşündüklerinde, yaptıklarında veya çözdüklerinde aktif ve anlamlı öğrenme gerçekleşmiş olur. Nitekim filmleri öğrencilerine yalnızca bazı tarihsel bilgileri aktarmak için kullanan öğretmenler, derslerini klasik yöntemlerle işleyen öğretmenlerden çok da fazla başarılı olamadıklarını ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmelerden, yeterli bilgi altyapısına sahip olmayan bireylerin tarihi dizi/film seyretmeleri halinde düşünce ve davranışlarında bazı olumsuzlukların ortaya çıkabileceği sonucuna ulaşılmıştır. İnsanlar, filmlerde gördükleri olumsuz sahnelerden fazlasıyla etkilenebilir. Buna göre tarihi dizi/filmlerin seyredilmesi, belirli bir bilgi donanımına sahip kişilerde faydalı olurken, aksi durumlarda faydası yanında çeşitli zararlara da yol açmaktadır.

Arseven, Dervişoğlu ve Uludağ (2015) tarafından yapılan bir araştırmada, yaşadığımız çağda insanların tarih konularında yeterli donanıma sahip olmadığı, bilinenlerin de büyük ölçüde doğruluğu tartışmalı bilgiler olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmacılara göre bu sorunun başlıca nedenleri; kitap okuma alışkanlığının olmaması, ebeveynlerin bilgisizliği, okullarda okutulan tarih derslerinin öğrenciler tarafından sıkıcı bulunmasıdır.

5.2.10. Onuncu Soruya Yönelik Nitel Sonuç ve Tartışma

Öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmelerden hareketle; tarihi dizi/filmlerde verilen mesajların kişileri milli değer bilincine yönlendirdiği sonucuna varılmıştır. Kuşkusuz bunun temel nedeni, bu tür görsel yapımlarda vatan, millet, bayrak ve devlet gibi aidiyet ifade eden mesajların güçlü bir biçimde verilebilmesidir. Dolayısıyla öğrencilere, topluma tarihi dizi/filmler seyrettirebilmek suretiyle milli ve toplumsal değerlerin canlı kalması sağlanabilir.

Kalçık'ın (2017) benzer bir araştırmasında, öğrenciler dizilerin bireye ve topluma doğru bir tarih bilinci aşıladığını ve milli şuuru güçlendirdiğini ifade etmişlerdir. Dizileri düzenli seyreden öğrencilerde, geçmişten bugüne nasıl geldiği, hangi zorlukların aşıldığını ve atalarımızın yaptığı fedakârlıkları görmek suretiyle dikkate değer farkındalıklar oluşmaktadır.

Öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre, tarihi dizi/filmlerde verilen mesajlar kişilerin öğrenme yetilerini geliştirmeleri hususunda yönlendirici olmaktadır. Tarihi dizi/film izleyicileri atalarının yaşadığı tecrübenin farkına varıp, onların başarılarından ve kahramanlık destanlarından çeşitli dersler çıkarabilirler. Hatta bazı izleyiciler filmde işlenen konuları araştırmaya yönelip, bu sayede daha doğru ve sağlıklı bilgi sahibi olabilir.

Gezici ve Demir (2018) tarafından öğretmen görüşlerine dayalı olarak yapılan "*Tarihi Dizi ve Filmlerin Sosyal Bilgiler Dersine Yansımaları*" isimli araştırmanın sonuçlarına göre; bu tür dizi/filmler öğrencilerin bilişsel hazırbulunuşluluk düzeyini

artırmakta, bilginin öğrencilerin zihninde somutlaşmasına, zaman ve kronolojiyi algılama becerilerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır.

Öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmelerde; tarihi dizi/filmlerde verilen mesajların kişisel gelişim hususunda bireyleri yönlendirdiği görülmüştür. Esasen bu durum, diğer sosyal içerikli yapıtlar için de geçerlidir. Tarihi dizi/film seyircileri televizyon ekranı ve beyaz perde sayesinde geçmişteki olayları ve yaşantıları farklı perspektiflerden görme imkânı bulmaktadır. Hayata değişik perspektiflerden bakabilme beceresi kazanan bireyler, çok yönlü düşünebilme, dolayısıyla da kendini geliştirme hususunda avantajlıdır. Kendileri için daha kolay bir şekilde hedef belirleyip, rota oluşturabilirler. Ayrıca tarihteki ileri görüşlü, vatanperver ve özverili liderleri idol olarak benimseyip, kendine güvenen, benlik değeri yüksek bireyler haline gelebilirler.

Kalçık (2017) tarafından yapılan araştırmaya göre, öğrenciler genellikle bir tarihi karakteri benimseyip, kendine rol model olarak almaktadır. Nitekim araştırmacının tespitlerine göre öğrenciler dizilerde yansıtılan tarihi karakterleri dikkatli bir şekilde inceleyip analiz etmişler, bu karakterlerin kendilerinde görmek istedikleri ya da kendileriyle özdeşleştirdikleri yönlerini beğenmişlerdir. Bu durum, izlenen tarihi diziler ile öğrencilerin tarih bilinci arasında belirgin bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmelerden elde ettiğimiz sonuçlara göre, tarihi dizi/filmlerde verilen mesajlar kişileri ideolojik bakımdan yönlendirebilmektedir. ideolojik mesajlar izleyicilerin algı, duygu ve düşünce dünyasında büyük değişiklikler oluşturur. Bu tür mesajlar karşısında, genellikle iki tür seyirci tepkisinin olduğu görülmektedir. Mesajları sorgulamadan kabul etmek veya reddederek olumsuz eleştirilerde bulunmak. Bu tercihi belirleyen temel faktör ise, verilen mesajın bireyin ideolojisi ile uyumlu olup olmadığıdır. Seyircilerden bazıları, dizi/filmlerde verilen kendi ideolojisine aykırı mesajları reddettikten sonra araştırmaya yönelmekte ve kendi çabasıyla doğru bir şekilde bilgilenebilmektedirler. Seyircilerin bazıları ise verilen yanlış bilgileri sorgulamadan benimseyip yanlış yönlendirmelerde kalmaktadırlar. Gezici ve Demir (2018), yaptıkları araştırmada da

bu konuya değinmiş, tarihi dizi/filmlerin bazı öğrencilerde hatalı bilgi ve yanlış algı oluşturduğunu ifade etmiş; şiddet unsurlarını barındıran dizi/filmlerin kötü örnek teşkil ettiğini belirtmiştir.

Diğer yandan kendileriyle görüşme yapılan öğretmen adaylarının bazıları ise, tarihi dizi/filmlerde verilen mesajları insanların dikkate almadığı ve onları yönlendirmediği kanaatine sahiptir. Bunun temel nedeni, bu tür dizi/filmlerin sadece boş zamanı değerlendirmek için eğlence amaçlı izlenmesidir.

5.3. Nicel ve Nitel Sonuçların Değerlendirilmesi

Bu başlık altında araştırmadan elde edilen nicel ve nitel sonuçlar beraber değerlendirilmiştir. Araştırmanın nicel kısmı “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği” ile çalışılmıştır. Bu kapsamda elde edilen veriler; ölçeğin tarih bilgisi, tarihsel düşünme, öğrenmeyi öğrenme, tarih bilinci boyutlarıyla beraber incelenip yorumlanmıştır. Tarih bilinci boyutunda; tarih dersini seven, tarihi dizi/filmleri seymeyi seven ve tarihi dizi/filmleri haftada bir seyreden öğretmen adayları lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bunlar, ilgili başlık altında nedenleriyle birlikte geniş bir şekilde açıklanmıştır. Bununla birlikte, tarih şuuru gibi nispeten soyut bir değeri açığa çıkarma hususunda nicel yöntemin yetersiz kalacağı aşikârdır. Dolayısıyla araştırmanın bu boyutu nitel yöntemle desteklenmiş, öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmelerde konuyla ilgili çok daha detaylı, derinlikli ve açıklayıcı sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre, tarih şuuru oluşturulmada tarih dersini seymenin, tarihi dizi/filmleri seymeyi seymenin ve tarihi dizi/filmleri seymeme sıklığının belirgin bir etkisi söz konusudur.

Nitel görüşme temalarına bakıldığında; tarih dersini seymenin etkisiyle oluşan tarih şuuru, tarihi dizi/film seymeme nedeni olarak belirtilen duygusal tutum temasının içerisinde ilgi ve seyme kodu ile kendini göstermektedir. Diğer yandan, etki unsuru olarak belirtilen tutum etkisi temasında tarihe ilginin artması kodu ile yer almaktadır. Yabancı senarist unsuru olarak belirtilen objektifliğin etkisi temasının içinde, tarih merakının artması kodu ile belirtilmekte, sübjektifliğin etkisi temasının

içinde tarihe ilginin azalması kodu ile ifade edilmektedir. Tarihi dizi/filmlerin gerçeği yansıtma durumu olarak verilen olumlu etki temasında, tarihe ilginin artması kodu ile belirtilmekte, olumsuz etki unsuru olarak verilen sübjektifliğin etkisi temasında ise tarihi sevmeme kodu ile yer almaktadır. Ortaya çıkan sonuçlara göre, tarihe ve tarihi konulara duyulan ilgi ve sevginin, tarih şuurunu olumlu yönde etkilediğini söylemek mümkündür.

Tarihi dizi/film seyretmeyi sevmenin etkisiyle oluşan tarih şuru, tarihi dizi/film seyretme nedeni olarak belirtilen duygusal tutum temasının içerisinde; oyuncuyu yetenekli bulma, ilgi, sevme, etkilenme, merak etme, dikkat çekme ve mutlu olma kodlarıyla kendini göstermektedir. Bu kodlarda; tarihi dizi/filmlerde rol alan oyuncuların beğenilmesi, tarihi dizi/filmleri sevme, gösterilen sahnelerin dikkat çekici olması, bu sahnelerden etkilenilmesi ve seyredildikten sonra mutlu olunması ifadeleri bulunmaktadır. Bunun yanında, etki unsuru olarak belirtilen tutum etkisi temasında sevme kodu yer almaktadır.

Ayrıca tarihi dizi/filmlerde oyuncu etkisi olarak belirtilen kabullenme temasının içinde oyuncu etkisi kötüleme koduyla, sembolleştirme temasının içinde hayranlık ve oyuncu başarısı kodlarıyla, yönelme durumu temasının içinde ilgi odağı olma, dikkat çekme ve merak uyandırma kodlarıyla yer almaktadır. Buna göre ünlülere karşı duyulan hayranlık ve ünlülerin rolünü iyi oynaması tarihi dizi/filmlerin sevilerek takip edilmesini olumlu yönde etkilemektedir. Yönelme durumu teması ise ilgi odağı olma koduyla ifade edilmekte, ünlülerin yer aldığı tarihi dizi/filmlerin sevilleceği ve ilgi odağı haline geleceği belirtilmektedir.

Diğer yönden bilgi durumu olarak belirtilen tutum temasının içinde ilginin artması, merak duygusunun uyanması, hoşlanma kodlarıyla kendini göstermektedir. Hem yeterli bilgi donanımına sahip olarak, hem de yetersiz bir bilgiyle seyredilen dizi/filmler öğretmen adaylarının ilgisini çekebilmekte ve onlara tarihi dizi/filmleri sevdirmektedir. Bununla birlikte, tarihi dizi/filmleri severek seyretme, tarih şuurunu oluşturmada çok daha fazla etkilidir.

Yönlendirme durumu olarak belirtilen kişisel gelişim teması içerisinde ise idolleştirme kodu ile kendini göstermektedir. Sevilen tarihi kişiliklerin dizi/filmlerde

yer almasıyla hem tarihi dizi/filmler rağbet görmekte hem de bu karakterlerin bazı özellikleri örnek alınmaktadır.

Tarihi dizi/filmleri haftada bir seyretme sıklığının etkisiyle oluşan tarih şuuru, seyredilen tarihi dizi/filmlerde belirtilen tarihi dizi temasının içerisinde; “Payitaht Abdülhamid, Muhteşem Yüzyıl, Diriliş Ertuğrul, Vatanım Sensin, Mehmed: Bir Cihan Fatih, Mehmetçik Kut’ül-Amare, Filinta, Muhteşem Yüzyıl Kösem Sultan, Elveda Rumeli, Sevda Kuşun Kanadında, Seddülbahir 32 Saat” kodlarıyla kendini göstermektedir. Tarihi film temasının içerisinde ise; “Fetih 1453, Ayla, Çanakkale 1915, Çanakkale Yolun Sonu, Son Umut, Veda, Güz Sancısı, Salkım Hanımın Taneleri, Çanakkale Geçilmez, Sarı Zeybek, Cengiz Han, Ertuğrul 1980, 120” kodlarıyla yer almaktadır. Söz konusu dizilerin haftada bir düzenli olarak takip edilmesinin ve filmlerin gösterime girdikçe seyredilmesinin tarih şuurunun oluşumu ve gelişiminde pay sahibi olduğu anlaşılmaktadır.

5.4. Öneriler

1. Bu araştırma öğretmen adaylarıyla sınırlı kalmıştır. Aynı konu lise ve üniversitelerde öğrenim gören diğer öğrenci guruplarıyla çalışılıp, sonuçlar karşılaştırılabilir. Bu tür çalışmaların olması konu hakkında daha kesin hükümler verebilme ve genelleme yapabilme olanağı sağlayacaktır.
2. Aynı zamanda tarihi dizi/filmlerin yaşam boyu öğrenme algısının ve tarih şuurunun yaş sınırı bulunmayan yaygın eğitimde öğrenim gören öğrenciler üzerindeki etkisi araştırılabilir.
3. Araştırma sonuçları tarihi dizi/filmlerin öğretim programlarına daha etkin bir şekilde eklenmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Derslerde yardımcı materyal olarak sistematik bir şekilde kullanılması sağlanmalıdır.
4. Öğrencilere tarihi dizi/filmlerin seyrettirilmesine akılda kalıcılığı sağlama ve bilinç kazandırma gibi faydaları nedeniyle ilkokuldan itibaren başlanmalıdır. Bu kapsamda ilkokullarda öğrencilere tarihi çizgi filmler seyrettirilebilir. Öğrencilere seyrettirilecek tarihi dizi/filmlerin seçimi rast gele değil, algı ve bilgi düzeyine uygun olmalıdır.

5. Tarihi dizi/filmlerin derslerde kullanımına yönelik, öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmelidir.
6. Öğrencilere tarih şuurunu kazandırmaya yönelik çalışmalar çeşitlendirilmeli (gezi-gözlem, kitap okuma çalışmaları, proje çalışmaları, uzman kişilerle görüşmeler vs.) ve etkinleştirilmelidir.
7. Konu sadece öğretmen adaylarını değil, her alanda görev yapan eğitimcileri yakından ilgilendirmektedir. Dolayısıyla tarihi dizi/filmlerin yaşam boyu öğrenme ve tarih şuuruna etkisi hakkında sosyal bilimler alanında çalışan öğretim elemanlarına ve farklı okullarda görev yapan çeşitli branşlardaki öğretmenlere yönelik yeni araştırmalar planlanabilir.
8. Araştırma sonuçları mevcut değişkenler üzerinde yeni ve daha derinlikli bazı yeni çalışmaların yapılması gerektiğini göstermiştir. Örneğin televizyon ve film seyretme durumları hakkındaki değişkenler artırılarak, yeni bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- ACAR, E., “Antik Ve Günümüz Teknolojisiyle İlgili Temel Kavramların Görsel, İşitsel, Yazımsal ve Zamansal Olarak Eğitim Amaçlı Hazırlanması Üzerine Bir Çalışma”, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van (2015).
- AKAR, B., “İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Harita Kullanma Düzeylerinin Ve Harita Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay (2008).
- AKBULUT, H., “Bellek Olarak Belgesel Sinema: Son Dönem Türkiye Belgesel Sinemasına Bir Bakış”, Sinecine 1(2), Ss. 119-124 (2010).
- AKÇAY, A., “Yabancı Dil Olarak Rusça Öğretiminde Özgün Görsel-İşitsel Materyallerin Dinleme Becerisine Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (2014).
- AKTEKİN, S., ÇOBAN, Z., “Tarih Derslerinde Tarihi Film Ve Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri: Trabzon Örneği”, Karadeniz İncelemeleri Dergisi, 13 (13), s. 141-160 (2012).
- ALİKILIÇ, D., “Arşiv ve Arşivcilik”, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı: 10, Ss.163-167 (1998).
- ALTUNER, H., “Türkiye’de Sanat Tarihi ve Cumhuriyet’ten Günümüze Sanat Tarihi Eğitimi”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), Ss.79-90 (2007).
- ANADOL, C., “Televizyon Yayınlarının Milli Kültüre Tesirleri”, Bayrak Yayıncılık, İstanbul (1992).
- ANADOLU, B., “Filmlerle Hatırlamak: Toplumsal Travmaların Sinemada Temsil Edilişi-Sevcan Sönmez”, Sinefilozofi Dergisi, 3 (5), Ss. 191-195 (2018).

- ARLI, E., “Grafik Tasarımda Fotoğraf Ve Göstergebilim”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (2017).
- ARSEVEN, A., DERVİŞOĞLU, M., ULUDAĞ, C., “Ortaöğretim 9. 10. ve 11. Sınıf Öğrencilerinin Tarihe İlişkin Algıları Ve Tarih Bilinci Oluşumlarının İncelenmesi”, Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE, 4 (1), e-ISSN: 2147-1606, Ss. 65 – 82 (2015).
- AVUNYA, S., “Başlangıcından Günümüze Türk Televizyonunda Devlet Denetimi ve Sonuçları”, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (1998).
- AYÇA, E., “Türk Sineması Seyirci İlişkileri”, Kurgu Dergisi, (11), Ss. 117-133, (1992).
- AYDIN, G. A., “Reklamlar ve Diziler Bağlamında Bir Popüler Kültür İncelemesi: Muhteşem Yüzyıl Dizisinin Reklam Metinlerine Etkisi”, Global Media Journal TR Edition, 7(13), Ss. 137- 150 (2016).
- AYDIN, H., “Sinemanın Taşrada Gelişim Süreci: Konya’da İlk Sinemalar Ve Gösterilen Filmler (1910–1950)”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (19), Ss.61-74 (2008).
- AYKUT, A., “Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(21), Ss. 33-42, (2006).
- AYTEKİN, M., “Korku Sinemasında Türler”, Atatürk İletişim Dergisi, Sayı: 5, Ss. 63-84 (2013).
- AYVAZ, Z., “Taş Plâklar Ve Taş Plâklardaki Türk Halk Müziği Ezgilerinin Kataloglanması”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (1996).
- BAĞIR, M., “Türk Sinemasında Tarihi Film Olgusu”, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum (2016).

- BAKKALOĞLU, M., “Tarih Öğretmenlerinin Tarih Haritalarının Kullanımına Yönelik Bilgi Ve Tutumlarının Değerlendirilmesi: Adana Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon (2017).
- BAKMAZ, H., “Sosyal Bilgiler Dersinde Para Ve Pulların Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman (2016).
- BATUK, N. H., “Fotoğrafın Resim Sanatı Üzerindeki Etkisi Ve Görsel Sanatlar Eğitiminde Kompozisyon Kurmadaki Yeri Ve Önemi”, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun (2013).
- BAZIN, A., “Sinema Nedir?”, İzdüşüm Yayınları, isbn 975-8408-18-6, İstanbul (2000).
- BELLİNO, M. “Historical Understanding and Media Literacy: A Dispositional Alignment”, International Journal of Social Education, 23(1), Ss. 99-117 (2008).
- BIRKÖK, M. C., “Bir Toplumsallaştırma Aracı Olarak Eğitimde Alternatif Medya Kullanımı: Sinema Filmleri”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 5(2), Ss. 1-12 (2008).
- BİLİS, P. Ö., “Rol Modelleri Ve Toplumsal Değerler Açısından “Uçaklar” Adlı Animasyon Filmi Üzerine Bir İnceleme”, Selçuk İletişim, 8(3), Ss. 201-227 (2014).
- BİRİNCİOĞLU, Y. D., “Savaş Filmlerinde Eril Hegemonik Yapının Dışıl Anlamları”, International Journal Of Social Sciences And Education Research, 3(2), Ss. 486-498 (2015).

- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., DEMİREL, F., “Bilimsel Araştırma Yöntemleri”, 19. Baskı, Pegem Akademi, Ankara (2015).
- CAN, A., “SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi”, 5. Baskı, Pegem Akademi, Ankara (2017).
- CANDAN, A. S., ÖZTAŞ, S., “Ortaöğretim Öğrencilerinin Tarih Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar”, Journal of History Culture and Art Research, 6(2), Ss. 507-526 (2017).
- CAPLAN, N., PEARLMAN, W., SASLEY, B. E.& SUCHAROV, M., “History, Rationality, Narrative, Imagery: A Four-Way Conversation on Teaching the Arab- Israeli Conflict”, Journal of Political Science Education, Vol:8, No: 3, Pp. 288-302 (2012).
- CARLSON, E. J., “Teaching Elizabeth Tudor with Movies: Film, Historical Thinking, and the Classroom”, The Sixteenth Century Journal, Vol. 38, No. 2 Pp. 419-428 (2007).
- CARR, E. H., “Tarih Nedir”, Çev. Şahin, Mustafa, Öztan, M. Fatih, İletişim Yayınları, Şefik Matbaası, İstanbul (1991).
- CEMALCILAR, A., “Filmde Müziğin İşlevi ve Kullanımı”, Kurgu Dergisi, S: 12, Ss. 73-79 (1993).
- COLLINGWOOD, R. G., “Tarihin Tasarımı”, Çev. Kurtuluş Dinçer, 1. Baskı, Ara Yayıncılık, İstanbul (1990).
- COOPER, H., “History in the Early Years”, Routledge, 1nd ed., London: New Fetter Lane (1995).
- CRESSWELL, J. W., “Educational Research, Planing, Conducting And Evaluating Quantitative And Qualitative Research”, Fourth Edition, Pearson Education,

- United States Of America, Boston: (2012). ISBN-13: 978-0-13-136739-5 (alk. paper) ISBN-10: 0-13-136739-0 (alk. paper)
- CROWLEY, D., HEYER, P., “İletişim Tarihi Teknoloji, Kültür, Toplum”, Çev. Berkay Ersöz, 2. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara (2011).
- ÇAKI, C., ZORLU, Y., KARACA M., “Türk Sinemasında Nazizm İdeolojisi: “Kırımlı” Filmi Ve Göstergibilimsel Analizi”, İstanbul Journal of Sociological Studies/Sosyoloji Konferansları, No: 56, Ss. 65-93 (2017).
- ÇAKMAK, A. Ç., CENGİZ, H. A., “Eğlence Pazarlaması Kapsamında Tüketicilerin Sinema Filmlerine Yönelik Tercihi Ve Tatmin Boyutu Üzerine Bir Araştırma: “Fetih 1453” Filmi Örneği”, Türk Pazarlama Dergisi, 1 (1), Ss. 47-75 (2016).
- ÇALIK, A. T., “Türkiye’de Biyografik Sinema Filminde Bellek, Çarpıtma Ve Boş Alan: “Veda” Filmi Üzerinden Çalışma”, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (2011).
- ÇELİK, G., “Eski Haritaların Modern Haritalar İle Karşılaştırılması: Mapanalyst”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul (2016).
- ÇENCEN, N., DEMİR, Ö., “Günümüz Ortaöğretim 10. Sınıf Tarih Ders Kitabı İle Muhteşem Yüzyıl İsimli Televizyon Dizisindeki "Kanuni Sultan Süleyman Dönemi" Söylemlerinin Gösterge Bilimsel Açıdan Karşılaştırılması”, Türk Tarih Eğitimi Dergisi, 2 (1), Ss.76-101 (2003).
- ÇETİN, A., “Osmanlı Arşivciliğine Toplu Bir Bakış”, Türk Kütüphaneciliği, 33(2), Ss. 53-65 (1984).
- ÇEVİK, A., “İlköğretim İkinci Sınıf Öğrencilerinin Kelime Servetini Zenginleştirme Üzerine Deneysel Bir Çalışma”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale (2011).

- ÇİTOĞLU, S., “1945 Yılı Sonrası Afişlerdeki Renklerin Psikolojik Boyutları”, Yüksek Lisans, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara (2008).
- ÇOBAN, Z., “Tarih Derslerinde Tarihi Film Ve Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri”, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon (2011).
- DEMİRALP, N., “Haritalarla Öğrenme”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(4), Ss. 955-973 (2009).
- DEMİRCİOĞLU, İ. H., “Tarih Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi”, Bilig Dergisi, (42), Ss.77-93, (2007).
- DEMİRCİOĞLU, İ. H., “Tarih Öğretmenlerinin Tarihsel Düşünme Becerilerine Yönelik Görüşleri”, Milli Eğitim Dergisi, (184), Ss. 228-239, (2009).
- DİL DERNEĞİ; “Öğrenciler İçin Türkçe Sözlük”, Tudem Kültür, Ankara (2004).
- DİLMEN, N. E., “Yeni Medya Kavramı Çerçevesinde İnternet Günlükleri-Bloglar Ve Gazeteciliğe Yansımaları”, Marmara İletişim Dergisi, Sayı: 12, Ss.113-122 (2007).
- DOĞAN, Ç. M., “Türkçe Eğitimi Bağlamında Ortaokul Öğrencilerinin Sözlü Kültür Ürünlerine Yönelik Farkındalıkları Ve Bunları Kullanım Durumları”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara (2016).
- DURMAZ, F., “Romandan Sinemaya Uyarlamalar (1960-1986)”, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir (2013).
- DURMUŞ, B., YURTKORU, E.S., “Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi”, 4. Baskı, Beta Basım, İstanbul (2011).

- DURMUŞ, M., “Destan Şairi Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu’nun Asya’dan Anadolu’ya Göçen Ruha ve Ahi Evren Kültürüne Bakışı”, I. Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu, Kırşehir 15-17 Ekim (2008).
- DUVERGER, M., “Sosyal Bilimlere Giriş”, Çev. Oskay, Ünsal, 5. Basım, Bilgi Yayınevi, İstanbul (1999).
- EDENSOR, T., “Reading Braveheart: Representing And Contesting Scottish Identity”, *Scottish Affairs*, 21(1), Pp. 135-158 (1997).
- EK, M., “Ses ve Hareketli Görüntü Kayıtlarının Yönetimi”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul (2009).
- EKİNCİ, B. T., “Sinemada Yeni Anlatım Yöntemleri: Time-Lapse ve Slow-Motion Teknikleri ve Samsara (2011) Filmi”, *Online Journal of Art and Design*, Volume: 3, Issue: 2, Ss. 43-56 (2015)
- ENGİN, E., “Figuring The Orient: A Discussion Of Orientalism Within The Context Of Ferzan Özpetek’s Films”, As a thesis for the degree of Master, A Thesis Submitted To The Department Of Graphic Design And The Institute Of Fine Arts Of Bilkent University, June (2014).
- ER, H., “Sosyal Bilgiler Eğitimi Kapsamında İlköğretim Öğrencilerinin “Biyografi” Kullanımına İlişkin Görüşleri”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara (2010).
- ERDEM, S., “Gerçekliğin Yeniden İnşasında Görsel Efekt Kullanımı: Spartaküs Televizyon Dizisinde Mekan İnşası”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (2015).
- ERDEM, S., “Gerçekliğin Yeniden İnşasında Görsel Efekt Kullanımı: Spartaküs Televizyon Dizisi Örneğinde Mekan Kurgusu”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2, Ss. 275-296 (2015).

- ERTÜRK, V., “XVI. Yüzyılda Akşehir Sancağı (Tahrir Defterlerine Göre)”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (2007).
- EVKURAN, M., “Zaman, Bilinç ve Tarih Algısı Üzerine -Teolojik Açından Bir İnceleme-”Milel ve Nihal İnanç Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, 4(3), Ss. 31-68, (2007).
- EVREN, M. B., “Türk Sinemasının 100 Yılı”, Rumi Matbaa, İstanbul (2014).
- FENMEN, R., “Pratik Modern Radio ve Televizyon”, 2. Baskı, Akba Kitapevi, Ankara (1946).
- FİDAN, S., “Televizyon Dizilerinde Geleneksel Müzik Belleğinin Kullanımı”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 11 Sayı: 60, Ss. 125-139 (2018).
- FREEDMAN, K., “Social Perspectives On Art Education İn The US: Teaching Visual Culture İn A Democracy”, Studies In Art Education, 41(4), Pp. 314-329 (2000).
- FROST, W., “Braveheart-Ed Ned Kelly: Historic Films, Heritage Tourism And Destination İmage”, Tourism Management, 27(2), Pp. 247-254 (2006).
- GARCÍA, N. M., HANESWORTH, P., MARCHENA, L. O.,”Imagining Ancient Cities in Film From Babylon to Cinecittà”, Routledge Studies in Ancient History, New York (2015).
- GEZİCİ, M., DEMİR, S. B., “Tarihi Dizi Ve Filmlerin Sosyal Bilgiler Dersine Yansımaları”, Turkish History Education Journal, 7(2), Ss. 392-413 (2018).
- GOKCEK, G. & HOWARD, A., “Movies to the Rescue: Keeping the Cold War Relevant for Twenty-First-Century Students”, Journal of Political Science Education, Vol: 9, No: 4, Pp. 436-452 (2013).

- GÖKYAYLA, M., “Sinema Edebiyat İlişkisi Çerçevesinde Türk Sinemasında Modernleşme: Kemal Tahir Ve Halit Refiğ Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir (2007).
- GÜL, R., “Televizyonda Program Türü Olgusu Ve Türkiye'deki Gelişim Süreci”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya (2009).
- GÜLÜM, E., “XV. Yüzyılın İlk Yarısında Telif Edilen Dîvânlarda Atasözleri Ve Deyimler”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (2013).
- GÜRAL, U., “Sinema Tarihi”, Detay Yayıncılık, ISBN 978-605-5216-53-5, Ankara (2013).
- HAKAN, F., “Türk Sinema Tarihi”, (Derleyen Nigar Pösteki), İnkılap Kitapevi, ISBN 978-975-110-3276-8, İstanbul (2012).
- HALDUN, İ., “Mukaddime I”, Çev. Ugan, Zakir, Kadirî, Maarif Basımevi, İstanbul (1954).
- HARPER, D., “Talking About Pictures: A Case For Photo Elicitation”, Visual studies 17 (1), Ss. 13-26 (2002).
- HASIAN, Jr. M., “Nostalgic Longings, Memories of the “Good War,” and Cinematic Representations in Saving Private Ryan”, Critical Studies in Media Communication, Vol: 18 No: 3, Pp. 338-358. (2001).
- HOŞCAN, Ö., “Ferzan Özpetek Sinemasında Arzunun Temsili Ve Bu Temsilde Ortaya Konan İktidar Sorunu”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (2013).
- IŞIK, F., “19. Yüzyıl'da Kartpostallarda Osmanlı Toplumunu: Max Fruchtermann Kartpostalları”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (2008).

- İŞİK, G., “Vatanım Sensin Dizisi Ve Hafızalarda Canlanan Bayrak Olayı”, Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, Ss. 182-194 (2017).
- İNCEOĞLU, M. Ç. “Görsel-İşitsel Arşivcilik, Kültür Mirası ve Film Arşivleri”, Journal of Yasar University, 3(11), Ss. 1463-1485 (2008).
- İNCİ, Ş. F., “Milli Sinema ve Yücel Çakmaklı”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (1996).
- İRGİN, S., " “Fransız Deniz Zırhlısı Bouvet’in Çanakkale’de Batışı” Adlı Eserin Analizi", İdil Dergisi, Cilt 6, Sayı 31, Ss. 985-999 (2017).
- JİNDAL N., NARULA S., SRIVASTAVA A.A., “An Analysis of Movies based on World War II: A Qualitative Content Analysis of a Romantic-tragedy and a Historical Period Drama”, Journal of Mass Communication & Journalism, 5(10), Ss. 1-4 (2015) DOI: 10.4172/2165-7912.1000277
- JIRÍ, Š., “Historical Consciousness and the Teaching Of History in The Czech Republic”, Adam Mickiewicz University Press, (24), ISBN 978-83-232-2576-8, Pp. 195-223 (2013).
- KAFESOĞLU, İ., “Tarih İlmi ve Bizde Tarihçilik”, Tarih Dergisi, 13(17-18), Ss. 1-16, (1963).
- KALÇIK, C., “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı (Bartın İli Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın (2017).
- KARABAYRAKTAR, D., “Fantastik Sinema ve Görsel Efekt - Bir Tahta Parçası”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul (2010).

- KARAMAN, M. A., “Tarih Dersinde Teknoloji Kullanımının Öğrenci Başarısına Katkısı”, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (2008).
- KART, B., “Aristoteles ve Heidegger’in Sanat Kuramlarında “Poiesis” ve “Phronesis”, Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, ISBN: 1303-4251, (25), Ss. 77-88, (2015).
- KAUFMAN, P. B., “Oral History In The Video Age”, The Oral History Review, 40(1), Pp. 1-7 (2013). <https://doi.org/10.1093/ohr/oht033>
- KAYA, E. B., “Dede Korkut Hikâyelerinden Minyatür Tasarımlar Oluşturarak Çini Yüzeyle Uygulanması”, Sanatta Yeterlilik Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta (2018).
- KAYA, E. ve ÇENGELCİ, T., “Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Eğitiminde Filmlerden Yararlanılmasına İlişkin Görüşleri”, Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 2 (1), Ss. 116-135 (2011).
- KIRAÇ, R., “Sinemanın ABC'si”, 1. Baskı, Say Yayınları, ISBN 978-605-02-0008-9, İstanbul (2012).
- KONUK, H., “Ses Kayıt Kontrol Sistemi Tasarımı”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul (2005).
- KOYUNCU, N. N., “Yılmaz Karakoyunlu’nun Romanlarında Yakın Siyasî Tarih”, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli (2011).
- KÖSTÜKLÜ, N., “Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi”, Sebat Ofset Matbaacılık, ISBN: 975-94027-0-X, Konya (2006).
- KUYUCU, M., “Vakıf Üniversitelerinde Eğitim Gören Üniversite Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıkları Ve Tercih Ettikleri Program Ve Kanal Türleri

- Üzerine Bir Araştırma”, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, 6(4), Ss. 445-462 (2016).
- KÜÇÜKÖNER, H., “Gravür Sanatı Tarihi Ve Modern Uygulamalar”, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum (2012).
- KÜTÜKOĞLU, M. S., “Tarih Araştırmalarında Usûl”, Milenyum Yayıncılık, ISBN: 978-975-8773-18-3, İstanbul (2008).
- LAÇIN, Ş. C., BALKAN, K. F. ve ATABEK, Y. E., “Müze Ziyaretinin Öğretmen Adaylarının Düşüncelerine Etkisinin İncelenmesi”, Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, Sayı: 4, Ss. 115-148 (2013).
- LİMAN, A.S., “Türk Sinemasının İlk Yıllarında Çekim Sonrası Üretim Ve Teknik Altyapı”, İletişim Fakültesi Dergisi, (40), Ss. 37-52 (2011).
- LİMON, S., “Simülasyon Evreni Ve Tutkuyu Markalaştıran Televizyon Dizileri: Muhteşem Yüzyıl Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta (2012).
- MAGALHÃES, J., “History and Educational Argument. History, Education and History of Education in the Crisis of the First Modernity”, History of Education & Children's Literature, 11(1), Pp. 119-134 (2016).
- MARCUS, A. S. “It Is As It Was: Feature Film In The History Classroom”, The Social Studies, 96 (2), Ss.61-67 (2005).
- MARCUS, A. S., PAXTON, R. J.& MEYERSON, P., “The Reality of It All”: History Students Read the Movies”, Theory and Research in Social Education, Vol: 34, No: 3, Pp. 516-552 (2006).
- MARTÍNEZ, M., “Authentizität als Künstlichkeit in Steven Spielbergs Film Schindler's List”, Augen-Blick. Marburger und Mainzer Hefte zur Medienwissenschaft, (36), Pp. 39-60 (2004).

- MAYWARD, J., "Film and Religion: Critical Concepts in Media and Cultural Studies", Journal of Religion & Film, Volume 21 Issue 2, Pp. 1-8 (2017).
- MCCABE, B., "The Rough Guide To Comedy Movies", Rough Guides, 1. Edition, ISBN 10: 1-84353-464-9, ISBN 13: 978-1-84353-464-8, New York, USA (2005).
- MEMİŞ, E., "Tarih Metodolojisi", Çizgi Kitapevi, ISBN 975-8867-26-1, Konya (2005).
- MERSİN, S., "Kurtuluş Savaşı Filmleri Ve Milli Hamaset", Sinecine, 2(2), Ss. 33-56 (2011).
- METZGER, S. A., "The Borders of Historical Empathy: Students Encounter the Holocaust through Film", Journal of Social Studies Research, Vol: 36, No: 4 Pp. 387-410, (2012).
- MEYDAN, A., "İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretimi Coğrafya Ünitelerinin İşlenişinde Laboratuvar Ve Görsel-İŞitsel Materyal Kullanımının Öğrencilerin Niteliksel Gelişimine Etkisinin Değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya (2001).
- MEYDAN, A., AKKUŞ, A. "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi ve Coğrafi Mekân Uygulamalarının Değerlendirilmesi", Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:4, Sayı:13, Ss. 4-30 (2013).
- MEYDAN, A., AKKUŞ, A., "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin Tarihi Ve Kültürel Değerlerin Kazandırılmasındaki Önemi", Marmara Coğrafya Dergisi, VI. Ulusal Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi"nde sunulan sözlü bildirin geliştirilmiş hali, Ss. 402-422, 29 Ocak (2014).
- MISIRLI, İ., "Genel ve Teknik İletişim Kavramlar İlkeler Uygulamalar", 4. Baskı, Detay Yayıncılık, ISBN: 975-8326-69-4, Ankara (2008).

- MURATALAN, T., “Tarih Öğretmenlerinin Tarihi Filmlerden Yararlanırken Karşılaştıkları Sorunlar”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul (2011).
- MÜLAYİM, S., “Belgesel Sinemada Sanat Tarihi”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, 0 (1-2), Ss. 147-152 (1992).
- NALCIOĞLU, Z. S. B., “Metinlerarası Uygulamaya Bir Örnek: Diriliş Ertuğrul”, Millî Folklor, 28 (109), Ss. 58-70 (2016).
- NAZEMİ, Y., “Görsel Ve İşitsel Arşivlerin Analogtan Digitale Çevrilmesi: İrib Ve Trt Arşivlerinin İncelenmesi”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (2013).
- OCAK, G., SELİMOĞLU, S., “Tarih Öğretiminde Tarih Dizilerinin Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri-Nitel Bir Analiz”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 24(1), Ss.431-452, (2016).
- ODABAŞ, B., “Türk Sinemasının Kuruluşunda Ordunun Rolü, Belgesel Film Ve Kurtuluş Savaşı Filmleri”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, (24), (2006).
- OĞUZ, G. Y., “Aksiyon Filmlerinde İyi Ve Kötünün Temsili: Die Hard Üzerine Bir İnceleme”, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, Ss. 148-160, (2011).
- ONARAN, A. Ş., “Sinemaya Giriş”, Filiz Kitapevi, İstanbul (1986).
- ORTAYLI, İ., “Tarih Yazıcılık Üzerine”, 2. Baskı, Cedit Neşriyat Yayınevi, Boyut Matbaası, ISBN: 978-975-7352-22-8, Ankara (2011).
- OWEN, A. Susan, “Memory, War and American Identity: Saving Private Ryan as Cinematic Jeremiad”, Critical Studies in Media Communication, Vol. 19, No. 3, Pp. 249–282 (2002).

- ÖNDER, S., BAYDEMİR, A., “Türk Sinemasının Gelişimi (1895 - 1939)”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (2), Ss.113-135, (2005).
- ÖNK, Ü. Y., “Türk Sineması’nda Türler Üzerine Bir İnceleme (1970-1980)”, Journal of Yasar University, 23(6), Ss. 3866-3877 (2011).
- ÖRGEN, E., “Kemal Tahir’in 'Esir Şehir Dizisi' Romanlarında İstanbul”, Bilig, Sayı: 56, Ss. 195-210 (2011).
- ÖZÇELİK, İ., “Tarih Araştırmalarında Yöntem ve Teknikler”, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ümit Ofset Matbaacılık, ISBN: 975-6859-20-2, Ankara (2001).
- ÖZÇELİK, Ş., “Sinemada Komedi: Son Dönem Türk Sinemasının Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya (2017).
- ÖZDAĞ, S., YENİÇERİ, M., FİŞEKÇİOĞLU, İ. B., AKÇAKOYUN F., KÜRKÇÜ, R., “Devlet Memurlarının Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri, Antropometrik ve Fiziksel Uygunluk Seviyeleri”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22, Ss.307-323 (2009).
- ÖZDEMİR, A., “İmar Planlarında Hiyerarşi”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya (2011).
- ÖZDEMİRDEN, B., “Türkiye’de Film Müzikleri Tarihi Ve Gelişimi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (1997).
- ÖZDEN, M. Y., DURDU, L., “Eğitimde Üretim Tabanlı Çalışmalar İçin Nitel Araştırma Yöntemleri”, 1. Baskı, Anı Yayıncılık, Sözkese Matbaası, Ankara (2016).
- ÖZER, Y., “Sinemada korku ve gerilim türleri: Alfred Hitchcock sinemasında gerilim oluşturulması”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Konya (2006).
- ÖZKAYNAK, M. E., “Masal Formellerinin Sembolik Çözümlemesi”, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ (2013).

- ÖZMEN, C., ER, H., ÜNAL, F., “Televizyon Dizilerinin Tarih Bilinci Üzerine Etkisi “Muhteşem Yüzyıl Dizisi Örneği”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 25, Ss. 409-426 (2014).
- ÖZÖN, N., “Türk Sineması Tarihi 1896-1960”, Doruk Yayıncılık, İstanbul (2010).
- ÖZTAŞ, S., “Ortaöğretim Tarih Derslerinde Tarihî Filmlerin Değer Eğitiminde Kullanımı”, İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 5, Ss. 3076-3099 (2017).
- ÖZTAŞ, S., “Tarih Öğretimi ve Filmler”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt: 16, No: 2, Ss. 543-556 (2008).
- ÖZTAŞ, S., “Tarih Öğretimi ve Filmler: Tarih Öğretiminde Film Kullanılmasının Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara (2007).
- ÖZTAŞ, S., “Tarih Öğretiminde Tarihî Film ve Tarihî Dizilerin Kullanılmasına İlişkin Tarih Bölümü Öğrencilerinin Görüşleri (Kırklareli Üniversitesi Örneği)”, Türk Tarih Eğitimi Dergisi, 4 (2), Ss. 1-37 (2015).
- ÖZTAŞ, S., ANIL, K. N., KILIÇ, B., “Tarihi Film veya Tarihi Dizilerin Tarihe İlgili Artırmada Etkisine İlişkin MYO Öğrencilerinin Görüşleri”, EJOVOC: Electronic Journal of Vocational Colleges, 3(4), Ss.107-120, (2013).
- ÖZTOSUN, O., “Bilişim Çağında Kadınların Kartpostal Üzerinden Kurdukları Simgesel Etkileşim”, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (2015).
- ÖZTÜRK, D., KILIÇ, F., (2013). “Integration Of Institutional Spatial Projects Into Development Plans And Problems”, Journal Of Engineering And Natural Sciences/Mühendislik Ve Fen Bilimleri Dergisi, 31 (4), Ss. 496-507 (2013).
- ÖZYER, N., “Edebi Tür Olarak Otobiyografi ve İki Örnek”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 10(1), Ss.73-85, (1993).

- PARDO, A., “Hermanos De Sangre (Band Of Brothers, 2001): De Héroes Y Soldados”, In La Historia A Través Del Cine: Las Dos Guerras Mundiales, Pp. 129-170 (2007).
- PÖSTEKİ, N., “1990 Sonrası Türk Sineması (1190-2011)”, 3. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli (2012).
- PUCHALSKA, J. K., “Vikings Television Series: When History And Myth Intermingle”, The Polish Journal Of The Arts And Culture, Nr: 15, Pp.89-106 (2015).
- ROSENSTEİN, B., “Video Use in Social Science Research and Program Evaluation” International Journal of Qualitative Methods, 1 (3), Pp. 22-43 (2002).
- RUSEN, J., “Forming Historical Consciousness – Towards a Humanistic History Didactics”, Antíteses, 5(10), Pp. 519-537, (2012).
- SABBAĞ, Ç., AKSOY, E., “Üniversite Öğrencileri Ve Çalışanların Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 3 Sayı: 4, Ss. 10-23 (2011).
- SADIÇ, G., “Sözlü Kültürden Âşıkların Hazırlayıp Sunduğu Radyo Programlarına Aktarılan Unsurlar”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (2014).
- SADIÇ, Ş. A., “Masallarda Kadın (Güneydoğu Anadolu Ve Doğu Akdeniz Masal Örnekleri)”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep (2008).
- SAFRAN, M., ŞİMŞEK, A., “İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi”, İlköğretim Online, 5 (2), Ss. 87-109 (2006).
- SAĞIR, A., KIRIMLI, S., “Oryantalizm Ve Oksidentalizm Arasında Çanakkale Savaşı’nın Bellek İzdüşümleri: Çanakkale Yolun Sonu Ve Son Umut Filmleri Örneği”, Sosyoloji Dergisi, Sayı: 33, Ss. 67-104 (2016).

- SARAÇ, S. Y., “Hümanist Bir Yaklaşımla Sanat Eğitiminde Sanat Tarihi Öğretimi”, Eğitim Ve Bilim Dergisi, 30(137), Ss. 44-53, (2005).
- SARI, Ç. K., “12 Eylül Filmlerinin Üniversiteli Gençler Tarafından Alınlanması”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (2012).
- SCOGNAMİLLO, G., “Türk Sinema Tarihi”, Kabalcı Yayınevi, isbn 975-7942-85-5 İstanbul (2010).
- SERİN, A. Yaşar , SÜLÜN, E. N., YAVUZ, E., “Çağdaş Dünya Ve Türk Afiş Sanatı Bağlamında, Türk Afiş Ustası İhap Hulusi Görey'in Tamamlanmamış Afişlerine Bir Eleştirel Bakış”, Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 0 (17), Ss. 113-129 (2010).
- SEVİNÇ, M., “Gravürün Çağdaş Türk Resim Sanatındaki Yeri”, Yüksek Lisans Eser Metni, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (2012).
- SOLMUŞ, T., “En İyileriyle Sinema ve Filmlerde Psikoloji”, Doruk Yayınları, İstanbul (2013). Isbn 978-975-553-591-3.
- STODDARD, J. D., “The ideological implications of using “educational” film to teach controversial events”, Curriculum Inquiry, 39 (3), Pp. 407-433 (2009).
- STODDARD, J. D., MARCUS, A.. S. M., “Than Showing What Happened”: Exploring The Potential Of Teaching History With Film”, The High School Journal, 93(2), Ss. 83-90 (2010).
- SUROSO, A. G. V., “An analysis of Speech styles used by Desmond Doss in Hacksaw Ridge Movie”, Doctoral dissertation, English Language Education Study Program Department of Language and Arts Education Faculty of Teachers Training and Education, Sanata Dharma University, Yogyakarta (2018).

- ŞAHAN, M., “Müze Ve Eğitim”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3 (4), Ss. 487-501 (2005).
- ŞAKRAK, B. E., “Re-construction of Realms of Memory through Television Series Case Study: Muhteşem Yüzyıl: Kösem”, Communication & Media Researches, Ss. 85-94 (2017).
- ŞALVARLI, Başak, “Türkçe Deyim Öğretimi İçin Metin Hazırlama”, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale (2010).
- ŞAŞİHÜSEYİNOĞLU, N., “1970’lerden Günümüze Bireysel Sanat Ve Türkiye’deki Resim Sanatı Eğitimine Yansımaları”, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van (2015).
- ŞEKEROĞLU, S., “Özgür Sinema”, Derleyen: Duygu Şekeroğlu, Türk Film Arşivi Yayını, İstanbul (1968).
- ŞEN, Ö., “Taş Plak Kayıtlarındaki Kanto Örneklerinin Müzikal Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (2013).
- ŞENOL, E., “Cümle Bilgisi Öğretiminde Sözlü Kültür Ürünleri Ve Şiirlerin Öğrenci Başarısına Ve Kalıcılığa Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya (2013).
- ŞİMŞEK, A., “Geçmişin Nesnesini Arayan Bilim Arkeoloji: Türkiye’de Tarih Öğretimindeki Durumu”, Electronic TurkishStudies, 6(2), Ss. 919-934, (2011).
- TEZCAN, M., “Kültürel Antropoloji”, Maya Akademi Yayınları, isbn978-605-5985-15-8, Ankara (2008).
- TİLGİN, N., “Bugüne Kadar Filmciliğimiz”, Kebikeç, (28), Ss. 13-134, (2009).
- TOKER, O., “Film Müziği Hakkında/About Film Music.”, Sanat Dergisi, (4), Ss. 85-100 (2003).

- TOSH, John, “Tarihin Peşinde”, Çev. Arıkan, Özden, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, isbn 978-975-333-061-9, İstanbul (2011).
- TOYNBEE, A., “Tarihin faydası ve değeri”, Çev. Ahmet E. Uysal, DTCF Dergisi, 21 (1-2), Ss. 93-102, (2018).
- TUNCER, G., “Türk Sinemasından Mali Sosyolojiye Yansımalar”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, Cilt: 37, Sayı: 1, Ss. 193-216 (2015).
- TÜRKTAŞ, M. M., “Denizli Efsaneleri”, Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli (2012).
- UĞURLU, F., ÖZTÜRK, Ş., “Türkiye'de Televizyon Haberciliği-Özel Televizyon Kanallarının Getirdikleri”, Tablet Kitabevi, isbn 975-6346-32-9, Konya (2006).
- URAZOVA, A., “Televizyon Yayıncılığında Amerikan Formatının Hâkimiyeti: Türkiye Ve Kazakistan Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya (2018).
- USLUBAŞ, T., KESKİN, Y., “Geçmişten Günümüze Osmanlı”, Edt. Erdoğan, Yavuz Selim, Venedik Yayınları, İstanbul (2016).
- ÜNAL, F. ve KALÇIK, C., “Ortaokul Öğrencilerinin Tarihi Dizilere İlişkin Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi”, IV. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınlanmış Bildiri Kitapçığı, Ss. 264-275 (2016).
- ÜNAL, F. ve KALÇIK, C., “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeğinin Geliştirilmesi”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17 (4), Ss. 1916-1937 (2017).
- WAGNER, D. A., “Teachers’ Use of Film in the History Classroom: A Survey of 19 High School Teachers in Norway”, Nordidactica – Journal of Humanities and Social Science Education, (1), Ss. 22-44 (2018).

- WALKER, T. R., "Historical Literacy: Reading History Through Film", *The Social Studies*, 97 (1), Ss. 30-34 (2006).
- WARNICKE, R. M., "The Tudors: The Showtime Series", *Television Series Reviews*, Vol:8, Pp. 359-363 (2013).
- WOELDERS, A. (2007). "It Makes You Think More When You Watch Things": Scaffolding For Historical Inquiry Using Film In The Middle School Classroom", *The Social Studies*, 98 (4), Ss. 145-152 (2007).
- YALÇIN, S., E., "Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin Kaynakları", Berikan Yayınları, isbn: 975-8736-36-1, Ankara (2010).
- YALÇINKAYA, E., "İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Medya Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi", Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, II. Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildirisi, Antalya, 29 Nisan-2 Mayıs (2010b).
- YALÇINKAYA, E., "Tarih Kavramına Yönelik Sınıf Öğretmeni Adaylarının Ürettikleri Metaforların İncelenmesi", *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, Vol: 5, No: 3, Ss. 95-112 (2013).
- YILBIR, S., "Türk Destanlarında İnanç Ve İnanışlar", Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Sakarya (2006).
- YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H., "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri", 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara (2016).
- YILDIRIM, E., "1905-1970 Yılları İtalyan Sineması Ve Sinemaya Uyarlanan Edebi Eserler", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (2010).
- YILDIRIM, E., "Toplumsal Yapının Aynası Olarak Sinema: Söylem Ve Eleştirel Söylem Analiz Yöntemlerine Göre Ayla Filminin Çözümlemesi", *İnif E-Dergi*, 3 (1), Ss. 234-243 (2018).

- YILMAZ, B., “Türk Sinemasında Müzikal Filmlerin Halk Hikâye Motifleri Bakımından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (2009).
- YİĞİT, Z., “Hollywood Sineması’nın Yeni Oryantalist Söylemi Ve 300 Spartalı”, Selçuk İletişim Dergisi, 5 (3), Ss. 236-249 (2008).
- YUMUŞAK, S., KIŞLALIOĞLU, R.S., “İşletmeler Üzerinde İnsan Kaynakları Planlamasının Yeri Ve Önemi Üzerine Bir Alan Uygulaması”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 36, Ss. 57-70 (2013).
- YÜCEL, A., “Muhteşem Yüzyıl” Dizisinin Alımlama Analizi: Kadın Ve Erkek İmajı Üzerine Farklı Okumalar”, Hacettepe Dergisi, Ss. 1-33 (2014).
- YÜKSEL, C., “Belgesel Sinemanın Doğruya Ulaşma Yolları”, Selçuk İletişim, 4(2), Ss. 1199-211 (2006).
- YÜKSEL, S. D., “Sinemada Ulusal Kimliğin Pekiştiricisi Olarak Kadınlar”, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 6(3), Ss. 85-99 (2010).
- ZENCİRKIRAN, M., “Sosyoloji”, Ezgi Matbaası, Dora Yayınları, ISBN: 978-605-9666-44-2, Bursa (2016).

İNTERNET KAYNAKLARI

- T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 1932, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.598cd76e15abd1.98358941 Son erişim tarihi: 11.08. 2017
- <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/televizyon/mehmetcik-kutul-amare-basliyor-40710657> Son erişim tarihi: 06.02.2019
- <https://www.trt1.com.tr/diziler/mehmetcik-kutlu-zafer> Son erişim tarihi: 06.02.2019
- <https://www.haberturk.com/deliler-fatih-in-fermani-filmi-fragmani-yayinlandi-deliler-oyunculari-kimler-2230261> Son erişim tarihi: 06.02.2019

<https://www.kanald.com.tr/mehmed-bir-cihan-fatih/hikaye-ve-kunye> Son erişim tarihi: 06.02.2019

<http://www.hurriyet.com.tr/haberleri/filinta> Son erişim tarihi: 06.02.2019

<http://www.milliyet.com.tr/filinta-bin-yilin-safaginda-ile-gundem-2118896/> Son erişim tarihi: 06.02.2019

<https://www.trt1.com.tr/arsiv/seddulbahir-32-saat/bolum/4-bolum> Son erişim tarihi: 06.02.2019

<https://www.esfilm.com.tr/payitaht-abdulhamid/> Son erişim tarihi: 06.02.2019

<https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2012/02/26/fetih-hollywoodu-tahtindan-indirdi>
Son erişim tarihi: 27.04.2019

EKLER

EK-1: Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ölçeği

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket, öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algılarını ölçmek amacıyla uygulanmaktadır. Çalışmamız gönüllülük arz ettiğinden araştırmada vereceğiniz cevaplar bizim için çok önemlidir. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Kübra ŞAHİN

BÖLÜM 1

1. Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek
2. Bölümünüz: () Sosyal Bilgiler Eğitimi () Sınıf Eğitimi () Matematik Eğitimi
() Müzik Eğitimi () Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
3. Sınıfınız : () 1 () 4
4. Annenizin Eğitim Düzeyi: () Okuryazar değil () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise ve dengi okul mezunu () Üniversite mezunu
5. Babanızın Eğitim Düzeyi: () Okuryazar değil () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise ve dengi okul mezunu () Üniversite mezunu
6. En sevdiğiniz dersler arasında tarih dersi bulunmakta mıdır? () Evet () Hayır
7. Boş zamanlarınızda dizi/film seyrediyor musunuz? () Evet () Hayır
8. Tarihi dizi/film seyretmekten keyif alırsınız mı? () Evet () Hayır
9. Tarihi dizi/film seyretme sıklığınız: () Haftada bir () Ayda bir
() Yılda bir () Hiç seyretmem
10. Seyrettiğiniz tarihi dizi/filmler:
-
-

BÖLÜM 2

TARİHİ DİZİLERLE YAŞAM BOYU ÖĞRENME ALGISI ÖLÇEĞİ	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Tarihi film/dizilerden tarihle ilgili yeni bilgiler öğreniyorum.					
2. Tarihi film/diziler sayesinde öğrendiğim tarihi olay ve olgular daha çok aklımda kalıyor.					
3. Tarihi film/diziler sayesinde daha önce iyi bilmediğim tarihi şahsiyetler ve olaylar hakkında bilgi ediniyorum.					
4. Tarihi film/diziler güncel olayları, ulusal ve uluslararası gelişmeleri daha iyi anlamamı sağlıyor.					
5. Tarihi film/diziler sayesinde tarihteki sosyal ve kültürel hayatın örneklerini görüyorum.					
6. Tarihi film/diziler sayesinde geçmiş, bugün ve gelecek ilişkisini daha iyi kurabiliyorum.					
7. Tarihi film/dizilerin, tıpkı kitaplar gibi tarihi bilgi veren bir kaynak olduğunu düşünüyorum.					
8. Tarihi film/dizilerin, her yaştan herkesin tarih bilgisini arttırdığını düşünüyorum					
9. Tarihi film/dizileri izledikten sonra arkadaşlarımla konuyla ilgili tartışmalar yapıyorum.					
10. Tarihi film/dizileri izledikten sonra dizideki konu ve kişilerle ilgili araştırma yapıyorum.					
11. Tarihi film/dizilerdeki kişi ve olayları çevremdekilerle paylaşıyorum.					
12. Tarihi film/diziler beni tarihi konuları sorgulamaya yönlendiriyor.					
13. Tarihi film/dizilerde yanlış olduğunu düşündüğüm konuların doğrusunu öğrenmek için çaba gösteririm.					
14. Tarihi film/dizilerdeki kişi ve olaylarla ilgili merak ettiklerimi konunun uzmanlarına soruyorum.					
15. Tarihi film/dizilerde kullanılan sembol, giyim ve kuşam (takılar vb.) gibi öğeleri günlük hayatımda kullanmak isterim.					

16. Tarihi film/dizilerde yer alan söylemleri günlük yaşamımda da kullanıyorum.					
17. Tarihi film/diziler hakkında ailemle birlikte yorumlar yapıyoruz.					
18. Tarihi film/diziler tarihle ilgili konuları yorumlamama ve değerlendirmeme katkıda bulunuyor.					
19. Tarihi film/diziler geçmiş, bugünü ve geleceği anlamamı kolaylaştırıyor.					
20. Tarihi film/dizilerdeki karakterlerin yerine kendimi koyarak tarihi olaylar ile ilgili yorumlar yapıyorum.					
21. Tarihi film/dizilerde yer verilen tarihi belgeler yoluyla dönemin siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısının yansıtıldığını düşünüyorum.					
22. Tarihi film/dizilerdeki kişi ve olayların çevremdeki herkes tarafından konuşulduğuna şahit oluyorum.					
23. Tarihi film/diziler tarihi mekânlara olan ilgimi arttırdığı için bu mekânları ziyaret etmek istiyorum.					
24. Tarih bilincinin kazandırılmasında tarih film/dizilerin etkili olduğunu düşünüyorum.					
25. Tarih film/dizilerdeki sorunlarla ilgili kendimce çözüm yolları üretmeye çalışırım.					
26. Tarihi film/dizileri izledikten sonra tarihle ilgili dergi ve kitapları okumaya başladım.					
27. Tarihi film/dizileri izledikten sonra tarihle ilgili internet sayfalarını incelemeye başladım.					
28. Tarihi film/dizilerin okul dışında tarihi öğrenmede önemli bir araç olduğunu düşünüyorum.					
29. Tarihe merakım olmasa da tarihi film/dizileri ilgiyle izliyorum.					
30. Televizyondaki film/diziler içinde en çok tarihi dizilerden etkileniyorum.					
31. Tarihi film/dizilerin kişisel gelişimime katkı sağladığını düşünüyorum.					
32. Tarih film/dizilerinin toplumun kültürel yapısını olumlu etkilediğini düşünüyorum.					
33. Tarihi film/dizilerin günümüz kültürün bir parçası olduğunu düşünüyorum.					

34. Tarihi film/diziler milli kimliğimizin oluşumuna katkı sağlıyor.					
35. Tarihi film/dizilerin, geçmişte yaşanmış olayları günümüzün anlayışı ve kültürel bakış açısıyla anlatıldığını düşünüyorum.					
36. Tarihi film/dizilerin tarihi gerçekleri de yansıttığını düşünüyorum.					
37. Tarihi film/dizileri tarih konularının öğretiminde bir eğitim aracı olarak görüyorum.					
38. Tarihi film/diziler tarihi belgesel ve tartışma programlarından daha çok ilgimi çekiyor.					
39. Tarihi film/dizilerin tarihe karşı duyarlılığı arttırdığını düşünüyorum.					
40. Tarihi film/diziler sayesinde, geçmişten bugüne ülkemizin diğer ülkelerle olan ilişkilerini daha iyi anlıyorum.					
41. Tarihi film/dizilerde kullanılan eşyalar, giysiler, takılar vb. modayı etkiliyor.					
42. Tarihi film/dizilerin, tarihteki farklı devletler hakkında bilgilendirdiğini düşünüyorum.					
43. Tarihi film/dizilerde erkek karakterlerin ön planda olduğunu düşünüyorum.					
44. Tarihi film/dizilerde verilen mesajlar ile günümüzdeki insanların yönlendirildiğini düşünüyorum.					

EK-2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. Şimdiye kadar hangi tarihi dizi/filmleri seyrettiniz? Neden?
2. Tarih şuuru sizin için ne anlam ifade ediyor?
 - Tarihi şuurunu bir şeye benzetmenizi istersek neye benzetirsiniz?
3. Sizce dizi/filmlerin tarih şuurunu oluşturmadaki etkisi nedir?
4. Tarihi dizi/filmlerin merak uyandırması halindeki tutumunuz nedir?
5. Tarihi dizi/film karakterlerinin ünlü olmasının tarih şuuruna etkisi nedir?
6. Tarihi dizi/filmlerde olumlu ve olumsuz öğelerin yer alması Türk toplumunu tarih şuru bakımından nasıl etkilemektedir?
7. Bizim tarihimizle ilgili bir olayı, yabancı herhangi bir senaristin kaleme almasının tarih şuuruna etkisi nedir?
8. Dönemin siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel yapısı düşünüldüğünde tarihi dizi/filmlerin aslını yansıtıp yansıtmamasının tarih şuuruna etkisi nedir?
9. Bilgi düzeyinin tarihi dizi/film seyretmeye etkisi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
10. Tarihi dizi/filmlerin topluma yön verme durumu hakkında düşünceleriniz nelerdir?

EK-3

Kayıt Tarihi:
29.03.2018

Protokol No:
03/09

T.C
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

ARAŞTIRMA BAŞLIĞI	Tarih İçerikli Dizi ve Filmlerin Oluşturduğu Tarih Şuuru Hakkında Öğrenci Algıları
ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	Karma Araştırma: Nicel-Tarama, Nitel-Açıklayıcı Tasarım Modeli Yüksek Lisans Tezi
ARAŞTIRMACILAR	Kübra ŞAHİN Dr. Öğr. Üyesi Erdem YAVUZ
KARAR	Araştırmanın etik açıdan "uygun" olduğuna karar verildi.

ETİK KURUL BAŞKANI

Prof. Dr. Paşa YALÇIN

TARİH

29/03/2018

İMZA

Bu belge 5070 sayılı e-İmza Kanununa göre Paşa YALÇIN tarafından 04.04.2018 tarihinde e-imzalanmıştır. Evrağınızı <http://evrakdogrulama.erkincan.edu.tr> linkinden 2FA3199BXE kodu ile doğrulayabilirsiniz.